

**Halk düşmanı CHP'den
itirafar...
Dersimi'de yaşananlar
katliamdır, faşizmdir!**

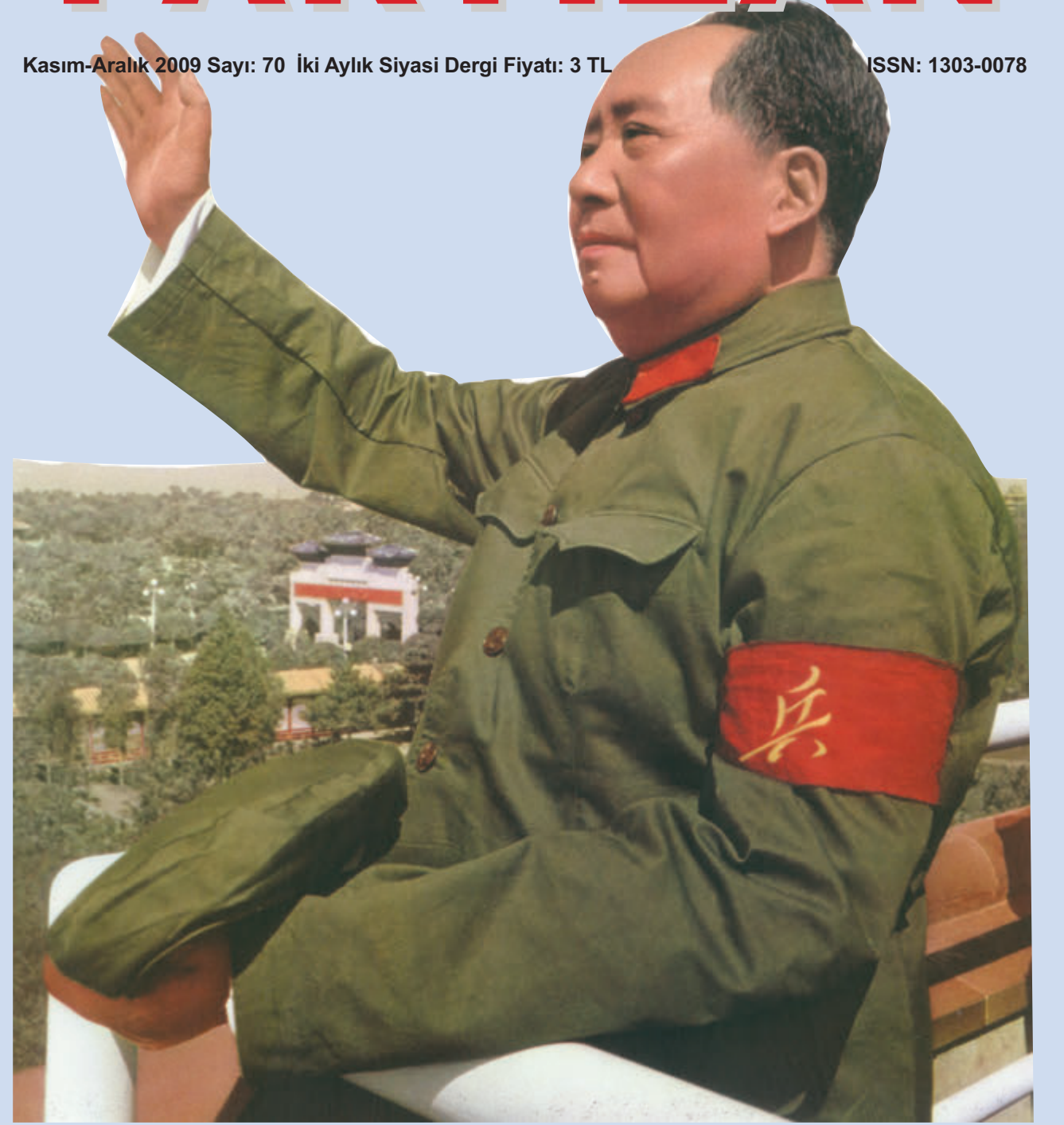
Kasım-Aralık 2009 İki aylık siyasi dergi Sayı: 70

FAŞİZME, EMPERYALİZME, FEODALİZME, ŞOVENİZME VE HER TÜR DEN GERİCİLİĞE KARŞI

PARTİZAN

Kasım-Aralık 2009 Sayı: 70 İki Aylık Siyasi Dergi Fiyatı: 3 TL

ISSN: 1303-0078

Kürt Meselesinde ilkesel duruş doğru politik tutumu sağlayacaktır
Sayfa: 2-17

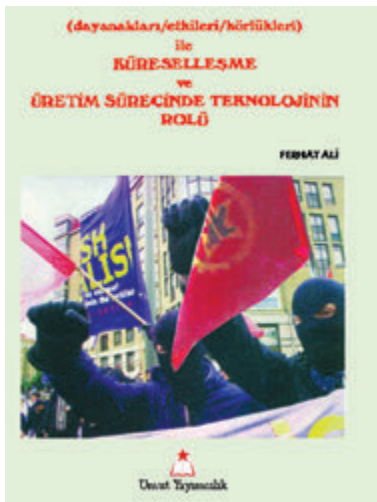
60. yılında Çin Devrimi Dosyası Sayfa: 18-127

"Ne kadar geçmişte kalırsa kalsın, tarihsel olgu ve olayları, kısır bir döngüye girmemek koşuluyla, bütün yönleriyle ve en ince ayrıntısına kadar açığa çıkarıp kavramadan, bugünü ve yarını görebilmek ve bu kapsamda toplumsal çıkara dair yeni projeler üretmek ve geliştirebilmek olanaklı olmadığı gibi, tarihin ağır manevi yükü ve sorumluluğu hep (sırtta) hissedilecektir" diyerek Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemindeki Der-sim'in tarihine ışık tutmaya çalışan Cafer Demir'in kitabı çıktı.

Cafer Demir'in hatırlanacağı gibi daha önce de Çıban, Sürgün ve Qopo isimli kitapları yine yayınevimizden çıkmıştı. Demir'in yeni kitabını tüm Umud Yayıncılık bürolarından temin edebilirsiniz...

İki yıldan fazla bir zamandır derinleşerek süren ve daha da sürecek olan kriz, kapitalizmi renkli tüylerinden soyup çırılçıplak bıraktı. Uluslararası sermaye ve onun her türlü uzantısı krizle birlikte Marks'ı yeniden keşfe çıkarken; Marks'ın işçi sınıfının "İncil'i" sayılabilecek eserlerinde bulabilecekleri tek şey, kendi "ölüm ilan"larından başka bir şey olmayacaktır. Oysa işçi sınıfı ve ezilen halklar Marks'tan öğrenmeye ve o mezarı kazmaya devam ediyor...

**FERHAT ALİ'NİN
YAYINEVİMİZDEN
ÇIKAN DİĞER
KİTAPLARI**

**UMUT YAYIMCILIK
VE BASIM SANAYİ
LTD. ŞTİ**

Yönetim yeri: Gureba Hüseyin
Ağa Mah. İmam Murat Sk. No:
8/1 Aksaray-Fatih/İstanbul
Tel: (0212) 521 34 30 Faks: (0212)
621 61 33

Sahibi ve Yazışleri Müdürü:
Çilem ÖNSEL

Baskı: Yön Matbaacılık Davutpaşa
Cad. 75/2 B 366 Topkapa/İstanbul
Tel: 0 212 544 66 34
ISSN 1303-0078

e-posta:
umutyayimcilik@ttmail.com

BÜROLAR

KARTAL: İstasyon Cad. Dörtler
Ap. No: 4/2 **Tel:** (0216) 306 16 02

ANKARA: Sıhhiye Mah. Süley-
man Sırrı Sk. Yunt Ap. No: 19/7
Çankaya **Tel:** (0312) 430 67 65

İZMİR: 865 Sk. No: 48/203
Kemeraltı/Konak
Tel: (0232) 446 78 07

MERSİN: Silifke Cd. Çavdaroğlu
İşhanı Kat: 3 No: 118

BURSA: Selçuk Hatun Mh. Ünlü
Cd. Sönmez İşsarayı Kat: 2 No:
185 Heykel **Tel:** (0224) 224 09 98

MALATYA: Dabakhane Mh.
Turgut Temelli Cd. Barış İşhanı
Kat: 3 No: 94

ERZİNCAN: Ordu Cd. Ordu
İşhanı Kat: 3 **Tel:** (0446) 223 67 18

AVRUPA MERKEZ BÜRO:
Weseler Str 93 47169
Duisburg/Almanya
Tel: 0049 203 40 60 958 Faks: 0049
203 40 60 959

PARTİZAN'DAN

Merhabalar...

Kürt ulusal sorunu tartışmaları, bu tartışmalar içer-
sinde CHP'nin faşist niteliğini ortaya koyan CHP Genel Baş-
kan Yardımcısı Onur Öymen'in Dersim katliamı ile ilgili
sözleri, giderek ağırlaşan ekonomik kriz ve daha birçok
gündemle ısınan bir süreçte 70. sayımızla sizlerle birlik-
teyiz.

Kürt ulusal sorununda açılım adı altında başlatılan
süreç; Türkiye'ye Barış Gruplarının gelişi ile başlayan tar-
tışmalar, sonrasında egemenler tarafından sürecin geril-
mesi ile yol almaya devam ediyor. Ülkemiz devrimci ve
demokratik kamuoyunu yakından ilgilendiren tartışmalara
yaklaşımımızı bu sayımızda özetlemeye çalıştık. Egemen
sınıfların süreçten beklentileri ve yaşanan gelişmeler kar-
şısında doğru tutumun ne olduğu sorusuna cevap aradık.

Bu sayımız Çin Devriminin 60. yıldönümüne denk geliyor.
Bu vesile ile dergimizin 70. sayısında Çin Devrimi üzerine
bir dosyaya yer verdik. Bu dosya içerisinde geçtiğimiz ay
gerçekleştirdiğimiz Çin Devrimi konulu seminer sunumları
da yer almakta.

Çin Devriminin ve ÇKP'nin geçirdiği aşamaları, bu dev-
rimde bir teori olarak sistemleştirilen Halk Savaşı stra-
tejisini ve devrimden sonra ÇKP'nin izlediği yolu en önemlisi
de Büyük Proleter Kültür Devrimini bu sayımızda irdeledik.
Çin'de Başkan Mao'nun ölümünden sonra yaşanan gelişme-
leri doğru tahlil etmek ve bundan dersler çıkarmak önemli
bir yerde durmaktadır. Çin'i bugünlere getiren reform sü-
reçlerine ilişkin değerlendirmemizin kamuoyunda bu ül-
keyle ilgili soru işaretlerine cevap vereceği kanısındayız.

Son olarak komünist partilerde iki çizgi mücadelesinin,
ÇKP, SBKP ve PKP'de yaşanmış örnekleriyle ortaya çıkışını
inceledik.

Çin Devriminin 60. yılında Başkan Mao, ülkemiz ve dünya
halklarının yüreğinde yaşamaya ve öğretmeye devam ediyor.

Bir sonraki sayımızda buluşmak dileği ile...

İÇİNDEKİLER

**Kürt ulusal meselesinde ilkesel duruş doğru poli-
tik tutumu sağlayacaktır.....2-17**

**Çin Devrimi'nin zaferle taçlanışının 60. yılında;
onun "standart"ları, "dünyanın kırları"na rehber
olmayı sürdürüyor!..... 18-44**

60. yılında Çin Devrimi

ve Halk Savaşı.....45-56

Reformların 30. yılında Çin.....57-84

Tarihi dersler ışığında komünist

partilerde iki çizgi mücadelesi -1- 85-127

Kürt ulusal meselesinde ilkesel duruş doğru politik tutumu sağlayacaktır

Kürt ulusal meselesinde; devletin en yetkili mercilerinin "fırsat yılı" olarak ifade ettiği 2009 yılının sonuna doğru gelirken bu konudaki gelişmeler de **durkalklı** bir seyir izlemeye devam ediyor. Kürt ulusal sorunu ve yürütölen ulusal direniş mücadelesi devletin iç ve dış siyasetinin bir etkileyeni ve belirleyeni olmayı sürdürmektedir. Özellikle silahlı mücadele, bu sorunun siyasal gündemden düşmemesini ve devletin bir dizi politikasını etkileyen bir faktör olmaktadır.

Uzun süredir Kürt Ulusal Hareketinin barış eksenli politikasıyla bir arada yaşama iradesinin beyanına rağmen; devlet bu konuda ulusal hareketle uzlaşmaya varacak açık ya da zımni hiçbir gelişme kaydetmemiştir. Kuşkusuz bunun bir dizi ekonomik, sosyal, siyasal, toplumsal ve tarihsel nedenleri ve ideolojik temeli vardır. Ancak içinden geçtiğimiz sürecin

özelliklerine, iç bağıntılarına ve tarafların geldiği -evrildiği- noktaya bakıldığında sorunun devletin sosyo-ekonomik gerçekliğinde kurduğu siyasal rejimin özünden ileri geldiğini net şekilde vurgulayabiliriz. Faşist bir devletin evrensel karakteristiği yanında, TC'nin kendi kuruluş ilkeleri ve tarihsel arka planıyla Kürt Ulusal Sorununa karşı almış olduğu inkarcı tavır ve bunun özünün korunup çeşitli biçimlere bürünerek artık ucubeleşmiş halde yönetilmeye-sürdürölmeye çalışıldığı gerçekliği söz konusudur. Bu meselenin artık devlet açısından kaba inkar ve ret politikasıyla yönetilmesinde son aşamaya gelinmiştir. Devlet için duvara yaslanma evresi yaşanmaktadır. Gerek iç dinamikler gerekse de uluslararası konjonktür devletin bu dövüşü duvara yaslanmış bir şekilde farklı dövüş yöntemleri, hileler, aldatmacalar ile yö-

netmesini zorunlu kılmaktadır. Ki bugün bu yollar oluşturulmaya çalışılıyor.

29 Mart 2009 yerel seçimleri sonrası, özellikle "iyi şeyler olacak", "çözüm yılı" söylemiyle süslenen bir süreç yaşandı, yaşanmaya devam ediyor. Cumhurbaşkanı ve başbakan ile dile gelen, MGK'da pişirilen bir "devlet politikası"; söylemi bol pratiği kıt (hatta hiç); devletin muhalefeti (CHP ve MHP) tarafından sağa ve sola çekiştirilerek gerek kendi iç kavgılarından gerekse de Kürt Ulusal Hareketini geriletme ve tavize zorlama ereğine odaklı bir süreç şeklinde vuku buluyor. 10 Kasım'daki meclis konuşmalarında ve 13 Kasım'daki genel görüşmelerde devletin muhalefetinin ne denli pratik işlev gördüğü de açığa çıktı. CHP, 1938 Dersim ve 1925 Şeyh Said isyanlarında uygulanan yöntemleri örnekleyerek Kürtleri adeta tehdit ederek süreçte sorun çıkarmamasını sağlamaya çalışmaktadır.

"Demokratik açılım" veya "Kürt açılımı" ya da "Milli birlik projesi" kodlu **Kürt Ulusal Hareketinin tasfiyesi eksenli** çalışmanın koordinasyonundan sorumlu olan İçişleri Bakanı Beşir Atalay; Abdullah Öcalan'ın "yol haritası" hazırlığına paralel olarak bir hazırlığa girerek halkla ilişkilerde dezavantajlı durumu gidermeyle yükümlü olarak "açılım müjdesiyle" düşmeye basmıştı. Ülke genelinde yeni bir siyasal iklimin ve tartışmanın zemini de böylece yaratılmış oldu. Tabi bir devlet klasiği olarak sürece cafcıflı bir şekilde "Türkiye modeli" ismi konularak iddialı bir yaklaşımla ilan edildi. Devamında peşpeşe toplantılar, seminerler, çalıştaylar örgütleyerek kendi tanımlarıyla toplumsal dinamiklerin görüş ve önerilerini bir havuzda toplamaya çalıştılar. Son kerte de Başbakan bu havuzun dolduğunu ifade ederek artık meclis aşamasına geldiğini ilan etti. Bu arada havuzu dolduran esas düşüncelerin, "toplumsal dinamiklerinde" güdümlü STK'lar, yazarlar, aydınlar vs. yani Kürt Sorununun "çözümü"

yaklaşımını, uzaktan yakından ele almayan, Kürt ulusunun bağımlılığının öyle ya da böyle devamını isteyenlerden oluştuğunu da vurgulamak gerekiyor.

Nihayetinde kamuoyuna dönük çalışmalardan, devletin son 3-4 aylık sürecinde yürüttüğü görüş alışverişi sürecinde, tartışma-tartıştırma eksenli yaklaşımda, **bol söylem hiç icraat** tutumunda varsayılan Kürt açılımı pake-tinde Kürt ulusal kültürel hakların bireysel kullanımına dair dahi yeni düzenlemelerden çok, bu eksene oturan söylemlerden çok; esasına Kürt Ulusal Hareketinin silahlı ve silahsız, legal ve illegal kesimlerine yönelik siyasi, ideolojik ve örgütsel saldırılar, imha ve tutuklama operasyonları, psikolojik harp ve tecrit etme yaklaşımı oturdu. Kürt Ulusal hareketinin her politik kıpırdayışı "açılımı provokasyon" olarak değerlendirilerek basınç yaratma gayreti içinde olundu. Adeta Kürtlerin önüne gelecek şeye rıza etmesi istendi. Tabi bunun yanında katliamlar (Ceylan Önkol, gözaltı ve işkencede ölümler vs.), tutuklamalar (DTP operasyonları, üniversite öğrencileri vs.nin tutuklanması), "akademik" inkarlar (YÖK başkanının Kürtçenin Farsça-Arapça ve Türkçenin bileşimi olduğu köhne tezi) vs. gibi hız kesmedi hiçbir şekilde.

Söylemin bol, pratiğin hiç olmadığı koşullarda atıp tutan, süreci yönetip sürekli nabız yoklayan devlet ilk somut adımda ise krizle karşı karşıya kaldı. Abdullah Öcalan'ın tıkanan sürecin önünü açmak maksadıyla Barış Gruplarının (Kandil, Maxmur, Avrupa'dan) gelmesi talimatı ile bir dalgalanma oluştu. Habur'dan 8'i gerilla, 26'sı Maxmur kampı sakininin giriş yapmasıyla, Kürt halkının büyük bir kitle-sellik, coşku ile gelenleri sahiplenmesi ve karşılaması ve de özellikle gerillaların pişmanlık bir yana "PKK kimliğinin gereği ve Apo'nun talimatıyla geldiğini" ifade etmesine rağmen TCK 221. Maddenin kullanılarak serbest bırakılması, peşinden gelen

bu eksenli tartışmalar Avrupa grubunun engellenmesiyle "mola"ya tabi tutuldu.

Devletin kimyasını her türlü bozan gerilla, silahsız girişle de yine devletin dengelerini bozmaya yetti. Ama özellikle Kürt halkının sahiplenışı, ulusal hareketin politikasına bu hamleyle güçlü pratik yanıt oluşu ve bunu da mücadeleyi daha ileri taşımanın aracına dönüştürerek sürece yeni bir halka eklemesi devletin paniğinin, hassasiyetinin esas nedenidir.

Buna karşılık, karşı reaksiyon olarak ve "duyarlılık" demagojisi ile Kürtler üze-

rinde basınç oluşturmak amacıyla kendi "şehit ailelerini ve gazilerini ve lümpen faşist gruplarını politikanın malzemesine çevirdi. Maksimum 300-500 kişilik gösteriler tertiplenerek "Türk halkının" ayakta olduğu söylemiyle Türk egemen medyasının yeşilli, sarılı merkezi, yandaşı ortak bir koroyla propaganda savaşına dönüştürüldü.

Yine 34 kişilik grubun Silopi'den Diyarbakır'a dek uzanan görkemli karşılanması "açılımın", "sürecin" DTP ve PKK tarafından "sorumsuzca" provoke edilişi olarak tanımlanarak psikolojik harbin bir oyunu oynandı. Düne kadar "dağdan inişlerin" bin bir faydası sayılıp dökülürken, hatta henüz bu karşılama töreni gerçekleşmeden inişleri "açılımın meyveleri" ola-

rak sunulan durum Kürt ulusunun kitle-selliği ve sahiplenme bilinciyle "inişlerin" kabul edilmemesi, engellenmesi noktasına evrildi.

Devlet açık ki gelenlerin sessiz sedsız, etliye sütlüye karışmadan, gerçek anlamda ana-baba ocağına gidip mücadeleden, siyasetten arınarak yaşamına devam etmesini istemektedir. Devletin Kürtlerden umduğu, istediği ve beklediğinin bu olduğu açıktır. **Devlet için Kürtlerin kendi hakları için siyaset yapması bir yana, onun sevinmesi, hatta devletin işine gelmiyorsa üzülmesi bile yasaktır.**

Evet, açılımın son durağı burası olmuştur. Esas olarak bu durakta demlenmektedir. "Çözüm" adı altında açılımın ve bu açılımı gerçekleştirecek devletin ne denli faşist, inkarcı hassasiyetlerinin güçlü olduğunu; süreci yönetmekten ya da meselenin özüne inmekten ne kadar uzak olduğunun,

Kürtleri kabul etmesinin mızrağın çuvala sığmamasının getirdiği bir zaruret olduğu açıktır. Demokrasi, açılım, Kürtlerin hakkının verilmesi eksenli söylemin havalarda uçtuğu bir dönemde dahi Kürt düşmanlığı ile faşist özüne su katarak bu çeliği daha da sağlamlaştırmaya çalıştığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu gerçeklik, yaldızlı açılım paketinin gerçek yüzünü olmasa da şimdilik o çirkin esas ambalajı açığa çıkarmaktadır. Mevcut gidişat, devletin ele alışı ve Kürt meselesinde kaydedilen gelişmeler Kürt ulusu için kabul edilmenin ötesinde onu örgütsüz bırakıp, silahsızlandırıp daha sinsî bir sindirme ve asimilasyona tabi tutmayı içermektedir. Bu durumu en net şekilde **Kandil Barış Grubu üyesi Gülba-**

Kürt ulusal meselesinde; devletin en yetkili mercilerinin “fırsat yılı” olarak ifade ettiği 2009 yılının sonuna doğru gelirken bu konudaki gelişmeler de dur-kalklı bir seyir izlemeye devam ediyor. Kürt ulusal sorunu ve yürütülen ulusal direniş mücadelesi devletin iç ve dış siyasetinin bir etkileyeni ve belirleyeni olmayı sürdürmektedir.

har Çiçekçi 21.10.2009 tarihli Günlük gazetesine yaptığı değerlendirmeye ifade ediyor: “*Gidiş kararını vermek çok kolay olmuştur. Çünkü gitmemi gerektirecek çok neden vardı. Dönüş kararı vermemizi gerektirecek bir durum yoktu ortada. Önderliğin 'gelin ve tıkanan demokratik siyasetin önünü açın' çağrısıyla böyle bir karar verdim.*” Bu değerlendirme mevcut gerçekliğe yapılan güçlü bir vurgudur. Yaşanan gelişmeler bu belirlemeyi değiştiren değil daha da doğrulayan niteliktedir.

Ki bu doğruluğu yeni gelişmeler, tarihi adımlar diye pazarlanan olgular bile değiştirememektedir. Barış Grupları sonrası en somut ve meselede yeni bir heyecanın oluşmasına neden olan gelişme ise 10 ve 13 Kasım'da TBMM'de bu meselenin genel görüşmeyle ele alınmasıydı. **Bu görüşme kuşkusuz Kürt diye bir milletin-ulusun olmadığını temel resmi tezi olarak kaydeden faşist devletin bütünlüklü tarihi ve geldiği nokta açısından oldukça önemlidir.** Zira devletin meclisinde Kürt sorununun kabulü ekseninde adı konmuş olarak ve bunun “çözümünün” tartışılması amacıyla gerçekleşen, tarihe bu şekilde kayıt altına alınan ve bu yönüyle bu meselede bir eşiğin aşıldığı oturumdur. Bu güçlü sembolik yönün yanında bu oturumda 4 aydır hiçbir somut projenin sunulup tartışılmamış olmasının son bulması beklentisi oluşmuştur. Yani o dolu “açılım paketinin” içinin gösterileceği beklentisi söz konusuydu. Ama görüldü ki devlet, bu oturumu esas olarak simgesel anlam yükleyerek ele almıştır. Bütün konuşmalar, tartışmalar kitlelere dönük, kamuoyunu hedefleyen ve bir zeminin oluşmasını, pe-

kişmesini amaçlayan muhtevadadır. Bir yandan Kürt meselesinde istenilen, atılması gereken adımların atılması diğer yanda ise Türk şovenizminin bu zeminde bir şekilde diri ve dinamik tutulması amaçlanmıştır.

Bu sürece gelinmeden önce Kürt Ulusal hareketinin ve DTP'nin belli 7 talebini deklare ederek ilan etmesi söz konusudur. Bu anlamda silahların susmasını ve Kürt ulusal sorununun “çözümü” ekseninde kendi ana çerçevesini belirleyen taleplerini ifade etmiştir. Bunlar; 1- Abdullah Öcalan'ın hazırladığı yol haritasının kamuoyuna açıklanması; 2- Askeri ve siyasi alana dönük operasyonların son bulması ve çatışmasızlık ortamının sağlanması; 3- Türkiye demokratik ulusunun bir parçası olarak Kürt halk kimliğinin anayasal güvenceye kavuşturulması. 4- Kürtçenin her yerde özgürce konuşulması, öğretilmesi, geliştirilmesi ve eğitiminin yapılması. Kültür sanat, edebiyat ve tarihinin özgürce yaşanması ve geliştirilmesi; 5- Kendi kimliğinde demokratik toplumsal örgütlenmesini geliştirmek, demokratik siyaset yapmak ve kendini özgürce ifade etmek; 6- Kürt köy, kasaba ve şehirlerinde özel hareket, polis ve asker baskı ve zulmünün son bulması, koruculuğun lağvedilmesi; 7- Türkiye'nin demokratikleşmesini ve bunun için sivil demokratik bir anayasanın hazırlanması şeklinde bir formülasyondur. Bu demokratik taleplerin bir bütün içeriğine ve ulusal soruna dair çözüm muhtevasının neyi kapsadığına dair yaklaşımımızı ileride açıklayacağız.

13 Kasım'da Mecliste İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın “nihai bir liste değildir.

Demokratik açılım ucu açık dinamik bir süreçtir. Süreç içinde ortaya çıkabilecek ihtiyaçlar ışığında gereken her türlü adımlar atılacak" diyerek ilk elden atılacak adımları ortaya koymuştur. Hemen belirtelim ki bu süreç mevzuat ve yönetmelikteki değişim, yasal değişim ve anayasal değişim denilerek kısa, orta ve uzun vadeli diyerek ucu açılıyor. Bu anlamda mücadelenin keskinliği, düzeyine göre adımların atılacağını da belirtmiş oluyorlar. Amaç demokratikleşme ya da Kürtlerin ulusal haklarından ziyade ulusal hareketin silahlı güçlerinin tasfiyesini hedeflemektedir. Nedir peki "demokratik açılım" paketinin ilk adımları: 1- Farklı dil ve lehçelerle ilgili üniversitelerde araştırma yapılması, enstitü kurulması ve seçmeli ders konulması (Bunu Kürtçeyi inkar eden YÖK başkanlığının yapacağı, şimdiden Yaşayan Diller gibi bir ifadeyle ipe un sermeye çalışıldığı ve Dicle Üniversitesi'nin Kürt Dili ve Edebiyatı bölümü açılması talebinin "bölücü amaçlar" gerekçesiyle ret edilmesi kaydedilmelidir.); 2- Bölgede yol kontrollerinin azaltılması, yayla yasaklarının kaldırılması gibi idari tedbirler; 3- Toplumsal ve dini hizmetler dahil vatandaşların sosyal yaşamlarında farklı dil ve lehçeleri kullanmalarının önünün açılması; 4- "Ayrımcılıkla Mücadele Komisyonu" kurularak özel ve kamu sektöründeki her türlü ayrımcılık şikayetinin ele alınarak denetlenmesi. Yine kolluk hakkındaki şikayetler için "Bağımsız şikayet mekanizması" oluşturulması. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığının bağımsız ve sivil bir insan hakları kurumuna dönüştürülmesi. 5- İşkenceye karşı BM sözleşmesinin ihtiyari protokolünün onaylanmasına dair tasarının meclise sunulması işkence ve kötü muameleyle mücadelenin uluslararası denetim boyutunun pekiştirilmesi; 6- Bugüne kadar isimleri değiştirilen yerleşim birimlerine yerel talep olması halinde mevzuat hükümlerine uygun olarak eski isimlerinin verilmesi. 7- Siyasi partilerin seçim çalışmalarında "va-

tandaşların" kullandığı dil ve lehçelerde propaganda hakkı ve özgürlüğü tanınması.

İşte devletin açılımının ilk somut çerçevesi bu şekilde formülasyonlaştırılabilir. Bunlardan kimisinin Kürt Ulusal Hareketinin taleplerinin içinde, birer uzantı niteliğini taşıdığı söylenebilir. Ama Ulusal Hareketin ana taleplerinin yakınından bile geçmeyen bir açılım olduğu da aşikardır. Bu 7 maddenin ilk üç maddesi kısa, 4. ve sonraki maddeleri orta vadeli değişiklikler şeklinde sunulmuştur. Uzun vadede ise çok genel olarak bir anayasa değişikliği vaat edilmiştir. Bu anayasa değişikliğinde ne olacağı değil ama nelere dokunulmayacağı o ünlü faşist-tekçi formülasyonla "tek devlet", "tek vatan", "tek millet", "tek bayrak" şeklinde ifade edilmiştir. Yani kayda değer tek vaadi Kürtçenin seçmeli dil olarak eğitiminin yapılmasına **olanak sunulabileceği yönlü eğilimdir**. Ki bu da muğlak ve içinin nasıl doldurulacağı belirsizdir. Kürtlerin kolektif haklarının, kendi kendini yönetmesinin olanaklarının ise söz konusu olmayacağı büyük harflerle dillendirilmektedir.

13 Kasım meclis oturumu dört aydır şişirilen demokratik açılım balonunun havasının alındığı bir iğne işlevi görmüştür. Devlet, AKP temsiliyetiyle ırkçı, faşist söylemlerin çekincesiz, örtüsüz, hatta en süslü şekilde uçlara vardırılarak CHP ve MHP'de dile gelmiş haline karşı kardeşlik tonlu barış, demokratikleşme retoriğiyle yüklenmiş bir söylem ve tutumla Kürtleri kandırmanın, uyuşturmanın ve kendi politikasına yedeklemenin gayretini vermiştir. CHP ve MHP'ye karşı Kürtlerin hakları için vuruşan, dövüşen bir algı oluşması için adeta meclisi bir oyun bahçesine çevirmişlerdir. Kimi kültürel, kimliksel haklarla bunu süsleyerek ulusal hareketin tasfiyesi için yeni adımlar atmanın politikasını yapmıştır.

Burada hemen belirtelim ki devletin Kürtler için öngördüğü belli haklar neo-liberal politikalar ve AB eksenli uyum ya-

salarının birer parçası olma özelliğine de sahiptir. Zira Türk egemen sınıfları emperyalist ekonomik politikaların ve bu bağlamda kendi çıkarlarının gerçekleşmesi için bahsi geçen "demokratik paketi" yaşama geçirmek zorundadır. Sermayenin birikim meselesini neo-liberal politikalar ekseninde gerçekleştirmesi için asgari düzeyde üst yapıda bu yönlü liberal kokulu argümanlar ve düzenlemeler zorunludur. Türk komprador burjuvazisinin ve büyük toprak ağalarının içinden geçilen süreçte buna ihtiyaç duyduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir. Bu ihtiyacı karşılarırken arsızca Kürt Ulusal Hareketi'ni tasfiye etmenin bir materyaline çeviriyor bunu. Kürt ulusal sorununu AB'nin bireysel kültürel ve demokratik hakları çerçevesine yerleştirerek ele almaya çalışıyor.

Barış Grupları girişiminde devletin bu grupları kendi amacına, politikasına payanda yapma amacı, yani silahlı güçlerin tasfiyesinde ilk adım propagandasıyla bu gruplara tasfiye kılıfı giydirmeye Kürt halkının sahiplenmesiyle boş çıkarılmış; bu, devletin dengesini bozarak yapacağı yeni hamleleri tümüyle etkilemiştir. Bu mecliste tartışma konularına ve sorunun ele alınışına da yansımıştır.

Ulusal Hareket ise kendi politikasının bir uzantısı olarak, devleti zorlamanın, sıkıştırmanın avantajını elde etmiştir. Kuşkusuz oluşan tablo karşısında devletin yaptığı hamleler, savurduğu tehditler bir tedirginlik havası da oluşturmuştur ulusal hareketin bir kesimi içinde. Bu, mecliste

Ahmet Türk'ün konuşmasına da yansımış, "Türk şovenizminin" hassasiyetleri gözetilerek Kürt ulusal sorunu dillendirilmeye çalışılmıştır. **Nihayetinde ulusal hareketin Kürtlerin çeşitli sosyal, siyasal ve sınıfsal kesimlerini politikası etrafında kenetleme amacına karşı, devletin ulusal hareketi kendi içinde bölme, çelişkiye düşürme gayesi de söz konusudur.** Yaşanan her somut adımda devletin bu çelişkiyi yaratma noktasında sarf ettiği enerji dikkate değerdir. Bu yönüyle de tam bir savaş hali vurgusu yapılmalıdır.

Ulusal hareketin esas çizgisinin, yöneliminin ve gayesinin; mevcut sistemin reforme edilerek Kürt ulusal haklarının bireysel ve asgari düzeyde de olsa tanınması, ulusal kimliğin mevcut rejim içinde Türk egemen sınıflarıyla uzlaşarak dilini, kültürünü yaşatmasını ve korumasını sağlamak olduğu, bunu gerçekleştirmek için mücadelesini odakladığı açıktır. Bu çizgi, yalpalayan Kürt burjuva unsurlar için dahi bir çekim merkezi oluşturmaktadır. Ama bu gerçeklik belli gerginlikleri ve sürecin karşı tarafla uçlaşacak çelişkilere evrilmeden yönetilmesini de getirebiliyor, getiriyor. **Yönelim uzlaşma, barışma çabaları eksenine oturduğu, bu esas amaç haline geldiği noktada "tehditler", "şantajlar", "hassasiyetler" vs. vurgusu bir silaha dönüşüp vurucu, parçalayıcı bir etki oluşturabiliyor.** Bu yönüyle devletteki kırılğan yapının Kürt ulusal hareketi içinde de, mevcut çizgisinden dolayı var olduğunu; bu anlamıyla tavizkar yanının bu kırılğanlıktan ileri geldiğini vurgulamak gerekmektedir.

Ancak burada bir fark söz konusudur. Kürt halkının devlet karşısındaki pozisyonu ve onunla kurduğu karşıtlık, bu ek sendeki kararlı duruşu ve çokça beklenenin üstünde verdiği reaksiyon ve sahipleniş Kürt Ulusal Hareketi'nin olumlu dinamiklerini harekete geçiren bir güvene, devlette ise daha fazla tedirginliğe neden olmaktadır. Kürt halkının devletin hile, yalan aldatmacalarına karşı gösterdiği reaksiyon devletin tedirgin olmasında esas yandır. Bu önemlidir. Zira hareket ve hareket içindeki öznelerin tutukluğunu, olası tedirginliğini ortadan kaldırmaktadır. Politik hamlelerinde, hak taleplerinde tavizleri asgari düzeye indirgeyen faktörler olmaktadır. Kitle desteği bunun yarattığı meşruiyet ve de gücü önemli ve belirleyici bir itim olmaktadır. Kürt halkı da bu anlamıyla ulusal talepler ekseninde sıkı, kaynaşmış, militan soluklu bir mücadeleye hazır olduğunu göstermektedir. **Özellikle gerillanın varlığının halkın bağrındaki bu dinamik mücadelecı yanı açığa çıkardığı, halkı ulusal talepleri doğrultusunda kenetleyen önemli bir öğe olduğunu ifade etmek gerekiyor.** Kürt halkı bu anlamda en asgari düzeye çekilmiş taleplerle ulusal hareketin devletle uzlaşma arayışı içinde olduğu koşullarda; devletin bu asgari düzeye çekilmiş talepleri bile kemirip, iğdiş ederek inkar siyasetini yeniden biçimlendirmesine ve Kürt Ulusal Hareketi'nin omurgasını oluşturan silahlı güçlerin tasfiyesine karşı bir mevzi, güçlü bir barikat olma özelliğini içinde barındırmaktadır.

Nihayetinde devletin ağızında eveleyip gevelediği "Kürt açılımı" politikasının vitrini dağılmıştır. Albenili vitrini süsleyen malzemenin niteliği, içeriği, kalitesi kim için, neye hizmet amacıyla hazırlandığı daha belirgin hale gelmiştir.

Süreç şimdi bu gerçeklerin açık açık tartışıldığı bir evreden geçmektedir. Başbakan, içişleri bakanı ve bilumum devlet zevatı niyetlerini, hedeflerini örtüsüz şe-

kilde ifade etmekten çekinmemektedirler. Kürtlerin hak ve özgürlükleri için mi değil mi tartışmasını kenara iterek "terörün esas hedef olduğu" vurgulanmaktadır. Devlet tasfiyenin gerek bölgesel temelde zeminini sağlamak, gerek ülke ölçeğinde koşullarını yaratmak ve ulusal hareketi de mümkünse "yola" getirecek belli adımların atılmasını kapsayan bir süreci işletmektedir. Bu süreç ulusal sorunun "çözümünü" kapsamaktan çok, bu amaçtan ziyade; ABD emperyalizminin bölgesel düzeyde TC'ye biçtiği role uygun olarak Kürt meselesine yeni bir statü kazandırmaktır. Bu statü hem Kürt Ulusunun Kendi Kaderini Tayin etmesinin zorla gaspını korumayı hatta mümkünse belli kısımlarla bunun pekişmesini içermekte hem de bir dış politika uzantısı olarak Kürt meselesinin bölgesel ölçekte idare edilebilir seviyeye getirilerek bir denge sağlanması ve geçici de olsa baş ağrısı olma özelliklerinden arındırılmasıdır. Zira devlet Irak Kürdistanı'ndaki federe yapının statüsünü tanıyarak, Kürt ulusal kimliğine karşı geleneksel imha ve inkar tavrında bir eşiği aşmak zorunda kalmıştır. Buna uygun olarak kendi sınırları içindeki Kürt meselesine de yeni bir biçim vermek zorundadır. Bunu gerçekleştirmeksizin hem bölgesel uşak rolünü oynaması zor olacak hem de bu bölgesel rolde silahlı bir direnişle uğraşmak zorunda kalması gibi her türlü dengeyi etkileyen bir faktörle karşı karşıya kalacaktır. Ki bu da istenilen, bu haliyle yönetilmesi mümkün olmayan özellikler taşımaktadır. **Zira karşısındaki silahlı direniş, kendilerinin jargonuyla kabul edilebilir bir şiddet düzeyinin ötesinde bir güç ve etkinliğe sahiptir. Ve bu hareket yeni doğmuş, deneyimsiz bir silahlı güç değil; 30 yıldır devlet ile savaş halinde olan böyle bir tarihsel deneyime ve Kürtler içinde köklü bir örgütlenmeye sahip olan bir harekettir.**

Yani şiddet, imha, inkar ve asimilasyonun en kaba, en vahşi hallerinin test edil-

diği, Kürtlerin bu örs ve çekiş arasında pişerek, direnerek ulusal kimliği için bedel ödeyip, mücadele yürüttüğü bir sürecin yaşanması söz konusudur. Bu en faşizan baskılar, yöntemler karşısında Türk egemen sınıfları bir başarı sağlayamadı. Bu cumhuriyet ve öncesi Osmanlı tarihine dayanan köklü bir ulusal sorun olma özelliği ile bir birikime sahiptir. Bugün bu kaba inkar, asimilasyon politikasıyla Kürt ulusunun Türk devletinin milli baskı ve boyunduruğu altında tutularak sürecin yönetilmesi milli baskının bu şekilde gerçekleşmesi zordur. Bu, bölgesel gelişmelerle oluşan dengeler açısından da, TC'nin bu dengelerde üstlenmek istediği rolün gereği açısından yani bir nevi yüksek, üst düzey çıkarlarının gerçekleşmesinin sağlanması için de mevcut durumu koruma siyaseti geçersizdir.

Bu durumda Kürt ulusunun ulusal haklarının inkarı, gaspı ve ilhakin sürdürülmesini, başka yöntemlerle ve argümanlarla gerçekleştirmeyi gerektiriyor. **Burada esas mesele devletin itibarsızlaşan, çürüten, açık veren yanlarının restore edilerek bir nevi kendi özünü-niteliğini koruyarak mümkünse kabuk değiştirme değilse tamir edilerek, devletin kendini daha güçlü bir şekilde yeniden gerçekleştirmesi, sağlamlaşmış bir mekanizmayla kendini pekiştirmesidir.**

Bölgesel rollerinde, "komşularla sıfır problemle" Ortadoğu, Balkanlar, Uzak Asya, Orta Asya'daki ihtilafli, çatışmalı her sorunda uzlaştırıcı "barış meleği" misyonuyla telaşlı koşturmacalarında, Er-genekon temizliğinde, AB eksenli yasal düzenlemelerde, Kıbrıs meselesinde, Ermenistan'la imzalanan protokollerde ve de Kürt meselesinde bir eşgüdüm, senkronizasyon devletin kendini bir sürece hazırlamasını, Batı emperyalizminin ve özelde ABD'nin bölgesel hesaplarına uygun kendi çıkarlarını bağladığı bir sürece hazırlığı içeren komplike bir süreçtir.

Bu sürecin bütününde karşı-devrimci, ezilen ulus ve halklara karşı daha donanımlı bir ekonomik, siyasi, ideolojik, askeri örgütlü saldırı sözkomşularla sıfır problem" diyerek bölgesel çelişkilerde etkinlik alanı yaratma kaygısı Kürt meselesinde "çözüm arayışları", bu eksenle izlenen politikalar bu gerici zemine-çıkara dayanmaktadır. TC'ye bölgesel anlamda emperyalistlerin biçtiği rol önemlidir. Bunun selameti için TC'nin lehine olan ilişkilere yol verilmeye çalışılmaktadır. Bunu Kıbrıs Cumhuriyeti lideri Dimitris Hristofyas "Uluslararası toplum zamanında Hitler'e verdiği tavizleri Türkiye'ye şimdi veriyor" diyerek tepki koyarak ifade etmekte. "Uluslararası toplumun" emperyalizmin kodu olduğunu göz önüne alarak ve belli politik amaçlı abartıları bir kenara koyarsak yapılan vurgu ve serzeniş dikkate değerdir. Bu anlamda devletin heyecan, telaş ve acelesini anlamak daha da kolaylaşacaktır. Kürt meselesindeki yeni biçim arayışları ve buna olan ihtiyacını da.

Bu yönüyle yaşanan gelişmeler, kast edilen "tarihi fırsat" hesaplarının şifrelerini çözmüş-

tür. TC'nin tarihi fırsat diye ifade ettiği şey Kürtlere belli ve sınırlı siyasal-kültürel-bireysel haklar tanıyarak bir "çözümü" algısıyla Kürt Ulusal Hareketi'ni gerici bölge devletleri ve emperyalistlerle birlikte sıkıştırarak tasfiyeye tabi tutmaktır. "Çözüm" algısının ana yönü bu tasfiye planıdır. Ancak Kürt Ulusal Hareketinin de sürece dahil olabileceği seçenekler üzerinde de çalışıldığı açıktır. Dolaylı da olsa Kürt Ulusal Hareketinin ve önderliğinin muhatap alındığı ve bu anlamda uzlaşma kanallarının kapatılmadığı da belirtilmelidir. Fakat "çözüm" anlayışlarının arasındaki mesafenin hala epey açık olması gerçeği de vardır. Bu sürecin silahlı güçler üzerindeki yeni konumlanış ve belli çerçevesi kolektif hakları kapsayabilecek siyasal-kültürel haklar üzerinde uzlaşıp, konsensüs sağlanmayacağı anlamını da taşımıyor. Ne pahasına nelerin verileceği ise çatışma, gerilim ekseninde bir taktik savaşla yönünü bulacaktır. Ya da süreç başka şekilde ilerleme kaygılarına girecektir... Sürecin niteliği, tarafların ihtiyaçları ve ana yönelimleri şiddetli siyasi yollarla çatışmaların durağanlaşmadan, ancak **ara uzlaşmalar** ve **uğraklarla** ilerleyeceğine işaretler.

Burada hemen bir parantez açarak muhataplık eksenindeki devletin yaklaşımına değinmek gerekiyor. Bu konuda devletin yarattığı, "terör" umacısının bugün devleti belli yönleriyle terlettiği tespiti yanlış olmayacaktır. Ancak bunun da ötesinde, Kürt Hareketinin meseleyi ele alışındaki dinamik yönleri ve Kürt halkıyla iç içe geçmiş yönleri ve ileri duruşu ulusal hareketin muhatap alınmadan onu marjinalize ederek eritmeye odaklamakta, bunu önceleyen tutum almaktadır. Bu açılım sürecinde devletin muhatapsız çözüm söylemi itibarı yerlerde sürünecek bir tutarsızlığa büründü.

"Muhatap millettir" gibi tarihlerinde çok rastlanan bir zihniyetin klasik üretimi

yanında, yine tarihlerinde çok rastlanan bir yöntemle kendi faşist tutumunun mağduru olan, ama zamanın aşındırıcılığı ve politikanın cilvelerinden biri olarak bugün Kürt Ulusal Hareketinin karşıtı pozisyonunda duran popüler simaları kullanarak Kürt açılımına bu yönüyle bir destek yaratmaya çalışmaktadır. Kürt Ulusal Hareketinin döküntüleri olan Osman Öcalan ve Yaşar Kaya gibi unsurların yanında, kıdemli revizyonist "Kürt siyasetçi" etiketli Kemal Burkay gibi unsurlara utanarak adını koyamadıkları bir muhataplık arayışındalar. Bu eksende ulusal hareketten kopmuş, bugün Irak Kürdistanı'nda ve Avrupa'da ikame eden unsurların politize edilerek "geri dönüşçü" kimliği giydirilme ve böylece açılıma imaj kazandırma çabası dikkat çekicidir.

Kürt ulusal mücadelesi ve Kürt halkı içinde itibarları zayıf bu unsurların kullanılması ve buradan medet umar hale gelmesi devletin perişanlığının kanıtı olduğu kadar, Osmanlıdan kalan tipik oyunlarının yani her yolun denenerek sürecin ilerletilmeye çalışılması olarak yorumlanmalıdır. Kürt Ulusal Hareketini devre dışı bırakacak, zayıflatacak her materyal kullanılmaktadır. Kürt ulusunun iradesinin bu yolla parçalanarak, kendi politikasına daha kolay angaje olabilecek elinde hiçbir gücü olmayan politik aktörleri kullanmaya çalışmaktadır. Bu süreçte "muhatap millet" demagojisinden şimdilik bu yöntemin yoklandığı zemine gelgitler yaşanıyor.

Tabi bu başka taktiklerle atılan adımlar, yapılan hamleler kavganın esas taraflarını ortadan kaldırmıyor, gerçek örtülemiyor. Bu iki taraf arasında ara duvarların zorlanıp nabız yoklamalarının yaşandığı süreç devam ediyor. Barış gruplarının girişimi ve devletin bu grupları tutuklamaması bu amacı taşıyordu. Ancak konunun ağırlığı ve devletin bu meseledeki hassasiyetleri ara uğrak süreçlerin bile gerçekleşmesinde ne denli güçlükler olduğunu gösterir mahiyettedir.

Ancak genel eğilim dur-kalk halinde de olsa bu sürecin ilerleyeceğinin işaretleri ile doludur. Zira taraflar birbirlerinin ihtiyaçlarını ve yönelimlerini çözümleyip bunların gerçekleşmesinde ellerindeki kozları birer tehdit olarak kullanıyor.

Kürt Ulusal Hareketinin devletin Kürt meselesine dair "çözüm" (biz buna **yeni bir statü** diyoruz) neden ihtiyaç duyduğuna ve bunun gerçekleşmesinin devletin bölgesel çıkarlarını gerçekleştirmek için de elzem olduğuna dair vurguları dikkat çekicidir. Bir yandan devlete süreçte hangi ihtiyaçların ortaya çıktığına dair hakimiyetini göstererek buna göre politika belirleyeceğine, bunun için de elindeki kozların neler olduğunu ifade ederken; diğer yarıyla Kürt meselesinin kendi rızasının alınarak, kendisinin ikna edilerek talep ettiği hakların tanınarak bu sürecin daha kolay işleyeceğine iknaya çalışmaktadır. Kuşkusuz bu yaklaşım politik manevra olduğu kadar yani sürecin ortaya çıkardığı olanakları kullanarak Kürt ulusal haklarının kazanılması ve Barış politikasının tesisi için kullanılmaya çalışılırken diğer yönüyle devletin bölgesel gerici politikalarının gerçekleşmesi için kolaylaştırıcı nesnel zemini sunmayı içermektedir.

Bu konuda 19 Ekim 2009 tarihli *Günlük Gazetesinde* Adil Bayram imzalı bir köşe yazısından uzunca bir alıntı yaparak ne dendiğine bir bakmakta fayda var: *"Kürt sorununu çözmeyen ve Kürtlerin desteğini almayan bir Türkiye, Kürtlerle çatışma içinde olarak Suriye ve Irak ile nasıl dostluk ilişkisi içinde olacak ve Ortadoğu'ya açılacaktır? Bir kere buna gücü yetmez. Diğer yandan Kürtlerle yaşanacak çelişki ve çatışma, barışı ve dostluğu değil, savaşı ve düşmanlığı geliştirir. Yani Kürt sorununu çözmeden ve Kürtlerle ilişkilerini düzelterip desteğini almadan Türkiye Ortadoğu'ya açılmaz ve etkili olamaz"* denilerek, yazının devamında Osmanlı'nın tarihine atıf yapılarak 16. yüzyılda Avrupa'yı fethi girişiminin başarısız

olmasıyla, ancak Ortadoğu'ya yönelerek imparatorluk olabildiği vurgusu yapılıyor ve bu tarihsel kesitte Osmanlı'nın Kürt ittifakına atıf yaparak günümüzdeki Türkiye'nin politikasıyla analogi yapılarak bunun stratejik gerekliliği işleniyor. Bu Ortadoğu politikası içinse demokratik zihniyeti ve barış (Kürtlerle) şart koşuluyor.

Kendi kaderini tayin mi?

Kürt ulusal Hareketi demokratik ve barışçıl çözüm ekseninde bir strateji ile ulusal hakların kazanılması ve bunun birlikte bir arada yaşama iradesi ekseninde olacağını uzun süredir ifade ediyor. 1990'ların ortasında federasyondan 1999'da daha köklü bir değişimle "Demokratik konfederalizm"e uzanan bir çizgi değişimiyle ulusal haklarını **talep haline** getirdi. Devletle uzlaşarak bir arada yaşama koşullarının zorlandığı (üniter yapının korunması, tek bayrağın kabulü, devletin kendi yönetim aygıtlarıyla bölgede varlığını sürdürmesine saygı vs.yi net ifade ederek) bu anlamda Kürt ulusunun inkar edilen, yok sayılan belli haklarının kazanılmaya çalışıldığı bir "çözüm" projesi geliştirildi. Denilebilir ki Kürt Ulusal Hareketi yönetme ve egemenliğini korumada, Türk egemen sınıflarının zorla elde ettiği/gasp ettiği ulusal ayrıcalıkların korunmasına belli oranda rıza göstermektedir. **Bu anlamda çözüm projesi Kürt Ulusunun Kendi Kaderini Tayin Hakkını elde etmesini içermemektedir.**

Kürt Ulusal Hareketi evet çerçevesi geniş ve kuşkusuz faşist devletin temel kuruluş felsefesini sarsarak önemli oranda parçalayacak demokratik ekseninde bir talepler manzumesine sahiptir. "Kimlik sorunu, dil sorunu, siyaset yapma sorunu" gibi en temel ulusal haklara özgürlük meselesini öncelikli görmektedir. Bunların hepsi Kürtlerin ulusal haklarının, kendini ifade edip geliştirme ve ulusal özgürlüğünün bir parçasıdır. Hatta yer yer (kısmi ve sınırlanmış da olsa) kendini yönetme

Komünistler için burada esas belirleyici öge Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkının kayıtsız şartsız oluşmasıdır. Bunun hangi koşullarda oluştuğu, hangi politik konjoktüre denk geldiği, hangi yöntem ve mücadele biçimleriyle elde edildiği talidir.

hakkı da dillendirilerek bu çıta yükseltilmektedir. Bu eksen, devletin zorla elde ettiği ayrıcalıkları, Kürt Ulusunun Kendi Kaderini Tayin Hakkının gaspının ortadan kaldırılmasını kuşkusuz içermiyor. Bu ulusal baskının gevşetilmesidir, hepsi bu...

Temel çözümün bir arada yaşama, Türk egemen sınıflarıyla uzlaşarak onların imtiyazlarını ve ulusal ayrıcalıklarını tanıma ekseninde bir barış politikasıyla şekillendiği noktada; kendi örgütsel gücünü ve temsil hakkını elde ettiği Kürt ulusunun belli haklarını elde etme uğruna Türk egemenlerinin daha geniş çıkarları için müttefiklik bağlamına taşıyabiliyor. Bu, ulusal hareketin sınıfsal niteliğiyle, ideolojik formasyonu ile ilgili bir sorundur. Kendi ulusal çıkarlarının gerçekleşmesi ekseninde ezilenler cephesinde meseleye bakış daha da flulaşır. Kendisi için ulusal imtiyazlar elde etme siyaseti Türk hakim sınıflarının bölge çapında ulusal imtiyazlar elde etme siyasetiyle birleştiriliyor. Bu anlamda başka başka niteliklerle de olsa Kürt Ulusal Hareketinin de faşist Türk devletinin de Kürt meselesinin bölgesel bağlamda oturduğu

yerde politik çıkarları çakışmaktadır. Bu çakışmayı, Kürt Ulusal Hareketi, ulusal hakların kazanılmasının bir uzantısı, bir bağlaşığı olarak ele almaya çalışmaktadır. Bu noktada Türk egemenlerinin batı emperyalizminin ve özeldede ABD emperyalizminin biçtiği rol gereği Ortadoğu'daki politikalarının gerici yönüne karşı duyar-sızlaştığı, bunu bir yana ittiği söylenebilir.

Ancak ulusal sorunun ele alınışında bu meseleler, faktörler dışsal unsurlardır. Bu sorunu etkileyen dışsal gelişmelerdir. Meselenin üzerindeki bu dışsal tesirlerin süreçte çakışması ulusal sorun bağlamında talidir. Ulusal sorunun çözümünde belirleyici bir öge gibi ele alarak komünistlerin tavırlarını belirleyeceği bir olgu değildir.

Komünistler için burada esas belirleyici öge Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkının kayıtsız şartsız oluşmasıdır. Bunun hangi koşullarda oluştuğu, hangi politik konjoktüre denk geldiği, hangi yöntem ve mücadele biçimleriyle elde edildiği talidir. KKTH'nin gerçekleşip gerçekleşmediği, ezilen ulusların tam hak eşitliğine kavuşup kavuşmadığı, ezilen bağımlı ulusun bir ulus olarak üzerindeki tüm baskıların, ilhakların, zorbalıkların kaldırılıp kaldırılmadığı önemlidir. Ulusal sorunun çözümünde tutunulacak çıpa burasıdır. Bunu temel eksen kabul etmeyen hiçbir çözüm anlayışının arkasında durup o çözümün destekçisi olunamaz.

Yeniden bu eksende Kürt Ulusal Hareketinin çizgisine değinmek ve yaklaşımımızı ifade etmek gerekiyor.

Ulusal sorunun barışçıl, demokratik çözüm politikası sorunun niteliği gereği mümkündür. Bu tür bir yöntemi ilke olarak reddetmeyiz. Bunun verili koşullarda (emperyalizm koşullarında) ne kadar mümkün olacağı ayrı bir tartışma konusudur. Ama barışçıl bir çözüm ulusal sorunda savunulabilir. Hatta pratikte meselenin çözüme kavuşması sağlanabilir.

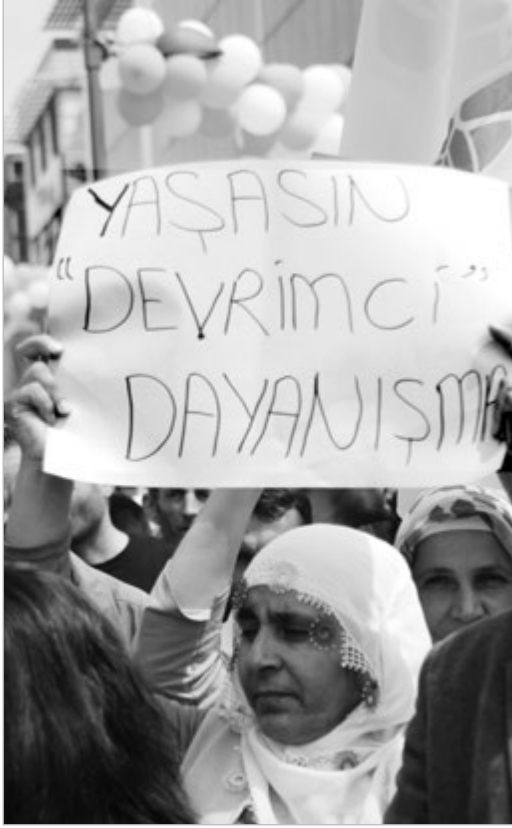
Bu anlamda bu talepte bulunan ulusal hareketin çözüm politikasını irdelemek, meselelerin çözümüne dair yaklaşımını referans almak gerekmektedir. Yoksa kullandığı mücadele biçimi, örgütlenme araçları bu bağlamda talidir. Bunlar başka özelliklerin ve niteliklerin değerlendirilmesinde belli parametreler olarak işlev görürler, görebilirler.

Ulusal sorunun çözümünde devrimci politika ve ilke Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkının kazanılmasıdır. Çünkü ezen ulus egemenlerinin gasp ettiği ve bundan vazgeçmemek için defalarca savaş vermeyi göze aldığı, her türlü baskı-asimilasyon-sindirme ve sürgün vs. yolları denediği, her türlü katliamdan geri durmayarak ulusal özgürlük talebinin baskılandığı, en sıkıştığı noktada büyük ulus-egemen ulus olma "ayrıcılığıyla" belli hakları bahşedercesine kendi imtiyazlarını ve ayrıcalıklarını koruyarak ezilen ulusa belli güvenceler sağladığı bir **eşitsizlik ilişkisidir** söz konusu olan. Bu eşitsizliğin ortadan kaldırılması ulusal sorunun çözümünü içerecektir. Türk egemen sınıflarından "Kürtlerin ulusal haklarının, dilinin, kültürünün, kimliğinin, örgütlenme hakkının, kendi kendini yönetme özerkliğinin vs. güvenceye alınması, bu konuda güvence verilmesi" talebi dahi **egemen ulus ayrıcalığının KORUNMASINI** içermektedir. Ulusal sorunun çözümünde egemen-ezen ulusun vereceği bir güvence önemli olmakla birlikte sorunun çözümünü içermez. Düne kadar başka biçimde sağladığı egemenliğini, yeni bir biçime büründürerek sürdürmesi demektir. Herhangi bir anayasal güvence ile ezilen ulusun haklarının korunması da egemen-ezen ulusun ezilen ulus üzerindeki tahakküm ve ilhakının devamındaki yeni bir biçimdir, yeni argümanlardır. Kuşkusuz reforme edilmiş, ezilen ulusun haklarının genişlediği ama temelde eşitliğe dayanması gereken ulusal ilişkilerin gerçekleşmediği, bu yönüyle bir ulusun kendi

gelişimini ve hakkını sağlayamadığı koşulların devam etmesi demektir.

Kürt ulusal sorununda çözüm bu eşitsizliğin en ufak zerresine kadar parçalanıp, berhava edilmesi meselesidir. **Bunun savaşa ya da barışla; silahlı ya da silahsız; gönüllü ya da zoraki olmasının hiçbir önemi yoktur.** Mesele bunun gerçekleşmesidir. Bu eşitsizliğin kökten kaldırılmasını bir program halinde savunarak bunun mücadelesine durmak ve bunu savunmak devrimci, köklü bir çözümü içerir. Kendi Kaderini Tayin Hakkı elinden alınmış bir ulusun bu hakkı kazanması ya da bu hakkın tanınmasını sağlamak belirleyicidir devrimci çözümde. Bu eksene oturmuş çözüm politikalarını sahiplenmek, savunmak ve mücadelesine destek olmak devrimci bir görevdir.

Ancak Kürt Ulusal Hareketi sorunun ele alınmasında iradesini reformcu bir çözümden yana koymuştur. Ulusal gelişimin olanaklarını ve ulusal hakların sınırını bu eksene oturtmuştur. Türk milleti dışındaki farklı ulus (Kürtler) ve milliyetlere de dil, kültür, kimlik, örgütlenme, kendini ifade etme, bu eksende legal siyaset yapma hakkının yasal ve anayasal güvenceye alınarak sorunun çözüleceğine dair bir anlayış benimsemiştir. Barış politikasını, demokratik çözümünü bu taleplerle formüleştirmiştir. Yani Kürt kimliğinin tanınmasına, kendini örgütlemesine, eğitimini yapmasına, geliştirmesine, dilini kullanmasına, kültürünü yaşatmasına anayasal güvence ile barışın, demokratik eşitliğin sağlanacağını savunmaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu politika ulusal sorunun çözümünü içermiyor. Bu, ulusal sorunun **YENİ BİR STATÜ KAZANMASINI İÇERİYOR.** Bu anlamıyla da sistem içi, ezen ulusun ayrıcalıklarının Kürt ulusu adına onun Hareketinin tanıdığı yeni bir **SÖZLEŞME** talep ediliyor. Tabi bu aynı zamanda Türk egemen sınıflarının da Kürtlerin haklarının genişletilerek tanınmasını kapsıyor. Yani Türk egemen sı-

Kürt meselesinde sürecin gelişmelerini ve alınacak pozisyonu ak ve kara düşünmek hata olur.

nıflarının milli baskısını tavsatıp belli yönleriyle dağıtmayı da içeriyor. **Bu devrimci bir çözüm değil tipik karakteristik reformcu bir çözümdür.**

Kürt Ulusal Hareketinin ortaya koyduğu çözüm projesi bu anlamıyla belli ulusal haklardan feragat içermektedir. Bu yönüyle reformcu bir niteliğe sahiptir. Devrimci bir çözümü içermediği noktada bu çözüm anlayışını ve projesini desteklemek doğru bir yaklaşım olmaz. Günün devrimci görevini Kürt Ulusal Hareketinin devletle reformlar karşılığında uzlaşmasını ve "kanın durarak" barışın tesisinin sağlanması eksenli çözümü desteklemek olarak belirlemek, bu yaklaşıma angaje olmayı benimsemek ulusal sorunun çözümün de reformcu çizgiyi kabul etmek anlamına gelecektir.

Bunun yanında ulusal hareketin iradesiyle dillenen talepler bu taleplerin gerçekleşmesine karşı duyarsız, hareketsiz kalmak da doğru olmayacaktır. Ulusal sorunun çözümüne dair genel anlayış ve ilkesel tutum, ulusal taleplerin kazanılmasına dair mücadelede geri durulacağı anlamına gelmez. Ulusal hak taleplerine dair reformcu, sistem içi talepler de olsa tek tek bu talepler ekseninde aktif tutum almak pratik-politik mücadelenin ve haklı olan demokratik istemlerin gerçekleşmesi açısından önemlidir.

Sürece yönelik iki hatalı tutum ve devrimci yaklaşım

Kürt meselesinde sürecin gelişmelerini ve alınacak pozisyonu ak ve kara düşünmek hata olur. Özellikle içinden geçilen sürecin bir tasfiye süreci olduğu gerekçesi ile Kürt ulusal hakları eksenindeki talepleri de, kazanımları da bunun gerçekleşmesine yönelik stabilizasyon olarak görerek bu sürecin aynı zamanda demokratik hakların genişletilmesine el veren olanakları doğurması gerçekliğine karşı duyarsız kalmak sürecin ESAS ve TALİ yönleri olduğunu görmeksizin bu ikili yanı yadsımaya götürür. Kuşkusuz burada Kürt ulusunun haklarını içeren taleplerin kazanılması ve bunun mücadelesi desteklenmelidir. **Bu, sürecin tasfiye ve tasfiyecilik yanına karşı duruşta bir zafiyeti değil, tam tersine bir direnci ve duruşu getirir.**

Yine Kürt ulusal meselesindeki ilerlemeleri ve gelişmeleri salt emperyalizm bağlamına oturtmak ve Kürt ulusal haklarının genişlemesine "emperyalizm irtibatlı çözüm üretiliyor" denilerek bir karşıtlık oluşturmak idealist bir yaklaşımın ürünüdür. **Bu felsefi yaklaşımdan gıdasını alan anlayışın politik yansıması ise: Türk devletinin şovenist, ezen ulus milliyetçiliği ile aldığı pozisyon ve ABD emper-**

yalizmi ile uşak-efendi ilişkisi bağlamındaki özellikleri ile uşak-efendi ilişkisi bağlamındaki özellikleri ile Kürt Ulusal Hareketinin bulunduğu reformcu zemini ve Türk egemen sınıflarıyla uzlaşma zeminindeki barış politikasını aynı kefeye koyarak; yoğunlaştırılmış bir anti-ABD ve anti-empyralist söylemle meseleyi tek taraflı ele alan sonuca götürür. Kuşkusuz bu yaklaşım sosyal-şovenist yaklaşımla devletin değirmenine su taşımak anlamına gelir. İnceltilmiş bir şekilde ezen ulus ve ezilen ulus milliyetçiliğini eşitleme politikasıdır bu. Kuşkusuz meselenin pazar eksenine oturan bu yönüne karşı, yani burjuva-feodal çıkarların gerçekleşmesi çatışkısı bizim için taraf olunacak bir yönü içermez. Biz bu duruma karşı taraf olmayız. Ama ezilen ulusun bağımlılığına karşı ezen ulusun egemenliğine karşı keskin uzlaşmaz bir mücadele içinde oluruz. Bu yönüyle ezilen ulusun demokratik, kültürel, kimlik eksenli haklarının kazanılmasını destekleriz. Bunun mücadelesinin bir parçası, tarafı oluruz.

Gelişmeleri, süreci tek yanlı yaklaşımla ele almak ya ulusal sorunun reformcu çözümlüne çanak tutup derinleşen çözümsüzlüğe ezilen ulusun mahkum olmasına ve ezen ulus boyunduruğunun ve her türlü milli baskısının "çözüm" adı altında ambalajlanıp sunulmasına objektif katkı sunma durumu gibi ağır bir politik gaflet içinde kalınır; ya da empyralist politikalar, tasfiye vs. gibi tespitlerin arkasına sığınıp sürecin aynı zamanda ulusal eşitsizliği, ezilen ulus lehine ilerleten, ezen ulus baskısını ve haksızlığını geriletken yönleri de içerdiğini görmeksizin hareketsiz, seyirci bir tutumla tavırsız kalmayı getirecektir.

Her ikisi de hatalıdır. Doğru tutum ulusal sorunun barışçıl çözümüne dair reformcu eksende bir uzlaşma ile ezilen ulusun bağımlılığına dair tavır almak, devletin Kürt Ulusunun Kendi Kaderini

Tayin etme hakkını kayıtsız şartsız tanıması yönlü bir politik tavır takınmaktır.

"Barış, ille de barış" çığırkanlığı biz-zat savaşın bir tarafı olan ulusal hareketten daha fazla bilimum reformist çevre (sosyal şoven eğilimli TKP'nin belli farklılığı söz konusudur. Reformist çevrede en geri tavra sahip bu kesimi kaydetmek gerekir) ve kimi devrimci özneler tarafından dillendirilmektedir. Barışçıl, uzlaşmaya dayanan çözümü KKTH eksenine oturtmadan sahiplenen, ulusal hareketin politikasını temel referans ve çözüm olarak sahiplenen bu yaklaşımlar bu konudaki anayasal çözüme dair algılarından, buradan çıkacak sonuçlara dair beklentilerden dolayı bu duruş içindeler. **Temel beklenti ve eğilim devletin burjuva demokrasisine evrilmesi ya da bunun eksik yanlarının gerçekleşmesidir.** Bu konuda en temel eksiğin ya da şu andaki sorunun Kürt ulusal sorunu olduğu odaklı yaklaşımın reformcu çözüm türevleridir. Özellikle reformist kesimin her türlü silahlı direniş ve mücadele karşısındaki ürkekliği, buna karşı soğuk duruşu ise ayrıca not edilmelidir.

Sınıfsal karakterleri ve nitelikleri gereği her türlü uzlaşmayı kutsayan bu siyasal anlayışlar Kürt Ulusal Hareketinin de uzlaşma politikasının en aktif uzantısı olmaktan geri durmamaktadırlar. Bu uzlaşmanın, sorunun "çözümü"nü içermemesi gerçekliğine ise "Kürt ulusunun iradesi" gibi oportünist bir tutumla yaklaşım buraya yaslanarak meseleyi geçiştirmeyi yeğlemektedir. Böylece bir ulusun gayet makul olan taleplerini ve güçlü barış talebini üstelik bir arada yaşama iradesini gösteren tutumunu anlatmanın, devlete rahat şekilde basınç uygulamanın "cüretine" kavuşmuş oluyorlar. Politik anlamda ürkekliğin tipik bir tezahürüdür bu. **Kuşkusuz bu tutum görünüşte sadece Kürt ulusunun çıkarına gibi gözükmektedir. Oysa takınılan tavır Türk ulus ayrıcalıklarının, milli baskısının korunmasına katkıdır.**

Oysa bu oportünist ve reformist kesim de pekala bilmektedir ki o kendi kategorik ayrımlarıyla "Türk işçi ve emekçi sınıflarını" temsil iddiaları, bu "yüksek" sorumluluğun gereği salt ezilen ulusun hareketinin talepleriyle değil UKKTH eksenine oturtarak Türk egemen sınıflarıyla mücadeleye yönelmelerini gerektirir. Kürt ulusal hareketiyle bu noktada pekala güçlü bir ortak hareket sağlanabilir. Oysa yapılan, KKTH'nin bas-bayağı reddini içeren bir çözümün sağlanması, ulusal sorunun bu şekilde hallolmasını amaçlamaktadır. Bu da ezilen ulusun yanında gibi görünen ancak ezen ulusun ayrıcalığına, onun milli baskısına onay veren bir tutumdur. "Türk" reformizminin ve oportünizminin kanında dolaşan, pratiğinde somutlaşan barış politikası Türk egemenlerinin milli baskısının devamını içermekten başka bir anlam taşımamaktadır. Bu kesim Kürt Ulusal hareketinin çözüm anlayışı ve teorisi ile de kendine bu yönüyle bir zemin bulmuş, deyim yerindeyse köpeksiz köyde değneksiz dolaşmanın keyfini çatarak görev ifa etmenin, daha doğru bir ifade ile görev savuşturmanın huzurunu yaşamaktadırlar. Ya da Lenin yoldaşın ifadeleriyle "hoş olmayan ama şüphe götürmeyen gerçeklerden kurtulmak için romantik hülyaların puslu tepelerine sığınmayı" (Lenin, Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, Sf. 43) tercih etmektedirler.

Bir dikkate değer sapma da Kürt ulusal hareketinin girdiği reformcu uzlaşmacı yönelime dair eleştirel tutumla pozisyon alınırken, çözüm politikasına eleştiri getirilirken ve doğru çözümü sıralarken, bu ulusal talepleri "Kürt işçi ve emekçileriyle" sınırlama gibi bir sınıfsal kategori oluşturmaktır. Bu yaklaşım, Kürt burjuva sınıfıyla araya mesafe koyma kaygısı adına yapılmaktadır! Ancak bu yapılırken UKKTH içeren ulusal sorun çözümü "Kürt işçi ve emekçi" sınıfının talebiymiş gibi bir sonuç çıkıyor. Bu yak-

laşım ulusal sorundan hiçbir şey anlamamaktır. Bu yaklaşım KKTH gibi devrimci çözümlerin ezilen ulus burjuvazisinin talepleri olamayacağı gibi bir **teorik saptamadan** ileri gelmektedir. Bu başka saptamalara da yol açan bir dizi oportünist, revizyonist eğilimin sistemleşmesine yol açar. Kürt işçi ve emekçileri ile Kürt burjuvazisi ve küçük toprak ağaları arasındaki sınıfsal çelişkileri ve ortak ulusal çıkar kaygılarını görmemeyi getirir. **En önemlisi ulusal sorunda ezilen ulus burjuvazisini dışlayan onun sorunu olma özelliğinden çıkarılan bir yaklaşımı barındırır.** Oysa egemen ulusun, ulusal baskıyı her şeyden önce pazar sorunundan kaynaklı ezilen ulus burjuvazisi (ve küçük toprak ağaları) üzerinde uyguladığı gerçeğini göz ardı eder. Bu konudaki önemli Marksist tespiti ret etmeye götürür. Bu katkıyı basit bir vurguyla, kategorik ayrımla ortadan kaldıran revizyonist bir tutumdur.

Kürt ulusal meselesinin geldiği noktayı, bu soruna yaklaşımı temel ilkelerimizi esnetmeksizin ve oklarımızı Türk egemen sınıflarının milli baskısına yönelterek; her türden oportünist yaklaşımla aramızdaki mesafeyi koruyarak; ulusal hareket gerçekliğini ve onun taleplerini ve bugün ulusal soruna dair yaklaşımlarını-çözüm politikasını bu meseledeki temel çözüm ekseninde eleştiriye tabi tutarak, açmazlarına işaret ederek pratik-politik tavır takınmalıyız. Meselenin ulusal sorun olması gerçekliğiyle ve ülke koşullarında aldığı biçim ve özgünlükle **somut politikalar** üretmeliyiz. Görünen yanlarıyla değil, meselenin esas ve tali yönlerini ayırarak ele almak hareket kabiliyetimizi artıracaktır. Bu meselede oklarımızı isabetli ve doğru yerlere göndermemizi sağlayacaktır.

Bir kez daha belirtelim barış ve uzlaşma politikası bizim bu konudaki eleştirel tutumumuzun esas yönü değildir. Barış ve uzlaşma ulusal sorunun çözüm politikası olabilir ve bu desteklenebilir. Ancak

bunun içeriğinin ne olacağı, ne olduğu önemlidir. Biz bu konuda barışa, demokratik çözüme evet deriz, ancak bunun mümkünatını ezilen ulusun Kendi Kaderinin Tayin Hakkının hiçbir şart ve koşula bağlanmaksızın kabul edilmesinin sağlanması ve bunun gerçekleşmesi olarak görürüz. Bu eksene oturan çözümün barış politikasıyla olmasında sorun yoktur.

Kürt ulusal sorununda ise mesele UKKTH eksenli bir içeriğin bizzat ulusal hareket tarafından dillendirilmemesidir. Oluşturduğu iradeyi bağımlılığın esnetilerek, ulusal kimlik gelişiminin belli koşullarının sistem içinde sağlanarak güvenceye alınması yönünde kullanmaktadır. Biz bu çözümü eleştirir, bu çözümün arkasında olmayız. **Bu eksende silahlı ya da silahsız yöntemin kullanılması durumu değiş-tirmemektedir.**

Ancak Kürt ulusal haklarının bu eksende ileri taşınmasında Kürt halkının kenetlenmiş militan, dirençli bir direniş ve mücadeleye odaklandığı da aşikardır. Faşist Türk devletiyle Kürt halkının bağının her geçen gün daha fazla kopması gerçekliği söz konusudur. Barış politikası ile uzlaşma aranadursun buna karşı devletin yaklaşımına karşı Kürt halkının sınıfsal dürtüleriyle birlikte düşmanını daha da iyi tanıdığı, bilincine adeta kazıdığını söylemek gerekmektedir. **Barış politikası ulusal hareket nezdinde bir stratejidir, ama sorunun niteliğinden kaynaklı bu, Kürt halkının devletten kopuşuna zemin olmaktadır.** Bu duruş dengeleri bozan devletin korkularını daha da depreştiren bir politik faktör olmaktadır. Kürt ulusal hareketi bu enerjiyi ve birikimi kuşkusuz kendi uzlaşma ve barış politikasının bir unsuru haline getirmeyi ustaca başarabilmektedir. Bu anlamıyla bu hareket ulusal hareketin öyle ucuz yoldan gerici devlet

ve emperyalistler tarafından tasfiyesini zorlaştırmakta, ulusal hareketin özgüvenini daha da artırmaktadır. **Bu noktada özellikle ulusal hareket ve devlet arasında verilen mücadelenin tam bir taktik savaşı içinde geçtiği; her hamlenin, her adımın bir uzlaşma-bir konsensüs ile değil bir avantaj sağlamayı içerdiğini, üstünlük ele geçirmeyi kapsadığı unutulmamalıdır.** Sorunu, gelişmeleri belli kurular etrafına oturtarak sürecin kotarılmaya çalışılarak ilerletildiği yaklaşımları; gelişmeleri kavramada zorluklara neden olur. Sürecin mücadeleciler dinamiklerini ve özelliklerini, kitlelerin etki gücünü vs. görmemeye bu yönüyle sağlıklı sonuçlarla, doğru politik tutum benimsememeye götürür.

Bu durum gelişmelerin seyrini, evrildiği biçimi kavramamayı ve anında buna uygun pozisyon almamayı da getirir. Örneğin Barış Gruplarının gönderilmesi amaç ve hedef bakımından doğru kabul edilemez. Tasfiyeye uygun zeminin oluşmasında bir ön açıklığı vardır. Ama bu barış gruplarının karşılanmasındaki gösterilere karşı Türk egemen sınıflarının şovenist gösteriler ve tepkiler örgütlenmesine ve buna yol verilmesine karşı reaksiyonu anında göstermek gerekir. Bu konuda, bu eksene oturtarak Türk şovenizmine karşı Kürt ulusuyla dayanışma pratiği geliştirilmelidir.

Sorunu kendi iç dinamikleriyle ve özellikleriyle kavradığımız noktada; mücadelenin aldığı biçim ve evrildiği noktalara da hakimiyet mümkün olur. O noktada ilkesel tutarlılığı bozmayan ama hareketsizliğe de mahkum olmayan, haklı olan hareketle ve kitle pratiğiyle bütünleşerek öğrenmek ve ilerlemek ve politik görevi en üst düzeyde gerçekleştirmek mümkün olabilir.

Çin Devrimi'nin zaferle taçlanması 60. yılında; onun "standart"ları, "dünyanın kırları"na rehber olmayı sürdürüyor!

Ekim Devrimi'nin gürleyen top sesleri Çin'de yankılandığında Çin Komünist Partisi henüz kurulmamıştı. Ne ki, Ekim Devrimi aracılığıyla Marksizm-Leninizm Çin'e ulaşmada gecikmedi. Yıl 1921'i gösterdiğinde, Marksizm-Leninizm'in devrimci hareketle birleşmesinden ÇKP doğacak ve kuruluşundan 28 yıl sonra da, 1 Ekim 1949 yılında, Çin proletaryasının öncü örgütü Çin Komünist Partisi önderliğinde **Demokratik Halk Devrimi** muzaffer zaferini ilan edecekti.

Sosyalist Ekim Devriminden sonra, Çin Demokratik Devriminin kazandığı zafer, dünya proletaryası ve ezilen halklar için son derece önemli bir olaydı. Ekim Devrimi ve sonrasında gerçekleştirilen Çin Devrimiyle, doğu halkları ile birleşme kanalları açılarak "**yeni bir devrimler cephesi**" ya-

ratılmış ve doğunun ezilen halkları ayağa kalkmıştır.

Çin'de kazanılan zafer, Marksizm-Leninizm'in "**evrensel gerçeğinin**" Çin Devriminin "**somut pratiği**" ile kaynaşmasının dolaysızca ürünüydü. Çin Demokratik Devrimi, Ekim Devrimi zincirinin bir halkası ve dolayısıyla onun doğrudan devamı ve proleter sosyalist dünya devriminin bir bileşeni olması bakımından, dünyanın ezilen halkları ve her şeyden önce de doğu halklarının uyanışının hızlandırılmasında ve devrimci eyleminin mayalanmasında muazzam önemde bir kilometre taşıydı.

Nasıl ki, Ekim Devrimi, dünya proletaryası ve ezilen halklar için kapitalizmin surplarını parçalayıp yolu göstererek parlak bir ilk başlangıcı yaptıysa; Çin Devrimi de, aç-

lan yolda yürüyerek ve Ekim'in evrensel ilkelerini Çin toplumunun **ayırt edici özellikleriyle** birleştirip büyük bir ülkede zafere ulaşarak, sömürge ve yarı-sömürgeler için gerçek bir **"standart"** oluşturdu. Elbette ki, Ekim Devriminin sunduğu standart, sömürge, yarı-sömürge ve yarı-feodal ülkelerin dayanabileceği ve kendilerine **"çıkış noktası"** sayabileceği fevkalade bir örnek teşkil etti. Çin Devrimi, bu standarda yaslanarak ve onu **"yeni fikir ve tezlerle"** tamamlayarak daha da ileriye taşıdı. Nasıl ki, Ekim Devrimi, Çin Devrimi için bir **"çıkış noktası"** rolü gördüyse; Çin devrimi de özellikle Doğu halkları için bir **"çıkış noktası"** olmuştu. Kaldı ki, biliniz ki, somut bir ilk pratiğin olmadığı durumlarda bir önceki devrimler, sonrakiler için her daim bir dayanak rolü görmüşlerdir.

Rusya'da proleter sosyalist devrim biçimine bürünen devrim, Çin'de demokratik devrim rengine bürünmüştü. Devrimin Çin'de aldığı biçimle Rusya'da aldığı biçim arasında farklılıklar vardı ve bu farklılıklar, başka şeyler bir yana, esas olarak, her iki ülkenin, farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip oluşu ve farklı devrim aşamalarından geçiyor oluşunda ortaya çıkıyordu.

Neydi, devrimin Çin'de aldığı biçim?

Ekim Devrimi ve onun Çin'deki izdüşümü ya da devrimin Çin'de aldığı biçim

Her şeyden önce, Çin, sömürge, yarı-sömürge ve yarı-feodal bir ülkeydi. Böylesi bir toplumsal ve ekonomik yapıya sahip bir ülkede ortaya çıkacak olan devrim, kapitalist ülkelerdeki bir devrimden, Rusya'daki Ekim sosyalist devriminden, devrimin **"temel içeriği"** açısından değil ama, **elbette** farklıydı. Bu farklılık, birindeki devrimin **"niteliği"** ile diğerkindeki devrimin **"niteliği"** arasındaki farklılıktı. Kapitalist Rusya'da devrim **"proleter-sosyalist"** nitelikteydi; oysa Çin'deki devrim **"demokratik devrim"** niteliğine bürünmüştü. Her iki ülke

farklı devrim aşamalarında bulunuyorlardı. Bu böyle olduğu içindir ki, Mao, *"Çin devriminin niteliği proleter-sosyalist değil, burjuva demokratiktir"* diyordu. Ne ki, bundan, Çin'deki devrimin, eski türden burjuva demokratik devrim olduğu sonucu çıkartılmamalıdır. Çin Demokratik Halk Devrimi, emperyalizme, feodalizme ve komprador kapitalizme karşı kararlı bir mücadele içinde gelişmiş, dünya proleter sosyalist devriminin bir bileşeni olarak ortaya çıkan, **"yeni özel tip bir devrim"**, **"yeni demokratik devrimdi"**. Dolayısıyla, onun, eski tipten burjuva demokratik devrimleri sınıflamasına ait olamayacağı kendiliğinden anlaşılırdır.

Mao, *"bu çağda bir sömürge ya da yarı-sömürge emperyalizme, yani uluslararası burjuvaziye ya da uluslararası kapitalizme yöneltilmiş her devrim, artık burjuva demokratik devrimin eski sınıflamasına değil, yeni sınıflamasında girer"* derken, farkı ortaya koyuyordu.

Ve dahası: *"Sömürge ve yarı-sömürge bir ülkede böyle bir devrim, birinci aşaması ya da birinci adımı sırasında, toplumsal niteliği bakımından temelde hala burjuva demokratik olduğu ve objektif hedefi kapitalizmin gelişmesi için yolu açmak olduğu halde, artık, kapitalist bir devlet kurmak amacıyla burjuvazinin önderlik ettiği eski tipte bir devrim değildir. Bu devrim, birinci aşamada, yeni demokratik bir toplum ve bütün devrimci sınıfların ortak diktatörlüğü altında bir devlet kurmak amacıyla proletaryanın önderlik ettiği yeni tipte bir devrimdir."*

Buradan çıkan sonuç şudur ki; birincisi, Çin Devrimi, proleter-sosyalist değil, demokratik devrim niteliklidir; ikincisi, bu devrim, **"eski"** burjuva demokratik devrimler kategorisini değil, **"yeni"** demokratik devrimler kategorisini, proletaryanın önderlik ettiği yeni tipte devrimler kategorisini temsil etmektedir.

Çin Devrimi, devrimci Marksizm'in uluslararası damarıyla, ulusal özelliklerin, kendine özgü biçimlerin ve somut yönlerin iç

içe geçerek gerçeklik haline geldiği bir devrimdir. Bu, bir bakıma, devrimci Marksizm'in "**Çinileştirilmesi**" ya da onun "**milli bir biçim**" kazanmış olmasıdır. Bundan, Çin Devriminin, "bir standart oluşturan" Ekim'in temel damarına yaslanmadığı, her devrimin "temel içeriğini" oluşturan bu temele dayanmadığı ya da Ekim'in "ilkesel temellerine" sırtını dönerek gerçekleştirildiği sonucuna varılmamalıdır.

Lenin, Ekim Devriminin bazı temel çizgilerinin yerel değil, özgül ulusal değil, sadece Rusya'ya özgü değil, uluslararası bir önemi bulunduğunu söylerken, onun evrensel karakterini dile getirmişti "Sol Radikalizm" Komünizmin Çocukluk Hastalığı adlı eserinde. Aynı eserinde konuya dair şöyle demişti: "*Devrimimizin tüm ülkeleri etkilemesi anlamında sadece bazı özellikleri değil, bütün temel özellikleri ve birçok ikincil özellikleri uluslararası önemdedir.*"

Devrimin temel içeriği, Ekim'in oluşturduğu standart üzerinden Çin'de de Rusya'da da ortak paydayı paylaşmaktaydı. Ne ki, her iki devrimin bu "**aynı**" paydaları dışında, "**ortak olmayan**" paydaları da vardı. Bunlar, ulusal özelliklerden, toplumun kendine özgü ayırt edici özelliklerinden, ekonomik ve toplumsal statüden kaynaklanan somut yönler, kendine özgü etmenlerdir. Dahası, bunlar; her devrimin genel ve temel olan evrensel damarları dışında, her devrimin özel gelişme yoludur. Devrim, ancak bu iki yan kaynaştığında, genel, temel ve evrensel olan ilkeler; özel, ulusal ve kendine özgü somut yanlarla birleştiğinde başarılı sona ulaşabilir.

Aslolan, "**enternasyonal muhteva**" ile "**milli biçimin**" birleştirilmesidir.

ÇKP ve Mao önderliğindeki Çin Devriminin zaferle taçlanışında Marksizm'in evrensel gerçeğinin Çin Devriminin somut pratiği ile birleşmesi tayin edici idi. Yalnızca evrensel ve genel olanla yetinip dogmatizmin ağlarına hapsolmek da, yalnızca özel ve somut olanla yetinip kendi dar pratiğinde evrensel gerçeği görmek de devrimin başarısı için yeterli olmaktan tümüyle

uzak kalır. Böylesi durumlarda süreç tek yanlı olup çıkar ki, bu da, başarısızlığın ve yenilginin ta kendisi olur çıkar. İşte tam da burada, ÇKP'nin ve onun önderi yoldaş **Mao Zedung**'un teori ve pratiğinin rolü, devrimde belirleyici biçimde ortaya çıkar. Partinin ve önderliğin rolü, Marksizm'in evrensel ilkelerinin her ülke devriminin somut pratiğindeki izdüşümü, devrimin her ülke özgülünde bürüneceği rengi, biçim üzerinden açığa çıkarmaktır. Bu biçim, bu ayırt edici özellik, Çin Devriminde yeni demokratik devrim olarak şekillenmiştir.

Mao, "*farklı nitelikteki gelişmeler ancak farklı nitelikteki yöntemlerle çözülebilir*" derken, tam da devrimin Çin'de aldığı biçimi açıklamış oluyordu. Rusya'da, proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişmenin çözüm yöntemi ile Çin'deki, geniş halk kitleleri ile feodal sistem arasındaki çelişmenin çözüm "**yöntemi**" farklıydı. Rusya, devrim sürecinde baş ve belirleyici rolde ortaya çıkan çelişmeyi, yani devrimin baş çelişmesini "**sosyalist devrim yöntemiyle**" çözerken; Çin'de, devrim, bu çelişmeyi, yani baş çelişmeyi "**demokratik devrim yöntemiyle**" çözdü.

Çin Devriminin niteliğini belirleyen, onun sömürge, yarı-sömürge ve yarı-feodal karakteri ve bu karakterden çıkan iki temel çelişmeydi. Bunlardan biri, feodal sistemle geniş halk yığınları arasındaki çelişme; diğeri ise, emperyalizmle ülke halkı arasındaki çelişmeydi. Bu iki temel çelişme, Çin Devrimine niteliğini veren, devrimin belli bir aşamasında biri, öteki aşamasında diğeri baş ve belirleyici olarak öne çıkan Çin Devriminin temel çelişmeleridir. İşgal koşulları dışında, Çin'deki baş çelişme, **temel çelişmenin "içteki"** ayağı; işgal koşullarında ise "**dıştaki**" ayağıdır. Devrim Çin'de bu çelişmeler sayesinde kendine özgü rengine bürünmüştü.

Sömürge, yarı-sömürge ve yarı-feodal Çin'de, devrimin "**özünü**" oluşturan gelişmeler de bu iki çelişmedir. Anti-emperyalist ve anti-feodal çelişmeler Çin devrim sürecine damgasını basan ve devrimin ka-

rakterini belirleyen çelişmelerdi. Sömürge ve yarı-sömürgecilikten dolayı anti-emperyalist; yarı-feodaliteden dolayı da anti-feodal devrim, yani milli ve demokratik devrimdi Çin'de devrimin büründüğü renk. Bu iki temel çelişmenin, niteliğini belirlediği milli ve demokratik devrim, iki ayrı devrim aşamasında denk düşmelerine karşın, milli devrimi ve demokratik devrimi, bir devrimin tamamen ayrı iki dönemi olarak nitelendirmek de yanlışır diyordu Mao. Merkezi görevin "ulusal bağımsızlık" olduğu dönemlerde anti-emperyalist çelişme öne çıkıp baş ve belirleyici rolde öne çıkarken; merkezi görevin "iç çelişme" tarafından belirlendiği demokratik devrim sürecinde ise anti-feodal çelişme başrolü oynayan çelişme olarak öne çıkacaktı. Bu durum, Çin Devriminin kendine özgü gelişme yoluydu. Çin devrim süreci, yalnızca "iç çelişme" tarafından değil, yarı-sömürgecilikten dolayı bir de "dış çelişme" tarafından belirlenmekle, kendisinden önceki Ekim Devriminden ayrılıyordu. Ve bu, Çin'in sömürge ve yarı-sömürge oluşundan kaynaklanıyordu.

Bu devrim, yani "yeni demokratik devrim, proletarya önderliğindeki geniş halk yığınlarının anti-emperyalist ve anti-feodal devrimidir" derken Mao, Çin Devriminin somut yönleri ve biçimlerine işaret ediyordu. Zira, Çin Devrimi bu çelişmeler te-

Sömürge ve yarı-sömürgecilikten dolayı anti-emperyalist; yarı-feodaliteden dolayı da anti-feodal devrim, yani milli ve demokratik devrimdi Çin'de devrimin büründüğü renk.

melinde doğmuş, gelişmiş ve zafere ulaşmıştır. Anlaşılır ki, Ekim Devrimi'nin Çin'deki izdüşümü, Çin rengine bürünerek, yani Çin Devriminin somut pratiği ile bütünleşerek Ekim 1949 yılında Çin'in yaşayan gerçeği haline gelmişti.

Peki neydi, bu devrimin ayırt edici özellikleri?

Çin Devrimi'nin kendine özgü özellikleri

Bu ayırt edici özellikler, Çin toplumunun farklı ekonomik-toplumsal yapısına dayanıyordu. Çin sömürge ve yarı-sömürgeydi ve de yarı-feodal bir toplumdur. Böylesi bir toplumun Çin Devriminin önüne koyduğu iki temel çelişme, yani anti-emperyalist ve anti-feodal çelişme; Çin'deki devrimin, demokratik devrim karakterini ve de bu devrimin stratejik hedefinin de emperyalizm, feodalizm ve komprador kapitalizmi yok etmek olduğunu ortaya koyuyordu. Ve bu devrim, emperyalizme dayalı ve onlar tarafından ayakta tutulan komprador burjuvazi ve toprak ağaları iktidarının "uzun süreli ve dağınık halk gerilla savaşı" ile alt edilebileceğini önüne temel görev olarak almıştı. Açıktır ki, bu, "devrimi kırlardan şehirlere taşıma" stratejisiydi. Oysa devrim Rusya'da tam tersi yolda, "şehirlere kırlara" doğru bir rota çizdi. Çin'in sosyo-ekonomik statüsü, Çin Devrimine birçok özgünlük ve somut yönelim yüklemişti.

Ama önce şu:

Geride bıraktığımız yüzyılın devrim pratikleri, biri Rusya'da, diğeri de Çin'de olmak üzere iki önemli örneği önümüze koymuş bulunuyor. Rus ve Çin devrimi iki farklı strateji ile başarılı sona ulaştı. Devrim

Rusya'da şehirleri temel eksen aldı; Çin de ise kırları. Geçen yüzyılın ve bu yeni yüzyılın ilk çeyreğinin devrim pratikleri dünya ölçeğinde dünyanın "şehirlerini" değil, "kırlarını"; kırları içinde de kenti değil, "köyü" temel dayanak alan bir güzergahı kullana geldi. Rus devrimini bir yana koyarsak, günümüze dek bütün bir dönem; devrim, kırlardan şehirlere doğru bir rotaya kilitlendi. Ve onun ayırt edici özelliklerini, temel çizgilerini kendisine eksen saydı.

Neydi, devrimin Çin'de aldığı somut yönelim ve kendi özgünlükleri?

Açıklandığı gibi bu ayırt edici özellikler, Çin'in sömürge ve yarı-sömürge ülke devrimi oluşunda kendisini dışa vurdu. Çin'in bu sömürge ve yarı-sömürge ülke konumunda oluşu, Çin Devrimine özgü ve Rus Devriminde olmayan bir durumdu. Bu durum, devrimin demokratik devrim nitelikli oluşunu değil yalnızca, bu durum; anti-emperyalist ve anti-feodal çelişmelerin milli ve demokratik devrimin özünü oluşturmasını da değil yalnızca; ama bu özgünlük, aynı zamanda, birçok yeni ve özgül özelliği ve yeni etmeni de Çin devrim sürecine taşımış oluyordu. Bunun başında, düşmanı alt etmede **Parti, Cephe ve devrimci silahlı mücadele** gibi üç temel silahın devrimdeki tayin edici rolü geliyordu.

Milli burjuvazinin devrimdeki yeri ve dahası birleşik cephenin stratejik müttefiki oluşu, partinin "**savaşçı parti**" olarak varlığı ve onun savaş ikliminde inşası, proletarya önderliği altında köylülüğün devrimin temel gücü ve gövdesi oluşu, devrimci silahlı mücadeleye biçimi olarak uzun süreli ve dağınık halk gerilla savaşı, elbette devrimde kızıl üs bölgeleri, uzun süreli savaş, kırların esas ve kentlerin tali rolü gibi yeni etmenler, devrimci şiddetin devrimin temel biçimi oluşu, demokratik halk diktatörlüğü gibi özgünlükler, Çin Devriminin sürece taşıdığı yeni etmenlerdi ve bunlar yeni ve özel olandı; gelişmenin, Çin Devriminin sürece eklediği diri ve canlı olan yeni fikir ve tezlerdi. Çin Devriminin yaşayan canlı gerçeği idi. Çin Devriminin ayırt edici özellikleriydi bunlar.

Mao'nun "**Birleşik cephe, silahlı mücadele ve Parti inşası, Çin Devriminde Çin Komünist Partisinin düşmanı yenmek için kullandığı üç esas 'sihirli silah'tır**" yargısı, Çin Devriminin "**özel yanını**" vurgulamak açısından büyük ehemmiyete sahipti. O, bu düşüncesini daha geniş bir biçimde şöyle özetlemişti: "**Marksizm-Leninizm teorisi ile silahlanmış, özeleştirme yöntemini kullanan ve halk yığınlarıyla kenetlenmiş çok disiplinli bir Parti; böyle bir Partinin önderliğinde bir ordu; böyle bir Partinin önderliğinde bütün devrimci sınıfların ve bütün devrimci grupların bir birleşik cephesi: İşte bunlar düşmanı yenmemizi sağlayan üç esas silahtır.**"

Burada, özellikle birleşik cephe ve silahlı mücadele özel önemdedir. Elbette ki, Parti, her ülke devriminin zorunlu bir ön koşuludur. Ne ki, Çin koşullarında Komünist Partisi "savaşçı kimliği"ne bürünerek devrime önderlik etmişti. Ve parti, baştan aşağı askerleştirilmişti bir bakıma. Bundan partinin baştan aşağıya örgütsel hattında, parti işleyişinde, disiplin ve günlük çalışmalarında askerleşmesi, merkezîyetçiliği bu askerleşmenin gereği olarak öne çıkarılması ve dahası partinin devrimci askeri pratik çizgisine çekilmesi anlaşılmalıdır. Bundan partinin savaş koşullarında kendisini sağlamlaştırarak inşa ettiği sonucu çıkarılmalıdır. Bu durum, Çin Devriminin kendine özgü olan bir özelliği idi ve 28 yıllık bir silahlı mücadeleye önderlik eden bir parti de ancak savaşçı kimliği ile devrime önderlik edebilirdi. Bu durum, kapitalist ülkelerdeki Komünist Partilerden farklı bir gelişme çizgisiydi ve Çin'deki Devrimin "**özel ulusal gelişme çizgisinde**" gerçeklik haline gelmişti.

Silahlı mücadeleye gelince; Şurası açıktır ki, Mao'nun sözünü ettiği, iktidarın silah zoruyla ele geçirilmesi devrimin başlıca görevi ve en yüksek biçimidir yargısı, Marksizm'in kurucu ve sürdürücüsü Marks, Engels, Lenin ve Stalin'in üzerinde yürüdüğü güzergah ve dolayısıyla, Marksizm-Leninizm'in temel bir devrim ilke-

siydi ve bu, yalnızca Çin'de değil, bütün ülkelerde geçerli olan evrensel ve genel bir standarttı. Çin Devriminde bu yargı, ÇKP ve Mao'nun önderliğinde Çin Devriminin somut koşullarıyla yeni ve özgün bir senteze ulaştı. Bu ilke, Ekim Devriminde toplu ayaklanma, Çin'de ise, halk savaşı olarak yaşama geçirildi. Mao, apaçık bir şekilde belirtmişti ki, iktidarın silah zoruyla ele geçirilmesi ilkesi bütün ülkelerde aynı kalmakla birlikte, bu ilke, her ülkenin proletarya partisi tarafından değişik koşullarda, değişik şekillerde uygulanır. Sömürge, yarı-sömürge ve yarı-feodal Çin'in kendi somut koşulları kendine özgü bir mücadele biçimini, temel mücadele biçimi olarak devrimci silahlı mücadeleyi ön plana koymuştu. Mao'nun sözleriyle, "**Çin'de esas mücadele biçimi savaş, esas örgütlenme biçimi ordudur**".

Evet, her şey, bu kısa ama zengin içerikli cümlede adeta özetlenmiş oluyordu Mao tarafından. Ve bu, Çin devriminin en özgün ve en belirgin yanıydı: **Kendine özgü bir nitelik**.

Çin'in temel özelliği, bağımsız ve demokratik bir ülke olmaması, tam aksine emperyalizmin tahakkümü altında olması ve de feodal baskı altında bulunmasıydı. Ne yararlanılabilecek bir parlamento ve ne de diğer demokratik hak ve özgürlükler ve de legal olarak grev vb. örgütlenme hakkı vardı. Uzun bir legal mücadele içinde işçileri eğitmek, kuvvet toplamak ve faşist devleti yıkmaya hazırlama olanakları tümüyle kapanmıştı.

Mao, "*Çin devriminin esas araçları ya da biçimi, barışçı mücadele değil, silahlı mücadele olmak zorundadır. Çünkü düşmanlarımız, Çin halkının barışçı bir şekilde hareket etmesini imkânsız kılmış ve onu bütün siyasi özgürlüklerden ve demokratik haklardan yoksun bırakmıştır*" derken, devrimin kendi özel gelişme yoluna işaret ediyordu adeta.

İşte böylesi koşullarla kuşatılmış Çin'de, politikanın olağan araçlarla ya da kapitalist ülkelerde olduğu gibi çok çeşitli

kansız mücadele yöntemleriyle yerine getirilmesinin yolu daha başından kesilmişti. Dolayısıyla, Çin'de, Ekim Devriminde olduğu gibi ayaklanma ve ayaklanmanın eşğine gelinceye dek uzun bir legal mücadele döneminden geçmek ve ilk önce şehirleri ele geçirip sonra devrimi kırlara yaymak değil; tam aksine, Çin'de devrimin askeri çizgisi, "**kırları şehirlerden kuşatma**" çizgisi olarak, "**uzun süreli bir savaş stratejisi**" üzerinden yaşam hakkı bulacaktı. Ve elbette ki, bu strateji, kızıl siyasal iktidarlarla ete-kemiğe bürünecekti. Ve işte bu durum, yukarıda da açıkladığımız gibi, Çin Komünist Partisi'ne savaşçı parti rolünü yükledi ve parti "**savaş kimliğiyle**" mücadele sahnesinde yer aldı. Zira, "**Çin devrimindeki temel mücadele biçimi silahlı mücadele**"ydi.

Devrimci silahlı mücadele Çin Devriminin 28 yıl boyunca başvurmak zorunda kaldığı temel bir mücadele aracı olarak işlev gördü. Stalin, "*Çin'de silahlı devrim, silahlı karşı-devrimle savaşmaktadır. Bu, Çin Devriminin kendine özgü niteliklerinden ve üstünlüklerinden biridir*" derken Çin Devriminin bu ayırt edici yanını açıklıkla saptıyordu. Bilinir ki, Çin Devrimindeki temel mücadele biçimi olarak silahlı mücadele, proletarya önderliğindeki bir "**köylü savaşı**" biçiminde gelişti ve uzun süreli, dağınık halk gerilla savaşı ya da halk savaşı biçimini alan devrimci silahlı mücadele, mücadelenin temel biçimi olarak devrimin vazgeçilemez bir silahı olarak yer aldı. Bu durum, Çin Devriminin "**ayırt edici bir özelliği**" ve Ekim Devriminde bulunmayan "**kendine özgü bir niteliği**"di.

Çin Devriminde silahlı mücadele, devrimin ruhu ve özüyü. Ve de Mao'nun sözleriyle, Çin'de "*silahlı mücadele proletarya önderliği altında bir köylü toprak devrimidir*". Bunsuz ne proletarya partisi ve ne de devrimin varolması düşünülebilirdi. Zira, Çin devrim sürecinde ne parlamentodan bir kürsü olarak yararlanma olanağı vardı ve ne de sendikaların örgütlenmesi olanağı. Ne işçileri uzun bir legal mücadele içinde dev-

rim için eğitime, hazırlama ve örgütlenme koşulları ve ne de uzun bir legal mücadele içinde kuvvet toplayarak, güç biriktirerek devrimi hazırlamak için çalışma koşulları vardı. Dolayısıyla ne örgütlenme biçimi le-galdi ve ne de mücadele biçimi kansızdı. Tam aksine, bu olanaklar temel mücadele ve örgütlenme biçimlerine tabi olarak gelişen bir süreç içinde ele alındı.

Silahlı mücadele; Çin devrim sürecinde öylesine büyük ehemmiyete sahipti ki, Mao, "silahlı mücadele olmadan ne proletaryanın, ne halkın ve ne de Komünist Partisinin Çin'de hiçbir varlık gösteremeyeceğini ve devrimi zafere ulaştıramayacağını öğ-rendik" der. Ve de ayrıca, Parti, "devrimci silahlı mücadele me-selesini doğru bir şekilde ele aldığına gelişme, sağ-lanma ve Bolşevikleşme yolunda ileri doğru bir atmış olur" diyerek silahlı müca-delenin devrimdeki rolüne biçtiği değeri ortaya koyar. Çünkü gene Mao'nun Çin devrim pratiğinde doğru-lanan yargılarıyla, Çin'de "silahlı mücadele devrimin temel biçimidir."

Tüm bunlar, Ekim Devriminin izdüşümü olarak ve onun yolunu açtığı Çin Devrimi için yeni ve özel olan, Çin devriminin kendi "özel ulusal gelişme çizgisinin" ürünü ve Çin Devriminin somut yönleriydi.

Çin Devriminin bir başka kendine özgü temel niteliği birleşik cephe ve milli burjuvazinin cephe içindeki yeri sorunudur. Parti ve silahlı mücadele ile birlikte birleşik cephe, devrimi başarılı sona ulaştırmada üç temel silahtan biri olarak Çin Devriminin çeşitli aşamalarında farklı sınıfsal bileşimlerde ortaya çıktı. Bilindiği gibi 1949 yılındaki zaferine dek Çin Devrimi dört büyük aşamadan geçti. 1924-1927 yılına denk gelen birinci aşama,

Birinci Büyük Devrim aşamasıdır, yani Birinci Devrimci İç Savaş Dönemi; 1927-1937 yılını kapsayan ikinci aşama, İkinci İç Savaş Dönemi, yani Toprak Devrimi aşaması; 1937-1945 arası dönemi Direnme Savaşı Dönemi ve Üçüncü İç Savaş Dönemi olan ve Çan Kay-şek'e karşı tüm halkın seferber edildiği 1945-1949 arası dönem olmak üzere dört dönemi kapsar.

Bu dört büyük dönemi kapsayan Çin devrim sürecinde birleşik cephe de dört farklı aşamadan geçti. Her şeyden önce birleşik cephe proletarya önderliğinde işçi-köylü temel ittifakına dayalı bir sınıf ittifakı biçimi olarak yer almıştır Çin devrim tarihinde, cephe içinde proletaryanın en sağlam müttefiki köylülük, güvenilir müttefiki de küçük burjuvazidir. Fakat daha sonraki sınıflar açısından durum bu denli kolay yürüyen bir süreçle yaşam hakkı bulamamıştır. Önce, Çin milli burjuvazisi. Birleşik cephenin stratejik bir müttefiki olmasına karşın, yalpalayan, sallantılı ama gene de cephe içinde yer edinmesi gereken bir sınıftır. Ve Çin'de de böyle olmuştur.

Onun iktisadi ve siyasi güçsüzlüğü onu bazen cephenin içine bazen dışına itebilir. Çin milli burjuvazisi emperyalizme ve feodalizme ve komprador kapitalizme karşı belli ölçülerde de olsa yer aldığı sürece ÇKP önderliğinde proletarya onunla cephe içinde yer alır ve bunu olabildiği ölçüde de sürdürmeye çalışır. Onun devrimci barutundan sonunda dek yararlanmak aslolan-dır. Dolayısıyla, Çin Devriminde devrimci birleşik cephe, yalnızca köylülük ve küçük burjuvaziye değil, muhtemel müttefiki olarak milli burjuvaziye de içinde barındır-mıştır. Bu şu anlama gelir ki, devrimci

birleşik cephe ve onun sınıfsal bileşimi zaman zaman değişime uğramış; milli burjuvaziye dek genişlemiştir.

Fakat burada önemli nokta şudur ki, Mao'nun şu uyarılarının akılda tutulması gerekir: *"Emperyalizme ve feodalizme karşı mücadele tarihi döneminin tümünde, emperyalizme karşı halkın safını tutmasını sağlamak için milli burjuvaziye kazanmalı ve onunla birleşmeliyiz. Emperyalizme ve feodalizme karşı koyma görevi esas olarak tamamlandıktan sonra da, belli bir süre için milli burjuvazi ile ittifakımızı sürdürmeliyiz."*

Ama dahası var: **O da komprador burjuvazinin farklı kanatları da cephe içinde sınırlı da olsa belli dönemde yer almıştır.** Evet, komprador burjuvazi devrimin süregelen bir hedefidir; hem de üç büyük dağ dediğimiz üç büyük hedeften biridir. Ne var ki, Mao'nun isabetlice saptadığı gibi, bu burjuvazinin içinde farklı gruplar farklı emperyalistler tarafından desteklenmektedir ve dolayısıyla mücadelenin darbesinin doğrultusu belli bir emperyalisti ve bunun üzerinden de belli bir komprador grubu hedef tahtasında koyduğunda ve böylece farklı emperyalist gruplar ve onların uşağı büyük burjuvazinin grupları arasındaki çelişmeler yeğînleştğinde, belli bir devlete ve onun uşağı sınıflara karşı verilen mücadeleye, diğer devletlere bağlı gruplar belli bir süre ve belli ölçüde mücadeleye teşvik edilebilir.

Mao, devrimin zaferinden sonra bu konuyu tartıştığı bir makalesinde *"çeşitli komprador gruplara karşı mücadelede, önce içlerinden birini hedef alarak ve ilk önce vurulması gereken baş düşmana vurarak, emperyalist ülkeler arasındaki çelişmelerden yararlanmak gerekir"* diye özetleyecekti bu durumu.

Böylesi bir durumda, Çin proletarya partisi, bu kesimle, komprador burjuvazinin bu grubuyla milli bir birleşik cephe kurabilir ve devrimi ileriye taşıdığı ölçüde de bu cepheyi korumaya devam eder. Elbette ki, bu, düşmanı zayıflatmak ve devrimci

güçlerin kendi yedeklerini artırması bakımından, düşman sınıflar arasındaki çelişmelerden yararlanmaktır.

Yalnızca belli koşullar altında, belli ölçüde ve sınırlı bir dönem boyunca yapılacak bir milli birleşik cephedir -devrimin tüm dönemi boyunca değil. Bilinir ki, bu cephe, **Japon emperyalizminin işgali döneminde gündeme gelmiştir Çin'de.**

Bu son iki nokta, yani milli burjuvazi ve komprador burjuvazinin belli gruplarıyla belli dönemlerde yapılan birleşik cephe sorunu, "devrimci" revizyonizmin asla anlayamadığı bir sorun olarak kalmıştır.

"Devrimci" revizyonizmin anlamadığı temel sorun, proletaryanın kendi dışındaki sınıflarla, köylülük, küçük burjuvazi ve özellikle de milli burjuvaziyle bir **"irade birliğinin"**, demokratik devrim aşamasında olamayacağı tezidir. Bu, Marksist gerçeklere sırtını dönen, tek irade teriminin soyut ve metafizik yorumuna dayandırıldığı için her türlü temelden yoksun bir yorumdur. Evet, demokratik devrim ile sosyalist devrim arasında temelden bir ayrım vardır. Bu ayrım hem **tarihsel** ve hem de **mantıksaldır**. Ne var ki, proletarya ile diğer sınıflar ve özellikle de milli burjuvazi arasında sosyalizm sorunlarında ve sosyalizm için savaşında bulunmayan irade birliğinin, demokrasi ve bağımsızlık ve toprak sorununda bulunmadığını söylemek, Marksizm'i, revizyonizm bakış açısıyla **"düzeltmek"** demek olur. Unutulmamalıdır ki, demokratik devrim, "tüm halkın" devrimidir ve devrimci revizyonizmin atladığı da budur. Dolayısıyla sosyalizm çizgisinde proletaryanın diğer sınıflarla bir tek iradesinden söz edilemez ama, demokratik devrim çizgisinde bu iradeden söz etmek tamamıyla Lenin'in bakış açısını savunmaktır.

Ama daha da önemlisi, Çin Devriminin, devrimler tarihine, kendine özgü gelişme çizgisinde kattığı yeni ve özel olan, gerek temel mücadele biçimi olarak **silahlı mücadele** ve gerekse **devrimci ve milli birleşik cephe** sorunu hiç yaşanmamış bir sorun

olarak kaldı revizyonizmin tarihinde. Onlara göre, ne Çin Devrimi "yaşandı" ve ne de Mao "yaşadı".

Sonuç olarak, "*birleşik cephe ve silahlı mücadele düşmanı yenilgiye uğratmada iki temel silahtır. Birleşik cephe, silahlı mücadeleyi sürdürmek için kurulan bir birleşik cephe. Ve Parti, düşman mevzilerini darmadağın etmek için, bu iki silahı, yani birleşik cephe ve silahlı mücadele silahını kullanan kahraman bir savaşıdır. Bu üç şey birbirine işte böyle bağlıdır.*"

Uzun süreli ve dağınık halk gerilla savaşı

Çin Devriminin en kayda değer, ayırt edici özellikleri içinde en önde duran özel gelişme çizgisi, hiç şüphesiz ki, "**uzun süreli ve dağınık halk gerilla savaşı**" ya da halk savaşıdır. Bu, devrimi "**kırlardan şehirlere**" taşıma stratejisinin devrimci "**askeri**" çizgisidir. Çin'de devrim, Rusya'daki devrimle aynı yolu izlemedi. Rusya'da iktidar, Rus devriminin ve toplumunun kendine özgü özelliklerinden dolayı, toplu ayaklanmayla kısa sürede ele geçirilirken; Çin'de iktidar, tam tersi bir yoldan, "**uzun süreli savaş**" ile adım adım ele geçirildi. Birindeki ayaklanma stratejisi, diğesinde "**uzun süreli savaş stratejisine**" dayalı halk savaşı halini almıştı. Bu da Çin Devriminin hem kendi üstünlüklerinden biri ve hem de kendine özgü temel niteliklerinden biriydi. Ve Çin Devriminin, kendine özgü koşulları üzerinden Rus devrimiyle en belirgin ayırım noktasıydı buydu: **Halk savaşı**.

Yarı-sömürge ve yarı-feodal Çin'de, feodal toprak ağaları ve komprador burjuvazinin feodal-faşist diktatörlüğünü yıkıp, yerine, proletarya önderliğinde tüm devrimci sınıfların bileşimini ifade eden demokratik halk diktatörlüğü kurmanın en ehemmiyetli, en fevkalade yoluydu Halk Savaşı. Burada önemle vurgulanması gereken nokta şudur ki, halk yığınlarının "**aşağıdan**" gelen her "dolaysız zorlaması", yani devrimci zoru, halk savaşı olarak adlandırıl-

amaz. **Her halk savaşı aynı zamanda bir devrimci silahlı mücadele olmasına karşın, her devrimci silahlı mücadele aynı zamanda halk savaşı sayılamaz.** Bunun için belli koşulların, etmenlerin ve unsurların birlikte var olması, halk savaşı teorisi için zorunlu bir temeldir.

Birincisi, Halk Savaşı, Çin Devriminin somut pratiğinde yaşandığı gibi, "**uzun süreli savaş stratejisine**" dayanır. Bu özellik, onun temel ayaklarından biridir. Düşman güçlerinin kuvvetli, devrim güçlerinin zayıf olduğu bir ülkede, kuvvetlilik ve zayıflık özdeşdir ve bu iki yan proletarya partisinin doğru bir politik çizgisiyle karşısına dönmüşür. Tıpkı Çin Devriminde olduğu gibi. Öte yanda düşman güçlerinin kuvvetli yanları yanında zayıf yanları, devrim güçlerinin de zayıf yanları yanında üstün yanları vardır. **Bu olgular mutlak değil, göreceli, geçici ve koşulludur.** Zamanla düşmanın güçlü yanları zayıflayıp azalacak, devrimin zayıf yanları da adım adım üstün yanlara dönüşecektir. Her iki tarafın karşılıklı durumu ve her iki tarafı etkileyen karşılıklı ilişki, savaşın uzun süreli niteliğini belirler.

Tam da burada önemli olan bir nokta var ki, o da, "**uzun süreli savaş stratejisi**" içinde "**çabuk sonuçlu**" taarruz muharebe ve harekâtların bu stratejinin zorunlu bir unsuru olmasıdır.

İkincisi, "**kızıl politik üs alanları**", uzun süreli savaş stratejisinin temel bir bileşeni olarak halk savaşı kavramı içinde yerini bulur. Kızıl üs bölgeleri, gelecekteki demokratik halk iktidarının rüşeym halindeki ilkbahar filizleri, çekirdekleridir. Uzun süreli savaşın amansızlıkla birleştiği bir yerde, üs bölgeleri, uzun süreli savaş sürdürmenin olmazsa olmaz ilkesidir. Düşman güçlerini, en güçlü ve en örgütlü olduğu ve en sıkı güvenlik ağı ile kuşatılmış alanlarda "**bugünden yarına**" yenmek mümkün olmadığına göre, en yumuşak yerinde, güç dengesinin pek lehinde olmadığı kırlarda dize getirmek ve buraları devrimin kaleleri haline dönüştürmek ve buralardan şehirleri kuşatmak bakımından kırin derinliklerinde

devrimci üs bölgeleri oluşturmak Çin gibi yarı-sömürge ve yarı-feodal bir ülkenin kendine özgü koşullarının zorlayıcı baskısının sonucuydu. Bu alanlar, devrimci güçlerin savaşta soluklandığı, güçlerini devşirdiği ve eğitimini tamamladığı "**cephe gerisiydi**. Üs bölgeleri, geri iktisat tabanına dayanan her yarı-sömürge ülkenin devrimci savaşta devrimci güçlerin dayanması gereken askeri, iktisadi, siyasi ve kültürel alanlardır.

Üs bölgeleri, devrimin kaleleridir. Mao'nun sözleriyle, "*üs bölgeleri, gerilla kuvvetlerinin stratejik görevlerini yerine getirirken ve kendilerini koruyup geliştirme, düşmanı yok etme ve kovma amacına ulaşırken dayandıkları stratejik üslerdir*" ve "*üs bölgeleri olmadan gerilla savaşı uzun süre devam edemez ve gelişemez*".

Üçüncüsü, halk savaşı, "**şehirlere kır-lardan kuşatılması**" tabanına yaslanır. Devrimi kırlardan şehirlere taşımak denen çizgidir bu. Bu durum, ilk iki özelliğin bir bileşenidir. Yarı-sömürge ve yarı-feodal ülke olmanın dolaysız sonucudur. Devrim ile karşı-devrim arasındaki güç dengesi kırlarda devrimci güçlerin, şehirlerde ise düşman güçlerinin lehine bir durum yaratır. Uzun süreli savaş stratejisi köy toplumsal tabanına yaslanır; devrimci silahlı mücadelelenin omurgasını gerilla oluşturur. Bu omurga da "**köylü ordusuna**" dayanır.

Anımsansın ki, demokratik devrim, özünde bir köylü toprak devrimiydi. Dolayısıyla özü itibarıyla bir köylü savaşı olan bir devrim; kır, güçlerini geliştirmenin, hareket ettirmenin, toplamanın ve dağıtmanın alanı olarak görülür. Devrimin bu alandan yayılarak şehirleri kuşatması da bu stratejiye temel oluşturan bu özgün özelliklerin sonucudur: Düşmanın en zayıf yeri, devrimci güçlerin en güçlü olduğu alandır. Yarı-sömürge, yarı-feodal statü, şehirlerin kırlardan kuşatılmasının temelidir. Mao'nun sözleriyle, "*Komünist Partisinin buradaki görevi, esas olarak, ayaklanma ve savaşı başlatmadan önce uzun bir legal mücadeleye döneminden geçmek ve önce büyük şehirleri ele geçirip ardından köylük böl-*

geleri işgal etmek değil, tam tersidir." Şehirlerin kırlardan kuşatılması stratejisi, demokratik halk devrimi ile de dolaysızca ilintilidir. Temel muhtevası toprak devrimi olan, özünde köylü devrimi olan böylesi bir devrim, devrimin iskeletini oluşturan temel ordunun bulunduğu alandan şehirlere doğru gelişme çizgisi izlemesi, bu denklemin zorunlu sonucudur. Güç dengesi denen şey de bu denklemde dayanağını bulur.

Özü toprak devrimi olan demokratik halk devriminin, köylülüğün çıkarlarını devrimin ilk aşamasında öne çeken bir devrimin kırlardan şehirlere doğru gelişmesi ve kır toplumsal tabanına yaslanması bu gerçeğin dolaysız sonucudur. Stalin'den bir alıntı aktaran Mao; "*Stalin, 'Milli mesele özünde bir köylü meselesidir' demişti. Bu, Çin devriminin özünde bir köylü devrimi olduğu ve şimdi Japonya'ya karşı devam eden direnişin özünde bir köylü direnişi olduğu anlamına gelir*" derken de kırların devrimdeki rolünü dile getiriyordu.

Dördüncüsü ve elbette ki en önemlisi de komünist partisi ve proletaryanın önderliği, böylesi bir savaşın halk savaşı olabilmesinin elzem koşulu olmasıdır. Devrimi zafere taşımanın tek anahtarı komünist partisinin önderliğidir. Şunları söyleyen Mao'yu: "*Bu çağda proletarya ve Komünist Partisinin önderliği altında olmayan, ya da önderliğinden çıkan herhangi bir devrimci savaş, yenilgiye uğramaya mahkumdur.*"

Bu dört koşulun mutlak olarak bir başka temel koşulla birleşmesi, halk savaşı için kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu da, Mao'yu yinelemek gerekirse, temel güçlerin yöresel güçlerle, silahlı güçlerin silahsız kitlelerle; düzenli ordunun, gerillanın halk savunma müfrezeleri ve halk milisleriyle kaynaşmasıdır gerçek anlamda halk savaşı. Ama bu da yetmez. Halk savaşı aynı zamanda, savaş sahnesinde sabit cephe yerine, akıcı muharebe hatlarını; derin siperler, yüksek istihkâmlar ve art arda sıralanmış savunma mevzileri tabanına dayalı mevzi savaşı yerine, geniş ve akıcı cephe üzerinden iç hatlarda değil, dış hatlarda

taarruz ve imha savaşı (elbette yıpratmayı da içeren) yöntemlerine dayalı ordunun hareketli ve gerilla savaşı; uzun süreli savaş içinde hareketli ve gerilla savaşı üzerinden çabuk sonuçlu taarruz harekâtları ve muharebeleri uzun süreli savaş stratejisinin temeli haline getiren bir askeri-stratejik ve taktikler bütünlüğüdür.

Ama dahası var: Hareketli ve gerilla savaşı yöntemiyle "savaşı yönetme sanatı" ve "insanın faal rolünden tam olarak" yararlanılmasını ve de düşmanın üstünlüklerinin ve devrimin güçlerinin zayıflıklarının göreceliliğini "uzun süreli savaş stratejisinin" temeli olarak ele almaktır halk savaşı, ya da Mao'nun sözleriyle, "halk tarafından verilen yaygın gerilla savaşı". Bu ele alma mantığı üzerinden küçükten büyüğe, basitten karmaşığa, zayıftan kuvvetliye doğru işleyen devrimci savaş, merdivenin basamakların sonuna dek tırmanabilir.

Aslında halk savaşı, bu anlatılanlar eşliğinde "uzun süreli ve dağınık halk gerilla savaşı"nın kendisidir ve böyle adlandırılmalıdır. Çünkü, Çin devrim pratiğinde verilen ve düzenli ordunun verdiği düzensiz ve esnek gerilla taktiklerine dayanan hareketli savaşın kendisi özü itibarıyla gerilla savaşıydı. Mevzi savaşı bile Çin'e özgüydü ve büyük oranda gerilla karakterliydi. Mao'nun sözleriyle, Çin'de, İç Savaşın sonunda verilen düzenli savaş bile, "daha yüksek bir düzeye çıkarılmış gerilla savaşıdan başka bir şey değildi." Yani, gene Mao'nun sözleriyle bu, "Çin tipi düzenli savaş" olarak adlandırılacaktı.

Çin Devriminde gerilla savaşının öylesine özel bir önemi vardı ki, Mao, "gerilla niteliği, bizim ayırt edici özelliğimiz, dayanışmamız ve düşmanı yenilgiye uğratmada aracımızdır" diye bir önem biçecekti.

Çin'deki uzun süreli savaşın başından sonuna dek gerilla savaşı, devrimci savaşın omurgası olarak düşman güçlerine nihai darbenin vurulmasında değil, ama zaferin elde edilmesinde vazgeçilemez bir önemdediydi. Gerilla savaşı deneyimi göstermiştir ki, nihai darbe gerilla savaşı ile vurulmaz. Çünkü gerilla savaşının işlevi, düzeyi ve karakteri nihai darbe ile düşman güçlerini alt etmeye uygunluk arz etmez. Gerilla savaşının görevi, hareketli ve düzenli savaşta düşmanı kanatlardan ve arkadan yıpratarak, yorarak ve moralini bozarak huzursuz etmek ve de onun korkusuz ve endişesiz

*Gerilla savaşının görevi,
hareketli ve düzenli savaşta
düşmanı kanatlardan ve
arkadan yıpratarak, yorarak
ve moralini bozarak huzursuz
etmek ve de onun
korkusuz ve endişesiz
hareket etmesini
engellemektir.*

hareket etmesini engellemektir. Dahası, onun savaş düzenini bozmaktır. Bilinir ki, savaşta asıl darbe ya da nihai darbe ancak düzenli savaşla verilebilir. Ne ki, gerilla savaşı olmadan da düşmanı yenilgiye uğratmak olanaksızdır. Hele hele sömürge ve yarı-sömürge ülke devrimlerinde gerillanın, uzun süreli savaş içinde "stratejik" bir görevle ortaya çıktığı bir durumda. Uzun süreli savaşın verilebilmesi, gelişmesi ve yayılması gerilla savaşı

sayesinde.

Peki nedir öyleyse gerilla savaşı?

Gerilla savaşı, güçsüz ve zayıf olanın, küçük ve donanımdan yoksun olanın, daha güçlü ve daha donanımlı ve iyi eğitilmiş olana karşı, küçük gruplar halindeki halkın ve bazen de tüm bir ulusun verdiği esnek, hareketli, düzensiz bir savaşıdır.

Mao, gerilla savaşı nedir sorusunu şöyle yanıtlıyordu: "Silahlı düşmanı yenilgiye uğratmak ve kendi üs bölgelerimizi inşa etmek için geri kalmış, geniş ve yarı-sömürge bir ülkede, uzun bir dönem için, halkın silahlı güçlerinin yürüteceği zorunlu ve dolayısıyla en iyi mücadele biçimidir."

Sömürge ve yarı-sömürge devrim dene-

yimleri göstermiştir ki, bu tür ülkelerdeki gerilla savaşı köylü gerilla savaşıdır. Mao, Çin devrim deneyiminin sonuçlarından hareketle der ki; devrimci üs bölgelerindeki uzun süreli devrimci mücadelenin esas olarak, Komünist Partisi önderliğindeki köylü gerilla savaşına dayandığı açıktır. Şurası açıklıkla saptanmalıdır ki; gerilla savaşı, uzun süreli savaşın "döl yatağıdır".

Mevzi savaşı, nasıl ki sabit cepheye, derin siperlere, yüksek istihkâmlara dayalı bir "düzenli ordu savaşı" ise, halk savaşı da, akıcı üs bölgeleri, hareketli muharebe hatlarına dayalı, hareketli ve gerilla savaşı yöntemleriyle verilen düzenli ordu ve gerillanın "düzensiz savaşıdır". Düzenli ordunun mevzi savaşına karşın, düzenli ordunun düzensiz savaşı, yani hareketli savaşı ve gerilla savaşıdır halk savaşı -halk savunma müfrezeleri, halk milisleri ve silahsız halkı da içine alan tüm bir halkın verdiği düzensiz savaş sahnesidir söz konusu olan. Bu savaşta kitleler devrimin yüreği ve ruhudur.

Kitleleri örgütlemek siyasettir diyen de Mao idi; "Savaş vermek için gerekli gücün en zengin kaynağı halk kitleleridir" diyen de. Çin Devriminin somut pratiğinde kendine özgü özellikleri ve niteliği ile ortaya çıkan halk savaşı Mao'nun bu sözleriyle "yaşam alevine" kavuşmuştu. Ve bu savaş, yalnızca 20. yüzyıl Çin devrim pratiğinde savaş sahnesinde yer alarak zafere ulaşmakla kalmadı; bu savaş, sonraki devrimler ve 21. yüzyılın Nepal, Hindistan, Filipinler, Peru, Türkiye gibi devrim pratiklerinde de temel mücadele biçimi olarak yer aldı ve almaya devam ediyor. Çin devrim sürecinde yaşamın yaşayan gerçeği haline gelen, Çin devriminin bu kendine özgü savaş biçimi, dünyanın kırları üzerinden "dünyalılaştıran" halk savaşı, en büyük sınavdan, "devrimin sınavından" başarıyla çıkarak, yeni yüzyıla da "rengini vermeye" devam edecektir. Clausewitz, her dönemin kendine özgü bir mücadele biçimi ve savaş teorisi olması doğaldı, diyordu.

Halk savaşı da bu yeni dönemin, Çin Devriminin yolunu açtığı dönemin "savaş

teorisi ve savaş biçimiydi"; yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerin devrim yürüyüşleri, ancak bu teorinin yol göstericiliğinde başarılı bir zafere imza atabilirdi.

Ne var ki, Mao, bazı Latin Amerika komünist partilerinin temsilcileriyle yaptığı bir görüşmede mekanik ve dogmatik yaklaşımlara karşı da bu ülke temsilcilerini uyarılmaktan geri durmadı: "Çin devriminin tecrübesi, yani köylük bölgelerde üs bölgelerinin kurulması, şehirlerin köylük bölgelerden kuşatılması ve en sonunda şehirlerin ele geçirilmesi ülkelerinizden bir çoğu için tamamen geçerli olmayabilir ama bunlardan yararlanabilirsiniz. Lütfen Çin tecrübesini mekanik bir biçimde aktarmayın. Herhangi bir ülkenin tecrübesinden sadece yararlanılabilir, fakat asla bir dogma olarak alınmamalıdır. Marksizm-Leninizm'in evrensel gerçeği ve kendi ülkelerinizin somut koşulları; işte bu ikisi kaynaştırılmalıdır."

Yarı-sömürge, yarı-feodal ülke devrimlerinde zorunlu bir aşama olarak Yeni Demokratik Devrim ve Demokratik Halk Diktatörlüğü

Dünyanın "kırları" diye tanımlayabileceğimiz yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerde yeni-demokratik devrim, bu ülkelerin ekonomik ve toplumsal statülerinin tahlilinden çıkan anti-emperyalist ve anti-feodal gelişmeler tarafından belirlenir. Bu ülkeler devrimine, demokratik devrim niteliğini veren şey, bu iki temel gelişmedir. Bu ülkelerde bu gelişmeleri çözüm yöntemidir yeni-demokratik devrim.

Nedir Yeni Demokratik Devrim: Proletarya önderliğinde geniş halk kitleleri tarafından emperyalizme, feodalizme ve bürokrat-kapitalizme karşı yürütülen devrimdir. Ya da, yeni demokratik devrim, proletarya önderliğindeki geniş halk yığınlarının anti-emperyalist ve anti-feodal devrimidir. Mao'nun Çin devrimi pratiğinden yola çıkarak ve Çin Devriminin özel gelişme yolu temelinde Çin Devrimine ilişkin yaptığı

değerlendirmeler bunlar. Böylesi ülkelerde devrimin birinci aşaması, yarı-sömürge, yarı-feodal ülkeyi demokratik ve bağımsız ülke haline getirmektir. Bunun için de devrimin ilk perdesindeki temel görev, anti-feodal ve anti-emperyalist çelişmelerin çözümüdür. Yeni Demokratik Devrim **ulusal** bir devrimdir çünkü, ülkeyi yarı-sömürge haline getiren emperyalistler ve uşaklarına karşı, ülkenin bağımsızlığı için savaşıyor; yeni demokratik devrim **demokratiktir** çünkü, başta geniş köylü kitleleri olmak üzere, ülkeyi orta çağdan kalma feodal baskı ve sömürüden kurtarıp, toprak sorununu çözmek için savaşıyor ve yığınlara en geniş demokratik haklar sağlıyor.

Böylesi ülkelerde devrimin ikinci aşaması ise, "devrimin sürekliliği" Marksist önermesi gereğince, burada durmamak, devrimi daha ileriye, sosyalist devrim aşamasına ve oradan da altın çağ dediğimiz komünizm evresine ulaştırmaktır. Mao, "*bütün komünistlerin ulaşmaya çalıştıkları nihai hedef, sosyalist ve komünist bir toplum yaratmaktır*" derken bu gerçeği dile getiriyordu.

Devrimin birinci aşamasında, yani Yeni Demokratik Devrim evresinde, devrimin bu tür ülkelerdeki özel durumundan dolayı, yani özünün anti-feodal, anti-emperyalist çelişmeler tarafından belirlenmesi bakımından, bu tür ülke devrimlerinde "**köylü dinamiği**" özel bir öneme sahiptir. Devrimci revizyonizmin görmezlikten geldiği işin bu yanı, devrimin üzerinde yürüdüğü temel eksenidir. Köylülük bu tür ülke devrimlerinde ana gövdeyi oluşturur, yani temel bir güç olarak öne çıkar. Bu tür ülke devrimlerinin özünde bir "köylü devrimi" olduğu anımsanırsa, köylü dinamiğinin devrimdeki rolü daha anlaşılır hale gelir. Toprak ve köylü sorununun, ulusal sorunun çözümsüzce orta yerde durduğu bu tür ülkelerde devrim köylülüğe yaslanmadan edemez.

Öte yandan yarı-sömürge, yarı-feodal ülke devrimleri **ekonomik ve toplumsal** bakımdan hala burjuva devrimlerdir ve bu ülkelerde devrimden sonra, ana görev,

emperyalizme bağımlı ve onun tarafından ayakta tutulan komprador kapitalizm ortadan kaldırılmasına karşı, tüm bürokratik sermaye mülksüzleştirildikten sonra, emperyalizmle dolaysızca ilişkili olmayan geriye kalan ulusal kapitalizm ortadan kaldırılamaz. Bu kapitalizm, sosyalizmin "**maddi ön koşullarını**" oluşturması açısından tam aksine yeniden şekillendirilerek geliştirilir. Bilindiği gibi, Çin'de bu sermaye, yani ulusal sermayenin bu bölümü yüzde yirmilik bir orana sahipti; yüzde seksense bürokratik sermaye idi. Çin Devriminde yüzde seksenlik bölüm devrimle birlikte mülksüzleştirildiği halde, geriye kalan yüzde yirmilik bölüm ise "devlet kapitalizmi" yoluyla yeniden kalıba döküldü. Ancak burada bir noktanın altının çizilmesi gerekecektir: **Kapitalizmin, demokratik halk diktatörlüğü koşullarındaki varlığı ve gelişmesi, sınırsız ve koşulsuz olmayacaktır. Bu, birçok bakımdan, örneğin vergi politikası, piyasa fiyatları, işçilerin çalıştırılma koşulları ve kapsamı bakımından sınırlandırılacaktır.**

Yeni Demokratik Devrim der Mao, "*iktisadi olarak emperyalistlerin, hainlerin ve gericilerin bütün büyük teşebbüslerinin ve sermayesinin millileştirilmesini ve toprak ağalarının elindeki topraklarını köylülüğe dağıtılmasını hedef alır.*" Ve bu haliyle bu devrim, burjuva devrimin sınırlarını aşmaz.

Devamla, buna karşılık der Mao, "*özel kapitalist teşebbüsleri genel olarak muhafaza eder ve zengin köylü ekonomisini tasfiye etmez. Böylelikle bu yeni tip demokratik devrim bir yandan sosyalizm için gerekli ön şartları da yaratır.*" Anlaşılır ki, yeni demokratik devrim, yalnızca toprak ağaları ve komprador burjuvaziyi hedef alır; milli burjuvaziyi hedef almaz.

Lenin'in saptadığı gibi, devrimin iki aşaması Çin seddi ile birbirinden ayrılmamıştır. Birincisi ikincisine doğru yürür der; ikincisi geçerken birincinin sorunlarını çözer. Birincinin eserini pekiştirir. Gerek demokratik devrim ve gerekse sosyalist devrim "**öz itibarıyla**" aynıdır.

"Her şey tastamam dediğimiz gibi olup bitti. Devrimin gelişmesi düşüncemizin doğruluğunu gösterdi. İlk, krallığa karşı, büyük toprak sahiplerine karşı, feodaliteye karşı, tüm köylülük ile birlikte (ve devrim o evrede burjuva, burjuva demokratik kalır). Sonra, yoksul köylülük ile, yarı-proletarya ile, bütün sömürülenler ile, zengin köylüler, kulaklar, vurguncular da içinde, kapitalizme karşı; ve devrim bu evrede de sosyalist duruma gelir. Biri ile öbürü arasına yapay olarak bir Çin setti çekmek, onları proletaryanın hazırlık ve yoksul köylülerle birlik derecesinden başka bir şeyle ayırmak istemek, Marksizm'i şaşılacak derecede bozmak, alçaltmak, onun yerine liberalizmi geçirmek demektir."

Lenin'in bu yaklaşımında her şey yeterince açık ve net.

Mao'nun sözleriyle de, demokratik devrim, sosyalist devrim için bir hazırlıktır; sosyalist devrim ise demokratik devrimin kaçınılmaz sonucudur. Nihai hedef sosyalist ve komünist bir toplum yaratmaktır.

Yeni Demokratik Devrim, anti-feodal ve anti-emperyalist çelişmeleri çözerek emperyalizmin, feodalizmin ve komprador kapitalizmin hâkimiyetine son vermesine karşın, "kapitalizmin anti-feodal ve anti-emperyalist mücadeleye katkıda bulunabilen hiçbir kesimini yok etmemesi bakımından sosyalist devrimden farklıdır" der Mao. Zira, devrimin zaferiyle birlikte der Mao, kapitalizmin gelişmesini önleyen engellerin ortadan kaldırılmasıyla birlikte kapitalist ekonominin belli ölçülerde gelişmesi şaşırtıcı değil, tamamen beklenen bir şeydir ve demokratik devrimin kaçınılmaz sonuçlarından biridir de. Yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerdeki iktisadi gerilik bu gelişmenin temelidir.

Siyasi bakımdan da Yeni Demokratik Devrim, Rusya ve kapitalist ülkelerdeki devrimler gibi yalnızca bir tek sınıfın diktatörlüğüne dayanan bir devrimci diktatörlük için değil, proletarya önderliğinde anti-emperyalist sınıfların, devrimci sınıfların ortaklaşa diktatörlüğü için mücadele

eder. Ne ki devrim ikinci aşamaya, sosyalist devrim aşamasına girdikten sonra, sosyalizme geçiş için elverişli bir üst yapı olarak demokratik halk iktidarı aşıldıktan sonra, devrim artık tek bir sınıfın, proletaryanın tek sınıf diktatörlüğü halini alır. Ve bu devrim, proletaryanın burjuvaziye karşı yürüttüğü bir savaş halini alır.

Yarı-sömürge, yarı-feodal ülke devrimlerinde demokratik halk iktidarı dönemi bir geçiş dönemidir. Bu dönemde iki ittifak var. Bunlardan biri işçi-köylü ittifakı, diğeri burjuvaziyle yapılan ittifaktır. İlk ittifak temel, ikincisi ise talidir. Ama ne ki, bu ikinci ittifak, yani burjuvaziyle yapılan ittifak ilki kadar vazgeçilmezdir. Burjuvaziyle birlikte Çin'de kurulan birleşik cephe için Mao, devrimden hemen bir yıl sonra şöyle diyecekti: "Milli burjuvaziyle siyasi, iktisadi ve örgütsel bakımdan bir birleşik cephe kurmuş bulunuyoruz." Aradan geçen dört yıl sonra da, "burjuvaziyle ittifak yapmamız ve şimdilik kapitalist işletmelere el koymaktan kaçınarak bunları kullanmak, kısıtlamak ve dönüştürmek siyaseti"nin zorunluluğunun altını çizecekti Mao. Ve bu geçiş aşamasında, "kısıtlama ile kısıtlamaya karşı çıkma arasındaki mücadele" geçiş dönemi devletinin, yani demokratik halk diktatörlüğünün sınıf mücadelesi üzerinden temel sorunu olacaktır.

Nitekim Mao, 1952 Haziran'ında Çin Komünist Partisi'nin Birleşik Cephe Çalışması Bölümü tarafından hazırlanan bir belgeye düştüğü yazılı notta, toprak ağası sınıfı ve bürokrat-kapitalist sınıfın alaşağı edilmesinden sonra, işçi sınıfı ile milli burjuvazi arasındaki çelişmenin Çin'deki "baş çelişme" durumuna geldiğinin altını çiziyor ve bu aşamadan sonra artık milli burjuvazinin de eskisi gibi "ara bir sınıf" olarak tanımlanmaması gerektiğini anımsatıyordu. 1957 yılında yazdığı bir makalede de daha geniş biçimde baş çelişmeyi şöyle tanımlayacaktı: Proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişme, kuşkusuz bugünkü Çin toplumunun baş çelişmesidir.

Bilinir ki, 1949-1952 yılları arasındaki "onarım dönemi" aşıldıktan sonra, Mao, Çin'de "geçiş dönemine ilişkin genel çizgi"yi şöyle saptayacaktı. Bu çizgi, demokratik halk iktidarı altında devrimi birinci aşamadan, demokratik devrim aşamasından ikinci aşamaya, sosyalist devrim aşamasında taşıymaktı. Burada görev; tarımın, el sanatlarının ve kapitalist sanayi ve ticaretin sosyalist dönüşümü olarak saptanır. Amaç, üç beş-yıllık plan dönemi içinde adım adım sosyalist dönüşümü gerçekleştirmek ve sosyalist bir toplum kurma hedefine ulaşmaktır. Elbette ki, Çin'de Mao önderliğindeki ÇKP tarafından saptanan bu hedef ve amaçlar yarı-sömürge ülke devrimleri için genel bir standarttır. Her ülke bu standarda kendisinden bir şeyler katacaktır.

Şu da bir gerçek ki, sömürge ve yarı-sömürge ülke devrimlerinde sosyalist bir toplumu inşa etmek zor bir görevdir. Eğer ülke devrimden önce gelişkin kapitalist bir ülke olsaydı bu görev nispeten daha kolay yürüyen bir süreçle yerine getirilebilecekti.

Sosyalizme geçiş için elverişli bir üst yapı olarak demokratik halk iktidarı döneminde burjuvaziyle kurulan bu cephe, yapılan bu ittifak yarı-sömürge, yarı-feodal ülke devrimlerinin özel gelişme yoluydu. Çin ve benzeri ülke devrimlerine özgüydü. Aynı çizginin Ekim Devriminde farklı bir uygulama biçiminin olduğunun altını çizmeliyiz. Bu, her iki ülkenin farklı devrim aşamalarında olmaları ve kendi toplumlarının özel tahlilinden çıkan sonuçtu. Genel çizgi dışında, ya da Ekim'in sunduğu "standart" dışında sosyalizme geçiş her ülkede farklı biçim ve yollardan olur. Ayrıca bilinir ki, Rus burjuvazisi tüm devrim aşamalarında karşı-devrimci bir rol oynamış olmasına karşın, yarı-sömürge Çin'de, burjuvazinin komprador olan kesimi karşı-devrimci, milli olan kesimi ise devrimci rol oynayabilmiştir. Burjuvazi vardır, burjuvazi vardır; yarı-sömürge ülkelerdeki burjuvazi ile kapitalist ülkelerdeki burjuvazi devrimlerde farklı roller üstlenirler. Biri devrimlerde

doğrudan devrimin hedefiyken, diğerinin, hala tükenmemiş devrimci barutundan yararlanmak aslolanıdır.

Demokratik halk devriminin hedeflediği devlet de demokratik cumhuriyet olacaktır yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerde. Bu tür ülkelerde, demokratik halk diktatörlüğü, proletarya diktatörlüğüne devrimci geçiş biçimi olarak şekillenecektir. Bu, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin kendi devrimlerinde kaçınamayacakları bir devlet biçimidir. Ve Mao, Yeni Demokrasi Üzerine adlı önemli makalesinde, demokratik halk diktatörlüğünü, sömürge ve yarı-sömürge ülke devrimlerinde benimsenmesi gereken geçiş döneminin devlet biçimi olarak değerlendirir. Mao, bu devrimler der, "sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde yer alan devrimler olduklarına göre, devlet ve hükümet yapıları zorunlu olarak temelde aynı, yani birkaç anti-emperyalist sınıfın ortak diktatörlüğü altındaki yeni demokratik bir devlet olacaktır."

Sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde demokratik halk diktatörlüğü, işçi sınıfı, köylülük, şehir küçük burjuvazisi ve milli burjuvazi arasındaki ittifaka dayanır. Bu ittifak içinde aslolan ittifak ise, işçi-köylü temel ittifakıdır.

Sömürge ve yarı-sömürge ülke devrimleri, yani bu ülkelerde yapılan demokratik devrimler ekonomik ve toplumsal niteliği açısından burjuva olmalarına karşın, siyasal özleri açısından devrimci bir diktatörlüğü ifade ederler. Bu devrimlerin ekonomik ve toplumsal açıdan burjuva karakterde olması, onların "siyasal olarak" da burjuva nitelikte olduğu ve burjuva devrimleri sınıflamasına gireceği anlamına gelmez. Kaldı ki gerek Stalin'in sömürge ve yarı-sömürge ülke devrimleri ve özel olarak da Çin devrim tezleri ve gerekse de Mao'nun bu konuya dair düşünceleri, bu ülke devrimlerinin eski burjuva devrimleri sınıflamasında değil, yeni tipte devrim sınıflamasında dahil edildiğini apaçık biçimde saptar. Bundan çıkaracağımız sonuç şudur ki, bu ülke devrimlerinde geçerli olan dev-

rimci geçiş biçimi devletleri, ya da demokratik halk diktatörlükleri öz itibarıyla proletarya diktatörlüğü ile aynıdır.

Baştan alalım.

Demokratik halk diktatörlüklerinin sınıf bileşimi nedir? Proletarya, köylülük, küçük burjuvazi ve milli burjuvazi. Bu diktatörlüklerde önderlik hangi sınıfın elindedir? Elbette ki proletaryanın. İşçi sınıfı bu önderliğini nasıl gerçekleştirir? Pek tabii ki komünist partisi aracılığıyla. Peki demokratik halk diktatörlüğün siyasal niteliği nedir? Proletarya önderliğinde birkaç devrimci sınıfın ortaklaşa diktatörlüğünü işçiköylü temel ekseninde öngören devrimci bir diktatörlük.

Bundan ne anlaşılmalıdır?

Birincisi, bu devrimci diktatörlük, yeni demokratik halk diktatörlüğü, merkezi bir devlet iktidarı tarafından yayınlanan bir yasaya değil, halk yığınlarının işçi sınıfı ve Komünist Partisi önderliğinde aşağıdan gelen dolaysız zorlamasına, doğrudan bir devrimci girişkenliğe dayanan bir diktatörlüktür.

İkincisi, bu diktatörlük, halktan ayrı ve halka karşı kurumlar olan ordunun ve polis yerine tüm halkın dolaysız silahlanmasını geçiren bir iktidardır. Ancak burada kısa bir paranteze ihtiyaç var ki o da şudur: Ekim Devrimi sonrası gelişmeler, halkın doğrudan silahlanması tezinde farklı pratikleri öne koydu.

Üçüncüsü, memurlar topluluğu olsun, bürokrasi olsun, halkın dolaysız iktidarı ile değiştirilmiştir. Görevler, seçimle gelinen görevler olarak yaşam bulur. Halk, bunları isteği üzerine görevden alabilir, değiştirebilir.

Lenin'in Paris Komünü örneğine yaslanarak altını çizdiği devrimci diktatörlüğün özü budur. Paris Komünü türü devlette, öze temel teşkil eden bu özellikler, proletarya diktatörlüğü yolundaki devrimci geçiş biçimlerine de temel teşkil eder. Hemen belirtmeliyiz ki, sınıf ittifakı sınırlarındaki "**genişleme (Çin Devrimi) ya da daralma (Ekim Devrimi)**" özü proletarya diktatör-

lüğü olan devrimci geçiş biçimlerinin "niteliğinde" temel bir değişikliğe yol açmaz. Anlaşılır ki, sınıf ittifakı sınırları ya da devrimci sınıflarla "birleşme derecesi" devrimci bir diktatörlüğün niteliğini değiştirmez; aslolan, bu diktatörlüğün parlamento tarafından onaylanmış bir yasadandır değil, tüm gücünü halkın proletarya önderliğindeki tabandan gelen "**dolaysız devrimci zorlamasında**" almasıdır.

Israrla vurgulamalıyız ki, ne sınıf ittifakı sınırları ne burjuvazinin "**ayrıcılıklardan**" bütünüyle arındırılması ve ne de devrimci burjuvazinin proletarya önderliğinde demokratik diktatörlük içinde yer alışı, öze ilişkin bir sorundur. Lenin'i yinelenmek gerekirse, ayrıcalıklar, proletarya diktatörlüğünün zorunlu ve vazgeçilemez koşulu değildir. Bilinir ki, tarihte ilk proleter devlet olan Paris Komünü türü devlet, burjuvaziyi ayrıcalıklarından yoksun bırakmamıştı. **Komün'de küçük-burjuvazinin yanı sıra burjuva cumhuriyetçileri de yer almıştı.** Anlaşılır ki, demokratik burjuvazinin varlığı devrimci diktatörlükle bağdaşabilir bir şeydir. Ve Marksizm'in tarihi bunun lehine tanıklık ediyor.

Bilinir ki, Lenin, proletarya diktatörlüğü ile onun daha geri bir biçimini oluşturan proletarya diktatörlüğü özlü devrimci sınıfların ortak ittifakını proletarya önderliğinde gerçekleştiren demokratik halk diktatörlüğü arasındaki ayırım çizgisini iki şeye bağlar: **Proletaryanın hazırlık ve köylülerle birleşme derecesi.** Bunun dışında bir fark aramayı Marksizm'i şaşılacak ölçüde bozmak olarak değerlendirir.

Dolayısıyla, sömürge ve yarı-sömürge ülke devrimlerinde geçerli olan demokratik halk diktatörlükleri, proletarya diktatörlüğünün özgül ve daha geri bir biçimidir. Mao'nun haklı olarak belirttiği gibi, "*halk demokrasilerindeki proletarya diktatörlükleri ile Ekim Devrimi'nden sonra Rusya'da kurulan proletarya diktatörlüğü arasında özde pek fark yoktur*".

Ne ki bu, aralarında hiçbir farkın olmadığı anlamına gelmez. Başka şeyler bir

yana, demokratik halk diktatörlükleri birkaç devrimci sınıfın ve de milli burjuvazinin ortaklaşa diktatörlüğünü, proletarya diktatörlüğü bir tek sınıfın diktatörlüğünü öngörmesi bakımından bile önemli bir farktır. Birinde burjuvazinin milli olan kanadının diktatörlük içinde yer alması, diğerinde burjuvazinin bu kapsam dışına çıkarılması açık bir ayırım noktasıdır ama devrimlerin içinden geçmekte olduğu özel gelişme yolunun da zorunlu sonucudur.

Mao'ya dönersek.

Mao, dünyadaki çeşitli devlet sistemlerini siyasi iktidarların sınıf niteliğine göre üç temel biçimde özetler: Birincisi, burjuva diktatörlüğü altındaki cumhuriyetler. İkincisi, proletarya diktatörlüğü altındaki cumhuriyetler. Üçüncüsü, birkaç devrimci sınıfın ortak diktatörlüğü altındaki cumhuriyetler. Birinci tür der eski demokratik devletleri kapsar. İkinci türe Sovyetler Birliği örneğini verir. Üçüncü türe ise sömürge ve yarı-sömürge ülkeleri gösterir ve bu devlet biçimini "geçiş döneminin devlet biçimi" olarak adlandırır.

Lenin, "kapitalizmden komünizme geçişte, siyasal biçimler bakımından büyük bir bolluk ve geniş bir çeşitlilik göstermekten geri kalmaz; ama hepsinin özü zorunlu olarak bir olacaktır: Proletarya diktatörlüğü" derken taşı gediğine koyuyordu.

Bir başka yazısında da şöyle diyecekti Lenin: *Bütün uluslar sosyalizme varacaktır. Bu, kaçınılmaz bir şey. Ama hepsi, bunu aynı yoldan yapacak değildir. Her biri, demokrasinin şu ya da bu biçimine, proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu türüne, toplumsal yaşamın başka başka yönlerinde sosyalist dönüşümün birbirinden farklı derecelerine kendisinden bir şeyler katacaktır.*

Komünist Enternasyonal Programı da proletarya diktatörlüğü yolunda devrimci geçişin başlıca üç biçimini saymaktadır. Evrensel proletaryanın proleter devrimi, zaman ve nitelik bakımından birbirinden farklı oluşan bir dizi aşamadan ve süreçten

geçer. Saf proleter devrimler olduğu gibi, bu devrimlerin daha geri biçimini ifade eden devrimci işçi-köylü diktatörlüğünü ön gören devrimler ve demokratik halk diktatörlüğüne götüren biçimler de olacaktır.

1917 Ekim dönemi Sovyetler, Fransa, Almanya, İngiltere, ABD gibi güçlü üretici güçlere ve yüksek düzeyde merkezileşmiş üretime sahip olan ülkeler **birinci tipe** örnektir. Buralarda, aslanan, proletarya diktatörlüğüne dolaysızca geçiştir.

İkinci tipe başlıca örnekse, Portekiz, Polonya, Macaristan, Balkanlar ve Rusya'daki Şubat devrimi Sovyetleri gibi kapitalizmin gelişmesinin orta düzeyde olduğu ülkelerde, proletarya diktatörlüğüne doğrudan değil, dolaylı geçiş biçimi olarak işçi-köylü diktatörlüğüdür.

Üçüncü tipe de Türkiye, Çin, Hindistan, İran gibi sömürge ve yarı-sömürge ülkeler örnektir. Buralarda da proletarya diktatörlüğüne doğrudan değil, dolaylı geçiş biçimi yoluyla, demokratik halk diktatörlüğü yoluyla geçiştir.

Bu üç tür devrimci geçiş biçiminde de, öz, aynı olmakla birlikte, birinci tipe örnek olan proletarya diktatörlüğüne dolaysız geçiş biçimi olarak proletarya diktatörlüğü tipi geçiş biçimi bir sınıfın, proletaryanın egemenliğine dayalıdır ve proletarya iktidarı kimseyle paylaşmaz. Bu tipte, Stalin'in deyimiyle, proletaryanın devletsel önderliği vardır ve o iktidarı kimseyle paylaşmaz; ikinci ve üçüncü tip geçiş biçimlerinde proletaryanın devletsel önderliği birinci tipine benzemez. Bu her iki tip geçiş biçiminde de proletarya iktidarı kendi dışındaki sınıflarla, birinde köylülükle, diğerinde de burjuvaziye de içine alan sınıflarla paylaşır. Marksizm'in tarihi, burjuvazinin varlığının demokratik halk diktatörlüğü ile bağdaşabileceğini kanıtlıyor. Özellikle, Stalin ve Mao'nun Çin devrimine ilişkin teorisi ve yaşanan onlarca devrim deneyimi bunun en somut, en canlı ve en yakın tanıtlanışdır.

Nedir ki, yarı-sömürge ülke devrimlerinde burjuvazinin, demokratik halk dikta-

törlüğü tablosunun içinde yer alması son-
suza dek sürüp gitmez. Nitekim, Çin dev-
rim pratiğine bakıldığında görülecektir ki,
başlangıçta ulusal burjuvazinin sermayesini
devlet kapitalizmi aracılığıyla yeniden dön-
üştüren devlet, zamanla burjuvazinin elin-
deki tüm mülkü sabit faiz ödemeleri
karşılığında elinden almıştı. Kültür Devrimi
sırasında bu ödemeler de son bulacaktı.

Çin Devrimi'nde Mao'nun rolü ve katkıları

Hiç şüphe yok ki, Mao Zedung'un Çin
Devrimindeki rolü devrimin hazırlanışı,
devrim ve devrimin devam ettirilmesi sü-
reçlerinin tümünde muazzam önemdedir.
Lenin: "Tarihi yapan insandır. Ama Çartist-
ler, Varlinler, Liebknechtler o tarihe akıl-
larını ve yüreklerini koymuşlardır" demişti
bir keresinde. Evet, Çin devrim tarihini ya-
zanlar da proletarya ve komşularıydı; kit-
lelerdi. Ama ÇKP ve Mao olmadan, bu
devrim ne gelişebilir ve ne de zaferle taç-
lanabilirdi. Mao, devrimin yüreği ve ru-
huydu. O, bu devrime aklını ve yüreğini

koymuştu. Devrimler tarihin lokomotifi ise,
bu lokomotifi yönlendiren ve harekete ge-
çiren önder güç olmadan da doğru bir
rayda yol alması mümkün olmaz.

Bilinir ki, "tarihte hiçbir sınıf, kendi
içinden, hareketi örgütleme ve yönetme
yeteneğinde olan kendi politik önderlerini,
kendi öncü savaşçılarını yaratmadan ege-
menliğe ulaşmamıştır."

Elbette ki, Çin Devriminde, Mao'nun da
belirttiği gibi, Lenin ve Stalin'in sömürge
ve yarı-sömürge devrim tezleri, Stalin'in
Çin devrim tezleri yol gösterici olmuştur.
Nedir ki, Marksizm'in Çin topraklarında
"milli bir biçim" alması, şüphesiz ki, ÇKP ve
Mao sayesinde olmuştur. Çin toplumunun
somut özellikleriyle kaynaştığı oranda
Marksizm o ülkede gerçekleştirilebilir.
Marksizm'in "Çinlileştirilmesi" denen olay
da budur. Tam da burada Mao'nun rolü
tayin edici olarak öne çıkar. Onun sömürge
ve yarı-sömürge ülke devrimlerine ilişkin
Lenin ve Stalin'in tezlerine dayanarak ve
onlardan yola çıkarak Çin özgülünde gelişt-
tirdiği tezler, dünyanın kırları için işaret
fişeği olmuştur. Ama her şeyden önce de,
bu tezler, Çin devriminin zaferi için daya-
nılması gereken ilkesel temel görevi
görmüştür. **Mao, Lenin ve Stalin'in sö-
mürge ve yarı-sömürge devrim ilkelerini,**
Çin devriminin özel gelişme çizgisine yal-
nızca "uygulamakla" yetinmedi, sınıf müca-
delesinin yeni koşullarında, bu temele
dayanarak bu ilkeleri **yeni tezler ve fikir-
lerle "geliştirerek"**, Çin Devrimindeki sınıf
mücadelesine ışık tutmasını sağladı.

Çin Devriminin karakteri ve niteliği,
devrimin perspektifleri, itici güçleri ve
düşmanları, baş ve temel çelişme, devrimci
silahlı mücadele ve gerilla savaşının dev-
rimdeki stratejik rolü, sınıfların mevzilen-
mesi gibi devrimin hazırlanışında ve
devrimde gerekli olan bu temel politik, as-
keri ve örgütsel analizler ve tezler Mao ta-
rafından geliştirilmiştir. Bu, Marksizm'in
evrensel teorisinin Çin somutundaki "**özel
ulusal gelişme yoludur**".

Evet, Mao'nun da dediği gibi, "**Marks,**

Engels, Lenin ve Stalin'in teorisi evrenseldir" ama aslolan da bu evrenselliği özel olanla, somut devrim koşullarıyla bütünleştirmedir. İşte Mao'nun parlak bir biçimde işin üstesinden gelerek, teoriyi somut ve özel olanla birleştirerek ve ona "Çin milli biçimi" kazandırarak dirileştirdiği yer de burasıdır. Bu bakımdan Mao'nun Çin Devrimindeki rolü öyle sıradan bir rol değil; buradaki rol, tüm bir devrim sürecini, tüm devrim aşamalarını tayin eden önemdedir. Başka şeyler bir yana, devrimin çeşitli dönemlerinde ortaya çıkan hiziplere ve farklı çizgilere karşı, hem sağ ve hem de "sol" sapmaya karşı, ÇKP'ye fevkalade silahlar sağlayan oydu. İktidarın silah zoruyla ele geçirilmesi tezini ısrarla ve uzun süreli savaş üzerinden geliştirerek devrime zorunlu bir kaldıraç yapan da oydu. Parti-Ordu-Cephe üçlü tezini devrimin başarısının teminatı görenek bu üçlüye biçtiği değer de ona aitti. **Özellikle Çin Devriminin kendine özgü iki temel niteliği hakkındaki tezleri devrim için vazgeçilmez teorik silahlardı: Devrimci birleşik cephe ve silahlı mücadele.**

Mao Zedung'un önderliği olmadan Çin Devriminin başarılı bir zafere ulaşması ham bir hayal olurdu. Yalnızca normal zamanlarda değil, ama zor anlarda da, parti yolundan saptığında da yolu gösterip onu doğru yola çeken Mao'dan başkası değildi. Eğer Mao'nun doğru önderliği olmasaydı, parti sağ ve "sol" sapmacı çizgilerin elinde tüm gücünü boş yere tüketmiş olurdu. Nitekim "sol" sapmacı çizgilerin egemenliği dönemlerinde, Wang Ming'in hatalı "sol" sapması döneminde partinin elindeki gücünün yüzde doksanını yitirdiği anlar da oldu. Ne zaman ki Zunyi şehrinde Mao Zedung'un önderliğinde yapılan genişletilmiş Siyasi Büro toplantısının sonunda "sol" çizginin egemenliğine son verildi; partinin **"en kritik anda kurtarılması"** mümkün olabildi. Bundan sonra parti üst üste ilerlemeler kaydetmeye başladı ve bu dönem artık Mao Zedung'un parti yönetiminde belirleyici konuma yükseldiği andı. Zunyi toplantısından

sonra ÇKP artık Mao Zedung'un yönetimi altında doğru rotaya girerek 1949 yılındaki zafere ulaşacaktı.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Mao, Çin Devrimine eşsiz bir anahtar ve devrimin en rafine önderiydi. Çin Devrimini kendi basamaklarını onun sayesinde sonuna dek tırmanabilmiştir. Bunda, onun evrensel teoriyi, Çin Devriminin somut koşullarında imbiikten damıtmasının, genel ile özeli fevkalade senteze ulaştırmasının payı son derece önemliydi.

Elbette ki Mao, yalnızca, başarılı bir devrime giden yolda yol gösterici fonksiyonu ile ortaya çıkmadı, ama o aynı zamanda devrimden sonra da, devrimin demokratik aşamadan sosyalist aşamaya geçmesi sürecinin de mimarı idi. Devrimin devam ettirilmesi, modern revizyonizmle mücadele ve benzeri tüm cephelerde Mao işin özü ve iliğiydi. Dolayısıyla o, yalnızca Çin Devrimi açısından değil, Stalin'in ölümünden sonra da genel olarak devrim ve sosyalizm için uluslararası önemde bir kişilik olarak, dünya devriminin ilerletilmesi ve sosyalizmin kazanımlarının korunması mücadelesi açısından da büyük role sahipti.

Neydi onun devrimci Marksizm'e katkıları?

Mao'nun katkıları

Elbette ki Mao'nun Marksizm-Leninizm'e katkıları hacimli bir çalışmanın konusudur, kapsamlıdır ve Çin Devriminin 60. yılı vesilesiyle yazdığımız bu yazının kapsamına sığmayacak derinlik ve genişliktedir. Biz burada konunun amacını aşmayacak ölçüde ve yalnızca bu amaç çerçevesinde onun belli başlı katkılarını açıklamakla kendimizi sınırlandıracağız. Kaldı ki, bu konuda yayınlarımızda onlarca makale, broşür ve araştırma bulunmaktadır.

Önce şu:

Mao, kendisinden önceki Marksizm'in klasikleri olan Marx, Engels, Lenin ve Stalin'in teorik temeli, bu evrensel teorinin ilkelerinin tabanı üzerinde kalarak Çin

devrim sürecinin tümünde (devrimin hazırlanışı, devrim ve sonrası tüm dönem) "devrimci Marksizm'i" geliştirmiş ve gelişmenin ve sınıf mücadelesinin yeni ve özgün koşullarında devrimci Marksizm'in ortak hazinesine yeni ve özel olanı katarak onu ileri bir noktaya taşımıştır.

Sonra şu:

Teori Mao'yla da kazığı çakıp kalmayacaktır, verili aşamayı da aşarak ilerleyecektir. İlerleyen sürecin yeni yanları, hiç hesapta olmayan gelişmenin yeni koşulları teoride yenilenmeyi ve özgün olanı sınıfın önüne koymada gecikmeyecektir. Şimdiden böyle bir ihtiyaç kendisini dayatmıştır bile. Ve böylece, gelişme, bir zincirin halkaları gibi sonsuza dek uzayıp gidecektir.

Anlaşılır ki, Marksist teori Mao'da Marksizm-Leninizm'in ilkesel tabanına dayalıdır. Dolayısıyla, Mao, Marksizm'in klasiklerinin teorisinin sürdürücüsüdür her şeyden önce. Marksizm-Leninizm'in ilkelere dayalı olarak zenginleştirerek geliştirdiği teori, yalnızca Çin Devriminin özel ulusal gelişme yolunda kullanılan bir cep hane değil, dolayısıyla yalnızca özel önemi olan bir teori değil, ama aynı zamanda evrensel damarı da olan ve dolayısıyla genel bir standart olarak, dünya devriminin genel gelişme yolunda kullanılan bir cep hanedir de.

Öyleyse baştan alalım.

Mao'nun devrimci Marksizm'i geliştirdiği ve ona kattıkları içinde öncelikle ve özellikle üzerinde durulması gereken ve tüm teorisi içinde özel bir yere sahip olan teorisi, hiç şüphesiz ki, "**proletarya diktatörlüğü altında devrimin devam ettirilmesi**" teorisidir. Marksizm'in üç bileşeni tablosu içinde, Mao'da en diri duran, en parlak ve en kayda değer yan tam da bu sorunun açıklığa kavuşturulmasında yatıyor. Dolayısıyla, Mao'nun devrimci diktatörlük koşullarının doğasını adam akıllı tahlil etmiş olması, bu koşullar altında devrimi kavrama ve onu devam ettirmenin etmenlerini açığa çıkarmış olması ve nihayet aynı konuyla dolaysızca iç içe olan sosyalist toplumun çe-

lişme ve uzlaşmazlıklarını çözümleyen öğretisi, "devrimci Marksizm'e" yaptığı en zengin katkı ve Marksizm-Leninizm'in, **Marksizm-Leninizm-Maoizm** bilimi düzeyine ulaşmasında tek olmasa da en başta gelen, en temel katkılardan birisidir.

Mao, tüm ulusal ekonomiye sosyalist ekonominin iki sektörü, kolhoz ve sovhöz sektörü egemen olduktan sonra da, yani tüm ekonomi sosyalizm rengine büründükten sonra da, proletarya diktatörlüğü altında "**iki sınıf**", "**iki yol**", "**iki çizgi**" arasındaki mücadelenin sona ermeyeceğine, "**sosyalizmin mi kapitalizmin mi kazanacağı**" sorusunun hala "**çözümüne bağlanmamış olarak**" orta yerde duracağına işaret ediyordu.

Gerek Doğu Avrupa ve Çin devrim pratiği ve gerekse Stalin'in ölümünden sonraki Sovyetler Birliği pratiği onun için muazzam deneyim okulu oldu. Bu birikmiş deneyimler, teorinin yetkinleştirilmesinde ve eksiksiz bir tamamlanışa varmasında yeni ve güncel olanın analizinde muazzam bir rol oynadı. Ve Mao, bu deneyimlerden parlak teorik sonuçlara ulaştı: Tarihsel bir geçiş dönemi olarak sosyalist toplum çok uzun bir aşamayı kapsar. Sınıflar ve sınıf mücadelesi sosyalizm dönemi boyunca varoluşunu sürdürür ve hatta zaman zaman şiddetlenerek devam eder. Proletarya ile burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesi, sosyalist yol ile kapitalist yol arasındaki kıyasıya mücadele, Marksizm ile revizyonizm arasındaki çizgi mücadelesi proletarya diktatörlüğünün tüm tarihi dönemi boyunca sürer. "**Kimin kimi**" alt edeceği sorusu, Marksizm'in mi revizyonizmin mi "**üstte kalacağı**" sorusu uzunca bir dönem boyunca "**karara bağlanmadan**" kalır.

Şunları söylerken taşı gediğine koymuştu Mao: "*Sosyalizm ile kapitalizm arasında siyasi ve ideolojik alanda kimin kimi yeneceği sorununu sonuca bağlamak için çok uzun bir zaman süresi gereklidir. Üçbeş on yıl bunun için yeterli değildir; bu soruyu muzaffer bir sonuca bağlamak için bir yüzyıl, hatta birkaç yüzyıl gereklidir.*"

Dolayısıyla, sosyalist toplum çelişmesiz, çatışmasız olamazdı. Ve üstelik bu çatışma en üstten başlayarak altlara doğru yayılacaktı. Marksizm'le revizyonizm arasındaki mücadele hattı bizzat partinin en üst organları içinde cereyan edecekti. İki sınıf, iki yol ve iki çizgi arasındaki mücadelenin "ateş hattı" komünist partisinin içiydi. Mücadele asıl bu alanda gerçek niteliğine kavuşuyordu. Parti ve devlet aygıtı içinde sürekli bir biçimde "yeni burjuvazinin" ortaya çıkması kaçınılmazdı ve Lenin buna birçok kez dikkat çekmişti.

Ve bu "yeni burjuvazi", yenilmiş ama bütünüyle yok edilmemiş eski burjuva unsurlarla birlikte, restorasyondan yana tüm güçlerle ittifak içinde sosyalizm güçlerini hedefler. Yönetici organlara siperlenmiş eski "mevki sahipleri", komünist partisinin göbeğine yerleşmiş "eski otorite sahipleri", daha alt organlardaki burjuva unsurlarla bir bütünlük içinde sosyalizmin altını oymaya çalışırlar. Sosyalizm örtüsü altında, gözlüklü komünistlerden, "kapitalist yolu tutan mevki sahiplerinden" gelen bu saldırılar, dolaylı olduğu ve maske kullandığı için çok daha büyük bir tehlike arz ederler. Yeni burjuvazi üzerine geçirdiği sosyalizm pelerini ile rahatlıkla iktisadi, kültürel, eğitim vb. alanlara sızarlar. Bu yolla iktidarı ele geçirmek için en sert direniş örnekleri sergilemekten de çekinmezler. Proleter dünya görüşüne karşı burjuva dünya görüşünü devlet ve parti organlarında, kitle örgütleri ve ordu içinde yaymaya ve düşüncelerde burjuva düşünceleri lehine tahribatlar yaratmaya çalışırlar.

Komünist Partisinin içi Marksizm ile revizyonizm arasında kaçınılmaz bir mücadeleye sahne olur. Bu mücadele bazen açık, bazen örtülü, bazen sert ve bazen yumuşak, ama tüm tarihsel geçiş dönemi boyunca çeşitli biçimler ve örtüler altında sürüp gider. Lenin'in önemle altını çizdiği gibi, proletarya diktatörlüğü, sınıf mücadelesinin sona ermesi değil, onun yeni biçimler altında sürdürülmesidir.

Sosyalist toplumda, mülkiyet sistemi

bakımından sosyalist dönüşüm esas olarak tamamlanmış olsa da, devrilmiş olan sınıfların, toprak ağası sınıfı ve komprador sınıfın kalıntıları hala var olmaya devam edecektir. Burjuvazi hala vardır. Burjuvazinin "kalıba dökülmesi" ısrarla tekrarlanan bir mücadeledir ve uzunca bir sürecin işidir. Özellikle proletarya ile burjuvazi arasındaki "ideolojik mücadele" uzun ve zorlu olmaya devam edecek ve hatta bazen korkunç oranda keskinleşecektir. Anlaşılır ki, devrimi, proletarya diktatörlüğü altında sürdürmek geçiş döneminin temel görevidir.

Diyalektiğin mahir bir ustası olan Mao, sosyalist toplumun doğasını zıtların birliği yasasını kullanarak tahlil etti. Şunları söyleyen oydu: "Bütün sosyalist dönem boyunca sınıflar ve sınıf mücadelesi hala vardır ve bu sınıf mücadelesi uzun, karmaşık ve hatta bazen bir şiddet olayıdır."

Şunları söyleyen de: "Bazıları, sosyalist toplumda da çelişmelerin 'bulunabileceğini' söylüyorlar, ama ben meselenin bu şekilde konulmasının yanlış olduğunu düşünüyorum. Mesele sosyalist toplumda da çelişmelerin bulunabilmesi değil, sosyalist toplumun çelişmelerle dolu olmasıdır."

Sosyalist toplumu çelişmesiz, çatışmasız görenleri, sosyalist toplumun çelişmelerle dolu olduğunu söyleyerek yanıtladı. Sosyalizm altında uzlaşmaz karşıtlığı yok sayanları, proletarya-burjuvazi uzlaşmaz karşıtlığı ile şaşkına çevirdi. Sosyalizmi burjuvaziden bağışık görenleri, "Sovyetler Birliği'nde Kruşçev iktidarda değil mi?" sözcükleriyle yanıtlıyordu. "Burjuvazi yanı başımızdadır" diyen de oydu.

Tüm ulusal ekonomiye sosyalist ekonominin damgasını basması esaslı bir sosyalist devrim için yeterli olamazdı; bunun için devrimin üç cephede birden verilmesi gerekirdi: iktisat, siyaset ve ideoloji. Özellikle, siyaset ve ideolojik cephelerde devrimin son sınırına dek sürdürülmesi aslolanıdır. Sosyalist dönüşümün tamamlanmasından sonra da bu böyledir. Her alanda, her cephede sosyalist yolcularla kapitalist

yolcular cephe cepheyledir. Barikatın iki yakası arasındaki mücadele tüm bir geçiş toplumunun ana görevidir. Bu da proletarya diktatörlüğü altında devrimin devam ettirilmesi idi.

Bundan dolayıdır ki, Mao, "proletarya ile burjuvazi arasındaki, sosyalist yol ile kapitalist yol arasındaki çelişme, kuşkusuz bugünkü Çin toplumunun baş çelişmesidir" diyordu.

Nitekim, Büyük Proleter Kültür Devrimi, Mao'nun proletarya diktatörlüğü altında devrimin devam ettirilmesi gerektiği teorisinin lehine tanıklık ederek ilerledi ve Maoist teori, hem daha tam ve zengin hale ve hem de yaşamın yaşayan gerçeği haline geldi bu devrimle.

Anlaşılır ki, proletarya diktatörlüğü teorisi Mao'yla dirileşmiş ve gençleşmişti. Özellikle 1966 yılında başlayıp on yıllık bir süreyi kapsayan Büyük Proleter Kültür Devrimi ile proletarya diktatörlüğü teorisi daha bir derinlik ve genişlik kazanmıştır.

Her şeyden önce bu devrim, dünyada eşine rastlanmayan tarihsel bir ilk pratik, alışıldık deneyimler ve yöntemleri işe koşan değil, kitleler üzerinden "suyun kaynağına inen" bir ilk deneme, bir sınıfın diğer sınıfı alaşağı ettiği ve "dünya görüşü sorununu" mücadelenin merkezine koyan ve proletarya diktatörlüğü koşullarında MK'nın bir bölümünün ihanet ettiği bir ülkede yerleşik tabulara meydan okuyan fevkalade bir devrim ve proletarya diktatörlüğünün gelişmesinde yeni bir evreydi. Bu devrim öncelikle adamakıllı farklıydı. Bu farklılık, bu devrimin proletarya diktatörlüğü altında cereyan eden bir ölüm kalım muharebesi olması ve mücadelenin merkezinin partinin içi olmasıydı.

Mao'nun, ateşini kendisinin yaktığını söylediği Büyük Proleter Kültür Devrimi, proletarya diktatörlüğü altında devrimin sürdürülmesinin "yeni ve üstün bir biçimi" vermesi bakımından proletarya diktatörlüğü teorisine muazzam bir "derinlik ve genişlik" kazandırmıştır.

Bu devrim, halkın aşağıdan gelen dolay-

sız zorlamasını "kitlesele bir seferberlik ilanı" ile harekete geçirmiş olması bakımından teoriyi dirileştirmiştir.

Bu devrim, tüm ulusal ekonomiye sosyalist ekonominin damgasını basmasından sonra, eksiksiz bir sosyalist devrim üç cephede (iktisat, siyaset ve ideolojik) birden verilmeli şeklindeki Mao'nun yargılarının ete-kemiğe büründüğü ve proletarya diktatörlüğü altında devrimin devam ettirilmesinin, sınıf mücadelesinin sürdürülmesinin gerekliliğine en-sonu bulunmuş canlı, yeni ve zengin bir ilk denemeydi.

Bu devrim, sosyalizmin çelişme ve uzlaşmazlıklardan bağışık düşünülmemeyeceğine, "kimin kimi yeneceği" sorusunun uzunca bir süre karara bağlanamayacağına en somut yanıtın adıdır da.

BPKD, parti hata yapmaz; hatalardan bağışıktır, insanlar bir kez KP'ye girince hata yapmayan evliyalara haline dönüşürler, görüş açısına açıktan meydan okumadır.

Dahası, BPKD, sorunun çözümüne, kitlelerin hakemliği yolunu açarak alışıldık yöntem ve araçlar yerine "suyun kaynağına inmek" yolunu seçmesi bakımından da sonraki pratikler için en zengin bir ilk deneme ve devrimler için bir "çıkış noktası"dır.

Ve de bu devrim, sonrakiler için gerçek bir "standart" olarak, proletarya diktatörlüğü teorisinin olgunlaşması ve teorisinin yetkinleşmesinde gerçek bir deneyimdir.

Son olarak BPKD, sınıf mücadelesinin "en yüksek biçimi", proletarya diktatörlüğü koşullarında bir sınıfın diğerini devirdiği ve revizyonizmin açığa çıkarılarak mahkum edildiği eşsiz bir kitle seferberliği muharebesidir. Mao'nun "kitleleri örgütlemek siyasettir" sözünün, yaşamın yaşayan gerçeği haline geldiği en canlı ve en üstün pratiktir.

Anlaşılır ki, proletarya diktatörlüğü ve proletarya diktatörlüğü altında devrimin devam ettirilmesi sorunu, Mao'nun devrimci Marksizm'i ileri bir noktaya taşımasında tek başında olmasa da en kayda değer katkıdır. Elbette ki, Mao'nun Mark-

sizm-Leninizm'i zenginleştirip geliştiren katkılarını salt bu sorunla sınırlandıramayız. Onun devrimci Marksizm tablosudaki katkıları içinde bu tabloda öne çıkan fevkalade önemli bir katkısı da hiç şüphe yok ki, **uzun süreli ve dağınık halk gerilla savaşında teorik planda aldığı mesafedir.** Onun sömürge ve yarı-sömürge ülke devrimleri için gerçek bir standart oluşturan ve tüm bir 20. yüzyıl devrim pratiklerinde sınavdan geçen uzun süreli savaş stratejisi tezleri bugün de, 21. yüzyılda da dünyanın kırları için gerçek bir anahtar olmayı sürdürüyor.

Pek tabii ki, Marksizm'in üç bileşeni çizgisinde Marksist felsefi yazına yaptığı katkılar parlaklığından hiçbir şey yitirmeden teorik bir anlayış açıklığına kavuşmanın en etkili silahı olarak kalmaya devam ediyor. Özellikle, zıtların birliği yasasını zenginleştirmede halkın anlayacağı bir dille yaptığı açılımlar ve ayrıntılı tahliller; baş çelişme, temel çelişme, çelişmede uzlaşmaz karşıtlığın yeri, özdeşlik vb. noktadaki çözümlenmeleri bu yasaya daha bir derinlik kazandırmış ve felsefi yazını zenginleştirmiştir.

Dahası: Lenin ve Stalin'in sömürge ve yarı-sömürge devrim tezleri Mao'nun elinde daha da ileri bir noktaya çıkmış ve Çin devrim pratiği imbiğinden süzülen yeni ve canlı bir teori üzerinden bu tezleri daha üst seviyede olgunlaştırmıştır.

Marksist ekonomi politik konusunda da Çin devrim pratiği üzerinden yeni tezler geliştirmiştir. Özellikle **"iki katılım"** ve **"üç bileşim"** ilkesi, yoğun önderlikle kitle hareketinin harmanlanan bileşimi ve yönetim ilişkilerinde sürekli değişen kurumsal pratikler ve sürekli değişen mantıksız kurallar gibi açılımlar tüm halkım mülkiyetindeki teşebbüsler için benimsenen yeni yöntemler olarak yalnızca Çin Devriminde değil, diğer sömürge ve yarı-sömürge ülke devrimlerinde de benimsenmesi gereken kurallar dizisi olarak Marksizm'de önemli bir ilerleme noktasıydı. Bu ilkeler içinde, **yönetimin üretken emeğe, işçilerin yöne-**

time katılması biçimindeki iki katılım ilkesi ve de **kadro, işçi ve teknisyenlerin çabalarının bileşimi** biçimindeki üç bileşim ilkesi bürokratizmi alt etmede, kitlelerle bütünleşmede ve de sosyalist inşa sürecini ilerletmede önemli kilometre taşlarıydı.

Şüphe yok ki, Mao'nun devrimci Marksizm'e tüm katkıları bunlardan ibaret değildir. Ve biz, ancak belli başlı katkılarını saymakla yetindik. Ne var ki, Mao'nun adına bağlı olarak anılan Maoizm, Marksizm-Leninizm'in gelişmenin ve sınıf mücadelesinin yeni koşullarının ulaştığı yeni mecrada yeni ve özel olanı açıklamaktır. Maoizm bu halıyla Marksizm'in ulaştığı düzeyi işaret eder; onun vardığı en son aşama olarak tarihte yerini alır. Dolayısıyla Maoizm, günümüzdeki devrim ve sosyalizm sorunlarını açıklamanın teorisi; işçi sınıfının çıkarlarını ifade eden ideolojinin kendisidir.

Fakat şu da bir gerçek ki, bugün Marks, Engels, Lenin ve Stalin'in teorik temeline dayanarak ortaya çıkan ama Marksizm-Leninizm'in ortak hazinesine yeni ve özgün silahlar katan Maoizm de eski büyü ve çekiciliğinde değil. Devrim ve sosyalizm kendisinden beklenen yankıyı uyandıramıyor. Üst üste alınan yenilgiler, düşüncelerde yaşanan tahribatlar, toplumu sarıp sarmalayan **"liberalizm salgını"**, işçi sınıfının etine kanına sinen burjuva saygınlığı, devrim ve sosyalizmi sığ sulara sürüklemiş durumda.

Ama ne ki, her şeye karşın devrim ve sosyalizm ihtiyaçtır. Dünyanın içinde geçmekte olduğu ağır küresel ekonomik ve mali kriz devrim ve sosyalizme olan ihtiyacı daha da sahne ışıklarının önüne çıkarmış bulunuyor. 21. yüzyıl, ancak Marksist-Leninist-Maoist bilimin yol göstericiliğinde kazanılabilir.

Devrim ve sosyalizm ihtiyaçtır

Tarih, tarihte ilerleyen sınıflara her zaman ideal ve uygun koşullar sunmaz demişti Marksizm'in klasikleri. Ve eklemişlerdi: Eğer mücadeleye ancak son derece

elverişli şanslarla girilmesi gerekseydi, tarihi yapmak elbette çok kolay olurdu. Şu an için gerçek durum, elverişsizlik ortamıdır. Devrim ve sosyalizm uzun zamandır çekildiği sığ sularından çıkabilmiş değil. Uluslararası Komünist Hareket parçalı ve keşmekeş içinde. Ve üstelik umut vermekten uzak. Sınıf ise, özellikle, gelişmiş kapitalist ülkelerde yalnızca ekonomik olarak değil, politik olarak da burjuvazinin kuyruğu olmaya devam ediyor. Kapitalist ülkelerin işçileri, kendi emperyalistlerinin dünya pazarındaki tekelinden, sömürge ve yarı-sömürgelerdeki yağmalamadan kendi paylarına düşeni "**keyifle tüketiyorlar**". Sınıfın payına düşen bu kırıntılar, ayrıcalıklı işçi tabakasını ve hatta bir bütün olarak sınıfı, sefaletle itilmiş kitlelerin "**acılarından**" ve "**devrimci ruhundan**" kopardı. Sınıfın burjuvazi ile "**sosyal barış**"ı bozması daha uzun zaman düşünülemez. Uzun zamana yayılan "**çalışma barışı**" ya da sosyal barışla sınıf tümüyle burjuva yaşam tarzının ağırları içine hapsedilmiş ve "**sakin yaşam koşullarına**" teslim olmuş durumda.

Son beş on yıldır yer yer ayağa kalkan sokak ve sınıfın hareketlenmesi işin özünü değiştirecek çap ve derinlikte değil. Her şeye karşın, gelişkin ülke proletaryası ve elbette komşuları burjuva yaşam tarzı ve ideolojisi ile yolundan saptırılmış, şaşırtılmış ve aldatılmış durumda. İnsanlar tüketim budalası birer maymuna dönmüş ve beyinleri emperyalist kültür köleliği ile adeta tutsak edilmiş durumda. Elbette ki yazılı ve görsel burjuva medya da bu konuda üzerine düşeni büyük bir istekle yerine getiriyor. Kitleler burjuvazinin oltasının ucundaki "**zehirli yeme**" rahatlıkla takilabiliyor ve öylesine ki, zenginleşme uğruna, zengin olma isteklerini hızla doyuma ulaştırma uğruna "**her şeye ihanet etmeye hazır**" bir toplumdur fidelenen.

Her şeye karşın gelecek parlak ve yol aydınlıktır.

Gelecek parlak ve yol aydınlıktır. Çünkü "**dünya tarihi**" önlenemez bir biçimde devrim ve sosyalizme doğru, "**yolundan sapma-**

dan proletarya diktatörlüğüne doğru gidiyor, ama bunu, pürüzsüz, yalın ve dosdoğru olmayan bir yolda yapıyor." Geçici gerilemeler, tarihin yol kazaları, kimi zaman geriye düşmeler ve tarihin biraz yolunu şaşırması bu tarihsel ilerleyişin verili özelliği ve verili sürecin kaçınılmaz bir bileşenidir.

Burjuva devrimleri tarihi de aynı yoldan ilerledi. 19. yüzyılın ortalarına dek tarih burjuva devrimlerinden yana basamaklarını ördü. Ve akabinde 1850'li yıllar, devrimlerin gölgeye çekildiği yıllar oldu; eğer 1871 yılındaki iki buçuk aylık "Paris Komünü" deneyini bir yana koyarsak, uzun zamana yayılan bir durgunluk ve geri çekilme ile kendi içine büzüldü devrimler. Tamı tamına elli yıldan fazla bir zaman, uzunca bir sendikal ve legal mücadele biçiminin başat rol oynadığı ve hatta II. Enternasyonal oportünizmi tarafından bu biçimin tek yanlı bir biçimde abartıldığı ve diğer mücadele biçimlerine imkan tanınmadığı bir dönem oldu bu yıllar. Öylesine ki, bu biçimin geride kalarak, yerini yeni ve üstün mücadele biçimlerine bıraktığı dönemlerde bu malum kesim bu eski biçime saplanıp kaldı. Ne ki, yaşam fırtınalı mücadele biçimlerini her adımda öne çıkarmıştı.

Nihayet yıl 1905'i gösterdiğinde o ana dek sükûnet içinde ilerleyen dünya tarihi hoyratça ve delice ayağa kalkan devrimler ve devrimci girişimlerle sarsıldı. Fırtınalı devrimler dönemi başlamıştı. Elli yıllık sessizlik, yerini fırtınalı devrimlere bırakmıştı. Rus devrimi, İran, Çin ve Türk devrimi dünya tarihinde yer sarsıntısı yarattı. II. Enternasyonal'in "devrimsiz dönemi" kapanmış ve yeni bir dönem kapıyı çalmıştı: Devrimler dönemi.

Evet, 19. yüzyılın ortasında ara veren devrimler, yeni döneme damgasını basacaktı. Öylesine ki, 1917 Ekim Devrimi ile dünyanın çehresi değişecek; emperyalizm ve proleter devrimler çağı açılacaktı. Uzun zamandır mayalanan çelişmeler 20. yüzyılın başında yeni dönemin başat olayı haline gelmişti. Ekim Devriminden sonra, 1918 ve

1923 Almanya Devrimi; 1919 yılı Macaristan Geçici Devrimi ile proletarya devrimleri çağı adam akıllı kendisini hissettirmişti. Akabinde geçici olarak devrimler geri çekildi. Fakat bu görece bir geri çekilmeydi. Aşağı düşen devrimlerin ibresi II. Emperyalist Paylaşım Savaşı ile ve sonrasında gene hız kazanacak ve özellikle de Çin Devrimi ile sistem adam akıllı sarsılacaktı. Ekim'le açılan devrimler cephesi, Doğu Avrupa ve Çin devrimleriyle ve sonrasında Küba, Vietnam vb. ülke devrimleriyle iyiden iyiye dünyaya kendisini kabul ettirecekti.

Tarih yazan devrimler, Sovyetler Birliği, Arnavutluk, Çin vb. ülkelerdeki içten hançerlemelerle yeni burjuvazi önderliğinde karşıtına, klasik kapitalizme giderek evrildi ve bir dönem sonra ermişti. Ondan sonra da gerilla hareketleri ve devrimci girişimler hız kesmedi; ancak bu, ne yeni bir devrim dalgası olabildi ve ne de devrim ve sosyalizmi eski çekiciliğine kavuşturabilirdi.

Aradan geçen zamanın sonunda, başlangıçta, Peru Devrimi umut aşılama başladı, ancak zaferinin eşliğinde aldığı ağır bir darbeye yenilginin ağlarına hapsedildi; son birkaç yıl önceki yeniden başkaldırısına dek. Nihayet yeni bir devrimler dalgası Uzak Asya'da yankılandı. Nepal, Hindistan ve Filipinler'de devrim lavları akmaya başladı. Dünyanın çatısında yükselen devrim ateşi dünyanın ezilenleri için "yaşam alevi" oldu bir anda. Ne ki, gelişmekte olan devrimler ve devrimci girişimler, üst üste darbelerle, yenilgi ve içten hançerlemelerle ağır yara alan ve üstelik ideolojik alanda önemli ölçüde tahrip olmuş olan devrimci güçlerin kısa sürede toparlanmalarına yeterli bir yanıt olamadı. Evet bu gelişmeler, dünya devrim ve sosyalizm güçleri için umut ışığıydı, ama ne onların hemen ayağa doğrulmalarının gerçek temeli ve ne de evrensel tasfiyecilik ve burjuva zehri ile burjuva yozlaşma tuzağına düşmüş kitleler ve burjuvazinin siyasal kuyruğu haline gelmiş sınıfı sarsmanın etkili bir kaldırıcı olabildi.

Evet, özellikle dünyanın tepesinden vadilere doğru yayılan devrim lavları dünya ölçeğinde birkaç on yıldır esmekte olan sağcı rüzgarı ve karşı-devrimci dalgayı bütünüyle durdurmasa da, özellikle birkaç yıldır sürmekte olan küresel ekonomik ve mali krizin üstesinden gelemeyen ve gelmekte iyiden iyiye zorlanan sermaye iktidarına karşı proletarya ve ezilen kitlelerin güveni de dibe vurmuş durumda. İnsanlığın büyük çoğunluğu krizi "yönetme" yeteneğini yitirmiş olan burjuvazinin dünyayı yönetmeye güç yettiremeyeceğinin apaçık kanıtlarıyla yüz yüze geldi. Devletlerin kasalarından akıtılan trilyonlarca dolar bile küresel krizi dizginlemede zorlanıyor ve bir türlü güneşli günlere varılamıyor; kısa süreli ve hafif iyileşmeler dışında.

Sermaye açısından artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Ve daha da önemlisi, verili küresel kriz, devrim ve sosyalizme olan ihtiyacı "güneşin altına" çıkardı. Son birkaç on yıldır Marks ve onun kriz teorisi hiç bu denli güncel ve acil hale gelmemişti. Artı-değer üzerine kurulu sermaye iktidarlarının tüm çelişme ve uzlaşmazlıkları ve sermayeyi güçten düşüren etmenler bu krizle birlikte bütünüyle açığa çıktı. Kriz, kapitalizmi "renkli tüylerinden" soyup çıplak bıraktı. Kapitalizmin tüm zaafı, gelişme ve genişleme sınırları ve körlükleri krizle su yüzüne çıktı.

Kapitalizmin insanlığın çıkarına olmadığı, krizle birlikte daha iyi anlaşılır oldu. Meta ekonomisine dayalı kapitalist sistemin "pazar aracılığıyla" yönetme düşünce çizgisinin kolu-kanadı kırıldı küresel krizle birlikte. Onun yıkıcı yanı, doğa ve insanı kirleten doğası, bencilliği ve insanlığı soyuzlaştırıcı çehresi, ona dair beslenen umutlarda don etkisi yaptı. Ve elbette ki, kapitalizme dair beslenen umutlardaki her körelme ve kırılma, devrim ve sosyalizm ihtiyacını nesnel gereklilik haline getirdi. Halkın maddi ve kültürel gereksinimleri çizgisinde yol alan sosyalizmin, kâr uğruna doğayı da insanı da kirleten, fena halde sosyal yıkıma neden olan kapitalizm karşı-

sında tek seçenek olduğunun tüm kanıtları krizle birlikte bir kez daha ortaya çıktı. Kriz, kapitalizmin doğaya uygun bir biçim olmadığını gösterdi. Ölümsüz ve yıkılmaz olmadığını da gösterdi. Tüm bunlar kendi seçeneğini de gösterdi. Bu seçenek devrim ve sosyalizmdi.

Şurası bir gerçek ki, devrim ve sosyalizm bir ihtiyaçtır. Devrim, nesnel bir gerçekliktir. İsteseniz de istemeseniz de gelecek. Dünya tarihi ondan kaçınmaz. Evet, bir yenilgi alındı; hem de ağır bir yenilgi. Ve üstelik, kendi içinde boy atan yeni burjuvaziden; kapitalist yolu tutan "mevki sahiplerinin önderliğinde". Ama bu, devrim ve sosyalizmin ne sonu ve ne de ihtiyaç olmadığı anlamına gelir. Soruna dünya tarihi penceresinden, materyalist tarih

dikten sonra ancak yerleşik bir zaferi yakalayabilir.

Uzun zamandır bir gericilik dalgası arz yuvarlağını sarıp sarmalamış durumda. Devrim ve sosyalizm güçleri bu dalgayı yarıp parçalamaya çalışıyor. Nepal, Hindistan, Filipinler, Peru, Türkiye vb.'de yapılmak istenen budur. Dünyanın devrimci güçlerinin işi zor. İşin zor çünkü, "ahlaken yıkılmış" bir insanlığın fidelendiği, "devrim ruhunun boğulduğu" bir gençliğin boy attığı, "yozlaşma tuzağına hapsedilmiş" bir toplumun yaratıldığı bir mecrada ve de burjuvazinin "siyasi kuyruğu" halini almış bir işçi sınıfı koşullarında bu güç görevini yerine getirmek zorunda kalıyor. Dahası, "emperyalist kültür köleliği" kuşatması altında her şey eskiye göre daha zor ve

*Şurası bir gerçek ki, devrim
ve sosyalizm bir ihtiyaçtır.*

*Devrim, nesnel bir
gerçekliktir. İsteseniz de
istemeseniz de gelecek.*

Dünya tarihi ondan kaçınmaz.

anlayışı çizgisinden yaklaştığımızda görürüz ki, hiçbir şey tek hamleden ya da çarpışmadan ibaret değildir. Devrim de öyle. Şu an aşağı yukarı birkaç yüz yıllık tarihi olan burjuvazi açısından da durum budur. O da Orta Çağ karanlığına karşı ayağa kalktığı tek bir çarpışmayla zaferini elde etmedi. Birkaç yengi ve yenilgi denemesinden sonra ancak nihai zaferini ilan edebildi. Tarihin hükmüdür bu. Yeni eskiye karşı ayağa doğrulurken, birkaç yenilgiyi tadıp piştikten, olgunlaştıktan ve pahalıya mal olmuş deneyimlerden öğren-

karmaşık. En zor şey bu kuşatmayı yara-bilmektir.

Ne var ki, her şey karşıtına dönmeye gebedir. Bir şey son sınırına dek gelişince karşıtına dönüşmeye mahkûmdur. Tüm olumsuzluklara, uygun olmayan koşullara karşın, durum değişmeye ve dereceli kutuplaşmalar artmaya başlıyor. Bu kutuplaşmaları çözmeye yetenekli sınıf da adım adım "ölü sessizliğinden" kurtulmaya başlıyor; ağır aksak ve yavaş da olsa.

Unutulmamalıdır ki, toplumdaki çelişme ve uzlaşmazlıkları, kavga ve ayaklanmaları

besleyen yokluk, yoksulluk ve sömürü ayakta kaldığı sürece, bu çelişme ve uzlaşmazlıkları çözüm yöntemleriyle devrimci güçler de sınıf da ve sınıfın öncüsüne olan ihtiyaç da ayakta kalmaya devam edecektir. Emek ile sermaye arasındaki temel ilişkide "temel" bir değişiklik olmadığı sürece, emeğin köleleştirilmesine dayalı düzenler ayakta kalmaya devam ettiği sürece, sermaye tekellerinin dünya proletaryası ve ezilen halkları köleleştirerek, yağmalamayı ve sömürerek vampir gibi şişinmeye ve kârlarına kârlar katmaya devam ettikleri sürece, emek-sermaye uzlaşmazlığı bu tablo üzerinden her daim yeşermeye ve gerileme ve ilerlemesine karşı dinamiklerini koruyarak devam edecektir. Zor dönemin zor geçidine karşı devrim ve sosyalizm bu tablodan boy vermektedir. Ve gene ezilen halklar ile emperyalizm arasındaki çelişme de bu temeldeki canlılığını korumayı sürdürecektir.

Bu uzlaşmazlıklar ve çatışma alanları ne ortadan kalktı ve ne de devrim ve sosyalizmin yenilgisiyle tarih oldu. Emeğin güçleri ile sermayenin güçleri arasındaki mücadele dün de vardı bugün de var olmayı sürdürecektir; bundan yüz yıl önce de vardı bugün de var. Karşıt sınıflara bölünmüş toplumlarda sınıf mücadelesi tarihe rengini vermeye devam edecektir. Yeter ki, tarihe birkaç yıllık değil, birkaç on yıllık, birkaç otuz yıllık perspektifle bakabilelim.

Ve tüm olumsuzluklara, emperyalist kültür köleliğinin kuşatması ve karşı-devrimci ulumalara karşı, devrim ve sosyalizm, Uzak Asya'dan başlamak üzere adım adım mayalanmaya başlıyor. Rusya'daki devrim başlamadan birkaç ay önce Lenin, İsviçre'deki bir toplantıda, bizim kuşak devrimi görmeyecektir demişti. Ne ki bunlara söyleyen Lenin, birkaç ay sonra devrime önderlik edecekti.

Toplumsal olaylar çok karmaşık ve zikzaklıdır. Her şeyin sülman olduğunu sandığınız bir anda, alttan alta mayalanan

çelişmelerin bir anda devrimci bunalıma ve oradan zafere götürmesi hiç de ender görünen bir rastlantı olmasa gerektir. Her şeye karşı yaşam ağır aksak da olsa karşıtına dönüşmeye başlıyor. Gerileme dönemleri yerini yükselme dönemlerine bırakacaktır. Bu kaçınılmazdır. Bu, biraz da bizim "işimizi" iyi yapmamıza bağlıdır. Ezilen yığınlar, özel mülkiyete dayalı düzenlerin çıkarına olmadığını ayırtına varmakta gecikmeyecektir. Artı-değer sömürüsüne dayanan kapitalist sistemin kendi çıkarlarına olmadığını da. Evet bugün yeterince lehte etmenlere sahip değiliz. Yenilgiler ve ihanetler ve tasfiyecilikle sarsıldık ve tepelerden vadilere savrulduk.

Ama ne ki, hatalarımızın sonuçlarından ve acı deneyimlerden öğrenmesini bilirsek ve kendimizi kendi öz yanılğı ve yenilgilerimizle yetiştirmeyi becerirsek ve her şeyden önce de "kendi gücümüze olan inanç" çizgisinde "kararlılık" gösterebilirsek, "tavsayan" devrimci havayı geri getirmede gecikmeyiz. Sürekli yenilenen gerileme dalgalarının aynı kesinlikte ilerleme dalgalarını izlemesi kaçınılmazdır. Şeyler sık sık karşıtına dönüşür.

Ne demişti Lenin: Önemli olan şey, tutulan yolun doğru bir yol olduğuna inanmaktır, bu inanç mucizeler yaratabilen devrimci enerji ve coşkuyu yüz kat artırır. Ve bu yol inanç, özveri ve kararlılıkla tutulduğunda, "şafağın sökmesi" hiç de uzak bir olasılık olmasa gerektir. Buna yalnızca zor bir geçidin zor anlarında metaneti olmayanlar inanmayabilir. Ama tarih onları tepeleyip kendi bildik yolunda ilerlemesini sürdürecektir. Ve Engels'i ortalama bir çeviri ile güncelleştirip aktarırsak; toplumun "emek güneşi" çevresinde döneceği günler mutlak biçimde gelecektir. Bu kez suların yükselişi eskisi kadar hızlı olmasa da gelecek parlak ve yol aydınlıktır; devrim ve sosyalizm de halkların ihtiyacı ve istemidir.

60. yılında Çin Devrimi ve Halk Savaşı

Giriş:

Komünistler insanlar arasındaki savaşın, bu "karşılıklı boğazlaşma canavarının" ortadan kalkmasını isterler. Diğer yandan ise savaşları ortaya çıkaran toplumsal yasaların, yani zorunluluğun farkındadırlar. Sınıflar ortadan kaldırılmadan toplumsal savaşların son bulmayacağını bilirler. Savaşı ortadan kaldırmanın yolu savaşa savaşa karşı koymaktan geçer. Öyleyse sorun, savaş olgusunu bilimsel temelde incelemek ve onu yaratan koşullara karşı köklü bir çözümlü hayata geçirmektir.

Savaş, politikanın başka araçlarla; şiddet araçlarıyla sürdürülmesidir. Politikanın olduğu kadar savaşın da sınıfsal bir karakteri vardır. Tarih boyunca sınıfsal savaşlarda ve özellikle iki emperyalist savaşta hayatını kaybeden yüz milyonlarca insan, savaş gerçeğini ve bu illetin insanlığa ve doğaya verdiği büyük

zararı ortaya koymaya yetmiştir.

Komünistlerin savaşı savaşa ortadan kaldırmaya ilişkin ideolojisine "insancıl" görüşlerle karşı koyan bazı ideoloji ve görüşler bulunmaktadır. Ancak sadece iki emperyalist savaşta hayatını kaybeden insanların sayısı bu görüşlerin toplumsal gerçeklerden uzaklığını fazlasıyla ortaya koyar. Haklı ve devrimci savaşlarda hayatını kaybedenlerin sayısı bu büyük vahşetlerle kıyaslanamayacak kadar küçüktür. Dahası devrimci savaşlar, verildikleri coğrafyalarda birçok kere uzun aralıklarla insanlar arasındaki savaşları engelleyen bir nitelik de kazanmıştır. **Sınıf mücadeleleri tarihi egemen sınıflara ve çağımızda emperyalizme karşı haklı ve devrimci savaşlar verilmediğinde insanlığı çok daha büyük savaşların ve felaketlerin beklediğini defalarca kanıtlamıştır.** Bu nedendir ki Lenin çok açık olarak

"sosyalistler sosyalistliklerinden vazgeçmeksizin her türlü savaşa karşı olamazlar"(1) diyerek savaşa yaklaşımını ortaya koymuştur.

İnsancıl ve uygarca diye tanımlanacak bir savaş yoktur. Her savaş içinde barbarlığı, kanlı bir vahşeti ve canavarlığı barındırır. Bu nedenle ulusal devrimci mücadeleleri ve proletaryanın sınıfsal mücadelelerini ele alan Lenin bu savaşları "insancıl" ya da "uygar" olarak değil "savunma savaşı" ya da "haklı savaşlar" olarak tanımlamıştır. " 'Savunma' savaşı ile sosyalistler, her zaman bu anlamda 'haklı' bir savaşı kastetmişlerdir."(2) Diğer yandan Lenin'in yaklaşımında savunma savaşı verenin ve haklı olanın belirlenmesi, kesinlikle ilk saldıranın kim olduğuyla anlaşılmaz. O çok berrak bir şekilde ilk saldıran kim olursa olsun; "Fas Fransa'ya, Hindistan İngiltere'ye, İran ya da Çin, Rusya'ya savaş açsalar", bu savaşların "haklı" savaşlar, "savunma" savaşları sayılacağını belirtmiştir. Çünkü burada ezilen, bağımlı, eşit olmayan devletin; ezen, köleci, soyguncu "büyük" devlete karşı bir savaşı söz konusudur. Bu aynı anlayış iç savaşlar ve proletaryanın sınıfsal savaşları için de geçerlidir. Ezilen, sömürülen ve eşit olmayan işçi sınıfının ve diğer toplumsal sınıfların ezen, sömüren ve soyguncu burjuvaziye ve diğer egemen sınıflara karşı savaşımı da haklı savaşlardır. İlerleyen zamanda Mao haklı ve haksız savaşlar arasındaki ayrımı çok daha net olarak ortaya koyacak ve Lenin'in yaklaşımını bilimsel temelleriyle devam ettirecektir. Çin devrimi ve Mao'nun savaşa ilişkin teorileri haklı savaşları ve daha da önemlisi halk savaşlarını somut bir berraklıkla tüm ezilenlere kavratmada büyük bir rol üstlenecektir.

Lenin, "Son çözümlemede, herhangi bir savaşta zafer, muharebe alanlarında kanını döken kitleleri harekete geçiren espiyriye bağlıdır."(3) diyerek haklı sa-

vashları muzaffer kılan temel nedenlere de işaret etmiştir. "Silahlar savaşta önemli bir etkidir ama tek etken değildir; son sözü nesnelere değil insanlar söyler"(4) diyen Mao, nesnel yasaları ve savaşta tayin edici faktörleri ayrıntılı bir şekilde inceleyerek insanın savaşta bilinçli dinamik rolü üzerinde durmuştur. Çünkü savaş, sınıfsal-politik çelişkilerin özel bir aşamasındaki mücadele biçimini tanımlamaktadır. Ve ezilen kitlelerin sınıfsal çelişkileri bir savaşı haklı ve başarılı kılan temel nedenlerdir.

MLM Teoride Halk

Savaşın Gelişimi

Çin ve Vietnam devrimleriyle dünya çapında bir mücadelenin ve ilginin konusu olsa da halk savaşına ilişkin kimi kavram ve teorilere Marks ve Engels'te de rastlarız. Burjuva demokratik devrimleri, ulusal savaşları ve köylülerin feodallere; prenlere, kiliseye ve vergilere karşı verdikleri uzun ve büyük mücadeleleri incelerken Marks ve Engels, birçok yerde halk savaşından söz etmişler ve onun kimi niteliklerini tarif etmişlerdir.

Engels 1793'te burjuva devriminde Fransız halkının verdiği mücadeleyi değerlendirirken ona "yığınların, tüm halkın isyanı" ve "halk savaşı" demiştir. 19. yüzyılda İngiliz sömürgecilerine karşı Çin halkının mücadelesini incelerken de yine Engels, "Çin ulusunun korunması için halk savaşı", "bir savaş, son tahlilde gerçek bir halk savaşı"(5) nitelendirmelerinde bulunmuştur.

Marks İspanya'da Gerilla Savaşı adlı makalesinde halk savaşının en önemli özelliklerinden bazılarını da tarif ediyordu. "İspanyol hazır kuvvetleri yenilgiye uğrasa bile her yerde birden ortaya çıkmıyordu. Yirmi defadan fazla dağılmış olmasına rağmen yine de her zaman düşmanla karşılaşmaya hazırdı ve çoğu

kez yenilgiden sonra artan bir kuvvetle yeniden ortaya çıkıyordu. Bu orduyu yenmek faydasızdı. Çünkü zararı çabuk telafi ediyorlardı, insan kaybı genellikle az oluyordu. Arazi kaybına ise aldırmaz etmiyorlardı..."(6) Benzer bir şekilde Engels de halk savaşının yenilmez gücünü ortaya koyuyordu. "...Zamanla, halk savaşının dalgalarıyla aşınan en güçlü ordu bile dağılır ve çözülür ve asıl önemli olanı hasım tarafta gözle görülür hiçbir azalma olmaz..."(7) Kadını erkeği, yaşlısı ve genciyle bütün bir halkın, ulusun yenilmez bir gücü vardı ve kendisinden misli kat büyük ve daha iyi donanımlı düzenli ordulara karşı başarı sağlayabiliyordu. Tarihte bunun örnekleri vardı ancak alışlageldik biçimlerle yetinilmeliydi. Ezilen ulusların ve halkların büyük mücadeleleri yeni bir savaş teorisinin oluşumunu zorunlu kılıyordu. Daha o dönemde Engels bunu temel çizgileriyle belirgin hale getiriyordu. "...Yığın ayaklanması, devrimci savaş, her yerde bulunan gerilla müfrezeleri küçük bir ulusun daha büyük bir ulusu yenmesini, zayıf bir ordunun daha güçlü ve daha iyi örgütlü bir orduya direnmesini mümkün kılan tek yoldur..."(8)

1830-1848 yılları Avrupa proletaryasının şanlı barikat savaşlarına tanıklık ediyor ve önemli başarılar elde ediliyordu. Barikat savaşları 1871'de doruğuna çıkacak ve ayaklanmayla taçlandırılacaktı. Fakat ilerleyen askeri teknoloji karşısında barikat savaşları eski güç ve etkisini yitirecek, proletaryanın mücadelesine temelde manevi-moral siyasi bir katkı sunmakla yetinecekti. Aslında klasik döneminde bile asıl gücü ve rolü kendini burada gösteriyordu. 1905 Rus Devrimi'ne geldiğimizde enternasyonal proletaryanın ve ezilenlerin mücadelelerinden çıkarılan derslerle Rusya proletaryasının daha gelişkin savaş ve mücadele biçimleriyle tarih sahnesine

çıktığını görüyoruz. Tüm dünyadaki ulusal ve sınıfsal kurtuluş mücadelelerine esin kaynağı olan bu büyük devrimci savaşta proletarya; barikat, gerilla taktikleri ile ayaklanmayı bir arada kullanmasını bilecekti. Engels, "Proletarya kurtuluşu için en uygun savaş yöntemlerini yaratacaktır..."(9) derken haklıydı ve bu haklılığı Ekim Devrimi'nin ardından Çin Devrimi'nde de kanıtlanacaktı.

1906'da Gerilla Savaşı adlı makalesini kaleme alan Lenin, gerilla savaşını yadsıyan oportünistlere karşı, 1905 Devrimi'nin deneyimlerinden yola çıkarak şunları ifade ediyordu. "...Marksizm, mevcut toplumsal durum değiştikçe, kaçınılmaz olarak bu döneme katılanlarca bilinmeyen yeni mücadele biçimlerinin doğacağını kabul ederek, yalnızca o anda mümkün ve var olan mücadele biçimleriyle kendini hiçbir koşul altında sınırlamaz..."(10) Ekim Devrimi Marksizm'in bu başarısının en güzel örneklerinden biriydi. Fakat proletaryanın görevleri bitmemiş, yeni bir savaş döneminin ihtiyaçları kendini göstermişti. Bu savaş, devrimi boğmak isteyen emperyalistlerin desteklediği Kolçak ve Denikin gibi gericilere karşı bir iç savaştı. Kızıl Ordu, Beyaz Ordu'ya karşı savaşında da gerilla taktiklerini yoğun olarak uygulayarak başarı kazanacaktı. Lenin iç savaş deneyiminden yola çıkarak, işçilerle köylülerin birleşmiş kuvvetlerinin mucizeler yaratabileceğini belirtiyor ve bunun Doğu halkları için büyük, çığır açıcı bir önemi olacağını söylüyordu. "Bu bakımdan sizler, önceki dünya komünistlerinin karşılaşmadığı bir ödevle karşı karşıyasınız: Komünizmin genel teorisine ve pratiğine dayanarak Avrupa ülkelerinde olmayan özel koşullara kendinizi uyarlamalısınız; bu teoriyi ve pratiği, halkın çoğunun köylü olduğu yerlerin koşullarına, kapitalizmle değil ortaçağ kalıntı-

larıyla çarpışmak gereken yerlerin koşullarına uyarlayabilmelisiniz..."(11) Sovyet Rusya, 2. Emperyalist Savaş yıllarında da Alman emperyalistlerine karşı savaşta Almanların işgal ettiği bölgelerde gerilla savaşı taktiklerine başvuracak ve bu mücadele sayesinde Kızıl Ordu'nun zaferini kolaylaştıracaktı.

Tüm bu savaş deneyimleri tüm dünya komünistleri için büyük dersler içeriyordu. Çin Devrimi bu derslerden yola çıkarak kendi ülke koşullarına uygun savaş stratejisini yaratmakta gecikmedi. Fakat Lenin'in sömürge, yarı-sömürge ve yarı-feodal ülkeler için işaret ettiği devrim tipi ve mücadele biçimleri, Komintern'de ve Sovyet Rusya'da çeşitli tartışmalara vesile olacaktı. Aynı şekilde çeşitli ülkelerin komünistleri de bu tartışmalar sürecinde birçok dogmatik ve hatalı pratikten sonra kendi devrim yolunu çizecekti.

Ekim Devrimi'nin Dünya Ölçüsündeki Önemi

ve Çin Devrimi'nin Perspektifleri

Ekim Devrimi yeni bir çağın "emperyalizm ve proleter devrimler çağı"nın

başlatıcısı ve tüm dünyada yeni devrimci mücadelelerin de habercisiydi. Stalin "Ekim Devrimi'nin Dünya Ölçüsündeki Önemi" adlı yazısında bu sorunu irdeleyerek belli başlı noktalara işaret ediyordu.

Önemli olan Doğudaki, hatta Batıdaki savaşın henüz burjuva milliyetçi etkilerden kurtulmaya zaman bulup bulamaması değil, emperyalizme karşı savaşın başlamış olması ve devam etme-

siydi. Bu savaş er ya da geç mantıki sonucuna varacaktı. Emperyalist müdahale ve işgal siyaseti ancak devrimci bunalımı şiddetlendirmekte, yeni halkları savaşa sürüklemekte ve emperyalizme karşı devrimci savaş alanını yaymaktaydı. Ve en önemlisi "ulusal sorun, ulusal boyunduruğa karşı savaş gibi özel bir sorun olmaktan çıkarak, ezilen halkların, sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin emperyalist sömürüden kurtuluşu genel sorunu"(12) haline gelmişti. Bu sorun diğer tüm koşulları doğrudan belirleyen yeni bir duruma işaret ediyordu. Dolayısıyla her ülkedeki devrim mücadelesi yeni bir içerik kazanıyordu. Özellikle de sömürge, yarı sömürge ülkelerdeki devrimlerin kaderi, zorunlu olarak emperyalizme karşı verilen mücadele ile şekilleniyordu.

Lenin "Çinlilerin kendi 1905'lerinin geleceğini"(13) söylemişti. Özünde burjuva-demokratik bir karakter taşıyan 1905 Devrimi, yine burjuva-demokratik devrimini tamamlamamış Çin'in devrim mücadelesiyle benzerlikler taşıyordu. Lenin'i Çin hakkında bu ifadeyi kullanmaya götüren gerçek de devrimin karakteri ve köylülüğün rolü hakkındaki

düşünceleriydi. Ancak bu benzerlik, aralarında Çinli komünistlerin de olduğu kimi komünistlerce yanlış yorumlanacaktı. Onlar Rusya ve Çin arasındaki toplumsal ve siyasi koşullardaki farklılıkları yeterince anlayamadıkları için dogmatizme düşeceklerdi. Stalin, Komünist Enternasyonal'de "Çin Devrimi'nin Perspektifleri Üzerine" adlı konuşmasında bu dogmatik görüşleri eleştirecek ve Çin Devrimi üzerine belli başlı noktalara değinecekti. Lenin asla Çin Devrimi'nin 1905 Rus Devrimi'nin bir kopyası olacağını söylememişti. Çin Devrimi, 1905 Devrimi ile ortak çizgiler dışında, Çin'deki devrime özel damgasını vuracak olan kendi özelliklerini gösterecektir. Bunlardan birincisi, bir burjuva demokratik devrimi olan Çin Devrimi aynı zamanda Çin'de emperyalizmin egemenliğine yönelmiş bir ulusal kurtuluş devrimidir. Her şeyden önce bu özelliğiyle 1905 Devrimi'nden ayrılmaktadır. İkincisi, Çin'de ulusal büyük burjuvazi son derece zayıf durumdadır. Bu nedenle Çin Devrimi'nin ve Çin köylülüğünün önderliği rolü kaçınılmaz olarak Çin proleteriyasına ve kaçınılmaz olarak onun partisine düşmektedir. Üçüncüsü ise, Sovyetler Birliği'nin Çin'in yanındaki varlığıdır. Bunlar Stalin'in Çin Devrimi'ne ilişkin 1905 Devrimi'nden farklı olarak ortaya koyduğu üç temel özelliktir. Ancak Stalin, bunların dışında önemli bir noktaya da vurgu yapar. Çin'de savaş meseleleri tali bir unsur olarak değerlendirilmemelidir. Çin'de devrimci ordular, diğer bir ifadeyle savaş meseleleri Çin Devrimi'nin en önemli faktörünü oluşturmaktadır. Bu nedenle Çinli komünistler savaş meselelerini doğrudan incelemeli, ordu içindeki siyasi çalışmayı her biçimde güçlendirmeli ve ordunun Çin Devrimi fikrinin gerçek ve örnek taşıyıcısı haline gelmesini sağlamalıdır.

Stalin'in Çin Devrimi'ne ilişkin tespitleri, Rusya'daki devrimci pratiği kopya

etmeye çalışan hatalı çizgilere karşı temel doğrulara işaret ediyordu. Bu temel doğrulara paralel Çin Devrimi'nin kendine özgü çizgilerini çok daha net ve ayrıntılı olarak tanımlama görevini Mao üstlenecekti. Hatta Mao bu görevini ÇKP'ye ilişkin yer yer hatalı politikalar öngören Stalin ve Komintern'e karşı mücadele ederek yerine getirecekti.

Öyleyse Lenin'in, Stalin'in ve nihayet Mao'nun emperyalizm ve proleter devrimler çağında, burjuva demokratik devrimini tamamlamamış ülkeler için ortaya koyduğu teoriler şunu açık bir şekilde göstermektedir. Bir ülkedeki toplumsal koşullar, o ülkedeki devrimin karakterini ve izlenecek stratejiyi belirleyen en temel özelliklerdir.

Toplumsal Koşullar ve Devrim Stratejisi

Mao ÇKP içerisinde Rusya'daki devrimci savaş deneyimlerini incelemenin yeterli olduğunu düşünenlere karşı mücadelesinde, savunulan yasaların ve talimnamelerin Sovyetler Birliği'ndeki iç savaşın ve Kızıl Ordu'nun belirli özelliklerini taşıdığını belirtiyordu. Eğer onlar hiçbir değişiklik yapılmadan kopya edilir ve uygulanırsa, ayakkabıya uysun diye ayak yontulmuş olurdu ve yenilgi kaçınılmaz olurdu. Çin'i farklı kılan koşullar nelerdi? Bunu anlamak için yine Mao'ya kulak verelim. "Demek ki, Çin devrimci savaşının başlıca ayırıcı özellikleri şunlar oluyor: politik ve ekonomik bakımdan dengesiz bir şekilde gelişen ve büyük bir devrim geçiren geniş bir yarı-sömürge ülke; büyük ve güçlü bir düşman; küçük ve zayıf bir Kızıl Ordu; ve tarımsal bir devrim. Bu ayırıcı özellikler, hem Çin devrimci savaşının yönetim çizgisini, hem de bu savaşın birçok stratejik ve taktik ilkelerini belirliyor. Birinci ve dördüncü ayırıcı özelliklerden, Çin Kızıl Ordusunun büyüyeceği ve düşmanı

yenme olanağı bulunduğu sonucunu çıkartabiliriz. İkinci ve üçüncü ayırıcı özelliklerden, Çin Kızıl Ordusunun hızla büyümesi ve düşmanı çabuk yenmesinin olanaksız olduğu sonucu çıkar. Yani, bu savaş uzatmalı bir savaş olacaktır ve hatta, iyi yönetilmezse yitirilebilecektir.”(14) Bu özellikler sadece Çin'in değil tüm sömürge, yarı-sömürge ve yarı-feodal ülke devrimlerinin temel özelliklerine işaret ediyordu ve dolayısıyla evrensel bir nitelik taşıyordu. Giap'ın Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı hakkında belirttikleri bunun somut bir örneği olmuştur. “Bizim savaşımız, geri bir ekonomi ve fazla büyük olmayan yüzölçüme ve nüfusa sahip eski sömürge ve yarı-feodal bir ülkenin halkının, fakat bunun yanında yabancı saldırılara karşı yüzyıllardır mücadele deneyimi olan ve yeni bir sistemi-halk demokrasisini ve sosyalizmi- inşa eden ve geniş topraklara ve nüfusa sahip, büyük ekonomik ve askeri potansiyeli, modern silah ve teknolojisi olan, sayı ve teçhizat bakımından üstün, saldırgan emperyalist ordulara karşı savaşmayı ve bozguna uğratmayı bilen yiğit, zeki, dirençli ve becerikli bir halkın ulusal kurtuluş savaşıdır.”(15) Giap başka bir yerde ise benzeri şu tespitleri yapmaktadır. “Partimiz, halkımız ve köylülükle toprak ağaları sınıfı arasındaki çelişkinin olduğu kadar, emperyalizmle halkımız arasındaki çelişkinin de uzlaşmaz çelişki olduğunu ve her ikisinin de radikal bir şekilde ancak devrimci şiddetle çözümlenebileceğini kavramış bulunmaktadır. Özel olarak, ulusal kurtuluş ve ulusal demokratik halk devrimi için yapılan mevcut devrim, işçi sınıfı partisinin önderliği altındadır; proletarya devrimleri kategorisine dahildir ve bu nedenle de sınıf mücadelesi daha da keskin ve şiddetli bir karaktere sahiptir. Bütün ulusal kurtuluş devrimlerinde, tamamen halkçı karaktere sahip bütün devrimlerde, şiddet evrensel ve objek-

tif bir kanundur...”(16) Bu alıntılar gösteriyor ki, bir ülkenin toplumsal koşulları ve bu koşullar tarafından belirlenen temel çelişkiler bir devrime niteliğini veren en önemli özelliklerdir. Bunlar aynı zamanda ülkeye özgü devrimci şiddetin biçimini, başka bir deyişle savaşın yasalarını da belirleyen özelliklerdir. Farklı savaşları yönetmek için farklı yasaların zorunluluğu işte bu farklı koşullar tarafından belirlenmekteydi. Ve birinci olarak kapitalist ülkelerle sömürge, yarı-sömürge ve yarı-feodal ülkelerin koşulları farklıydı. Dolayısıyla bu ülkelerde devrimin karakteri, devrimin ittifak güçleri, stratejisi ve devrimci savaşın rolü de farklı olmak zorundaydı.

Kapitalist ülkelerde komünist partisinin görevi, uzun bir legal mücadele dönemi boyunca işçileri eğitmek, kuvvet toplamak ve bu yolla kapitalizmi nihai olarak yıkmak için hazırlanmaktır. Orada örgütlenme biçimi legal ve mücadele biçimi de kansızdır. Bu uzun legal mücadele döneminde parlamentodan bir kürsü olarak yararlanmak, iktisadi ve siyasi grevler örgütlemek işçileri eğitmenin temel araçları olarak kendini gösterir. Devrimin temel gücü işçi sınıfıdır, şehir küçük burjuvazisi ve köylülük, devrimin ittifak güçleridir.

Mücadelenin ana yönü ayaklanmalar gerçekleştirerek şehirleri ele geçirmek ve köylük bölgelere ilerlemek şeklindedir.

Ancak yarı-sömürge ve yarı-feodal ülkeler için durum farklıdır. Bu ülkeler bağımsız ve demokratik değildir. Dolayısıyla yararlanılabilecek bir parlamento bulunmadığı gibi legal olarak örgütlenmenin ve asıl olarak grevler yoluyla işçileri eğitmenin koşulları yoktur. Yarı-sömürge ve yarı-feodal ülkelerde esas mücadele biçimi silahlı, örgütlenme biçimi ise illegaldir. Silahlı mücadelenin esas mücadele biçimi olması, bu ülkelerde savaş sorununun daha başından

itibaren stratejik olarak ele alınmasını zorunlu kılar. Devrimci ordu burada kendisini esas örgütlenme biçimi olarak gösterir. Kitle örgütlenmesi ve kitle mücadelesi son derece önemli ve vazgeçilmez olsa da onların amacı savaşa hizmet etmektir. Savaşın başlamasından önceki bütün örgütlenme ve mücadele savaşa hazırlık içindir. KP'nin görevi uzun süreli gerilla savaşıyla köylük alanlarda kurularmış bölgeler yaratmak, devrimci orduyu geliştirerek kırlardan şehirlere doğru ilerlemektir. Kırlardan şehirlere doğru bir stratejinin izlenmesinin nedeni köylülüğün devrimin temel gücü olması, emperyalizm ve işbirlikçisi egemen sınıfların şehirlerde daha güçlü olmasıdır.

Kapitalist ülkeler ile yarı-sömürge ve yarı-feodal ülke devrimleri arasındaki farklılıklar temel çizgilerle kendini bu şekilde gösterirler. Ancak değişik tarihsel ve coğrafi koşullar, emperyalist savaş ya da farklı gelişmişlik düzeyleri, bu temel çizgilere aykırı olmamakla birlikte kimi özgün uygulamaları da mümkün kılar. Örneğin emperyalist bir savaş patlak verdiğinde kapitalist ülke komünist partileri emperyalist savaşa karşı durarak kendi ülkelerindeki gerici hükümetlerin yenilgiye uğraması için çaba sarf ederler. Ve emperyalist savaşı iç savaşa dönüştürmek için çalışırlar. Savaş başladığında ise her şey savaşı güçlendirmek içindir. Ve yine Lenin'in belirttiği gibi; "*Bir iç savaş döneminde, proletaryanın ideal partisi savaşan partidir.*"(17) Fakat bu durumda bile ayaklanma ve savaşı başlatmanın zamanı çok iyi tayin edilmelidir. Burjuvazi gerçekten çaresiz duruma gelinceye, proletaryanın büyük çoğunluğu savaşımaya kararlı hale gelinceye ve köylük bölgelerdeki kitleler proletaryaya gönüllü olarak yardım edinceye kadar savaş başlatılmamalıdır.

Yine sömürge ve yarı sömürgelerde

silahlı mücadele başından itibaren geçerli olsa da bazı özel durumlar da söz konusudur. İspanya, Portekiz, Yunanistan, Kore gibi bazı yarı-sömürgelerde siyasal mücadele belli bir evrede iç savaşa dönüşür. Bunda belirleyici olan en temel neden bu ülkelerde kapitalizmin gelişkinlik düzeyidir.

Bunlar dışında da devrimin yoluna ilişkin belirtilen temel çizgilerde kimi özgünlükler olabilir. Her ülke devriminin kendi özel koşullarını taşıdığı ve savaş başta olmak üzere gelişen özel durumlar ülkedeki devrimci mücadelede yeni görevleri ortaya çıkartabilir, var olan temel çizgi üzerinde ilerletici veya yavaşlatıcı bir rol oynayabilir.

Maoist Halk Savaşı Teorisi

Halk savaşının Çin Devrimi'ne kadar farklı tarihsel koşullar içerisinde çeşitli somut süreçler içerisinde tanımlandığını gördük. Bu her tanımlamada ortak bazı noktalar vardır. Bunlardan en başta geleni, halk savaşının geniş kitlelerin silahlı mücadelesini ifade etmesidir. Egemen sınıflara ya da ilhakçı devletlere karşı halk kitlelerinin ve ezilen ulusların -temelinde köylü kitleleri olmak üzere- silahlı mücadeleleri bu konuda somut örnekler oluşturmuştur. İkinci ortak nokta, ezilen sınıf ya da ulusların kendilerinden çok daha güçlü ve donanımlı bir düşmana karşı verdikleri bir mücadele olması ve savaşın tek bir muharebede son bulmayacak şekilde uzatmalı bir karaktere sahip olmasıdır. Yine bununla bağlantılı üçüncü nokta ise, halk savaşında gerilla mücadelesinin ve gerilla taktiklerinin çok önemli bir yer tutmasıdır.

Mao önderliğinde ÇKP'nin ortaya çıkardığı halk savaşı teorisi bu temel özellikleri korumakla birlikte tarihte ortaya çıkan bu savaş pratiklerini sentezleyerek yeni bir teorik aşamaya ulaştırmıştır. Bunda emperyalizm ve proleter devrimler

çağına girilmiş olmasının belirleyici bir yeri vardır.

Bilindiği gibi bu dönemde burjuvazi devrimci niteliğini yitirerek gericileşmiş ve burjuva demokratik devrimleri tamamlama görevi proletaryanın omuzlarına kalmıştır. Bu hem sömürgelerdeki ulusal kurtuluş mücadeleleri hem de yarı sömürge ülkelerdeki -emperyalizme karşı ulusal bir karakter de taşıyan- demokratik halk devrimleri için geçerlidir. Emperyalizm çağında proletaryanın ve komünist partinin önderliği olmadan devrim mücadelesinin başarıya ulaşma şansı genel olarak ortadan kalkmıştır. Burjuva-feodal önderlikli ulusal kurtuluş mücadeleleri artarak devam etse de sosyalist ülkelerle ve komünist partilerle bir işbirliği olmadığında bu mücadelelerin başarı şansı azalmıştır. Diğer yönüyle ise burjuvazinin sınıf karakteri gereği devrimi sonuna kadar götüremeyeceği ve eğer sosyalizme yönelmemişse emperyalizmle uzlaşmaya eğilimli olduğu ortaya çıkmıştır. Tüm dünyadaki devrim mücadelelerini etkileyen bu evrensel koşullar altında komünist partinin rolü belirleyici bir önem kazanmıştır.

İşte Çin Devrimi'nde yansımaları bulan halk savaşı pratiği benzerlerinden en başta bu konuda bir farklılık arz eder. Halk savaşı artık sömürge, yarı-sömürge ve yarı-feodal ülkelerde, proletaryanın önderliği altında iktidarı almanın, yani devrimin teorisi ve stratejisi halini almıştır. Toprak devrimi ve ulusal kurtuluş, bu devrim stratejisinin çözmekle yükümlü olduğu temel çelişkilerdir. Devrimin üç temel silahı; Komünist Partisi, Kızıl Ordu ve Halkın Devrimci Birleşik Cephesi'dir.

Çin'deki halk savaşı, devrimin farklı tarihsel kesitlerinde ÇKP içerisinde çetin bir ideolojik mücadeleyle şekillenmiştir.

Birinci Büyük Devrim olarak da bilinen 1924-1927 yılları arasındaki mücadele geleneksel araç ve yöntemlerle yürütülmektedir. Ve bu süreçte Koumitang'la

ortak bir cephe söz konusudur. 1927 Nanchang Ayaklanması ÇKP'nin sola doğru kaydığı ve sol çizginin hakim olduğu bir dönemi ifade eder.

İç Savaş ya da Toprak Devrimi Savaşı olarak bilinen 1927-1937 tarihleri arasındaki dönemde ÇKP ile Koumitang arasında bir kopuş gerçekleşir. ÇKP'de şehirleri esas alan sol çizgi değişen önderliklerle daha da güçlenir. Ekim 1934'te Mao'nun önderliğinde Uzun Yürüyüş başlatılır. Ve ardından 1935 Ocak'ında düzenlenen Zunyi Toplantısı'yla ÇKP'de Mao'nun önderliği başlar. Dönemin sonunda Japonya'nın işgaline karşı tekrar Koumitang'la ulusal cephede bir birleşme gerçekleşir.

1937-1945 yıllarını kapsayan Japonya'ya Karşı Savaş döneminde baş çelişkinin değiştiği koşullar (emperyalist işgale karşı savaş) altında halk savaşının geliştirildiği süreçlere tanık oluruz.

Üçüncü Devrimci İç Savaş olarak bilinen 1945-1949 arası dönem, Mao ve ÇKP'nin önderliğindeki geniş kitlelerin Demokratik Halk Devrimi'ni başarıya ulaştırdığı dönemi ifade eder.

Çin Devrimi'nin geçtiği bu farklı aşamalar halk savaşının stratejik aşamalarının şekillenmesinde asıl rolü oynarlar. Ve Mao'nun önderliğine kadar ortaya çıkan üç ayrı sol çizginin yaşattığı yenilgiler, halk savaşında komünist partinin doğru önderliğinin rolünü ve parti içerisindeki ideolojik mücadelenin önemini bize gösterir.

Burada halk savaşının stratejik aşamalarının ayrıntılı bir açıklamasına girmeyeceğiz. Üzerinde çokça durulan belli başlıkları tekrarlamakla yetinelim. **Stratejik savunma aşamasında** taktik saldırılar esas, taktik savunma talidir. İlerde üs bölgelerine dönüştürülmek üzere gerilla bölgelerinin yaratılması ve genişletilmesi esas amaçtır. Bu dönemde gerilla savaşı esas mücadele biçimidir. **Stratejik denge aşamasında** üs bölgelerinin is-

tikrarlı hale getirilmesi ve yaygınlaştırılması asıl amaçtır. Yeni iktidar organlarının ve Halkın Devrimci Birleşik Cephesi'nin kurulmasının koşulları elverişli hale gelmiştir. Bu aşamada gerilla birliklerinin düzenli birlikleri de içeren güçlü bir Kızıl Ordu'ya dönüştüğü ve gerilla savaşı yanında hareketli savaşın da yaygın bir şekilde uygulandığı çok daha çetin ve büyük bir savaşın koşulları ortaya çıkar. Düşman stratejik olarak güçlerini takviye ederken komünist partisi önderliğindeki Kızıl Ordu karşı saldırıya hazırlanır. **Stratejik saldırı aşamasında** büyük şehirlerin kirlardan kuşatılması ve şehirlerde devrimci kitle ayaklanmalarıyla iktidarın alınması asıl amaçtır. Bu aşamada Kızıl Ordu esas olarak düzenli ordu biçiminde örgütlenmiştir. Mevzi savaşı ve hareketli savaş esas savaş biçimi olarak ortaya çıkar. Gerilla savaşı bu aşamada yardımcı bir rol oynar.

Halk savaşının stratejik aşamaları bu temel çizgileri gösterse de Çin Halk Savaşı ve diğer halk savaşı deneyimleri bize bu aşamaların kesinlikle dogmatik bir biçimde ele alınamayacağını kanıtlamıştır. Bu aşamalar ve onların pratik uygulanışı; her ülkenin özgül koşullarına, devrimin kendi içinde yaşadığı gelişmelere, ülke içinde ve dışında yaşanan büyük olaylara ve en önemlisi komünist partinin doğru önderliğine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle belirli bir aşamayı karakterize eden kimi özelliklerin diğer aşamalarda da gerçekleşmesi, mücadeleden geriye gidişlerin yaşanması ya da emperyalist işgal gibi özgün durumlarda yeni görevlerin ortaya çıkması halk savaşının uygulanışında değişik pratiklerin de varlığını açıklar. Yine de halk savaşının Maoistler önderliğinde Çin Devrimi ve diğer devrim pratiklerinde temel çizgiler bakımından tanımlanabildiği ve bu temel çizgilerden sapıldığı oranda halk savaşı çizgisinden de kopulduğu kabul edilmelidir.

Halk Savaşında Üsler Sorunu

Maoist Halk Savaşı teorisini ele alırken günümüz açısından önem arz eden bazı başlıklara ayrıca yer vermek gerekir. Bunlardan bir tanesi halk savaşında üsler sorunudur. Gerilla savaşının amacının Kızıl Siyasi İktidarları yaratmak ve genişletmek olduğunu ortaya koymuştuk. Bir savaş nihai amacına ulaştıracak olan onun kitle temelidir. Savaşta kitle temeli, o savaş sürekli olarak besleyen ve gelişimini sağlayan cephe gerisiyle yakından ilgilidir. Bu noktada üsler, uzun ve çetin süren bir savaşın büyüyüp ilerleyebilmesinin yegane yolu ve yöntemidir. Bu nedenle Mao halk savaşında "gerillacılık" eğilimlerine karşı sürekli olarak uyarılarda bulunmuştur. Gerilla savaşı üsler sorunuyla olduğu kadar düzenli orduya geçişle de yakından ilgilidir. Bu nedenle gerilla savaşının bir diğer amacı düzenli orduya geçmektir. Çünkü ancak güçlü ve düzenli bir Kızıl Ordu, üs alanlarını koruyabilir ve ülkenin her tarafına yayabilir. Ve daha önemlisi ancak böyle bir ordu düşmana son darbeyi indirebilir.

Mao Japonlara karşı gerilla savaşında, gerilla birliklerinin ülkenin gerisinden kopmuş olması nedeniyle üsler sorununu ciddiyetle ele almış ve "Aslında, gerilla savaşının gerisi üs bölgelelidir"(18) demiştir. Japonlara Karşı Gerilla Savaşında Strateji Sorunları adlı makalesinde Mao, üs bölgelerini şöyle açıklamıştır. "...Bunlar, gerilla kuvvetlerinin stratejik görevlerini yerine getirmede, kendilerini koruma ve genişletme, düşmanı imha ve ülkeden sürüp çıkartma amaçlarına ulaşmada dayandıkları stratejik üslerdir. Bu stratejik üsler olmasızın, stratejik görevlerimizi yerine getirmede ya da savaşın amacına ulaşmada güvenebileceğimiz hiçbir şey yok demektir..."(19) Savaşın Japonlara karşı yürütülüyor oluşu Mao'nun üs bölgelerinin önemine ilişkin yaptığı açıklamanın iç savaş için geçerli olmadığı sonucunu ver-

mez. Tersine iç savaşta bu çok daha belirleyici bir yerde durur. Çünkü iki ülkenin savaşında -her ne kadar Mao'nun örneklediği gibi gerilla birlikleri ülkenin gerisinden kopmuş olsa da- tüm ülkenin bir üs olduğu, tüm insan ve üretim kaynağının savaşın hizmetine sunulduğu koşullar vardır. Böyle savaşta üsler sorununun kendini iç savaşta kadar yakıcı olarak hissettirmesi beklenemez.

Peru'daki halk savaşı deneyimi üzerine Gonzalo'nun şu sözleri de üs alanlarının önemini ortaya koymaktadır. "*Üs alanı halk savaşının esasıdır. Onsuz halk savaşı gelişemez...*"(20) Yine Nepal'deki halk savaşı üzerine Prachanda'nın sözleri bu konuyu anlamak için önemlidir. Uzun yıllar gerilla bölgesinden bahseden fakat bir perspektif taşımadığını belirttiği bu çizgileri eleştiren Prachanda şunları ifade etmektedir. "*...Ve biz, gerilla bölgesi ve kurtarılmış bölgeye dair bu sorunun, çok ciddi bir sorun olacağını biliyorduk. Bu sorunu açıklamaya çalıştık, çünkü kurtarılmış bölgeler uzun süreli halk savaşı açısından stratejik bir sorun oluşturuyorlar. Kurtarılmış bölge hedefi olmadan, uzun süreli halk savaşı olamaz.*

Birincisi: Gerilla bölgeleri sorunu, bir geçiş sorunudur; silahsız kitlelerden silahlı kitlelere, iktidarsız kitlelerden iktidarı olan kitlelere geçişin sorunu. Bu sürecin hayata geçirilmesinde gerilla bölgelerinin yalnızca bir geçiş fonksiyonu vardır. Bu stratejik bir sorun değildir. Bunun için gerilla bölgesi ile kurtarılmış bölge kavramlarını birbirine karıştırmamalıyız. Bizim temel stratejimiz kurtarılmış bölgeler ele geçirmekte..."(21)

Birçok savaş deneyimi bize üs alanları sorununun halk savaşındaki ve genel olarak savaşta rolünü ortaya koyar. 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndan itibaren hız kanan ulusal ve sosyal kurtuluş temelli gerilla savaşları bunlara en başta örnek verilebilirler. Savaşın denge aşamasına geldiği zorlu süreçlerinde doğru önderlik-

ten yoksunluk kadar üs bölgeleri ve yeni iktidar organları yaratma perspektifinden yoksunluk da önemli bir zaafı oluşturmuştur. Birçok gerilla hareketi savaşta askeri yenilginin ya da kendini tekrarın ardından reformizme evrilerek silahlı mücadeleden uzaklaşmıştır.

Halk Savaşında KP'nin Önderliği ve İdeolojik Mücadele

Maoist Halk Savaşı teorisinde önemli bir diğer başlık da halk savaşına komünist partinin siyasi önderliğidir. Bu konu doğru çizginin yaratılmasında parti içinde verilen ideolojik mücadeleyle yakından ilgilidir. Bu nedenle halk savaşı, iki çizgi mücadelesi ve parti inşası üzerine de önemli bir teorik hazine oluşturur. Halk savaşı doğru bir siyasi önderliğe ihtiyaç duyduğu kadar bunun yaratılmasında da önemli bir rol üstlenir.

ÇKP'nin 18 yıllık tarihini özetleyen Mao haklı olarak şunu söylemiştir. "*Partimiz, devrimci savaşlar boyunca gelişmiş, sağlamlaşmış ve Bolşevikleşmiştir. Silahlı mücadele olmasaydı bugünkü Komünist Partimiz de olamazdı. Bütün parti yoldaşları kanımızla ödediğimiz bu tecrübeyi hiçbir zaman unutmamalıdır..."(22)* Çin Devrimi'nin üç ayrı aşamasını ortaya koyan Mao, parti inşasının da üç ayrı aşamasından söz etmiş ve bunu; partinin gelişmesi, sağlamlaşması ve Bolşevikleşmesi olarak tanımlamıştır. Birinci Büyük Devrim partinin inşasında birinci aşamayı oluşturur. Bu dönemi "Partinin çocukluk devresi" diye tanımlayan Mao, partinin temel eksikliklerini "*tecrübesizlik, yeterince derin bir devrimci kavrayışın olmaması ve Marksist-Leninist teoriyle Çin Devrimi'nin pratiğini birleştirmede başarısız kalınmasıydı"* diye ifade eder.

İkinci aşama Toprak Devrimi Savaşı'dır. Birinci aşamada kazandığı tecrübeler ve Çin tarihi, Çin toplumu ve Çin Devrimi'nin özellikleri ve kanunları hak-

kında daha iyi bir anlayışa sahip olunması ve kadrolar Marksist Leninist teoriyi daha iyi kavrayarak Çin Devrimi pratiğiyle daha iyi birleştirebildiği için Parti, Toprak Devrimi mücadelesini on yıl başarıyla sürdürebilir. Ancak oportünizm batağına saplanan ve Partide hakim olan bazı kadrolar doğru bir örgütsel ve siyasi çizgi izleyemezler. Sol oportünizmden zarar gören Parti, Zunyi Toplantısı'na kadar kesin bir şekilde Bolşevikleşme yolunu tutamaz.

Partinin gelişiminde üçüncü aşama Japonya'ya Karşı Ulusal Birleşik Cephe aşamasıdır. Parti, daha önceki iki devrimci aşamada kazandığı tecrübeleri, örgütsel gücüne ve silahlı kuvvetlerinin gücüne dayanarak ve bütün ülkede halk arasında yüksek bir siyasi itibara sahip olması ve Marksizm-Leninizm teorisi ile Çin Devrimi'nin pratiği arasındaki birliği daha derin bir şekilde kavraması sayesinde, sadece Japonya'ya karşı Ulusal Birleşik Cephe'yi kurmakla kalmamış, aynı zamanda Japonya'ya Karşı Büyük Direnme Savaşı'nı da yürütmüştür.

Görüldüğü gibi Çin Devrimi düz bir çizgi izlememiş, çeşitli aşamalardan geçerek ve halk savaşını doğru bir şekilde uygulamasını öğrenerek zafere ulaşmıştır. Bununla paralel olarak ÇKP de iç ideolojik mücadeleyle birlikte çeşitli aşamalardan geçerek Bolşevikleşmiş ve gerçekten halk savaşının doğru siyasi önderliğini yaratmıştır.

Bu konuda Peru, Nepal, Hindistan ve Filipinler'deki halk savaşı deneyimleri bize benzer doğruları gösterirler. Yine ülkemizde İ. Kaypakkaya önderliğindeki ideolojik mücadele ve örgütsel kopuş, oportünizme ve revizyonizme karşı mücadele içerisinde komünist partinin gelişimini ve bunun halk savaşının başlatılmasındaki belirleyici rolünü ortaya koyar. Bu farklı ülkelerdeki halk savaşı deneyiminin hemen her birinde parti içi görece uzun bir ideolojik mücadeleye ve

halk savaşına önderlik edecek KP'nin doğru siyasi önderliğinin yaratılmasına tanık oluruz. Gonzalo'nun bu konuda belirttiklerine yer vermek yerinde olacaktır. *".. Birinci ders, Parti birliğinin temelinin önemi ve bunun iki çizgi mücadelesi ile olan bağıdır. Bu temel ve onun üç ögesi (1. Marksizm-Leninizm-Maoizm, Gonzalo Düşüncesi, 2. Program ve 3. Genel Siyasi Hat) olmadan Partinin ideolojik-siyasi inşası için hiçbir temel olmazdı. Parti içerisinde köklü ve dirayetli bir iki çizgi mücadelesi olmadan, bırakalım savunulması, uygulanması ve geliştirilmesini bir yana, ideolojinin sağlam bir şekilde kavranması, Programın ve genel siyasi hattın oluşturulması ve geliştirilmesi de mümkün değildir. Bizim için iki çizgi mücadelesi temeldir ve çelişki yasasının evrensel niteliğine uygun olarak, Parti'nin bir çelişki olarak kavranması ile ilişkilidir. Çıkarılacak ikinci ders, halk savaşının önemidir. Bir Komünist Partisi'nin önündeki merkezi görev, sınıf ve halk için iktidarı ele geçirmektir. Parti, kurulur kurulmaz ve somut şartlar temelinde, iktidarı ele geçirmeye çalışmalıdır ve bu ancak halk savaşı yoluyla yapılabilir. Üçüncü önemli ders, önderliğin oluşturulmasıdır. Önderlik kilit noktadır; önderlik kendiliğinden birdenbire oluşmaz. Uzun bir zaman, yoğun bir çaba, zahmetli ve çetin bir mücadele gerektirir, özellikle halk savaşına önderlik edebilmesi için..."(23)*

Benzer tespitleri Nepalli Maoistlerin açıklamalarında da buluruz. Son kez uzun bir alıntı yapma pahasına bu açıklamalara da yer vermek yerinde olacaktır. *"...Birincisi, halk savaşının başlaması partinin temel yapısında ve faaliyet tarzında niteliksel bir değişime yol açtı. İkincisi, halk savaşının gelişmesiyle birlikte, parti alt sınıfın içinde yoğunlaşmak durumunda kaldı ve parti kadrolarının bileşiminde değişimler oldu. Üçüncüsü, halk savaşı sayısız kadroyu eski reformist düşüncenin hakimiyetinden kurtardı ve bu da partide*

yeni bir sıçrama yarattı. Dördüncüsü, parti Alok (sonradan yozlaşan eski bir önder) eğilimine karşı mücadeleden zaferle çıktı ve bunun sonucu olarak bu eğilimin sekter ve anarşist sapmalarından arındı ve bu vesileyle yeni temelde bir birliğin koşullarını yarattı. Beşincisi, halk savaşı partinin başarıyla yürüttüğü düzeltme kampanyasının maddi zeminini yarattı. Altıncısı, halk savaşı partinin kitleler arasında tek devrimci parti olarak kabul görmesini sağladı. Yedincisi, halk savaşı partiyi bugünkü ideolojik sentez düzeyine taşıdı. Halk savaşı böylelikle çok yönlü bir tarz ve yöntemle, ideolojik ve maddi proleterleşme sürecine katkı sundu ve sunmaya da devam ediyor.”(24)

Görüldüğü üzere halk savaşı, sömürge, yarı-sömürge ve yarı-feodal ülke devrim mücadelelerini her yönüyle ilgilendiren geniş bir içeriğe sahiptir. Bu gibi ülkelerde Halk Savaşı kavranmadan ne komünist partinin inşası sağlanabilir ne de geniş kitleler komünist partinin önderliği altında devrimi gerçekleştirebilirler. Bugüne kadar yaşanmış halk savaşı deneyimleri bize bunu göstermektedir.

Sonuç

Halk savaşının günümüz devrim mücadeleleri açısından önemi şüphe götürmezdir. Halk savaşı, içinde bulunduğumuz ulusal ve uluslararası koşullar altında her yönüyle incelenmeyi ve tartışılmayı hak etmektedir.

Emperyalizm ve proleter devrimler çağında Maoist Halk Savaşı teorisi ve stratejisi, halen ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelelerinin yegane umudu olarak varlığını korumaktadır. KP'ye, halk savaşına, silahlı mücadelelere ve savaşçı bir partiye yönelen ideolojik, siyasi ve askeri saldırıları püskürtmenin asıl yolu halk savaşını ülke koşullarına başarılı bir şekilde uygulamaktan geçmektedir. Emperyalist-kapitalist sistemin dünya çapındaki krizlerini ve içine düştüğü büyük çıkmazı, işçi sınıfının ve dünya halklarının kurtuluşuna taşıyacak olan, proletarya önderliğindeki devrimci savaşlardan başkası değildir. **Bugün Mao'nun emperyalizmin kağıttan bir kaplan olduğuna ilişkin tezini bayraklaştırmak ve 60. yılında Çin Devrimi'nin açtığı yolda halk savaşlarını büyütme çok daha önemli bir hal almıştır. Bu görev tüm Marksist-Leninist-Maoistlerin omuzlarındaki bir görevdir.**

Dipnotlar:

- (1) Lenin-Sosyalizm ve Savaş
- (2) Lenin-Age
- (3) Lenin
- (4) Mao
- (5) Engels'ten akt. Giap-Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı
- (6) Marks-İspanya'da Gerilla Savaşı
- (7) Engels
- (8) Engels
- (9) Engels
- (10) Lenin-Gerilla Savaşı
- (11) Lenin-Doğu Halklarının Kurtuluşu
- (12) Stalin-Ekim Devriminin Dünya Ölçüsündeki Önemi
- (13) Lenin'den akt. Stalin-Çin Devriminin Perspektifleri Üzerine
- (14) Mao-Çin Devrimci Savaşında Strateji Sorunları
- (15) Giap-Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı
- (16) Giap-Halk Savaşının Askeri Sanatı
- (17) Lenin-Gerilla Savaşı
- (18) Mao-Japonlara Karşı Gerilla Savaşında Strateji Sorunları
- (19) Mao-Age
- (20) Gonzalo-Başkan Gonzalo Konuşuyor
- (21) Prachanda-Dünyanın Çatısındaki Kızıl Bayrak
- (22) Mao
- (23) Gonzalo-Age
- (24) Prachanda-Dünyanın Çatısındaki Kızıl Bayrak

Reformların 30. yılında Çin

“Devrim öldü, yaşasın devrim!”

Giriş

Çin tüm dünyanın ilgisini çeken dev bir ülke. Tüm insanlığın dörtte birini oluşturan Çin'deki her gelişme yerkürenin farklı köşelerinde yaşayan halkları doğrudan etkilemekte. Çin devrimi, Çin'deki sosyalist inşa süreci ve Büyük Proleter Kültür Devrimi dünyanın ezilen halklarına umut olduysa ve dünyanın dört bir yanındaki devrimcilere ilham verdiyse Çin'de kapitalizmin yeniden inşası da emperyalist-kapitalist sistemi doğrudan etkilemiş, dünya emek pazarına yüz milyonlarca yeni işçinin katılmasını sağlayarak ücretlerden üretim sürecinin örgütlenmesine kadar önemli değişimlere katkı sunmuştur.

Çin aynı zamanda sosyalizmin temel sorularına da kaynaklık eden bir ülke. Dolayısıyla Çin'i incelemek bu sorulara doğru cevaplar verebilmek açısından oldukça önemlidir. Başkan Mao'nun önderliğindeki Çin Komünist Partisi'nin öncülüğünde destansı bir Halk Savaşı ile iktidarı fetheden Çin halkının faşizme ve Japon işgaline karşı verdiği mücadele bugün dünyanın dört bir

yanında emperyalizme, komprador kapitalizme ve feodalizme karşı kurtuluş mücadelesi veren halklara rehberlik etmektedir. Çin devriminin zaferinin ardından yarı-feodal, yarı-sömürge sosyo-ekonomik yapının getirdiği ekonomik gerilikle baş edilerek yarı-feodalizmden sosyalizme geçişin yol ve yöntemini göstermede Çin devrimi belirleyici bir yerdedir ve ilk örnektir. Çin devrimi aynı zamanda ezilen ulusların ve farklı toplumsal sınıfların demokratik taleplerinin karşılanması ve emperyalist sistemden kopuş açısından da önemli bir örnektir.

Çin devriminin önemi bununla da kalmamaktadır. Sovyetler Birliği'nde kapitalizmin yeniden inşasını inceleyen Başkan Mao önderliğindeki Çinli komünistler sınıf mücadelesinin sosyalizmde de sürdüğünü ve devrimlerin devam etmesi gerektiğini göstermişler, tüm mülkiyetin kamulaştırılmasından sonra yeni tipte bir burjuvazinin nasıl doğduğunu incelemişler ve proletarya diktatörlüğü anlayışını derinleştirmişlerdir. Sosyalizmde kırılma kent, kafa ile

kol, sanayi ile tarım vb. arasındaki çelişkilerin sürmesinin burjuvazinin doğuşuna kaynaklık ettiğini gösteren Çinli komünistler yeni burjuvazinin odak noktasının ülkenin yönetiminde olan Komünist Parti olduğunu görmüşler ve Büyük Proleter Kültür Devrimi ile kitlelere Komünist Parti içindeki burjuva karargahları bombalama çağrısı yaparak halkın sosyalist devrimin kazanımlarını sahiplenmesi için harekete geçmesinin önemini vurgulamışlardır. Bu, aynı zamanda kitlelerin sistemi, partiyi ve devleti denetlemesi açısından bağımsız şekilde örgütlenmesinin ve üstyapısal alanda süre giden devrimlerle burjuvazinin etki alanlarının daraltılmasının gerekliliğine de işaret etmiştir.

Çin devriminin katkıları çok daha geniş bir yazıda değerlendirilebilir. Sonuç itibarıyla Çin devriminin ve Uluslararası Komünist Hareketin deneyimlerini sentezleyen Başkan Mao, Marksizm-Leninizm'i Marksizm-Leninizm-Maoizm seviyesine yükselterek Marx ve Lenin döneminde çözümlenmesi mümkün olmayan sosyalizmden geriye dönüşler, sömürge ve yarı-sömürgeelerde devrimin yolu ve sosyalizme geçiş gibi temel konulara cevap olmuştur.

Ancak Çinli komünistler kapitalist yollara-revizyonistlere karşı mücadelelerinde büyük değerler ve dersler üretseler de kazanımları kurumsallaştırmaya fırsat bulamamışlardır. Bu nedenle de Başkan Mao'nun ölümünden sonra darbeyle iktidarı gasp eden revizyonist yönetim tarafından halkın kazanımları 30 yılda parça parça geri alınmıştır. Çin devrimindeki bu dönüm noktası Kasım ve Aralık 1978'de ÇKP'nin düzenlediği iki toplantıyla gerçekleşmişti. İlki yaklaşık 1 ay süren Merkez Komitesi'nin çalışma konferansı, ikincisi ise MK toplantısıydı.

Çin'de revizyonizmin iktidarı ele geçişinin 30. yılında burjuvazinin yayınları kutlamalarını sürdürmektedir. Çin'deki geriye dönüşü kapitalizmin zaferine sayan burjuva ideologlar 30 yıl içinde Çin halkının yoksulluktan çıktığını, sonu olmayan

otobanlara, parıldayan şehirlere, lüks butiklere kavuştuğunu ifade etmektedir. Bu yazıda reformların gerçekten Çin halkına yararının olup olmadığını tartışacağız. (Branigar, 2008)

1. Reform süreci

"Bu, Deng Sio Ping'in söylediği gibi Çin özgünlüğündeki sosyalizm değildir. Tersine, buradaki Çin özgünlüğündeki kapitalizmdir." (Bir Çinli işçi)

"Başkan Mao kapitalizmin restorasyonu konusunda bizi uyarırken ne demek istediğini tam olarak anlayamamıştık. Şimdi anlıyoruz. (Bir Çinli köylü) (Pao-yu, 2009)

Aralık 1978, Çin'de revizyonizmin sosyalizme saldırılarının başladığı tarihtir. Bugün 30. yılını geride bıraktığımız reform sürecinin sonucunda Çin, emperyalist-kapitalist sistemin temel aktörlerinden biri haline gelmiş, emperyalist tekeller ve Çinli milyarderler yüz milyonlarca Çinlinin sömürsü pahasına zenginliklerini geliştirmişlerdir. Bu nedendir ki zaten devrim öncesinde Çin'in en zengin ailelerinden Denglerin çocuğu olan Deng Sio Ping izlediği politikalarla Batı dünyasında "en sevilen komünist" olarak ilan edilmiş ve Amerikan Time dergisi kendisini 1978 ve 1985'te "yılın adamı" seçmiştir (Studwell, 2007)

Büyük Çin tarihinin yalnızca 20. yüzyıldaki kesitini ele aldığımızda dahi Çin'in 3 çeşit sosyo-ekonomik sistemi deneyimlediğini görmemiz mümkündür. 1949 öncesinde yarı-feodal yarı-sömürge sosyo-ekonomik yapının hüküm sürdüğü Çin'de emperyalizme bağımlı zayıf bir sanayi ve ezici bir köylü nüfusu bulunmaktaydı. Küçük üretimin hakim olduğu bu düzene karşı demokratik halk devrimini gerçekleştiren Çin halkı emperyalizme bağımlılığı kaldırmış, feodal üretim ilişkilerini tasfiye etmiş, hafif sanayiye ve tarıma önem verirken esas olarak ağır sanayinin gelişmesini sağlamış, sosyalist ekonomi belirli

bir plan doğrultusunda inşa edilmiştir. Kırsal nüfus kolektif üretim birimlerinin, şehirli nüfus ise iş birimlerinin üyesi olmuştur. Herkesin maaş alması ve ömür boyu istihdamın garanti edilmesi sayesinde iş gücü meta olmaktan çıkmıştı. İşten atılma yasaklanmış, kolektif birimler, üyelerinin temel ihtiyaçlarını (eğitim, sağlık, barınma vb) karşılamakla yükümlenmiş, bu birimlerin yönetimine katılan halk, kendi yaşamı hakkında ilk kez söz ve karar hakkına kavuşmuştu. (Andreas, 2008) "Demir pirinç kase" olarak adlandırılan bu hakların Batı dünyasının iddialarının aksine bireysel özgürlükleri baskılayan ve tembelliğe neden olan bir çalışma biçimi değil, tam aksine, devrimci mücadele sonucunda elde edilen ve işçileri bürokrasiden ve kapitalist sömürüden koruyan bir önlemdir. (Minqi, 2009)

Mao'nun ölümünün ardından iktidarı gasp eden Deng Sio Ping'in reform süreciyle birlikte Çin, kapitalist bir düzenin altında yaşamaya başlamıştır. Çin'de Mao'nun ölümünün ardından iktidarın gasp edilmesi birçok burjuva düşünür tarafından anlaşılabilir. Madem sistem çok iyiydi, nasıl bu kadar rahatlıkla el değiştirebilmiştir? Bazı yazarlar ise Mao'nun siyasi devrimi gerçekleştirdiğini, halkın yaşam koşullarında ve ekonomik altyapıda gelişim sağladığını, Deng'in ise ekonomik devrimi tamamladığını ve bu iki sürecin birbirinin doğal devamı olduğunu iddia etmektedir. (Studwell, 2007)

Oysaki sosyalizmin önemli sorunlarından biri olan bu konunun sosyalizmde sınıf mücadelesi göz önüne alınmadan anlaşılması mümkün değildir. Deng'in uyguladığı politikalar devrimin ilk günlerinden itibaren kapitalist yolcularla Maoist sosyalistler arasındaki siyasi mücadelenin konularını oluşturmaktaydı ve devrimin başından itibaren "kalkınma yolu" meselesi önemli bir konuydu. Liu Şao Çi ve Deng Sio Ping Çin'deki birincil çelişkinin "gelişmiş sosyalist sistemle geri üretici güçler" arasında olduğunu iddia ediyor, sınıf mücadelesini

reddediyorlardı. Partinin görevi ekonomik gelişmeyi teşvik etmekte. Bu görüşün tabanını ise özellikle devrimden sonra partiye katılanlarla devrim öncesinde sömürücü sınıflarda gelen "uzman"lar oluşturmuyordu. Bu grup 60'lı yıllarda kimi zaman Mao'yu azınlıkta bırakıyorlardı. Mao parti içinde bu süreci aşamayınca kitlelere başvurmak zorunda kaldı. BPKD fikri bu süreçte geliştirildi. (Minqi, 2009)

"Özetleyecek olursak, Çin sosyalist bir devlet olarak tanımlanabilir. (...) Şu anda ülkemizde meta sistemi geçerli. Ücret sistemi eşitsiz bir sistem. (...) Bunlar ancak proletarya diktatörlüğü altında sınırlandırılabilir. Bu sebeple Lin Piao ve benzerleri iktidara gelirse, kapitalizmin geri getirilmesi çok kolay olacaktır." (Mao Zedung, 22 Şubat 1975, akt. Minqi, 2009)

Reformlarla gerçekleşen komünlerin tasfiyesi, özelleştirme, emek yasası vb. politikalar 1950'lerin başından itibaren özellikle Mao'ya muhalefet eden Liu Şao Çi tarafından savunulmaktaydı. Dolayısıyla Deng'in reformlarının net bir hedef doğrultusunda iyi bir planlama ile hayat bulduğu anlaşılmaktadır. (Pao-yu, 2009)

Örneğin tam ve ömür boyu istihdamı ortada kaldıran 1986 tarihli Emek Reformu Liu Şao Çi'nin öncülüğünde 1960 öncesinde uygulanmış, sözleşmeli işçi uygulamasına geçilmiş, 1960'da Mao öncülüğünde devrimcilerin müdahalesiyle yasa değiştirilmiş, sözleşmeli işçilerin hepsi kadrolu olmuştur. 22 Mart 1960'da Mao yeni kuralları belirleyen ve Anshan Anayasası olarak bilinen konuşmayı yapmıştır. Buna göre siyaset ekonomide yönlendirici olmalı, parti önderliği güçlendirilmeli, kitle hareketi desteklenmeli, işçiler, teknisyenler ve kadrolar hep birlikte üretime katılmalı, kararlar birlikte alınmalıdır.

Bu değişimler Büyük Proleter Kültür Devrimine kadar yeterince hayata uygulanmamıştır. Üretime katılırken objektiflere poz vermekten zevk alan yöneticilerin mesele karar alma mekanizmasına işçilerin katılımını sağlamaya gelince engel çıkar-

Sosyalist dönemde politikalar kitle çizgisi ile hayat bulmaktaydı. Politikalar, programlar belirlenmeden önce kadrolar halkın içinde araştırmalar yapar, çeşitli toplantılarla halkın görüşleri alınır, kararlar hep birlikte sonuçlandırılırdı.

ması üzerine Büyük Proleter Kültür Devrimi ile ayağa kalkan kitleler isyan ederek yönetimde söz sahibi olabilmiş, Mao'nun öne sürdüğü kurallar gerçek manasıyla hayat bulmuştur.

Bu reformların bilinçli şekilde kapitalizmi hedefleyen bir ideolojik-siyasal anlayışın sonucunda ortaya çıkıp çıkmadığı da tartışma konuları arasındadır. Deng Sio Ping'in "taşları hissederek nehri geçmek" sözünden Deng'in belirli bir plan ve ideoloji doğrultusunda hareket etmediği, deneme yanılma ile Çin'in yolunun çizildiği ve kapitalizmin restore edildiği iddia edilmektedir. Ancak bu sözün gerçek anlamı halkın yükselen tepkisini ve öfkelerini üzerine toplamadan reformların parça parça hayat bulmasıdır. Bunun yanı sıra "kedinin siyah mı beyaz mı olduğu önemli değildir, önemli olan fareyi yakalamasıdır" ve "ekonomiyi ekonomik araçlarla yönetmeliyiz" sözleri de Mao döneminde siyaseti esas alan anlayışa karşı kullanılan bir ifadedir. (Pao-yu, 2009)

Sosyalist dönemde politikalar kitle çizgisi ile hayat bulmaktaydı. Politikalar, programlar belirlenmeden önce kadrolar halkın içinde araştırmalar yapar, çeşitli toplantılarla halkın görüşleri alınır, kararlar hep birlikte sonuçlandırılırdı. Mao parti bürokrasisinin halkı ezen kapitalistlere dönüşmemesi için kitlelerin siyasi sürece katılımını önemli bulmaktaydı. Buna karşın reform sürecinde tüm yasalar ve yönetme-

likler kitlelerin fikri alınmadan, üstten ve zorla hayata uygulanmıştır. Mao döneminde ifade özgürlüğü varken, özellikle *dazubao* denilen duvar gazeteleri ile kitleler düşüncelerini ifade ederken Deng dönemiyle birlikte basın üzerinde sert bir denetim başlamıştır.

Reformlara işçiler arasında rekabeti ve verimliliği artırmak adına maddi destekler, primler vererek destek bulmaya çalışan revizyonist yönetim BPKD'nin deneyiminden geçmiş olan işçileri rahatlıkla ikna edememiş, önemli direnişler örgütlenmiş, reform süreci aksamak zorunda kalmıştır.

1978'de reformlar açıklandığında yeni yönetim, üretimin ve planlamanın aşırı merkezileştirilmesinin yarattığı israftan kurtulma gibi "masum" bir tezi ortaya atmıştı. (Landsberg ve Burkett, 2006) Ancak bugünden baktığımızda bu tezin anlamsızlığı anlaşılacaktır. 1978'de hükümet ve parti kademelerinde 4.3 milyon bürokrat çalışırken ve bunlara bütçenin % 4'ü ayrılırken, bu sayı 1990'da 9 milyonu aşmış ve 1998'de 11 milyona ulaşmıştır. 1990'lı yıllarda hükümet bütçesinden ayrılan pay ise % 15'e çıkmıştır. (Studwell, 2007)

"Çin ekonomisinin piyasalaştırılması partinin kararıydı. Çin'in ekonomik ve toplumsal sorunlarını piyasa güçlerinin kuvvetlendirilmesi yoluyla çözmeyi talep eden hiçbir kitle hareketi yoktu. Robert Weil'in açıkladığı gibi 'Piyasalar Çin halkına hükümet emri olarak zorla kabul ettirildi. Özellikle Mao'nun liderliği altında geliştirilen tarım komün sisteminin yerine bireysel aile sözleşmesi sisteminin yerleşmesi için bu komünlerin güç yoluyla dağıtılması ve ortak kamu refahının sosyalist biçimlerinin iptalinin devlet işletmelerine, üniversitelere ve toplumun diğer tüm kurumsal merkezlerine aynı biçimde şiddetli ve çabucak dayatılması olaylarında olduğu gibi.'" (Landsberg ve Burkett, 2006)

Reform sürecini belirli aşamalar halinde incelemek mümkündür. İlk aşama 1978 ile 1983 arasında gerçekleşmiştir. Aralık 1978'de ÇKP 3. Oturumunda "sos-

yalist modernizasyona tarihsel bir geçiş" başlığı altında reform sürecinin ilk adımı atıldı. Bu programda bölgesel ve eyalet düzeyinde planlama organlarına daha fazla yetki verilmesi ve yöneticilere üretimi örgütlemek için güç verilmesi kararlaştırılmıştı. Devlet şirketlerine kâr peşinde koşma hakkı tanınırken sosyalizmde ön planda olan halkın ihtiyaçları arka plana atıldı. (Landberg ve Burkett, 2006) Bu, aynı zamanda Kültür Devrimi sırasında revizyonizme karşı mücadelede önemli bir tartışma alanı olan "üretim mi siyaset mi esastır" tartışmasının da bir sonucudur. Deng Sio Ping o dönemden itibaren üretimin önceliğe alınmasını ileri sürerken Maoistler siyasetin öncelikli olduğunu savunmuştu. Dolayısıyla üretimi artırmak için yetkileri artırma meselesinin ardında bu tartışmalarda alınan revizyonist tutumun etkisi belirleyici olmuştur. Ancak bu reformlar halkın desteğini alamamış, toplumsal huzursuzluğun artması sonucu 1981'de reformlar geçici olarak durdurulmuş, fiyatlar üzerinde merkezi kontrol yeniden başlamıştır. (Landberg ve Burkett, 2006)

Reformda ikinci aşama 1984 ile 1991 arasını kapsamaktadır. 1984'de 12. Kongre'nin 3. Oturumu'nda "planlı meta ekonomisi" kabul edildi ve devlet dışı üretime ve piyasa güçlerine daha fazla destek sunuldu. Reformlardan önce devlet işletmeleri tüm fonlarını devletten alıp gelirlerini devlete bırakırken bu uygulamaya son verildi ve şirketlerin vergi harici geliri kullanması, ihtiyaç duyduğu parayı devlet bankasından kredi olarak karşılaması ve eyalet hükümetlerine kârları ellerinde tutma ve tasarruf etme hakkı tanındı. (Landsberg ve Burkett, 2006)

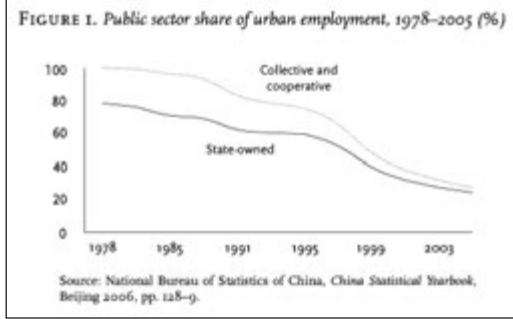
Reformda üçüncü aşama 1991'den günümüze kadar geçen süreyi kapsamaktadır. 1992 Ekim'de gerçekleşen 14. Kongre ile "sosyalist piyasa ekonomisi" teorisi ortaya atılmış ve "Çin özgünlüğünde sosyalizm", "kapitalizmden öğrenmeyi bilmek" gibi kavramlarla süslenmiştir. Bu dönemde devlet

sektörü küçültülmüş, devlet dışı sektörler teşvik edilmiş, özelleştirme politikalarına hayat verilmiştir.

1976 ile 1992 arasında kamu sektörünün şehirlerdeki hakimiyeti devam etmekteydi. 1978'de küçük çaplı özel üretime izin verilse de 1992'ye kadar ciddi bir ağırlık kazanamamıştı. Yine ömür boyu istihdam da işletmelerin önemli bir kısmında sürmekteydi. Yönetim tepkiyi azaltmak için reformları ilk kez işe girenler üzerinde uygulayarak başlatmakta, diğer işçiler kazanımlarını belirli oranda koruyabilmekteydi. 1984'ten sonra ekonomik teşvikler, ikramiyeler öne çıkarılmış, müdürlere kâr peşinde koşma fırsatı tanınmıştı ancak 80'li yıllar boyunca iş birimleri varlığını sürdürmüş ve firmalar üyelerinin temel haklarını sağlamaya özen göstermiştir. Bunda işçilerin ve alt düzey yöneticilerin sosyalist dönemde elde ettikleri bilincin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Şehirdeki özel sektör bireysel işletmelerden oluşmakta ve 1987'ye kadar en fazla 7 işçi çalıştırabilmekteydi. Bunlar genellikle restoranlar, bakkallar, berberler vb.ydi. Şehirli "sistemin içinde" olanlar yani iş biriminde temel güvencelerden yararlananlar ve "sistemin dışında" olanlar yani özel işletmeciler vb. olarak ikiye ayrılıyordu. (Andreas, 2008)

Reform süreciyle oluşturulan yabancı sermayeye yönelik **Özel Ekonomik Bölgeler** de ilk başta beklenen verimi sergileyememişti. Bu bölgelere genellikle Hong Kong ve Tayvan kökenli firmalar ilgi göstermiş ve iç bölgelerdeki daha ucuz işgücüne yönelmişlerdi. Bu bölgelerin dışında ise özel şirketler kendilerini resmi olarak "kollektif" şeklinde kaydederek (kızıl şapka giyerek) serbest pazara daha yakın bir düzende işlemişti. (Andreas, 2008) Bunlar kendilerini sosyalist olarak göstermekte ve Mao'nun kollektif işletmeleriyle benzerlik kurmaktaydılar. Ancak Mao'nun işletmeleri devletinken, bu "kollektifler" özel yatırımcılardan oluşturuluyordu. (Studwell, 2007)

Tablo 1: Şehirde çalışanlar arasında kamu sektörünün payı 1978-2005

(Andreas, 2008)

"Deng'in reformlarının iki bileşeni vardı; ilki reform, ikincisi ise açıklık. Bunun anlamı Çin'de kapitalizmi geliştirmek ve dünya kapitalist sistemiyle bütünleştirmektir." (Pao-yu, 2008)

Reform süreciyle birlikte hükümette ve parti yönetiminde yozlaşma hızlı şekilde ilerledi. Reformlarla yaratılan ülkenin ilk milyarlarca doları parti yönetimiyle sıkı bağları olan kesimlerdir. Özellikle parti önderlerinin çocukları bu konuda öncülüğü çekiyordu. General Wang Zhen'in üç oğlu ülkenin en büyük yatırım bankası olan China International Trust and Investment Corporation'ın yöneticisi, South China Oil Joint Service'in ve bir helikopter firmasının yönetim kurulu başkanı ve Great Wall Computer Corporation'ın genel müdürü idi. Peng Zhen'in kızı gayrimenkul şirketi China Fuli'nin yöneticiydi. Che Yun'un kızı uluslararası bankalar için yatırım firması olan Venturetech'te yöneticiydi. Deng'in oğlu Rufeng, Kangua Development adında şirket topluluğunun sahibiydi. Küçük kızı Rong danışman, oğlu Zhifeng gayrimenkulle uğraşıyordu. Ülkeye yatırım yapacak yabancı şirketler de ilk iş olarak üst düzey bir parti yöneticisinin çocuğu ile bağ kuruyordu. Komünist Parti Propaganda Departmanı sorumlusu Feng Lun, kendini iki yıl içinde dolar milyoneri yapan bir gayrimenkul şirketi kurmuştu. Jiang Zemin'in oğlu ülkenin en büyük telekomünikasyon işini kurmuştu. (Studwell, 2007) Çin'de özel ellerdeki servetin yaklaşık %

70'i yani 2 milyon kişi üst ve orta düzey hükümet görevlilerinin akrabalarının malıdır. (Minqi, 2009)

"He Qinglian, Deng'in reformlarının büyük bir eşitsizliğe, yolsuzluğun genelleşmesine ve toplumun moral temellerinin aşınmasına yol açtığını ileri sürdü. He'ye göre 1990'lı yıllarda olup biten şey, yeni servet üretiminden çok 'yağmacılık'tı-yani, devlet mülkiyetinin güç sahiplerine ve onların çanak yalayıcılarına, devlet bankalarındaki sıradan yurttaşlara ait kişisel tasarrufların da devlet girişimlerine transfer edilmesiydi. Sıradan insanların payına düşen tek şeyse sinizm ve etik değerlerin çöküşü oldu." (Arrighi, 2009; 29)

Revizyonist yönetimin reformlara karşı artan öfkeyi baskı altına alabilmek için başvurdukları ilk icraatlardan biri başta işçilerin grev hakkının yasaklanması olmak üzere Büyük Proleter Kültür Devrimi ile kitlelerin elde ettiği hakların anayasadan çıkarılmasıydı. Kültür Devrimi sırasında sorunların belirlenmesi ve çözülmesi için kitlelerin seferber edilmesi ve kitle eylemlerinin desteklenmesi politikası değiştirilmiş ve bu toplantılar yasaklanmıştı. (Pao-yu, 2008)

Reformun tarihsel sürecine kısaca değindikten sonra belirli başlıklar altında reformların halkın farklı kesimlerine etkisini inceleyelim.

2. Şehirlerde ve sanayide reform süreci

Gerek revizyonistlerin gerekse de emperyalist sistemin ideologlarının genel olarak sosyalizme, özel olarak da Mao dönemine yönelik saldırılarının başında sosyalist ekonomi modelinin dogma olduğu, gerçek hayatın sorunlarına çözüm olmadığı, sosyalizmde halkın yokluk içinde, temel gereksinimlerini karşılayamadan yaşadığı ve ekonominin halinin harap olduğu üzerinedir. Oysaki gerçeklik oldukça farklıdır. Zaten gerçeklik iddia edildiği gibi olmadığıdır ki revizyonistler iktidarı ele geçirdikten

sonra kapitalizmi inşa edebilecekleri bir altyapı bulabilmiştir.

Toprak ağalarını, komprador bürokratik kapitalizmi ve yabancı kapitalizmi defeden devrimden sonra bazı yazarlarca "merkantilist kısmi geri çekilme" denilen bir politikayla üretim araçlarında devlet mülkiyeti ve iç pazarın kontrolü sayesinde hızlı bir sermaye birikimi ile sanayileşmeye geçildi. Henüz 1956'da kentlerdeki özel girişimlerin büyük çoğunluğu devletleştirilmişti. (Manqi, 2009)

"Gerçekte, 1970'lerin sonunda Çin ekonomisi özellikle sanayide bir enkaz olma halinden oldukça uzaktı. Örneğin 1952 ile Mao döneminin sonu arasında sanayi üretimi yıllık 11.2 oranında artmıştı. Kültür devrimi boyunca da (1966-1976) üretimde meydana gelen kesintilere rağmen sanayi üretimi yıllık yüzde 10'un üzerinde bir oranda büyümeye devam etmişti." Ayrıca Çin 80'li yıllara dış borcu olmadan girebilen birkaç ülkeden biriydi. (Landsberg ve Burkett, 2008)

Bunun ekonomik abluka altında ve uluslararası alanda düşmanca tehditler ortaya konulurken başarıldığını da göz ardı etmemek gerekir.

Reformlar 1979 başında bazı seçilmiş kentsel alanlarda başladı. Amaç reformların uygulanabilmesi için gerekli emek pazarının oluşturulmasıydı. 1960'larda SSCB'de uygulananlara benzer bir politikayla pazar ve kâr odaklı bir yönetim biçimi arzulanıyordu. (Studwell, 2007) Bu doğrultuda işçilerin ömür boyu istihdam kontratlarının iptal edilmesi mümkün hale getirildi, 1983'de sözleşmeli işçi alımına başlandı. Sözleşmeli işçiler devlet işçilerinin yararlandığı iş güvencesinden yararlanamayacaktı. 1987 Nisanı'nda 7.51 milyon sözleşmeli işçi çalışıyor ve bu rakam tüm sanayi işçilerinin % 8'ini oluşturuyordu. (Landsberg ve Burkett, 2008)

Seçilen devlet firmaları plan hedeflerini aştıktan sonra ürettiklerini istediği fiyattan satma imkanına kavuştu. Bu dönemde özel sektördeki işgücü de

1977'de 240 binke 1981'de 1.1 milyona, 1984'te ise 3.4 milyona ulaştı. (Landsberg ve Burkett, 2008)

20 Ekim 1985'te gerçekleşen ÇKP 12. Kongresi ile kabul edilen reformla fabrikaların yönetimlerindeki müdürlere daha fazla yetki verildi, elde edilen kârı kendi inisiyatifleri dahilinde kullanma hakları tanındı. Kârı alıkoymak, yöneticilere **yatırım fonları üzerinde kontrol gücü** sağlıyordu. Kota fazlası üretimi yüksek fiyatlarla satılabilmek de devlet desteği sebebiyle düşük maliyetle hammadde ve araç desteği alan yöneticilere geniş bir alan tanıyordu. (Studwell, 2007) Üretim sürecinde verimli olmayan veya verimliliği az olan bölümleri kiralama, satma yetkisi verildi. Yine müdürlere işçileri disipline etmek için maaşlarda değişiklik yapma hakkı tanındı. Devlet artık belirlediği ücreti dayatmayacaktı. Ek olarak, devlet özel işletmelere karışmaya çağını da ilan etti. Bu yönetmelikle birlikte kamu işletmeleri resmi olarak devlete ait olsa da yönetiminde söz hakkı kısıtlanmış oldu. (Pao-yu, 2008) Çok para kazanmayı başaran yöneticiler kendilerini lüks otomobiller, büyük evler ve yurtdışı seyahatleriyle ödüllendiriyorlardı. (Studwell, 2007)

1979'da açık kapı politikası adı altında Guangdong ve Fujian'da yabancı yatırımcılar için dört özel bölge oluşturuldu, bunlar okul işlevi görecekti (kapitalizmi öğretecek) ve teknoloji getirecekti ancak beklenen başarıyı o dönemde yakalayamadı. (Landsberg ve Burkett, 2008) 1984 ve 1985'te yabancı yatırımcılara ayrılan sanayi şehirlerinin ve deltaların sayısı artırıldı ancak beklenen teknoloji transferi yine olmadı. Bunun üzerine 1986'da daha liberal bir düzenlemeye gidildi. (Landsberg ve Burkett, 2008) 1991'de Guangdong'da 25 bin Hong Kong firması faaliyet gösteriyordu. Hong Kong Sanayi Federasyonu 1993'te üyelerinin % 90'ının Çin'de fabrika açtığını ilan etti. Bunun nedeni Hong Kong'da parça başına ücrete 4 dolar verilirken Çin'de 50 sentten az olmasıydı. (Studwell, 2007)

1982'de grev hakkı yürürlükten kaldı-

rıldı, 1985'te işe yeni alınan işçilerin kovulabilmesine izin verildi. (Landsberg ve Burkett, 2008) 1986'da emek sözleşme yasası kabul edildi. Ancak yasa uzun süre uygulanamadı. 1994'te işçilerin % 25'ini kapsayabildi. Bu gecikmenin nedeni de işçilerin yoğun direnişiydi. (Landsberg ve Burkett, 2008) Batı'daki liberal yayınlarda Çin'in 80 dönemi altınçağ olarak nitelendirilse de bu altınçağın halk için gerçekleşmediği açıktır. (Studwell, 2007)

Çin'in dış ticaret dengesi 1985 ve 1986'da 14.9 ve 12 milyar dolar açık verdi. Enflasyon 1985-87 aralığında % 8'ken 1988-89'da % 18'e çıktı. Büyükşehirlerde ise % 30'u buldu. Bu, devrimden yana görülen en yüksek enflasyondur. 1989'da resesyona girildi, banka kredilerine bağlı olan devlet işletmeleri özellikle de kırsal işletmeler zor duruma düştü. Ekonomik durgunluk nedeniyle şehirlere göç arttı. Bu dönemde halkın eylemlerinde de büyük artış yaşandı ve devletin sert müdahaleleri oldu. **Tiannamen katliamı bunun en bariz örneği oldu.** Devleti ele geçiren burjuvazi artık açıktan halkın üzerine silah sıkmaya başladı. (Landsberg ve Burkett, 2008)

Tiannamen Katliamından sonra parti içinde büyük bir temizlik yapan ve partiyi "gençleştirme" adı altında eski kadroları emekli eden revizyonist yönetim 1992 yılında reformların hızlandırılması için zamanın geldiği düşüncesindeydi. Bu, Deng'in 1992'deki meşhur Güney Turu ile simgelenmekteydi. Medya eşliğinde Shenzen kentine giden Deng, büyüme için nasıl bir yol izleneceğini gösteriyordu. Gayrisafi yurtiçi üretimin 1980'den beri yıllık % 50 büyüdüğü ve 1991'de 3.5 milyar dolar ihracat yapan Shenzen, Hong Kong'lu işadamlarının metresleriyle ve lüks otomobilleriyle doldurduğu ve halk arasında yozlaşmanın merkezi olarak tanımlanan bir şehirdi. Hakau Hükümeti ise daha da ileri giderek kumarhane açıyor ve bölgeyi borsa spekülasyonunun merkezi haline getiriyordu.

Shenyang'da hükümetin işlettiği *karaoke* barla birlikte Çin, içinde fahişelerin çalıştığı bir gece kulübüyle de devrimden sonra ilk kez tanışmış oldu. Partinin üst düzey yöneticileri bu dönemde ayrıca kendi güvenlikleri ile ilgilenen ve Cadillac, Mercedes ve BMW gibi araçlar kullanan Wu-Ji adlı özel bir polis gücü oluşturmuştu. Bu dönemde basında da Çin'in gelişmesine engel olan "muhafazakar solcuları" eleştiren sert yazılar yoğun şekilde çıkıyordu. Deng ise "zengin olmak çok şerefli bir şeydir" gibi özdeyişler üretiyordu. Bu çağrı üzerine harekete geçen yöneticiler ise 1992'den itibaren ileride çoğunluğunu ödemeyecekleri kredileri bankalardan aldılar ve binlerce şirket kurularak dünyanın en hızlı büyüyen ülke olma özelliğini kazandı. (1993'te % 13) (Studwell, 2007)

1994'te "**büyüğü elinde tut, küçüğü canlandır**" sloganı ile özelleştirme politikalarına hız verildi. Buna göre en büyük 1000 işletmede devlet kontrolü sürecek, geri kalanı ise kiralanacak veya satılacaktı. Devlet en büyük ve stratejik öneme sahip olan kamu kuruluşlarını elinde tutmayı tercih etmekteydi. Bunlar banka, petrol, demir, enerji, telekomünikasyon ve askeri sanayi ile ilgili sektörlerdi. Özelleştirmeler genellikle hisse tabanlı kooperatif yöntemleriyle çalışanlara satıldı, ancak çalışan kavramı geniş tutulmuştu, hisselerin çoğunu alan yöneticiler patrona dönüştü.

(Landsberg ve Burkett, 2008) Özelleştirmeler esnasında genellikle müdürler, fabrikanın patronu olduktan sonra yağmaya başladıkları için çok sayıda işçi işini kaybetti. Özelleştirmeler sonucu kamuda çalışanların % 40'ını oluşturan 50 milyondan fazla işçi işini kaybetti. (Andreas, 2008)

1982 ile 1996 arasında devlet sektörünün toplam gelirinin % 86'sı vergilendirildi ve devlet işletmelerinin banka kredilerine bağımlılığı artırılarak özelleştirmenin önü açılmaya çalışıldı. (Landsberg ve Burkett, 2008)

Devlet işletmelerindeki toplam borç-sermaye oranı 1980'de % 23'ten 1998'de % 440'a çıktı. Kamu işletmelerinin yağmalanması sonucu borç batağına batan kamu işletmelerinin kötü borçlarının temizlenmesi için 1998'de devlet tüm borçları sildi. Devlet trilyonlarca RMB'yi öderken bu borçları yaratan sistem ve yolsuzluğa batan yöneticilerin hiçbiri sorgulanmadı. *"İşlerin iyi gittiği dönemlerde elde edilen kârlar bireylerin cebine giderken işlerin kötü gitti dönemlerde borçlar devlete yüklenmiştir."* (Studwell, 2007) Özcesi tüm yük halkın sırtına bindirilmiştir.

2001'de devlet işletmeleri toplam istihdamın sadece % 15'ini karşılıyordu. (Landsberg ve Burkett, 2008) 1995'ten 1999'a kadar devlete ait işletmeler 100 binden 60 bine düştü. 1996'dan 2001'e kadar devlet işletmelerinde çalışan 36 milyon işçi işten çıkarıldı, "kolektif firmalar" da bu tarihler arasında 17 milyon kişiyi işten attı. (Landsberg ve Burkett, 2008) Reform politikaları ile sosyalist dönemde işçi sınıfına sağlanan demir pirinç çanağı (istihdam, barınma, yemek payları ve diğer haklar) kırıldı.

1992'den itibaren hızlanan reform süreci sonucu yabancı sermayenin ekonomideki etkinliği de arttı. Yabancı imalatın toplam içindeki payı 1990'da % 2.3'ten 1995'te % 14.3'e ve 2000'de % 31.3'e yükseldi. Bu gelişimle Çin ihracata dayalı ekonomisini biçimlendirdi. "Çin'in ekonomik büyümesi artık büyük oranda çok uluslu yabancı şirketlerin ihracat faaliyetlerine

bağımlı hale gelmişti." (Landsberg ve Burkett, 2008)

Çin'in doğrudan yabancı yatırımını (DYY) kollarını açarak kabul etmesi üzerine Japonya, Avrupa, ABD'den çok sayıda çokuluslu şirket Çin'e yatırımda bulundu. Özellikle 1993'te Almanya Başbakanı Kohl'un ziyaretinden sonra 1996'nın ortalarına kadar dünyanın en zengin 10 ülkesi geniş bir ticari heyetle üst düzey ziyaretler yaptı, en az 40 milyar dolarlık anlaşmaya imza atıldı. (Studwell, 2007) Ancak yabancı sermaye yatırımı konusunda esas payı alan, Çin diasporasının sermayesiydi. Deniz aşırı ülkelerde, Hong Kong'da, Tayvan'da, Singapur'da yaşayan Çinliler kültürel bağları da kullanarak Çin'de yatırımlarda bulunmuşlar, ihracata dayalı üretimi geliştirmişlerdi. Çin diasporası Komünist Parti tarafından da diğer yabancı sermayelere nazaran daha sıcak karşılanıyordu. Onların edindikleri büyük kâr ve pazar gücü diğer Batılı sermayenin de daha fazla akmasına sebep olmuştur. (Arrighi, 2009)

2000 yılında Çin imalatının üçte biri yabancı şirketlerin fabrikalarında üretiliyordu. (Andreas, 2008) Bu dönemde devlet ve parti içindeki konumunu kullanarak "artık denize atılmanın zamanının geldiğini" düşünen çok sayıda yerli "girişimci" de halkın yarattığı değerleri yağmalayarak yerli kapitalistleri oluşturdu.

Reform süreciyle birlikte gelişen bir diğer olgu da kayıt dışı ekonominin oluşup güçlenmesidir. Resmi rakamlara göre 1999'da işçilerin % 56'sı kayıtlıyken kalanı kayıt dışı ekonomide çalışmaktaydı. (Pao-yu, 2008)

Kamu işletmeleri, ömür boyu istihdamın kaldırılmasıyla birlikte çok sayıda işçiyi işten atarken kalan işçilerin yararlandıkları ancak kâr getirmeyen barınma, sağlık, emeklilik, çocuk bakımı, eğitim vb. hizmetler de parça parça yürürlükten kaldırıldı. Özelleştirilmeyen kamu işletmelerinde de reform süreciyle sosyalist özellikler yok edildi.

Bu süreç Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne 2001'de üye olmasıyla birlikte daha da hızlandı, rekabet içinde masrafları kısmak amacıyla işçilerin çalışma şartları daha da zorlaştırılmaktadır.

Reform sürecinde GSYİH'da her % 1'lik artış, istihdamda % 0.4'lük artışa neden olurken; bu oran 2000'de % 0.1'e düşmüştür. Bu da basında çokça övülen Çin'in muazzam büyümesinin altının çok da dolu olmadığını, halkın yaşam koşullarını geliştirmediğini, sistem içinde kazananlar ve kaybedenleri yaratırken kaybedenlerin geniş halk yığınları olduğunu gösteren bir veridir. Zaten ekonominin ihracata bağımlı olması nedeniyle küresel krizden büyük ölçüde etkilenen Çin'in en zayıf noktalarından biri de halkın yoksulluğu nedeniyle iç tüketimin oldukça zayıf olması ve ihracat için üretilen metallerin iç ekonomide eritilememesidir.

Reformcular yabancı sermayenin yabancı teknolojiyi getireceğini ve her iki tarafın da memnun olacağı bir ilişki kurulacağını iddia etmekte. Ancak veriler bu konuda da beklenen verimliliğin sağlanmadığını göstermektedir. 1999 ile 2003 arasında 75 milyar dolarlık yabancı teknoloji ithal etmesine karşın reform süresince yerli şirketlerin teknolojik gelişimi yeterli derecede yükselmemiştir. (Pao-yu, 2008)

Çok uluslu şirketler Çin'in yarattığı ihracat değerinin yaklaşık % 60'ını kontrol etmekte, büyük kârlar sağlamaktadır. 9 Şubat 2006 tarihinde New York Times gazetesine demeç veren ekonomist Dong Tao ABD'de 20 dolara satılan Barbie oyuncakların Çin'de 35 cente üretildiğini ifade etmektedir. (Pao-yu, 2008) Arrighi yabancı sermayenin Çin'e akışının yalnızca ucuz işgücü ile açıklanamayacağını, ucuz işgücünün dünyanın birçok yerinde bulunabileceğini ifade etmektedir. **Çin'i yabancı sermaye için vazgeçilmez kılan ucuz işgücünün diğer ülkelerdeki işçilere nazaran daha eğitilmiş olmasıdır.** Özellikle BPKD yıllarında eğitimde yapılan atılımın sonucunda günümüzde Çin'in hemen her yerinde halkın

temel eğitimi alabiliyor oluşu sermaye açısından kalifiye eleman ihtiyacının daha rahat karşılanmasına sebep olmaktadır. Örneğin Çinli mühendisler ve fabrika yöneticileri ABD'deki meslektaşlarından % 35 veya daha azı bir ücret karşılığı çalışmaktadır. (Arrighi, 2009)

Çin'de kapitalizmin restorasyonu süreci kendi içinde özgün örnekler sunmaktadır. Çin'de bir yandan emperyalist metropollere yapılan ihracata bağımlı bir sanayi gelişirken, çok uluslu şirketler ülke içinde kendileriyle işbirliği yapan kişiler üzerinden yoğun bir sömürüyle kârlarına kâr katarken öte yandan son süreçte gelişen emperyalist bir devlet olarak bilhassa petrol ve diğer doğal kaynaklar için diğer ülkelerde yatırımlar yapmakta, zayıf ülkelerle eşitsiz ticari anlaşmalara imza atmakta, borç vermektedir. Bu konuya yazımızın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılarıyla değineceğiz. (Pao-yu, 2006)

Çin'de kapitalizmin vahşi yüzünün en bariz örneklerini son yıllarda artan skandallarda da görmek mümkündür. Zehirli bebek sütü, zehirli hayvan mamaları, tehlikeli oyuncaklar kâr için nasıl bir mantıkla hareket edildiğini bizlere göstermektedir. Çin sanayisinin izlediği gelişme yolu ve yarattığı sakıncalar 19. yüzyılın son döneminde ABD sanayisinin ve 2. Dünya Savaşının ardından Japon sanayisinin gelişimine benzetilmektedir. (Economist, 2009/a)

3. Kırsalda ve tarımda reform süreci

Anhui Üniversitesi'nde sosyoloji bölümünde profesör olan Wang, çalışmalarında Mao'ya kötü, Deng'e ise iyi diyen tek bir köylü görmediğini ifade etmektedir. (Han, 2008)

Sosyalizmdeki, özellikle de Mao dönemindeki tarım ve köylülük üzerine sosyalist politikalar da emperyalist ideologların ve revizyonistlerin saldırısına uğramakta, kırsal nüfusun baskı altında yaşadığı ifade

Birçok bilim insanı kırsalda yaşanan kıtlığın en önemli göstergesi olarak şehirlere yoğun göçü göstermektedir. Mao döneminde büyük kuraklığın olduğu İleri Atılım yıllarında böylesi bir göç yaşanmamıştır. Bu dönem yaşanan hasat kıtlığına karşın ölüm oranı devrim öncesi 1936 ve 1938'deki normal dönemki ortalama ölüm oranından düşüktür.

edilmekte ve hiçbir güvenilir kaynağa dayanmadan milyonlarca köylünün hayatını kaybettiği iddia edilmektedir. Tabii bu iddialar, iddiayı ortaya atanların sınıfsal tavırını deşifre etmesinin yanı sıra bugün Çin köylülerinin komün ve kooperatif şeklinde örgütlenmelere neden ilgi gösterdiğini de açıklayamamaktadır.

Birçok bilim insanı kırsalda yaşanan kıtlığın en önemli göstergesi olarak şehirlere yoğun göçü göstermektedir. **Mao döneminde büyük kuraklığın olduğu İleri Atılım yıllarında böylesi bir göç yaşanmamıştır.** Bu dönem yaşanan hasat kıtlığına karşın ölüm oranı devrim öncesi 1936 ve 1938'deki normal dönemki ortalama ölüm oranından düşüktür. Bu dönemde tarımın tam olarak kolektifleşmemesi, küçük üretimin devam etmesi, makineleşme ve kimyasal gübre kullanımının yetersiz olduğu görülmelidir. Bu konularda 60'lı ve 70'li yıllarda büyük adımlar atılmıştır. (Minqi, 2009)

1950-52 yıllarında gerçekleşen toprak reformu ile ağaların topraklarına el konuldu ve topraksız ve yoksul köylüye dağıtıldı. Ancak kırsalda zengin köylülerin etkinliği devam etti ve kısa sürede kırsal toplumsal kutuplaşma gerçekleşti. Yoksul köylülüğün zenginlere borcu arttı, toprak-

lar belirli ellerde birikmeye başladı. Yine, küçük üretim, makineleşmeyi ve tarımsal verimliliğin artışı engelliyordu. Bu aşamada Komünist Parti içinde görüş ayrılıkları ortaya çıktı. Bazıları teknolojik gelişime ve sanayileşmeye daha fazla önem verirken Mao küçük köylü tarımına karşı sosyalist girişimleri kurma çağrısında bulunmuştur. Bunun sonucunda hızlı bir kooperatifleşme dalgası yaratılmıştı. Büyük İleri Atılım yıllarında 750 bin kooperatif 24 bin halk komününe dönüştürüldü. 60'ların başında ise komünler içinde komün-üretim tugayı-üretim takımı halinde en altta 20-30 aileyi kapsayan birimler örgütlendi. (Minqi, 2009)

Tarımda verimlilik Çin'in yüzyıllardır yaşadığı büyük bir sorundur. Büyük nüfus ve kıt kaynaklar, nüfusun beslenmesinin, dolayısıyla sağlıklı gelişiminin önündeki büyük engellerdir. Mao'nun önderliğindeki sosyalist dönemde de tarımdaki gelişme sanayiye göre oldukça geride kaldı. 1952 ile 1978 arasında tarımda ortalama büyüme % 3.4, sanayide % 9.4 ve ulaşımda % 10.7 idi. (Pao-yu, 2008/b) Ancak bu rakam bizim gerçekliği tam anlamıyla anlamamıza engel olmaktadır. Çin'i o dönemin Hindistan'ıyla karşılaştıran Mark Seldan'ın belirttiği gibi "1977'de Çin (Hindistan'dan) yüzde 30-40 daha fazla yiyecek üretmiştir ve bunu yine Hindistan'a göre % 14 daha az ekilebilir arazi üzerinde başararak, bu ülkeden % 50 daha fazla olan nüfusu arasında çok daha eşit bir biçimde paylaştırmıştır." (Lansberg ve Burkett, 2008)

Aynı zamanda komün sistemi sayesinde yüzlerce yıl sonra ilk kez tüm Çin kırsalına sağlık ve eğitim hizmeti ulaştı, köylüler sosyal güvenlik sistemi ile tanıştı, yaşam şartlarında devasa adımlar atıldı. Sosyalist dönemde tarımla sanayinin dengeli gelişimi için çaba harcanmış, sulama tesisleri kurulmuş, kanallar ve kuyular açılmış, yol ve köprü gibi altyapı yatırımları yapılmış, tarımsal verimliliğin artırılması için özel önlemler alınmış, tarımdan alınan vergi zaman içinde azaltılmış, Kızıl Bayrak Kanalı ve

Sarı Nehir Projesi gibi dev projelere imza atılmıştı. (Pao-yu, 2008/b)

Çin'deki en önemli sorun verimli arazi sorunudur. **Çin, dünyada ekilebilir arazinin yedide birine sahip olsa da beslemesi gereken nüfus dünyanın dörtte biridir.** Komün yıllarında (1958-1978) Çin köylüleri toprağı verimlileştirme projelerine hayat vermek için yoğun şekilde çalıştı. Ancak 1979'dan bu yana geniş ekilebilir tarım arazileri; sınai üretim, turizm, ticaret ve kentleşme gibi olgular için kullanılmakta ve çevre kirliliğı sonucu çölleşme yaygın şekilde görülmektedir. (Pao-yu, 2008)

Komün sistemi geleneksel aile sistemine benzer bir mantığa sahipti. Geleneksel tarımda birim ailedir ve tüm aile birlikte çalışır, aile üyelerinin kovulması diye bir olgu yoktur. Komün sisteminde ise birim köy topluluğudur ve burada da tüm üyeler birlikte çalışmaktadır ve kovulma gibi bir durum söz konusu olamazdı. Komün sisteminde yaşlılar ve çocuklar da eşit pay almaktadır, çalışmayı reddedenlere dahi çalışanların % 70'i kadar pay ayrılmaktaydı. Bu politika sayesinde devrim öncesinde Çin'de büyük bir sorun olan evsizlik sorunu kısa bir sürede çözümlenmişti.

Komün aynı zamanda sermaye kıtlığında daha verimi çalışmaya da imkan tanımaktadır. **Kapitalizmde olduğu gibi ücretleri ödenen işçiler kendilerine sunulan aletlerle çalışmamakta, herkes önce çalışmakta, ardından üretileni paylaşmaktaydı.** Henan'daki ünlü Kızıl Bayrak Sulama Kanalı projesinde 100 bin köylü 10 yıl boyunca çalışmış, öğlen yemeklerini yanlarında getirmişti ancak kanal tamamlandıktan sonra yaşamları da büsbütün değişmiş, hayat şartları gelişmişti. Büyük İleri Atılım yılları boyunca birlikte çalışan köylüler tüm ülkede altyapı sisteminde büyük ilerlemeler sağlamışlar, toprağın verimliliğini arttırmışlardır. Tüm bu çalışmalar geniş bir emek gücüyle ve az bir sermayeyle başarılmıştı.

Komün sisteminde tüm üyelerin söz ve karar hakkının olması yapılan çalışmaların

demokratik katılım ve denetimle başarılmasını sağlamaktadır. Bu yöntem kapitalist mantık içinde düşünüldüğünde mümkün olmaz.

Sanayinin ülke çapına yayılması perspektifiyle komünler kendi bölgelerine özgü sanayi tesisleri de kurmakta ve teknisyen-uzman takımları yoluyla bilimsel ve teknik gelişmeye de katkı sunmaktaydı. (Han, 2008) Bu sayede Çin'de toplam makine arzında ithalatın payı 1952'de % 50'yken 1965'te % 5'e düştü. (Minqi, 2009)

Komün sisteminde her üyenin bir tahıl kotası bulunmaktaydı. Çocuklar, yaşlılar ve hastalar gibi çalışmayanlar da bu kotadan yararlanmaktaydı. Ayrıca komünler elde edilen gelirden "refah fonu" ayırarak üyelerine sağlık ve eğitim gibi hizmetler sunmaktaydı. Buna devlet de merkezi bütçeden katkı sunmaktaydı.

Bu dönemde Çin'de tarım büyük oranda modernleştirilmişti. Komün sistemi ile toprakların bütünleşmesi sonucu geniş ölçekli tarım yapılabilen, makine, ilaç vb. araçlarla verimlilik artırılmakta, yine üretimin olmadığı kış aylarında komün üyeleri verimliliğı artırmak ve sanayiye ülke çapında geliştirmek için yatırımlarda çalışmaktaydı. Makine kullanılan tarım arazisi 1957'de % 2.4 iken, bu oran 1979'da % 42.4'e çıkmıştı. Sulanabilir tarım arazisi de 1957'de % 24.4'ten 1979'da % 45.2'ye yükselmişti. 1957'de 544 elektrik üretim istasyonu varken 1979'da bu sayı 83.244'e çıkmıştır. Bu süre zarfında orta ve büyük traktör sayısı 45 kat, biçerdöver sayısı 12 kat artmış ve küçük traktör sayısı sıfırdan 1.67 milyona yükselmişti. (Pao-yu, 2008)

Reform süreci ile birlikte Eylül 1980'de tarımsal üretimde dekollektivizasyon kararı alınarak komün sistemi dağıtıldı ve her aileye toprak verildi. 1983'te kırsal nüfusun % 98'i piyasa için üretime başlamıştı. 1983 ve 1984'te ücretli işçi çalıştırmaya ve toprak kiralamaya izin verildi. 1980'lerin sonunda ise toprağı satmak ve miras bırakmak serbest bırakıldı. (Landberg ve Burkett, 2008)

Reformlarla birlikte savunulan en önemli argümanlardan biri de kırsalda kişi başına gelirin artmasıdır. Kişi başına gelir kırsalda 1978'de 133.6 yuanken 1994'te 442.23'e çıkmıştır. Köy evlerine dayanıklı ev aletleri girmiş, yaşam şartları kolaylaşmıştır. Ancak üretimin artmasına yol açan altyapı neredeyse tamamen komün döneminde inşa edilmişti.

"1978-1984 yılları arasında tarımsal üretimin hızla artmasının reformlarla bir ilişkisi vardı var olmasına ama, bu reformlar Mao döneminin miras üzerine inşa edildiği için bu sonuç alındı. 1952-1978 arasında komünler, Çin'de sulanan tarım arazisi miktarını iki katına çıkarmış, ileri teknoloji uygulamalarını (gübre ve yüksek verimli tohumluk piriç kullanımının giderek artması gibi) yaygınlaştırmışlardı." (Arrighi, 2009)

Ve ikincisi köylünün gelirini harcadığı kalemler çoğalmış, eğitim-sağlık-barınma gibi yeni masrafların payı daha fazla yükselmiştir. Reformlarla birlikte ücretsiz eğitim ve sağlık hizmetleri ortadan kalmış, parası olan bu hizmetlerden faydalanmaya başlamıştır. Komünlerin kaldırılmasının ardından okullar ve sağlık merkezleri harçlarla finanse edilmeye başladı.

Ayrıca reform süreciyle köylülerin ülke içindeki göçü de artmıştı. Köylülerin % 20'si, (yaklaşık 200 milyon kişi) şehirlerde geçici, göçmen statüsünde güvensiz olarak çalışmaktadır. Bir diğer değişim de komün döneminde suç oranı eşitlik ve tam istihdam ilkeleri nedeniyle oldukça düşükken reform süreciyle birlikte zenginle fakir arasındaki uçurumun artması sonucunda suç oranı da yükselmiştir. (Han, 2008)

Reformlarla birlikte komünlerin üstlendiği idari görevler ve sahip oldukları sınai varlıklar köy ve kasaba hükümetlerine bırakıldı. Bu hükümetlerin sayısı 1987'de 1.5 milyonken 1993'te 25 milyona çıktı ve 123 milyon kişiye istihdam sağlamaya başladı. Bunlar kağıt üstünde kolektifleri

tiflerdi ancak aslında sosyalist maske takmış özel işletmeler olarak işletiliyordu. (Lansberg ve Burkett, 2008) Bu kuruluşların rekabetçiliği ve kârlılığı komün sisteminin çözülmesinin ardından yoksullaşan ve toprağından kopan kırsal nüfusun yarattığı ucuz emeğe dayanıyordu. (Lansberg ve Burkett, 2008)

Komün sisteminin dağıtılmasının ardından halkın tepkisini azaltmak için teşvik amacıyla yardımlarda bulunulmuştu. Bunun sonucunda Mao döneminin son on yılında % 4 büyüyen kırsal üretim reform sürecinin ilk döneminde % 9 büyümüş, kişi başına gelir iki katına çıkmıştı, bu da yeni sistemin destek toplamasını sağlamıştı. Ancak bu gelişim 1985'te durakladı ve gerilemeye başladı. (Lansberg ve Burkett, 2008) Yeni yatırımların yapılmaması ve devlet desteğinin olmaması nedeniyle reformun ilk yıllarında komün döneminden kalma altyapı ve makinelerle üretim gelişirken makinelerin yıpranması ve altyapının bozulmasıyla birlikte üretim de düştü. Toprağın geri dağıtılmasıyla birlikte Yangtze deltası gibi birçok yerde toprağın aşırı parçalanması nedeniyle makinalı tarım yapılamamış, komün üyeliğinden küçük üreticiye dönüşen köylüler basit el aletleri ile tarıma geri dönmek zorunda kalmıştır. Bunun sonucunda kırsalda sınıfsal kutuplaşmalar arttı ve komün sisteminin dağılmasının ardından altyapı ve toplumsal güvenlik hizmetleri çöktü. (Pao-yu, 2008) Komün sisteminin dağıtılıp özel, sözleşme sisteminin getirilmesi köylünün daha fazla üretmesi doğrultusunda motivasyonunu artırmasına karşın hem yönetim maliyeti kolektif sisteme göre artmış hem de kolektif sistemin sağladığı toplumsal haklar ve yatırımlar kesintiye uğramıştır.

Tarımdaki sorunları Lu Xue-yi kitabında şöyle özetlemektedir: tarımsal arazi büyük oranda azalmıştır. 1981'den bu yana yıllık toprak kaybı 5-7 milyon mu

arasındadır. (1 mu=0.067 hektar) İkincisi toprağın verimliliğinin azalmasıdır. 1976'da 150 milyon mu arazide organik gübre kullanılırken 1987'de bu, % 60 azalmıştır. Üçüncü sorun sulanabilir arazinin azalmasıdır. 1980 öncesinde yılda 8-10 milyon mu yeni arazi sulanabiliyorken 1980'den sonra yeni arazi eklenmedi ve altyapının eskimesine paralel azaldı. Dördüncüsü makine kullanımının azalmasıdır. 1980 ile 1986 arasında makine kullanılan arazi % 11.1 oranında azaldı. Beşinci sorun ise 100 milyon mu'dan fazla doğal orman ve 1 milyar mu mera kaybedildi ve çölleşme arttı. Bunlar da emeğin düşük verimliliğini ve tarımı modernize etmek için uzun dönemli yatırımların eksikliğini göstermektedir. (Pao-yu, 2008)

Reform sürecinin etkileri ilk olarak tarımda komün sisteminin dağıtılmasıyla kendisini gösterse ve daha etkin bir şekilde hissedilse de, sonrasında reform sürecinin ağırlığı şehirlere ve sanayiye kaymış, tarımsal üretimde özel, küçük işletmeler ağırlığını korumuş, toprağın mülkiyeti resmi olarak devlette olsa da özel üretim devam etmiştir. Buna karşın kullanım hakkının değişimini zorlaştıran engeller halen yasalarda korunmaktadır. Ancak içinden geçtiğimiz süreçte Çin'deki önemli tartışmalardan biri de toprağın kullanımı üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması, devlet tekeline son verilmesi ve yeni bir liberalleşmenin gerçekleşmesidir. Çok uluslu şirketlerin ve yerli kapitalistlerin propagandası ve DTÖ'ye üyeliğin bir sonucu olarak Çin yönetiminin bu doğrultuda adım atacağı açıktır ancak yönetimin ilerlemesini zayıflatan en önemli olgu uluslararası medyaya da sıkça yansıyan büyük köylü eylemleridir.

Zaten yasalardaki boşluklardan yararlanan büyük tarımsal şirketler kiralama vb sözleşmelerle ucuz emek gücünü kullanarak kolektifleri ve kooperatifleri kendi çıkarları doğrultusunda değerlendirmektedir. Bu doğrultuda atılan bir diğer adım da Kasım 2008'de toplanan ÇKP Merkez Komitesi

tesinin toprak satışını kolaylaştıran bir kararı kabul etmesidir. (Andreas, 2008)

Çin'de yerli ve yabancı burjuvazinin tüm çabasına karşın köylülerin özelleştirmeye karşı çıktığı Çin'deki sürece eleştirel ve soldan yaklaşan araştırmacılar tarafından ifade edilmekte, özelleştirmenin mevcut eşitsizliği daha da keskinleştireceği vurgulanmaktadır. Mao dönemindeki köylü eylemleri genellikle icraatlarından memnun olunmayan yöneticilere karşı örgütlenirken günümüzdeki köylü eylemleri mevcut sistemin yarattığı daha derinlikli sorunları hedef almaktadır.

Günümüzde kırsal halk yüzlerce milyon yuan tutan büyük bir borç yükünün altında yaşamaktadır. Bankaların haricinde borç veren tefecilerin büyük kısmının da parti üyeleri ve onların yakınları olduğu ifade edilmektedir. Özelleştirmeye dönük politikalar borcunu ödeyemeyen köylülerin topraklarını kaybetmesine ve yeni toprak zenginlerinin ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Bununla birlikte eğitimin ve sağlığın paralı olması nedeniyle çocukların eğitimi veya aile üyesinin tıbbi bakımı için de toprakların satılmak zorunda kalabileceği belirtilmektedir. (Li, 2009)

"Toprak üretene" sloganını yükselten Çin devriminin kazanımlarının geriye alınması "toprak üretenden" şeklinde formüle edilmektedir. Toprağı üretenden koparan bu süreç "neo-liberal toprak reformu" olarak tanımlanmaktadır. Yakın zamanda Heilongjiang'da gerçekleşen toprak isyanının talebi de kolektif toprakların kontrolünü geri alma ve yerel yöneticilerin toprakları özel büyük tarımsal şirketlere satmasına engel olma. Yine kırsaldaki reform sürecinin bir sonucu olarak topraksız köylülerin artması ve yüz milyonlarca insanın şehirlere göçmesi şehirlerde ücretlerin düşmesine ve sömürün boyutlanmasına sebep olmaktadır. (Erickson, 2009)

Günümüzde Çin'de topraksız köylülerin oranı % 5'tir. Bu sayı birçok ülkeye

göre düşük olsa da bunun en önemli nedeni devrimin hemen ardından yapılan toprak reformunun başarısı ve komünal toprak mülkiyetinin birçok unsurunun halen varlığını sürdürmesidir. Köylüler taban hareketiyle komünal sistemi geliştirmek için çaba harcarken sermaye grupları ise *de facto* özelleştirmenin devam etmesi ve tamamlanması gerektiğini savunmakta, kırsalda bunun sonucu olarak sert ve şiddete varan protesto hareketleri oluşmaktadır.

Yönetim köylülerin tepkisini azaltmak için köy ve kasabalarda serbest seçimlere izin verip ulusal kongreye göçmen işçileri temsilen 3 üye alırken bu adımlar kırsaldaki halkı memnun etmemektedir. Tepkiler sebebiyle yönetim Şubat 2006'da "yeni sosyalist kırlar" başlığı adı altında toprak mülkiyetinin özelleştirmesini ertelediğini ve köylüye yönelik sağlık, eğitim ve refah yardımlarını artırma kararını ilan etmek zorunda kalmıştır. (Arrighi, 2009) Büyük Proleter Kültür Devrimi sırasında komünlerde komün yönetimini serbestçe seçen, kararlara dahil olan, beğenmedikleri yönetimi istedikleri an değiştirebilen, komünün her harcamasının-icraatının halkın denetimine sunulduğu bir düzenden daha geri olan burjuva parlamenter demokrasisinin küçük bir örneğinin kitleleri memnun etmeyeceği açıktır. (Dale, 2009)

4. Reformların toplumsal duruma etkisi

Çin'de kapitalizmin restorasyonunun şehirlere ve kıra etkisini genel hatlarıyla ele aldıktan sonra biraz daha detaya inerek toplumsal durumun geldiği noktayı somutlamaya çalışalım.

Çin'de reform süreci ile birlikte eşitsizlik toplumun her yanında kendisini göstermektedir. Çin eşitlikçi bir toplumdansa sadece eşitsiz değil, **oldukça eşitsiz** bir topluma geçiş yapmıştır. Toplumların eşitsizliğini ölçen ve sıfırın mutlak eşitlik, 1'in ise mutlak eşitsizlik anlamına gel-

diği **Gini endeksine** göre 1978'de Çin, 0.22 ile dünyanın en eşit toplumuyken bu oran 1980'de 0.33'e, 1994'te 0.4'e, 2000'de ise 0.46'ya yükselerek dünyanın en eşitsiz toplumları arasına girdi. Bu oranla Çin; Tayland, Hindistan ve Endonezya'dan dahi daha eşitsiz bir toplum haline geldi. 2006'da ise bu rakam 0.496'dır ve eşitsizlikte Brezilya ve Güney Afrika'yla yarışmaktadır. Bu veriler dahi devrimden sonra 30 yılda kazanılanların revizyonist yönetim altında nasıl 30 yılda yok edildiği ve reformların ne pahasına gerçekleştirildiği konusunda bize fikir vermektedir. (Landsberg ve Buckett, 2008)

Dünya Bankası'nın 1981 yılında yayınladığı raporda Mao dönemi şu şekilde anlatılmaktadır:

"Son otuz yılda Çin'in en olağanüstü başarısı, Çin'deki düşük gelirli grupların durumunu -temel ihtiyaçlar bazında- diğer yoksul ülkelerdeki düşük gelirli gruplarınkinden çok daha ileri bir noktaya gelmesidir. Bu insanların hepsinin bir işi vardır; devlet gözetimindeki karne sistemi ile muhtemel olumsuzluklara karşı oluşturulan kolektif fonlar bu grupların gıda tedarikini güvenceye almaktadır; çocukların büyük bölümü nispeten iyi bir eğitim görmektedir; büyük çoğunluk sağlık ve aile planlama hizmetlerinden yararlanma imkanına sahiptir. Yaşam beklentisi -birçok başka ekonomik ve sosyal değişkene bağımlı olması, yaşam beklentisini bir ülkedeki gerçek yoksulluğun en önemli göstergesi haline getirmektedir-, kişi başına düşen gelir düzeyi göz önüne alındığında, oldukça yüksektir." (Aktaran Arrighi, 2009)

Sosyalist dönemde halkın temel ihtiyaçlarının garanti altına alınması Çin halkının gelecek kaygısı çekmeden güvenli bir ortamda yaşam sürmesine hizmet etmekteydi. Çin halkı temel eğitim, sağlık, barınma, giyim vb konularda hizmete ulaşabiliyordu. Bunun sonucunda Sosyalist Çin'de yaşam süresi 2 katına çıktı. (Pao-yu, 2008)

Tablo 2: Yaşam süresindeki değişimler
(Dünya Bankası verilerinden aktaran Minqi, 2009)

	Ortalama ömür (yıllar)			Ortalama ömürde değişiklikler	
	1960	1980	2000	1960-1980	1980-2000
Çin	36.3	66.8	70.3	30,5	3,5
ABD	69.8	73.7	77	3.9	3.3
Türkiye	50.5	61.4	70.4	10.9	9
Brezilya	54.8	62.6	69.7	7.8	7.1
Japonya	67.7	76.1	81.1	8.4	5

Görüleceği üzere Mao döneminde halkın yaşam süresi 30 yıl artarken, revizyonist dönemde yalnızca 3.5 yıl artabilmiştir. Yine, Sosyalist Çin'in başarısına o dönemdeki hiçbir ülke yaklaşamamıştır.

4.a Gelir uçurumu

Çin ekonomisinin kapitalizme göre yeniden düzenlenmesiyle birlikte gelir dağılımındaki uçurum da arttı. Reformların açıklandığı 1978 ile radikalleştiği 1992 arasında uçurum görece daha ılımlıken 1992'den sonra oldukça derinleşmiştir. Çalışma birimlerinin sunduğu mütevazı evlerle yetinmeyen yeni yönetici sınıf elde ettiği yüksek maaşlarla lüks evlerde oturmaya ve son model arabalara binmeye başladı. Çin'de "en zenginler" listesini hazırlayan Rupert Hoogewerf'e göre Çin'in en zengin 800 kişisi toplam 457 milyar dolar gelire sahiptir. Bunlar arasında 106 dolar milyarderleri mevcuttur. Bu sayı ile ABD'den sonra en fazla dolar milyarderinin Çin'de olduğu anlaşılmaktadır. Tabii ki bu rakamlar resmi olarak tespit edilenleri ifade etmektedir. (Andreas, 2008)

1985'te en zengin % 20, en yoksul % 20'den 3 kat fazla gelire sahipken bu oran 2006'da 10 kata yükselmiştir. Aralık 2008'de açıklama yapan Çin Sosyal Bilimler Akademisi ise en zengin % 20 ile en fakir % 20 arasındaki gelir farkının 17 katına çıktığını hesaplamaktadır. (Branigan, 2008)

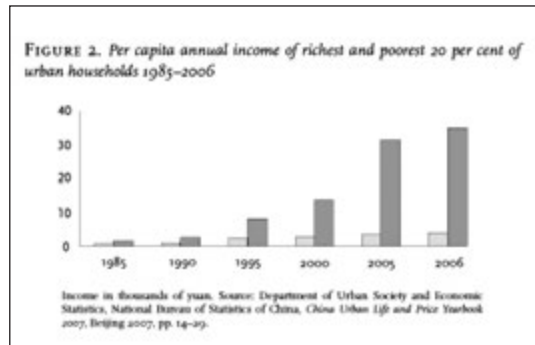
Tabii ki bu rakamlar yalnızca alınan maaşlarla hesaplanmaktadır. Sahip olunan diğer primler, destekler ve hayat şartları ele

alındığında çok daha büyük bir fark ortaya çıkmaktadır. Birçok bürokrat resmi olarak, kağıt üstünde kalifiye işçi kadar maaş almasına karşın destekler sonucu oturduğu lüks ev, kullandığı araba, çocuklarına verilen özel okul desteği vb. ile çok daha iyi şartlarda hayatını sürdürmektedir. (Andreas, 2008)

Dünya Bankası'nın açıklamasına göre 2008 yılında Çin'deki 1.3 milyar nüfusun 100 milyondan fazlası günde 1 dolardan aşağı bir gelirle yaşamakta, yüzlerce milyon ise 1 dolarla 2 dolar arasında bir gelirle yaşamaya çalışmakta. (Kurtenbach, 2008)

Bir diğer olgu da yüksek büyüme oranlarının gelir yükselmesine katkısının çok düşük olmasıdır. 1990'lı yıllarda % 10 büyümeye karşın kişi başına düşen gelir 780 dolardı. (Studwell, 2007)

Tablo 3: En zengin ve en yoksul % 20'nin yıllık gelirden aldıkları pay

Toplumun artan tepkisi nedeniyle 2003'te yönetimi Jiang Zemin ve Zhu Rongji'den devralan Hu Jintao ve Wen Jibao daha sol söylemler kullanmakta ve gelir dağılımındaki adaletsizliği çözme sözü vermektedir. Ancak bunlar kandırmacadan öteye gitmemektedir. Çinli ve yabancı kapitalistler emek gücünü sömürürken dünyada en etkili ve yoğun şekilde devletin desteğini hissetmektedirler.

Çin'de gelir uçurumu yalnızca zenginle fakir arasında değil, aynı zamanda kentle kırsal arasında da derinleşmektedir. Kırsalda

kişi başına gelir 2007 yılında yıllık 4,700 yuandı ve bu gelir kentteki nüfusun gelirinin (15 bin yuan) üçte birini oluşturuyordu. Bu fark Çin Devriminden bu yana kentle kırsal arasındaki uçurumun en derin olduğu dönemin yaşandığını göstermektedir. Reformların ilk yıllarında devlet desteğini alan köylüler devletin temel ihtiyaçlara desteğini kaldırmasıyla birlikte yoksullaştı. (Branigan, 2008)

4.b İşsizlik

Çin'de işsizlik de önemli bir sorundur. Son ekonomik krizle birlikte Çin'de işsizlik oranı 1949 Devrimi'nden bu yana en yüksek düzeye ulaştı. Tahminlere göre kentlerde işsizlik 18 milyona yani toplam işgücünün % 9'una ulaştı. Bu rakamlar çoğunluğu fabrikalarda kayıt dışı şekilde çalıştırılan 160 milyonu aşkın göçmen işçinin kaybettiği işi kapsamamaktadır. Kırsaldaki işsizlik oranı ise % 20 olarak tahmin edilmektedir. Sosyal Güvenlik Bakanı Yin Weimin Çin'deki istihdamın kritik konumda olduğunu belirtmekte ve yeni yaratılan 8 milyon iş için 24 milyon kişinin rekabet ettiğini belirtmektedir. (Cha, 2009)

Çin'de üretilen oyuncaklara, ayakkabılara ve elektronik aletlere dış piyasaların talebinin azalması üzerine 2009 yılı başında 670 bin küçük ve orta büyüklükte işletme iflas etti. Yetkililer bu işletmelerde çalışan 20 milyon civarında işçinin işsiz kaldığını tahmin etmekte. (Conan, 2009) Sermaye grupları fabrikaların kapanmasının artmasının nedeni olarak 2008 yılında yürürlüğe giren İş Yasasında işten atılmaların daha zor hale getirilmesi, denetimlerin arttırılması, resmi sendikaya daha fazla yetki verilmesi ve bunun sonucunda işçilerin masraflarının çoğalması gösterilmektedir.

Ekonomistler Çin'de büyümenin % 8'in altına düşmesi halinde iş piyasasına yeni katılan milyonlara yeni iş alanı açmanın mümkün olamayacağını ve bunun sosyal huzursuzluk yaratacağını bildirmektedir. Birçok ülke açısından büyük başarı kabul

edilen % 8'lik büyüme Çin koşullarında "tehlike" olarak kabul edilmektedir. DB'nin 2009 yılı için % 6 büyüme tahmin etmesi nedeniyle ÇKP büyük bir ekonomik paket açıklayarak büyük yatırımlara başladı.

Reform süreci kadınların çalışma yaşamındaki yerini de olumsuz etkilemiştir. Sosyalizm döneminde desteklenen ve iş yaşamına katılan kadınlar özellikle Büyük Proleter Kültür Devrimi sırasında yüzlerce yıllık ataerkil değer yargılarına karşı sert bir mücadele vermişler, 1949 Devrimiyle feodalizmden kurtulduktan sonra da üst-yapıdaki kalıntılarına karşı çıkmışlardı. Reform süreciyle birlikte kadının toplumdaki yeri de gerilemiş, birçok sektörde kadının rolü azalmış, kadın yeniden eve hapsedilmeye başlanmıştır. Devlet sektöründe toplam işgücünün % 40'ını kadınlar oluşturulurken işten atılanların % 60'ı da kadındı. (Landsberg ve Buckett, 2008)

Köylerden şehirlere göç ile reform süreciyle birlikte ortaya çıkan göçmen işçiler işçi sınıfının mücadelesinde önemli bir gündem olmaktadır. 15 milyon kişinin yaşadığı Beijing'de 3 milyondan fazla göçmen işçi yaşamaktadır. Özel fabrikalarda haftada 70-80 saat çalışan göçmen işçiler genellikle şehirlilerin çalışmayı tercih etmediği sektörlerde istihdam edilmektedir. Genellikle aylık 60-100 dolar gelir elde etmekte. Sosyal güvenceye sahip olmadıkları için özellikle orta yaş ve üstü göçmen işçiler arasında iş hastalıkları ve kazaları yaygın şekilde görülmektedir. (Weil, 2008) Bu hastalıklar arasında ülkemizde de gündemde olan **slikozis hastalığı** ön plana çıkmaktadır.

Çin'de reform süreciyle yaygınlaşan bir diğer olgu da iş kazalarıdır. Yoğun sömürünün sonucunda temel güvenlik kurallarına uyulmaması iş kazalarının yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Özellikle maden göçüklerinde hayatını kaybeden yüzlerce işçinin haberleri uluslararası medyaya da sıkça yansımaktadır. Çin İş Güvenliği Devlet İdaresi 2002 yılında 140 bin ölümcül kazanın gerçekleştiğini açıklamıştır. Bu rakam bir

önceki yıla nazaran 100 bin kişi daha fazladır. (Landsberg ve Buckett, 2008)

4.c Sağlık

Reform süreciyle birlikte devlet işletmelerinde yeni işçiler için barınma desteği kaldırıldı. Sağlık bakımını karşılamaya son verildi. Sağlıktaki gerileme bununla sınırlı kalmadı. Yurt çapında kamu sağlık hizmetlerinden yararlananların toplam nüfusa oranı 1978'te % 90'ken bu sayı 1997'de % 4'e düştü. (Landsberg ve Buckett, 2008)

Bugün kırsalda yaşayanların yalnızca % 5'i sağlık sigortasına sahip. 2002'deki doğal afetlerden etkilenen 170 milyon insandan sadece 9.4 milyonu afet yardımı alabildi. 1950'lerde yok edilen tüberküloz ve yılan gribi koruyucu sağlık önlemlerinin elimine edilmesine rağmen 2000'li yıllarda yeniden hortladı. Bugün Çin'de temel sağlık için şart olan temiz suya on milyonlarca insan ulaşmamaktadır. (Pao-yu, 2008) Bazı yoksul eyaletlerde ölenlerin % 60 ile % 80'inin tıbbi tedavi görselerdi yaşayabilecekleri tahmin edilmektedir. (Minqi, 2009)

Bugün 200 milyondan fazla Çinlinin sağlık sigortası yok. Kırsal kent arasında artan uçurum, tıbbi hizmetlerin pahalılaşması vb. olgular sorunun derinleşmesine yardımcı olmaktadır. Artan eleştiriler üzerine Çin hükümeti 124 milyar dolarlık bir sağlık planı açıkladı ve 2020 yılına kadar herkesin sağlık sigortasına sahip olmasını hedeflediklerini ilan etti. Bu iddia dahi devrimin hemen ardından yokluklara ve ambargoya karşın halka sağlık hizmeti götürülen sosyalist sistemle bugünkü kapitalist yöneticilerin mantığı arasındaki farkı göstermektedir.

Devrimin hemen ardından Çin'de yaşayan 540 milyon insan için yalnızca 40 bin doktor bulunmaktaydı. Halkın % 80'inin kırsalda yaşadığı o günkü şartlarda Büyük İleri Atılım'la kırsal bölgelere sağlık hizmetlerinin götürülmesi için büyük bir kampanya açılmıştı. Özellikle Büyük Proleter Kültür Devrimi yıllarında başarı elde edilmiştir. Daha öncesinde tıbbi kaynaklar şehirlerde toplandığı için Mao, Halk Sağlığı Bakanlığını "Kentli Beyefendilerin Sağlık Bakanlığı" olarak tanımlamış ve onları nüfusun yalnızca % 15'i için çalışmakla eleştirmişti. (Minqi, 2009) 1965'te Başkan Mao'nun açıkladığı sağlık sistemi ile 3 ayak üzerinde duran Kooperatif Tıbbi Sistem oluşturulmuştu. Bunlar "çıplak ayaklı doktorlar" denilen temel sağlık bilgilerinin 6 aylık bir kursla iletildiği köylüler, komün sağlık merkezleri ve kasaba hastaneleri idi. Bu sistem sayesinde nüfusun % 90'ı ücretsiz sağlık hizmetine ulaşabilmişti. Öncelikli amaç sıkça ve yaygın şekilde görülen hastalıkların yok edilmesiydi. Amerikan Tıp Derneği yaptığı araştırmada KTS programı sonucunda doğumda ölüm oranınının 1000 bebekte 250'den 40'a düşürüldüğünü, ortalama yaşam süresinin 2 katına çıkarıldığını, salgın hastalıkların denetim altına alındığını göstermişti. (Valdez, 2009)

Reform süreci ile birlikte devlet bu sistemi kaldırmış, tıbbi masrafları yerel hükümetlerin sorumluluğuna bırakmış ve tıbbi bakım için harç alınmaya başlanmıştı. Milyonlarca insan bir gecede sigortasız ve gü-

vencesiz duruma düşmüştü. Hükümet 1980'de sağlığa bütçeden % 36.2 pay ayırırken bu rakam 2007'de % 24.3'e inmişti. Sağlık Bakanlığının yaptığı hesaplamada ise 1985 ile 2005 arasında kişi başına gelir 20 kat artarken sağlığa yapılan harcama 133 kat artmıştır. (Valdez, 2009)

Halk sağlığına yönelik bir diğer olgu da, son yıllarda Çin halkının eylemlerinde de öne çıkan, çevre sorunlarıdır. **Dünyanın en kirli 10 kentinden 7'si Çin'dedir** ve bu nedenle her yıl 300 bin kişi hayatını kaybetmektedir. Çin'in 7 büyük nehrinin % 60'ı insanların temasına uygun değildir. Özellikle Kuzey Çin'de su kıtlığı ciddi bir sorundur ve mevcut yer altı suları çok hızlı şekilde tükenmektedir. Erozyon vb. nedenlerle ekilebilir arazilerin % 40'ı verimsizleşmektedir. Tüm bunlar kapitalist restorasyonun doğrudan sonuçlarıdır. (Minqi, 2009)

4.d Eğitim

Reform süreciyle eğitim sistemi de kökten değiştirildi. Büyük Proleter Kültür Devrimi öncesi işçi ve köylü çocuklarına öncelik verilse de üniversiteye giriş sınavla oluyordu. BPKD ile birlikte sınavlar kaldırıldı. Üniversiteye gitmek isteyen gençler iki yıl boyunca bir komünde veya fabrikada çalışmaya gönderiliyor, çalışma süresi sona erdiğinde girmek istediği bölüme uygun olup olmadığını üniversite ele alırken öğrencinin halka ve çalışmaya yaklaşımını da çalıştığı birimdeki emekçiler değerlendiriyor ve emekçilerin ve üniversitenin onayı üzerine öğrenci üniversiteye kabul ediliyordu. Bu sistem aynı zamanda bilginin ve genç aydınların emekçi kitlelerle buluşmasını da sağlıyordu.

Reform süreciyle birlikte bu sistem kaldırılmış, eğitime destek azaltılmış, kırsaldaki çok sayıdaki okul kapanmak zorunda kalmış, eğitim paralı hale getirilmişti. Harçları ödeyemeyen çok sayıdaki öğrencinin okuma hakkı gasp edilmişti.

Çin'de eğitim 1994 yılına kadar parasız sayılabilir. Üniversitelerde ödenen harçla-

rın dışında çok büyük bir masraf gerekmiyordu. Bu döneme kadar daha çok devlet desteğini kaybeden kırsaldaki okullar kapanmıştı. Ancak 1994'den sonra şehir okullarındaki durum da değişmiştir. Günümüzde üniversitede okumanın yıllık maliyetinin ortalama olarak 3 bin dolara denk düştüğü belirtilmektedir. Bu miktarı işçi ve yoksul köylü çocuklarının karşılaması oldukça güçtür. (Weil, 2008)

Reform sürecinden kitlesel bazda en fazla yararlananlar akademisyenler ve bazı profesyonel mesleklere sahip olan kesimlerdi. Bu meslek gruplarının yaşam şartları emekçi kesimlerin aleyhine gelişmiş, revizyonist yönetim kendisine ideolojik-politik ve kültürel açılardan destek sunan bir kesime kavuşmuştur.

5. Çin ekonomisine genel bir bakış

"Toplamda hızlı büyümesine karşın Çin ekonomisi hiçbir zaman olmadığı kadar dengesiz ve krizlere karşı kırılabilir duruma gelmiştir." (Landsberg ve Buckett, 2008)

Çin'in ekonomik gelişimi, çift rakamlı büyüme oranları dünya genelinde dikkat çekmektedir. Kimi yaklaşımlar açısından bu gelişme kapitalizmin, neo-liberal politikalarının bir zaferidir. (Economist) Kimi anlayışlar ise küreselleşmenin şart koştuğu neo-liberal politikaların devletin de sürece dahil olmasıyla hayata uygulanmasının Çin'i başarıya götürdüğünü ifade etmekte ve krizlere giren Türkiye ve Latin Amerika ülkelerine Çin'i örnek göstermektedir. (Stiglitz). Kimi anlayışlar ise Çin'in gelişiminin ilerici bir niteliğe sahip olduğunu, kapitalizme alternatif kalkınma modelinin 3. Dünya ülkelerince takip edilmesi gerektiğini, Çin modelinin Washington Konsensüsüne alternatif olduğunu iddia etmektedir. (Arrighi). Bu yaklaşımların yanı sıra Çin'in gelişimini yüz milyonlarca emekçinin sömürsüne bağlı olduğunu, ihracata dayalı-küresel ekonomiye eklenmiş Çin'in bu büyümesinin uzun süreli olmayacağını, bu

gelişimin Çin'i sosyal emperyalist bir güce dönüştürdüğünü ifade eden devrimci bir yaklaşım da mevcuttur.

Çin, bugün dünya ayakkabı üretiminin 2/5'ini, tüm dünyada satılan oyuncakların yarısından fazlasını, tüm giysilerin 1/5'ini üretmektedir. Özellikle ABD, ayakkabı ithalatının % 60'ını, oyuncakların 2/3'ünü Çin'den ithal etmektedir. Çin ise ABD'den çok az mal ithal etmektedir. Çin'in ABD'den ithalatı halen 1930 seviyesinden düşüktür. (Studwell, 2007)

Hong Kong ile Guengdong arasında yer alan Pearl Nehri Deltasından yapılan ihracat Malezya ve Tayland'dan fazladır. Ancak bu durum da Çin'de üretimdeki adaletsizliği göstermektedir. Çin ihracatının % 71'i ve yabancı yatırım kaynaklı ihracatların % 82'lik kısmı 30 eyaletten 5'inde üretilmektedir. "*Güney Kore Maliye ve Ekonomi Bakanı Jin Nyum 2001 yılının sonunda Çin'in kendisini dünyanın tüm üretim tesislerini kendi içine çeken bir kara delik olan küresel bir üretim merkezi haline getirmesi karşısında adeta dövünüyordu.*" (Studwell, 2007)

Çin hükümetinin sömürü cennetleri haline dönüştürdüğü İhracat Bölgeleri'nde dünya genelinde benzer bölgelerde çalışan işçilerin 2/3'ü istihdam edilmektedir. Bu bölgeler içinde üç temel sanayi bölgesi öne çıkmaktadır. İlki emek-yoğun sanayide, yedek-parça üretiminde uzmanlaşan **Pearl Nehri Deltası**; sermaye yoğun sanayide ve araba, mobil telefon ve bilgisayar üretiminde uzmanlaşan **Yangtze Nehri Deltası** ve Çin'in Silikon Vadisi denilen **Zhongguan Cun** öne çıkmaktadır. (Arrighi, 2009)

UNCTAD'ın (BM Kalkınma ve Ticaret Konferansı) 2000 verilerine göre Çin; ABD, Almanya ve Japonya'nın ardından dünyanın en büyük dördüncü ekonomisidir. 1985-2000 yılları arasında ihracat payındaki artışta dünya birincisidir ve bu performansıyla ABD'yi 2'ye katlamıştır. (Landsberg ve Buckett, 2008)

Çin'in ticaret fazlası 2004'te 32 milyar dolarken 2005'te 102 milyar dolara çıkı-

rak rekor kırmıştır. (Pao-yu, 2008) Ancak Çin'in en büyük ticaret partnerleri olan AB ve Japonya'daki durgunluk ve ABD'deki kriz ve dev ticaret açığı bu gelişimin bir süre sonra alarm verici bir hale döneceğini haber vermektedir.

Çin'e yapılan doğrudan yabancı yatırım (DYY) 1985'te 1 milyar dolarken 2002'de 50 milyar dolara yükselmiştir. (Landsberg ve Buckett, 2008) 2002'den itibaren ABD'yi geçen Çin, doğrudan yabancı yatırımını en fazla çeken ülke olmuştur. (Pao-yu, 2008) "*Yabancı yatırımların Çin hükümetine gösterdiği itaatin ve DYY'lere uygulanan 'kısıtlayıcı' şartlara uymakta gösterdikleri gönüllülük büyük oranda Çin hükümetinin ucuz ve üretici emek gücünü bu yatırımcılara teslim etme niyetinden kaynaklanmaktadır.*" (Landsberg ve Buckett, 2008) 2008 yılında yabancı firmaların sayısı 430 bini geçmiştir ve kayıt altına alınan sermayeleri 2.1 trilyon dolarıdır. (People's Daily, 2008)

Buna rağmen yabancı yatırımcılar için Çin istediği koşulları tam anlamıyla sunmamaktadır. Bunun birinci nedeni Çin'in iç tüketiminin çok zayıf olmasından kaynaklı Çin pazarına yönelik yatırımlardan kâr eden şirket sayısı oldukça azdır. (Motorola gibi cep telefonu firmaları ve fast-food zincirleri hariç) Kâr edenler ihracata yönelik üretim yapan şirketlerdir. Bunların da karşısında sıkı ve sıkıcı bir bürokratik süreç vardır. Örneğin 1998'e kadar hiçbir firmaya doğrudan ihracat yapma izni verilmemiştir. Bunlar devlete bağlı acentelere komisyon ödeyerek yapılıyordu. Üretim izni-lisansı almak da oldukça zordur.

"1990'ların başında, Toshiba ve diğer büyük Japon şirketlerine, kendi yedek parça imalatçıları da beraberlerinde getirmediikleri takdirde hiç zahmet edip gelmemeleri gerektiği açıkça bildirildi." (Arrighi, 2009)

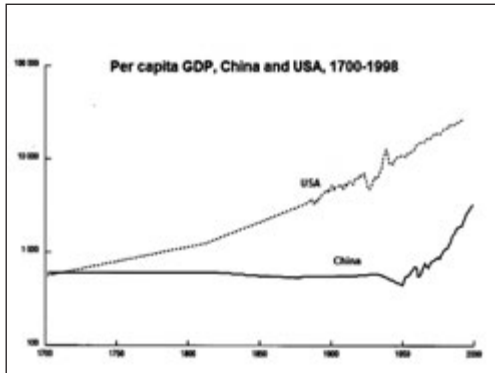
Gerek devlet desteğini alan gerekse de halkın tüketim tercihlerin iyi değerlendirilen Çinli firmalarla baş etmek oldukça zordur. Örneğin otomobil piyasasında yıllarca

yer edinmeye çalışan Peugeot, otomobil üretimini yabancı firmalardan öğrenen Çinli Cherry firmasının karşısında tutunmakta zorluk yaşamaktadır. (Studwell, 2007)

Çin bu süreç içinde basit ve doğal kaynaklara dayalı ürünlerden teknolojik ve ileri teknoloji ürünü metallerin üretimine ve ihracatına geçmeye başlamıştır. İleri teknoloji ürünlerinin ihracatının payı 1985'te % 3'ken bu oran 2000'de % 22'ye sıçramıştır. Doğal kaynak eksikli olmayan imalat ürünlerinin ihracattaki payı ise % 88'e yükseldi. (Landsberg ve Buckett, 2008) Ancak bu ürünlerin üretilmesinde yabancı sermayenin önemli bir ağırlığı bulunmaktadır. 1996'da ileri teknoloji ürünlerini üreten firmaların % 59'unu yabancı firmalar karşılarken bu rakam 2000'de % 81'e çıkmıştır. (Landsberg ve Buckett, 2008)

Çin'in yüksek büyüme oranı başta ABD olmak üzere diğer ülkelere yaptığı ihracattan kaynaklanmaktadır. Bu anlamda en büyük ticaret ortağı ABD'dir ve ABD'nin Çin'den ithalatını sürdürebilmesi için Çin, ihracattan kazandığı gelire ABD'ye borç vermektedir. Bu ilişki ABD'deki krizin Çin'i de doğrudan etkilemesine sebep olmaktadır. 2004 yılındaki % 9.7'lik büyümenin % 5.7'si yani % 60'ı dış pazarlardan Çin ürünlerine artan talebe bağlı olarak oluşmuştur.

Tablo 4: ABD ile Çin'in büyüme oranlarının karşılaştırılması (1700-1998)

(www.internationalist.web)

Economist dergisi dahi mevcut krizde Çin'in "kapitalist" yönde derinleştikçe kri-

zin etkisinin artacağını, "planlı ekonomiye" güç verdikçe ise toparlanma eğiliminde olacağını ifade etmektedir. Devlet şirketlerinin hükümetin emri ile işçi çıkarmaması ve üretimi devam ettirmesi sınai üretimin büyük düşüşe rağmen yine de büyümesini sağlamaktadır. (2007'de % 18 büyüyen sınai üretim 2008'de yalnızca % 5.7 büyüyebilmiştir.) (Economist, 2009/b)

İhracata bağımlılık ve derinleşen ekonomik kriz nedeniyle Çin Merkez Bankası ülkeyi "en kötü senaryoya hazır olmaları" noktasında uyarılmış, Başkan Hu Jintao ise görünümün hiç de iyi olmadığı yorumunu yapmıştır. 2007'de % 11.9 oranında büyüyen Çin'in 2009 yılında % 6.5'e kadar düşebileceği Dünya Bankası'nın 17 Mart 2009 tarihli açıklamasında ileri sürülmektedir. Çin'in bu noktada en önemli sorunu ise ihracat fazlası ürünün iç pazarda talep görmemesi, halkın yoksulluğu nedeniyle üretilen ürünlerin eritilememesidir. (Branagan, 2008) Tüketici talebi 2008'de Çin'in büyümesinin yalnızca % 36'sını oluşturmuştur. (Economist, 2009/c)

Tablo 5: İhracatın görünümü (Ekim 2008-Mayıs 2009)

(Xinhua, 2009)

Yüksek büyüme oranlarını sürdürebilmek için Çin devleti büyük yatırımlar yapmakta, altyapı hizmetlerine büyük paralar harcamaktadır. Keynesyen anlayışa uygun olarak havaalanları, ticaret merkezleri, gökdelenler inşa edilmektedir. Ancak bunların önemli bir kısmı kullanılmamakta veya yeterince verimli çalışmamaktadır. Örneğin Henan eyaleti tarihin en derin ekono-

mik krizini yaşamasına ve iflas eden fabrikalara karşın bu sorunları çözmek yerine inşa edilen devasa ticari merkezinde şehrin yaşadığı büyük su sorununa karşın suni bir göle, Eyfel Kulesi büyüklüğünde piramit şeklinde otele ve verimli arazilerin üzerinden geçen otobanlara yer verilmiştir. Bu ve Asya'nın ikinci büyük gökdeleninin inşası gibi devasa yatırımlar halkın ihtiyaçları göz önüne alınarak gerçekleştirilmemektedir. (Pao-yu, 2008)

Çin dünya ekonomisinde artan yerine paralel olarak uluslararası piyasalarda daha fazla söz hakkı istemektedir. Yaklaşık 2 trilyon dolarlık döviz kaynağı olan Çin, IMF'nin en önemli borç kaynakları arasında sayılmaktadır. Bunu fırsata çevirmek isteyen Çin, IMF yönetiminde daha fazla söz hakkı istediğini çeşitli vesilelerle dile getirmektedir. Çin emperyalist-kapitalist sistemde daha etkin bir konum talep etmekte, gücünün tanınmasını istemektedir.

Çinli yöneticiler bir yandan doların durumu üzerine kaygılarını ifade ederken ve Merkez Bankası Başkanı Zhou Xiaochuan dolar yerine yeni bir uluslararası para biriminin oluşturulmasını önerirken öte yandan birçok ülkeyle yaptığı ticaret anlaşmalarında doları kullanmaktan vazgeçmektedir. Arjantin, Endonezya, Malezya, Güney Kore, Brezilya'nın içinde olduğu birçok ülkeyle yaptığı ticari anlaşmalarda dolar değil yu-anla ödeme kararı alınmıştır.

Çin, 1980'lerin başında emperyalist-kapitalist dünya sistemine eklemlendiği halde emperyalizme bağımlı bir yarı-sömürgeye dönüşmediyse, dünya siyasetine güçlü bir aktör olarak girdiyse ve emperyalist politikalar üretmeye başladıysa bunda Çin'in devrimden sonra yaklaşık 30 yıl boyunca emperyalizmden bağımsız bir kalkınma yolu seçmesinin belirleyici bir etkisi bulunmaktadır. Devrime ihanet eden kapitalist-yolcular sosyalizmin sağladığı altyapıyı ve işgücünü sömürü ve yağma politikaları için kullanmış ve yeni bir süper güç adayı haline gelebilmiştir. Bunun en bariz yansıması ise

Çin'in yalnızca doğrudan yabancı yatırım çekmesi, dünya ticaretindeki etkinliği ve diğer büyük güçlere verdiği borçlar değil, aynı zamanda Çinli şirketlerinin gerçekleştirdiği doğrudan yabancı yatırımlardır. Çin'in sermaye ihracının incelenmesi sosyal-emperyalist bir güce dönüşmesi konusunda önemli veriler sunmaktadır.

6. Çin'in sermaye ihracı

"Onlar (Çin) buraya Afrika'nın yeni sömürgecileri olarak Batı'nın yerini almaya geldiler." (Michael Sata- Zambialı muhalefet lideri) (Siddarth, 2009)

Emperyalizmin en belirgin özelliklerinden biri de meta ihracatının yerine sermaye ihracının belirleyici bir konuma gelmesidir. Çin de meta ihracatından biriktirdiği sermaye ile hem ürettiklerine yeni pazarlar bulabilmek hem de ihtiyaç duyduğu petrol ve diğer doğal kaynaklara ulaşabilmek için etkin ve çoğu zaman saldırgan bir politika izlemektedir. Bu bölümde genel hatlarıyla Çin'in gerçekleştirdiği sermaye ihracının özelliklerine değineceğiz.

Çin'in sermaye ihracatı amacıyla gerçekleştirdiği eylemlerin doğal kaynaklar, yatırım imkanları ve ürünlerini satmak için pazar arayan emperyalist-kapitalist devletlerden bir farkının olmadığı genel olarak kabul görmektedir.

2000 yılında "Küresel Düşün" şiarını kabul eden Çin şirketleri ülke içinde yatırım yapmak yerine diğer ülkelere yatırım yapmayı daha çok tercih etmeye başladı. Çin şirketlerinin yabancı yatırımları 2002'de 2.5 milyar dolar olmuş ve hızla yükselmiştir. (Landsberg ve Bucket, 2008) Çin'in dış ülkelere yatırımı 2007 yılında 18.6 milyar doları, 2008 yılında 52.1 milyar doları buldu. Bu, dünyadaki toplam dış yatırımın % 0.6'sına denk olmasına karşın hızla artışı dikkat çekmektedir. Çinli şirketler 2009'un ilk ayında ise yatırım amacıyla 16.3 milyar dolarlık anlaşma imzaladı. 2009'un sonunda dış ülkelere doğ-

rudan yatırımın 150-180 milyar doları bulması beklenmektedir ve ülke içindeki 80-100 milyar dolarlık yatırım düşünlüğünde dış ülkelere sermaye ihracatına Çin'in verdiği önem daha iyi anlaşılmalıdır. (Chan, 2009)

Aynı zamanda Çinli şirketler diğer büyük şirketlerle anlaşmalar imzalamakta, ortaklık kurmakta veya belirli bölümlerini satın almakta, hisse sahibi olmaktadır. 2004'te TCL Fransız Alcatel'le ortaklık kurarken, 2005'te Lenovo IBM'in PC bölümünü satın aldı, Nanjing Otomotiv İngiliz Rover'in hisselerinin çoğunluğunu satın aldı ve 2008'de Zoomlion İtalyan CIFA şirketini aldı. Çin'in Afrika, Latin Amerika ve Güneydoğu Asya'ya yönelik kredi ve yardımları 2002'de 1 milyar dolarken bu rakam 2006'da 27.5 milyar doları, 2007'de ise 25 milyar doları buldu. (Chan, 2009)

Çin, Ortadoğu'nun petrolünün en önemli müşterilerinden biri olduğu için Ortadoğu'daki gelişmelere de daha fazla müdahil olmaktadır. Ocak 2009'da Çin'in tüm petrol ithalatının % 50'si Ortadoğu'dan karşılanmaktadır ve bu rakamın 2015'te % 70'e çıkması beklenmektedir. Ancak bölgedeki istikrarsızlık nedeniyle Çin ithalat kaynaklarını çeşitlendirmeyi planlamakta ve bu amaçla Latin Amerika ve Afrika'ya daha fazla önem vermektedir. (Bezlova, 2009)

12 Şubat 2009'da Çin'in metal devi Chinalco dünyanın en büyük ikinci madencilik şirketi olan Rio Tinto'yla 19.5 milyar dolarlık anlaşma imzalayarak şirketin % 18.5'ine sahip oldu. 17 Şubat'ta Rusya'ya 25 milyar dolar, 18 Şubat'ta Venezüella'ya 4 milyar dolar, 19 Şubat'ta Brezilya'nın Petrobras şirketine 10 milyar dolar kredi veren Çin, karşılığında petrol alacak. 16 Şubat'ta Çin, İran ile 3.2 milyar dolarlık bir anlaşma imzalayarak İran Körfezinde doğalgaz arama ve çıkarma hakkına kavuştu. (Cha, 2009)

Çin'in Latin Amerika'daki yatırımları da artmaktadır. Özellikle ABD veya Bush karşıtı olarak kendisini gösteren Latin Amerikalı hükümetlerin Çin ile ilişkileri

gelişmektedir. Çin, Nisan 2009'da kalkınma amaçlı programlar için Venezüella'ya 12 milyar dolar, Ekvador'a hidroelektrik santirali için 1 milyar dolar, Arjantin'e 10 milyar dolar kredi vermiştir. Bu kredilerin karşılığında da petrol talep etmektedir. Özellikle Venezüella'ya verdiği krediden sonra Çin'e verilen günlük 380 bin varil petrol 1 milyon varile çıkmıştır. Bu ve benzeri anlaşmalarla Çin, ABD'den sonra Latin Amerika'daki en büyük ticari ortak olmuştur. (Simon, 2009)

Çin'in özellikle Afrika'ya yönelik açılımı dikkat çekicidir. Zengin doğal kaynakları nedeniyle yüzlerce yıldır sömürülen Afrika ülkelerine bu kez de Çin sömürü ve yağma için gitmekte, Afrika halklarının öfkelerini üzerine çekmektedir.

Çin, Afrika'ya açılırken oradaki yönetimlere kendisini bir alternatif olarak sunmakta, ekonomik yardımlar yapmakta, doğal kaynaklar karşılığında büyük altyapı tesisleri inşa etmekte, kendisini dost olarak göstermektedir. Aynı zamanda insan hakları ihlalleri ve iç savaşlar nedeniyle dünya kamuoyunun tepkisini çeken birçok Afrika hükümeti, bu sorunlara önem vermeyen Çin'e sempatiyle yaklaşmaktadır. Bunun sonucunda Çin ile Afrika arasındaki ticaret 1980'lerin başında 10 milyon dolarken 2008'de 107 milyar dolar olmuştur. 2007'de Kongo ile bakır, kobalt, altın vb. kaynaklar için 9 milyar dolar anlaşma imzalayan Çin karşılığında yol, okul, baraj yapma sözü vermiştir. Ancak ekonomik krizle birlikte düşen fiyatlar nedeniyle Kongo bu anlaşmada zayıf bir konumda yer almaktadır. (Polgreen, 2009)

Son yıllarda Çin, İngiltere ve Fransa'yı geçerek ABD'den sonra Afrika'nın en büyük ikinci ticari ortağı oldu. 1995'ten 2007'ye kadar Çin ile Afrika kıtası arasındaki ticaret yıllık % 24 oranında artış gösterdi. 2002 ile 2003 arasında iki katına çıkarak 18.5 milyar doları buldu ve 2007'de 74 milyar dolara ulaştı. Çin'in ithalatı bu ilişkide ezici bir yere sahiptir. Çin sadece 1.1 milyar dolarlık bir ihracatta

bulunmuş, geri kalanını ithal etmiştir. (Siddarth, 2009)

2007 yılında Angola, Güney Afrika, Sudan, Mısır ve Nijerya Çin'in Afrika'daki en büyük beş ticaret partneriydi. En fazla ithal edilen ürün ise doğal kaynaklardır. (% 80) Mozambik'in yağmur ormanlarını denetimine alan Çin; Sudan'da petrol, Kenya'da tekstil, Zimbabve'de uranyum, Kongo'da kobalt şirketleri ile faaliyet göstermektedir. Nijerya için uydu yapmış, Gana kırsalı için telefon ağı inşa etmiştir. Çin'in büyük inşaat şirketleri de Afrika'da yoğun şekilde çalışmaktadır. Birçok ülkede hastane, tren yolu, havaalanı, otel, stadyum, parlamento binası, baraj inşa etmektedir. (Siddarth, 2009)

Çin Afrika ile "ticaret"te diğer emperyalist güçlere yetişse de doğrudan yatırımında AB ve ABD'nin oldukça gerisindedir. Çin'in yatırımları Afrika'daki tüm yabancı yatırımların % 1'inden azdır. 2006'da Çin'in sermaye ihracatının ise % 3'ü Afrika'ya yönelmişti. Ancak Çin'in Afrika'ya yatırımları hızlı şekilde artmaktadır. Özellikle krizle birlikte yatırımlarını azaltan Avrupalı ve ABD'li şirketlerin yaratacağı boşlukları doldurmak Çin'in önemli bir hedefidir. 2000 yılında oluşturulan "Çin-Afrika İşbirliği Forum"u ile diplomasi, ticari anlaşmalar, borç affı, yardım paketleri ve ucuz kredi gibi yöntemlerle Çin Afrika'da etkisini arttırmaktadır. Örneğin Çin, Angola'ya % 1.5 faizle 17 yıllığına 2 milyar dolarlık kredi vermiştir. Karşılığında ise Angola Çin'e günde 10 bin varil petrol vermeyi kabul etmiştir. Bu politika Batılı emperyalist güçlerin Afrika'ya yaklaşımının aynısıdır.

Çin'in 2006 yılında diğer ülkelere yapacağı 125 doğrudan yatırımın 26'sı Afrika ülkelerineydi. Bu yatırımları genellikle devlet şirketleri olan Sinopec, Petrochina vb. şirketler yapmaktadır. Birçok özel Çinli şirket de ucuz işgücü nedeniyle Afrika'da fabrikalar kurmaktadır. Örneğin bisiklet üretimi için Gana'ya fabrikalar kurulmuştur. Yine ABD ve AB'nin tekstil kotasını kırmak için Afrika'da tekstil fabrikaları

açılmaktadır. (Siddarth, 2009) Son 2 yıl içinde Afrika'da faaliyet gösteren Çinli şirketlerin sayısı 2 katına çıkarak 2 bini geçmiştir. Yalnızca Nijerya'da 400 Çinli şirket mevcuttur.

Angola tüm petrolünün % 25'ini, Sudan ise 2/3'ünü Çin'e satmaktadır. İhracatı da yine Çinli firmalar yapmaktadır. Sudan'daki 15 büyük yabancı şirketin 13'ü Çinli şirketlerdir. Darfur krizinin ardında da Çin ile ABD arasındaki kapışmanın etkisi bulunmaktadır. (Siddarth, 2009)

Çin, sosyalist dönemde sömürgeciliğe karşı mücadele eden Afrika ülkelerine yardım ve destekte bulunmuştu. Örneğin Tanzania ile Zambiya arasında kâr almadan tren yolu döşemiş, binlerce Afrikalı öğrenci Çin'de eğitim görmüş, binlerce Çinli doktor, teknisyen, mühendis Afrika ülkelerine yardıma gönderilmişti. Aynı zamanda BM ve diğer uluslararası forumlarda Çin ile Afrika ülkeleri ortak hareket etmişti. Ancak Mao'nun ölümünden sonra bu politikalar değişmiş, kapitalizmin restorasyonuna paralel Çin sömürgeci bir güç olarak kıtada faaliyete başlamıştır. Çin'in reform süreciyle birlikte dış politikadaki eşitlikçi yaklaşımı da terk edilmiş, Afrika halkları yerine Afrika halklarını baskı altında tutan yoz diktatörlüklerle ilişkilerini geliştirmiş ve onları güçlendirmiştir. 2006'da Çin Başkanı Hu Jintao Zambiya'yı ziyaret ettiğinde Zambiyalı işçilerin büyük protestolarıyla karşılanmıştı. Yine Nijer Deltasının Özgürlük Hareketi ve Nijer Deltası Halk Gönüllü Gücü gibi örgütler emperyalist şirketlere yönelik eylemleriyle Shell, Eni, Chevron gibi şirketlerin petrol arama ve çıkarma amaçlı tesislerinin önemli kısmının kapanmasını sağlamıştır. Bu, Çin'i de rahatsız etmektedir.

7. İşçi ve emekçilerin mücadelesi

Çin işçi sınıfı büyük bir mücadele ve direniş geleneğine sahiptir. Sürecin pasif bir aktörü değildir. Gerek devrim öncesinde gerçekleştirdiği büyük eylemlerle gerekse

de devrimin gerçekleşmesinde Çin işçi sınıfı ve emekçileri büyük bedeller ödemiştir.

Devrimden sonra Mao döneminde, işçi sınıfı devrimin önderi olarak, sosyalizmin inşasına aktif şekilde katılmış, politikaların belirlenmesinde, yarattığı kitle hareketleriyle damgasını vurmuştur. Sosyalizmde sınıf mücadelesinde geri dönüşe karşı devrimin kazanımlarını sahiplenmek ve yeni burjuvaziye karşı mücadeleyi ilerletmek için de işçi sınıfı önemli bir rol oynamış, Büyük Proleter Kültür Devrimine büyük katkı sağlamış, önemli kazanımlar elde edilmiştir. Ancak Kültür Devriminin kazanımlarının ve Kültür Devrimi anlayışının yeterince kurumsallaşmaması ve sona erdirilememesi nedeniyle revizyonizmin iktidarı gasp edilişi engellenememiştir.

Reform süreci, revizyonist yönetimin dilediği rahatlıkta ve hızda gerçekleşmemiştir. Bunda en büyük etken yazımızın içerisinde de vurguladığımız gibi işçi sınıfının sergilediği direnç ve karşı koyuştur. Ancak politik önderlikte yaşanan sorunlar ve revizyonist yönetimin Mao'nun meşruiyetine açıktan karşı çıkmaması, reformları adım adım, büyük bir dikkatle ele alması ve büyük bir baskı ve denetim mekanizması kurması işçi sınıfının ve diğer emekçilerin ülke çapında organize bir hareket yaratmasına güçlük çıkarmaktadır.

Sosyalist dönemde işçiler düşük maaş alıyorlardı. Ancak hakları ve imkanları günümüze göre oldukça fazlaydı. Barınma ve ev masrafları için çok az bir ücret ödenmekte, ücretsiz veya çok düşük bir ücret karşılığı sağlık hizmeti almakta, fabrika kafeteryalarında düşük ücrete yemek yemekte, giysi, yakacak vd. ihtiyaçlar için destek almaktaydılar. Çocuk bakımı ve çocukların eğitimi de ücretsiz olarak sunulmaktaydı. Erkekler 60, kadınlar 55 yaşında emekli olduklarında çalışırken elde ettikleri gelirin % 80'ini alabiliyorlardı. İş birimlerinin ve komünlerin geliri arttıkça hayat şartları da doğru orantılı olarak gelişiyor, özellikle Büyük Proleter Kültür Devrimi sırasında çalışanlar işyer-

lerindeki yönetime doğrudan katılıyorlardı. (Pao-yu, 2008)

2000'li yıllarla birlikte, özellikle sömürünün oldukça ağırlaşması ve krizin derinleşmesiyle beraber işçi eylemlerinde büyük bir artış görülmektedir. 1999'da resmi olarak rapor edilen 198 bin emek direnişi 2000 yılında 327 bin 152'ye çıkmış, en az 3 kişiyi kapsayan 8 bin 247 faaliyete 259 bin 445 kişi katılmıştır. 2002'de eylemler daha da artmıştır. 50 bin petrol işçisinin Daqing Şehri'ndeki yürüyüşü, Liayong'da devlet baskısına karşı 30 bin işçinin protesto eylemi bunlara örnektir. (Landsberg ve Burkett, 2008) 2004 yılında 100'ü aşkın kişinin katıldığı eylemler günde 200 ile 300 arasındaydı ve yılda 74 bini bulmaktaydı. (Pao-yu, 2008)

İnsan Kaynakları ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 8 Mayıs 2009'da yaptığı açıklamaya göre iş yaşamında yaşanan sorunlar bir yıl öncesine göre % 98 artmış ve toplamda 1.2 milyon işçiyi kapsamıştır. (Sharp, 2009)

Çin'de krizle birlikte işçilerin tepkisinin daha militan ve şiddet içeren bir özellik kazandığı da görülmektedir. Aralık 2008'de işten atılan oyuncak fabrikası işçileri Guangdong'da camları kırdılar ve polis arabalarını ters çevirdiler. Harbin'deki likör fabrikası işçileri şirketin merkezini basarak ödenmemiş maaşlarını talep ettiler. Sichuan'da yedi bölgede 20 bin taksi şoförü hak gasplarına ve hayat pahalılığına karşı grev yaptı, yollarda barikatlar kurup polisle çatıştı ve eylemleri sonucunda talepleri kabul edildi. (Demick, 2008)

17 Nisan 2005'te Japon elektronik firmasında çalışan 16 bin işçi sendika hakkı için greve gitti ve 30 Haziran'da talepleri kabul edildi. 27 Haziran 2005'te 529 Japon firmasının faaliyet yürüttüğü Dalian Kalkınma Bölgesi'nde 30 bin işçi ücret artışı için greve gitti ve kazandı. 6 Mart 2006'da Yunnan Tekstil Bölgesi'ndeki binlerce işçi, işçi konseyine yalnızca müdürlerin alınmasını protesto etmek için grev yaptı.

2000'li yıllara kadar işçi eylemlerinde en

önemli sorun istikrarlı bir önderliğin oluşmaması ve koordinasyonun sağlanamamasıdır. Yukarıdaki örnekler ve benzeri çok sayıda grevin örgütlenmesi Çinli emekçilerin koordinasyon ve örgütlenme doğrultusunda önemli adımlar attığını göstermektedir. Grevlere önderlik eden işçilerin ve komitelerin 2005'ten bu yana kendilerini açıktan ifade edip pazarlık yapmaya başlamaları da bir diğer gelişmedir. ÇKP önderliği 2004'te işçi eylemleriyle ilgili aldığı kararda bu eylemlerin halk içi çelişkilere dahil olduğunu ve yerel yönetimlerin müdahale ederken çok dikkatli olmaları gerektiğini, işçilerin tepkisini dindirmek için yerel parti örgütlerinin arabulucu rolü oynaması gerektiğini belirtmektedir. (CLB, 2008)

Tablo 6: Eylemlere katılan işçi sayısındaki artış
(CSR, 2005)

Çinli işçiler siyasi, ekonomik ve sosyal koşullarda değişim talep etmekte ve bağımsız-kolektif işçi örgütleri oluşturmayı deneyimlemektedir. Bu protestolar içinde özellikle devlet işletmelerinin özelleştirilmesi on binlerce işçinin eylemler örgütlenmesine sebep olmaktadır. Özelleştirme sırasında fabrika yönetiminin, parti ve yerel yönetimin yolsuzlukları, özelleştirme sonrasında işten atılmaları ve kaybedilen haklar işçi protestolarının konuları olmaktadır. Yalnızca patronlar değil Komünist Parti üyeleri ve resmi sendika temsilcileri de işçilerin öfkesini üzerine çekmektedir. Fabrikalardaki "halk temsilcileri" de genellikle işçiler tarafından özgür şekilde seçilemediği için temsilci meclislerinde

özelleştirme yanlısı kararlar çıkmaktadır. Eylemlerde orta yaş ve üstü, Mao dönemini yaşayan işçilerin sosyalist dönemdeki sloganları yükselttiği ve elde ettikleri bilinci gençlere aktarmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Daha yaşlı işçilerin eylemlere öncülük etmesinin bir diğer nedeni ise işlerini ve sosyal haklarını bir kez kaybetmeleri halinde yeniden iş bulmalarının oldukça zor olmasıdır. (Weil, 2008)

İşçi eylemlerinde halen Kültür Devrimi döneminin yöntemleri uygulanmaktadır. 2000 yılında matbaa işçilerinin gerçekleştirdiği grevde işçiler Kültür Devrimini örnek aldıklarını belirterek müdürleri zorla matbaadan atmışlar, fabrikaya el koymuşlar ve işçi yönetimini tesis etmişlerdir.

2001'de Zhengzhou'da Mao'nun ölüm ve doğum yıldönümlerinde on binlerce işçi Mao'nun heykeline yürümekte ve revizyonist yönetimi protesto etmektedir. Yerel yönetim heykeli yürümeyi yasaklayarak ve eylemde ÇKP'nin işçi sınıfını temsil etmediğini belirten ve sosyalist yola geri dönülmesini talep eden bildirileri hazırlayıp dağıtanları tutuklayarak cevabını vermiştir. Ancak bu baskıcı tutum karşısında internet üzerinden ülke çapında işçilere destek kampanyası örgütlenmişti. (Weil, 2008)

Yine, Henan bölgesinde Nanjiecun köyünde toprakların yeniden kolektive edilmesi ülkemiz basınında da haber olmuş, köyde komün dönemindeki sistem kurulmuş ve üyelerine temel sağlık ve eğitim hizmetleri de sunulmaya başlanmış, köy, diğer köyler için de model olmuştur.

Çin'de tanınan bir yazar olan Qian Liqun, günümüz Çin'de Mao'nun mirasıyla ilgili olarak "bitirilmesi zor, ama çöpe atılması da imkansız bir meyve" yorumunu yapmaktadır. Yine günümüz Çin'de kendisini "yeni sol" olarak tanımlayan entelektüeller ÇKP'nin seçtiği kalkınma yoluna, neo-liberal düşüncelere, kapitalizmle bütünleşme çabasına ve özellikle kırsal bölgelerde yoğunlaşan sorunlara karşı sert eleştiriler getirmekte, bu eleştirileri Mao'yu ve devri-

min miraslarını sahiplenerek ve savunarak yerine getirmektedir. (Dirlik, 2006)

Robert Weil, Çin'de sol hareketin 3 ana akıma ayrıldığını belirtmektedir. "Eski sol" denilen ve genellikle parti saflarında gelişen ilk akım reform sürecinin sonuçlarından dolayı muhalefet etmektedir. "Maoistler" Mao dönemindeki devrimci politikaları ve BPKD'yi savunmaktadır ve "yeni sol" denilen bir diğer akım da genellikle gençler arasında ve akademik çevrelerde görülmekte ve STÖ'lerde faaliyet yürüten ve Marksizm'den sosyal demokrat düşüncelere kadar geniş bir kesimi içinde barındıran bir akımdır. 2001'den bu yana bu akımların önde gelen örgütlenmelerinin internet üzerinden örgütlenen toplantılarla bir araya geldiği ve ortak planlar hazırladıkları belirtilmektedir. Bu çabaların bir sonucu olarak Ekim 2004'te ÇKP üye ve kadroları ile asker ve aydınlarından oluşan bir grubun Başkana yönelik hazırladığı açık mektupta Zhengzhou'da 4 işçinin 3 yıl hapisle cezalandırıldığı bildiridekine benzer konulara değinilmiş ve kapitalist yola son verilmesi çağrısında bulunulmuştur. (Weil, 2008)

8. Sonuç

70'li yıllarda Bretton Woods sisteminin çökmesi ve petrol şokları ile neo-liberal politikalar emperyalist-kapitalist dünyada öne çıkmış, ABD'de Reagan, İngiltere'de ise Thatcher'in öncülüğünde neo-liberal reformlar tüm dünyayı sarmıştır. Aynı dönemde bu politikalara bir katkının da Çin'den gelmesi ilgi çekicidir ve bu politikalar aracılığıyla Çin'de kapitalizmin restore edilmesi 20. yüzyılın en önemli olguları arasında yerini almıştır.

Bugün Çin, emperyalist-kapitalist sistemin bir parçası ve önemli bir aktörü olarak pazar paylaşımı mücadelesine genç, dinamik ve saldırgan bir ülke olarak dahil olmaktadır. Bu, hem ülkesindeki 1 milyarın üzerindeki emekçinin hem de dünyanın farklı bölgelerindeki emekçilerin yoğun sö-

mürüsü ve izlenen baskıcı politikalar sayesinde hayat bulmaktadır.

Bu yazıda genel hatlarıyla Çin'deki reform sürecinin sonuçlarını ele almaya ve sosyalist dönemdeki sistemle karşılaştırmasını yaparak reformlardan kimlerin kazanarak kimlerin ise kaybederek çıktığını göstermeye çalıştık.

Çin'deki reform süreci Başkan Mao'nun siyasi çizgiyi esas almasının ve kitlelerin siyasal bilinçlerinin gelişmesinin ve kitle hareketleriyle müdahale etmesinin önemini bizlere göstermektedir. Teorik ve "masumane" tezlerin zaman içinde nasıl bir canavara dönüştüğünü yine Çin'deki reform sürecinden anlamak mümkündür.

Çin'deki kapitalist yolcular, iktidarı ele geçirerek ülkenin izlediği yolu değiştirmede başarıya ulaşırlar da Çin halkının ve dünyadaki devrimci kitlelerin Başkan Mao'ya olan sevgilerini sürdürmesine ve bıraktığı mirası sahiplenmesine engel olamamışlardır. Onlar için en büyük tehdit ve tehlike de üzerlerinde dolaşan komünizm hayaletinin bir gün emekçilerin elinde ete ve kemiğe bürünmesidir.

Kaynaklar

- Andreas, Joel. Changing Colours In China, (Kasım-Aralık 2008) *New Left Review* 54, www.newleftreview.org/?issue=288,
- Landsberg, Martin Hart&Burkett, Paul (Ocak 2006). *Küresel Çatışmanın Yeni Aktörü Çin ve Sosyalizm*, Kalkedon Yayınları.
- Studwell, Joe. (2007). *Çin Rüyası, Dünyanın Keşfedilmemiş En Büyük Pazarının Araştırılması*, Ledo Yayıncılık.
- Minqi, Li. (2009). *Yükselen Çin ve Kapitalist Dünya Ekonomisinin Çöküşü*, Epos Yayıncılık.
- Arrighi, Giovanni. (2009). *Adam Smith Peakin'de, 21. Yüzyılın Soykütüğü*, Yordam Kitap
- Weil, Robert. Conditions of the Working Classes in China, *Monthly Review* <http://monthlyreview.org/0606weil.htm> (31 Aralık 2008)
- Pao-yu Ching, An analysis of China's capitalist reform, (27 March 2008) <http://politicaleconomy.info>
- Pao-yu Ching, (31.12.2008/b) Mao's Legacy

in China's Current Development, <http://www.bulatlat.com/news/5-34/5-34-mao.htm>

- Prof. Pao-yu Ching, American Imperialism and its Domination over Asia Refuting the Myth that China is becoming an economic super power, (09.12.2006) *Asia Pacific Research Network (APRN)*, <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=4999>,

- Dirlik, Arif. (2006) *Global Modernite ve Sosyalizm: Üçüncü Dünya Hayaleti, Globalizasyon ve Çin Halk Cumhuriyeti*, Salyangoz Yayınları.

- Siddarth, (2009) China in Africa, *People's Truth dergisi*, sayı 4

- Chinese manufacturing, Poorly made, *Economist dergisi*, 14 Mayıs 2009/a

- Strong as an ox?, *Economist dergisi*, 22 Ocak 2009/b

- Troubled Tigers, *Economist dergisi*, 29 Ocak 2009/c

- Speaking Out The Workers' Movement in China, *China Labour Bulletin Research Reports No.5*, December 2007

- Han Dongping, Rural Reforms and the Future of Rural China, *Monthly Review Web Site* (31 Aralık 2008)

- Li Changping, Be Cautious When Talking about Land Privatization, *China Left Review*, no. 1, <http://chinaleftreview.org/index.php?id=40> (01.07.2009)

- Erickson, Luke. Land from the Tiller, The Push for Rural Land Privatization in China, *China Left Review*, issue no. 1, <http://chinaleftreview.org/index.php?id=58> (01.07.2009)

- Wen, Dale Jiajun. The Debate about Land Privatization and Real Democracy, *China Left Review*, no 2, <http://chinaleftreview.org/index.php?id=62> (01.07.2009)

- Veronica M. Valdez , China's De-Socialized Medicine,

http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=4999 , (23 Haziran 2009)

- Chan, John. China emerges as a major exporter of capital, <http://www.wsws.org/articles/2009/may2009/chin-m19.shtml> (19 Mayıs 2009)

- Branigan, Tania. 30-year journey from Mao to the market, *Guardian gazetesi*, 18 Aralık 2008

- Romero, Simon&Barrionuevo, Alexei. Deals Help China Expand Sway in Latin America. *Guardian Gazetesi*, 16 Nisan

- Kurtenbach, Elaine. 30 years transform China, but not its politics, *Associated Press*, 17 Aralık 2008

- Sharp, Matthew W. Baidu Workers End Strike, but Trend is Significant, *Wall Street Journal*, 18 Mayıs 2009

- Chan, Jenny Wai-ling. The End of the MFA and the Rising Tide of Labour Disputes in China, *CSR Asia Vol.1 Week 11*, 2005

- Cha, Ariana Eunjung. As China's Jobless Numbers Mount, Protests Grow Bolder Economic Woes Shining a Light On Social Issues, *Washington Post Foreign Service*, 13 Ocak 2009

- Cha, Ariana Eunjung Cha. China Gains Key Assets In Spate of Purchases, *Washington Post Foreign Service*, 17 Mart 2009

- Polgreen, Lydia. As Chinese investments in Africa drop, so does hope, *International Herald Tribune*, 26 March 2009

- Demick, Barbara. In China, anger rises as economy falls, *Los Angeles Times*, 12 Aralık 2008

- Coonan, Clifford. China crisis as economy crumbles, *Independent gazetesi*, 6 Mart 2009

- Bezlova, Antoaneta. Energy security guides China on Gaza, *Asia Times*, 15 Ocak 2009

- *People's Daily*, 25 Aralık 2008

- *Xinhua Haber Ajansı*, 11 Haziran 2009

- <http://internationalist.webs.com/>

Tarihi dersler ışığında komünist partilerde iki çizgi mücadelesi -1-

Komünist partisi toplumdaki ayrı bir olgu değildir

Marksizm-Leninizm-Maoizm bilimi, iki çizgi mücadelesini, toplumdaki sınıf mücadelesinin parti içindeki yansıması olarak görür ve kabul eder. Doğa ve toplumdaki her gelişme, ancak çelişkiyle açıklanabilir. Hareketin kendisi bizzat çelişki olduğuna göre, çelişkisiz bir şey yoktur. Çelişkinin varlığı ancak iki zıt kutbun var olmasıyla açıklanabilir. İki zıt kutup olmadan, çelişki var olamaz. Komünist partisini de çelişkiden ayrı olarak göremeyiz. Mao Zedung, diyalektik materyalizmin temel yasasını "zıtların birliği ve mücadelesi" olarak açıklar ve "Birincisi, bütün şeylerin gelişme sürecinde çelişme vardır. İkincisi, her şeyin gelişme sürecinde başından sonuna kadar karşıtların bir hareketi vardır" (Mao Zedung, Seçme Eserler, Sf. 400, Kaynak Yayınları) diyerek konumuza muazzam bir açıklık getirir. Mao, bu tezi Engels'ten yaptığı bir alıntıyla daha da güçlendirerek şunu aktarır: "Eğer basit mekanik yer değiştirme bir çelişme içeriyorsa, maddenin daha yüksek hareket biçimleri, özellikle de organik hayat ve organik hayatın gelişmesi

haydi haydi içeriyordur çelişmeyi.... Hayat, özellikle ve öncelikle bir varlığın her an hem kendisi hem de bir başka şey olmasıdır. Demek ki hayat da şeylerin ve süreçlerin kendilerinde var olan, durmadan ortaya çıkan ve çözülen bir çelişmedir; çelişme ortadan kalktığı zaman hayat da sona erer ve ölüm gelir. Gene görmüştük ki, düşünce alanında da çelişmelerden kurtulamayız; sözcüğü, insanın içinde var olan sınırsız bilgi edinme yeteneği ile bu yeteneğin ancak dış koşullar tarafından sınırlanan ve sınırlı bir bilgiye sahip olan insanlarda bulunması arasındaki çelişme -bize göre, hiç değilse pratik bakımdan- sonsuz bir kuşaklar dizisi ve sonsuz ilerleme içinde çözüme kavuşur." (Mao Seçme Eserler, Cilt 1, Sf. 401, Kaynak Yayınları) Ardından Mao bunun parti ile olan bağına çok berrak bir şekilde şöyle izah etmektedir. "Savaşta saldırı ve savunma, ilerleme ve geri çekilme, zafer ve yenilgi hep karşılıklı olarak birbirleriyle çelişen olaylardır. Biri olmadan öbürü de olmaz. İki yön aynı anda hem çatışma içindedirler, hem de karşılıklı olarak birbirlerine bağımlıdır. İşte bir savaşın bütünlüğünü oluşturan, onun gelişmesini sağlayan ve sorunlarını çözen budur.

Kavramlarımızdaki her farklılığın nesnel bir çelişmeyi yansıttığı kabul edilmelidir. Nesnel çelişmeler öznel düşüncede yansır- lar ve bu süreç, kavramların çelişmeli ha- reketini oluşturur, düşüncenin gelişmesini sağlar ve insan düşüncesindeki sorunları durmadan çözer.

Parti içinde durmadan farklı türden dü- şünceler arasında karşıtlık ve mücadele meydana gelir. Bu, toplumdaki sınıflar ara- sındaki ve eski ile yeni arasındaki çelişme- lerin parti içindeki bir yansımasıdır. Parti içinde çelişmeler ve bu çelişmeleri çözmek için verilen ideolojik mücadeleler olma- saydı, partinin hayatı sona ererdi" (Mao Zedung, Seçme Eserler, Cilt 1, Sf. 401- 402) der ve komünist partisi içindeki çeliş- kilerin çözüm yönteminin ideolojik mücadele olduğunun altını çizer.

Doğada ve toplumda yaşanan her şey ancak zıtların birliği ve mücadelesiyle açıklanabilir. Hiçbir şey tek başına bir şey de- ğildir. Felsefenin Sefaleti'nde Marks; "diyalektik hareketi oluşturan şey, iki çeli- şik yanın bir arada varolması, bunların ça- tışmaları ve yeni bir kategori içerisinde eriyip kaynaşmasıdır" der. (Aktaran 25. Ku- ruluş ve Mücadele Yılında Şan Olsun Geli- nen Bilge Evreye, Sf. 54, Umut Yayıncılık, Temmuz 1997)

Keza Materyalizm ve Ampriokriti- sizm'de Lenin karşıtların birliğini "... doğa- nın (zihin ve toplum dahil) tüm görüngülerindeki ve süreçlerindeki çelişen, birbirlerini karşılıklı dışlayan karşıt eği- limlerin tanınmasıdır" diye ifade eder. (Ma- teryalizm ve Ampriokritisizm, Sol Yayınları 1976, Sf. 413) Çelişki, iki karşıt hareketin birliği ve mücadelesidir. Proletarya ve bur- juvazi bu iki karşıtın en somut örneğidir. Burjuvazi olmasaydı, onun karşıtı prole- tarya da olmazdı. Bu iki sınıf çelişkinin iki kutbunu meydana getirir. Kapitalizmin var- lığını ve doğuşunu biz ancak böyle açıklaya- biliriz. Kapitalist toplumda eğer sadece burjuvaziden söz edip proletaryanın varlı- ğından söz etmemiş olsaydık, kapitalist toplumu çözümlememiş olurduk. Diyalektik

materyalizmin yasası olan zıtların birliği ve mücadelesi sosyalist toplumda da geçerli- dir. Sosyalist toplumda da bu yasayı kabul etmemek, diyalektiği reddetmek anlamına gelir. Bunun anlamı, kapitalist toplumda çelişmenin ana yönünü burjuvazi belirlerken, sosyalist toplumda ise proletarya belirle- mektedir. Mao Zedung'un, sosyalist toplu- mun sanıldığı gibi çatışmasız bir toplum olmadığı, aksine sosyalizmin çelişkilerle dolu olduğu, sınıf mücadelesinin kıyasıya sürdüğü ve proletarya diktatörlüğünün an- lamının da devrilen burjuvazi üzerindeki hakimiyet olduğunu açıklar. Lenin bunun felsefi anlamını Felsefe Defterleri'nde şöyle açıklar; "Proletarya zaferi kazanacak olursa, bu proletaryanın toplumun mutlak halini almış olduğu anlamına katiyen gelmez, çünkü proletarya bu zaferi ancak kendi kendini ve kendisiyle birlikte kendi karşı- tını yok ederek kazanmaktadır." (Sosyal Yayınlar, Sf. 17)

Bu yasa aynı zamanda sosyalizmden ge- riye dönüşleri ve komünist partilerin neden revizyonistleştiklerini anlamımızı da sağla- maktadır. Mao Zedung buna iki dünya gö- rüşü demektedir ve şöyle devam etmektedir; "Metafizik ya da kaba evrimci dünya gö- rüşü, şeyleri tek başına, durağan ve tek yanlı olarak görür. Evrendeki bütün şeyleri, bütün şeylerin biçimlerini ve türlerini bir- birinden sonsuza dek kopmuş ve değişmez olarak kabul eder. Kaldı ki bu artma ya da azalmanın ya da yer değişikliğinin nedeni şeylerin içinde değil dışındadır; yani itici güç dışsaldır. Metafizikçiler evrendeki farklı türden bütün şeylerin ve onların özelliklerinin ilk meydana geldikleri andan bu yana hep aynı kaldığını ileri sürerler. Meydana geldikleri andan sonraki bütün değişiklikler sadece nicelik bakımından artma ya da azalma biçimindedir. (...) Me- tafizik dünya görüşünün karşısına dikilen diyalektik materyalist dünya görüşü, bir şeyin gelişmesini anlayabilmek için onu içsel olarak ve diğer şeylerle ilişkileri içinde in- celememiz gerektiğini savunur. Başka bir deyişle, şeylerin gelişmesi onların içsel ve

zorunlu kendi kendine hareketi olarak görülmelidir. Buna karşılık, her şey kendi hareketi içinde çevresindeki şeylerle karşılıklı ilişki içindedir ve hem onlardan etkilenir, hem de onları etkiler. Bir şeyin gelişmesinin temel nedeni dışsal değil, içseldir." (Mao Zedung Seçme Eserler, Cilt 1, Kaynak Yayınları, Sf. 396-397)

Komünist partisini maddi hayattan ayrı düşünemeyiz. Komünist partisi sınıflı bir toplumun ürünü olduğuna göre, toplumun içindeki görüşlerin parti içinde yankısını bulması kaçınılmazdır. Yoksa burjuva ideolojisinin yansımalarının parti içinde hayat bulmasını izah edemeyiz. Toplumda var olan çelişkiler, komünist partisinde kendisini değişik biçim ve görüntülerde, farklı düşünce ve fikirlerde ifade ederler. Komünist partisinde iki çizgi mücadelesi şeklinde ifade edilen, farklı düşünce ve akımlar, sınıflı toplumun partiye olan yansımaları dışında bir şey değildir. Bir komünist partisi içerisinde farklı düşünce ve fikirlerin olduğunu inkar etmek, onu oportünizm ve revizyonizme karşı silahsızlandırmak ve sınıf düşmanlarımıza karşı savunmasız bırakmak demektir.

Komünist partisi içerisinde burjuva çizgisinin maddi temeli, toplumda ücret köleliğinin ya da kalıntılarının varlığı ile açıklanır. Emek ile sermaye arasındaki çelişki çözülmedikçe ve bu çelişkilerin kalıntıları ortadan kaldırılmadıkça burjuva ideolojisinin kökleri kurutulamaz. Maddi temeli ortadan kaldırılmadığı sürece, komünist parti içerisinde, burjuva çizgisinin olması da kaçınılmazdır. Bu maddi temelin ortadan kalkması ise, ancak sınıf mücadelesinin sona ermesi ve dolayısıyla komünist parti varlığına da gerek kalmadığında yok olacaktır. Komünist partisi yaşayan canlı bir organizmadır, bu anlamda doğar, büyür, düşer, kalkar ve doğal bir biçimde sınıf mücadelesinin bitmesiyle de ölür. Partinin kendisine has bir iç diyalektiği vardır. Aynı zamanda, onun oluşumunu açıklayan ve hareketini sağlayan bir dizi çelişme vardır. Bu çelişmeler bilinmeden ve kendisine özgü ya-

saları kavranılmadan, komünist partisi denen maddi olgu doğru tarzda bilince çıkartılamaz.

Bir komünist partisi içinde, proletarya ideolojisi olacak ancak onun varlığını tamamlayan karşıtı olmayacak! Böyle bir önerme anti-materyalisttir. Devrimci cep hede birçok çevre bu konuda metafiziğe saplanmaktadır. Nedeni ise, parti içindeki ideolojik hastalığın nedenlerini dış etkenlere bağlamaları, belirleyici olanın iç çelişmeler olduğunu gözardı etmeleri ve diyalektiğin temel yasası olan zıtların birliği ve mücadelesini kavramamalarıdır. Yani onlara göre, komünist partisi içerisinde proletarya ideolojisi tek başınadır. Burjuva ideolojisi ise onun, "dışında" ve "uzatında"dır.

Komünist Partilerde İki Çizgi Mücadelesinin Kaçınılmazlığı

Komünist partilerde iki çizgi mücadelesinin temeli sınıf mücadelesinin parti içine yansımalarıdır demistik. Zıtların birliği ve mücadelesi toplumsal hayatta rastlanan bir olgudur. Parti içinde de yanlış ile doğru arasındaki mücadele farklı iki kutup arasındaki mücadeleyi temsil eder. Bu, biz çok istediğimiz için değil, zıtların varlığı ve mücadelesinin bir sonucu ve zorunluluğudur. Komünist partilerdeki fikir mücadelesi yanlış ile doğru arasındaki mücadeleden başka bir şey değildir.

Komünist partisi yaşadığımız toplumdan ayrı bir oldu değildir. Varlığı toplumdan ayrı düşünülemez. Parti içindeki fikir mücadelesi, farklı ideolojik bakış açılarının parti içinde var olmalarından ileri gelir. Komünist partisi nitekim bir insan topluluğundan meydana gelir, dolayısıyla parti içinde farklı insanlar vardır. Komünist partisini meydana getirenlerin ağırlığı MLM olduğu sürece parti de MLM bir öze sahiptir. Onların ağırlığı ve belirleyiciliği komünist partisinin özünü oluşturur. İnsanlar partiye geldiklerinde yaşadıkları toplumun üzerindeki etkileriyle partiye gelirler. Ve parti

içinde dönüşerek komünist olurlar. Parti içinde iki çizgi mücadelesi tam da bu noktada kendisini gösterir. Mao Zedung bunun ÇKP içinde yankısını nasıl bulduğunu şöyle izah etmektedir. "Partimizde, aydın olan çok sayıda yeni üye vardır. (Gençlik Birliği'nden daha da fazla) ve bunların bir kısmının oldukça ciddi bir şekilde revizyonist fikirlerin etkisi altında oldukları doğrudur. Parti ruhunu ve basının sınıf niteliğini inkar ediyor, proleter gazetecilikle burjuva gazetecilik arasındaki ilke farklarını bulanıklaştırıyor ve sosyalist ülkelerin kolektif ekonomisini yansıtan gazeteciliği, kapitalist ülkelerin, anarşi ve tekelci gruplar arasındaki rekabet tarafından belirlenen ekonomilerini yansıtan gazetecilikle karıştırıyorlar. Burjuva liberalizmine batıyorlar ve partinin önderliğine karşı çıkıyorlar." (Mao Seçme Eserler, Cilt 5, Sf. 479, Kaynak Yayınları)

Burada iki dünya görüşü, proleter dünya görüşü ile küçük burjuva dünya görüşünden etkilenenler arasındaki mücadelenin adı açık olarak iki çizgi mücadelesinde ifadesini bulmaktadır. Hangi zıttın diğerine dönüşeceği sorunu da tam burada kendisini göstermektedir. Mao bunları düzelebilir kimseler olarak görüyor ve parti içinde iki çizgi mücadelesinde düzeltme hareketiyle bunların yeniden kazanılabileceğini söylü-

yor ve şu tespitte bulunuyor; "Düşünce-sinde dogmatizm hatası olan belli sayıda insan vardır. Bunların çoğu kararlı ve güvenilir insanlardır ve partiye ve ülkeye bağlıdırlar, ancak sorunlara yaklaşımlarında 'solcu' bir tek yanlılık görülür. Bu tek yanlılığın üstesinden geldikleri zaman ileriye doğru büyük bir adım atacaktadırlar. Bunların dışında, bir de, düşüncesinde revizyonizm ya da sağ oportünizm hatası olan belli sayıda insan vardır. Sahip oldukları fikirler parti içinde burjuva ideolojisinin bir yansıması olduğu ve burjuva liberalizmini özledikleri, her şeyi inkar ettikleri ve bin bir türlü bağla parti dışındaki burjuva aydınlarına bağlı oldukları için, bu gibileri daha büyük bir tehlike oluştururlar." (Mao Seçme Eserler, Cilt 5, Sf. 478, Kaynak Yayınları) Burada yöntem sorunu dönüştürmede çok önemli bir yer tutar. Parti içindeki bu tür çelişkiler uzlaşır çelişkilerdir. Çözümü düzetilebilir çelişkiler kategorisindedir. İki çizgi mücadelesinin bu düzetme ve dönüştürmedeki etkisini bir yana bırakamayız.

Stalin SBKP 17. Parti Kongresinde yanlış fikirlerin insanlar üzerindeki etkisi üzerine sunduğu raporda şunları belirtiyordu; "Stalin arkadaşın raporunda, ideolojik ve politik önderlik sorunu önemli bir yer tutuyordu. Stalin arkadaş, partiyi, düşman-

Komünist partisi yaşadığımız toplumdan ayrı bir oldu değildir. Varlığı toplumdan ayrı düşünülemez. Parti içindeki fikir mücadelesi, farklı ideolojik bakış açılarının parti içinde var olmalarından ileri gelir.

larının her türden oportünistlerin ve her türden milliyetçi sağcılarının yenilgiye uğratılmış olmalarına karşın, bunların ideolojik kalıntılarının parti üyelerinde hala izlerine rastlandığı ve sık sık su yüzüne çıktığı konusunda uyarıyordu. Kapitalizmin ekonomi yaşamında ve insanların zihinlerinde devam eden kalıntıları, yenilgiye uğratan anti-Leninist grupların ideolojilerinin canlanmasına verimli bir ortam oluşturuyordu- insanların düşüncelerinin gelişimi, içinde yaşadıkları ekonomik durumun gerisinde kalır- Bu yüzden, ekonomik alanda kapitalizm yok edilmiş olduğu halde, insanların zihinlerinde burjuva düşüncelerin kalıntıları hala sürüp gidiyordu ve daha da sürüp gidecekti. Aynı zamanda kendisine karşı daima tetikte olmamız gereken kapitalist dünyanın, kapitalizmin kalıntılarını canlandırmak ve beslemek için uğraştığını da hesaba katmak gerekiyordu." (Bolşevik Partisi Tarihi, Sf. 399, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Temmuz 1976)

Marksizm, dünya ölçeğinde iki dünya görüşü arasındaki siyasal mücadele içinde gelişti. Marksizm, burjuva ideologları ile Marksistler arasında kıyasıya bir iki çizgi mücadelesine sahne oldu. Felsefe, ekonomi politika ve bilimsel sosyalizm konularında yapılan tartışmalar Marksizm'i geliştirmiştir. Marks ve Engels, kendi dönemlerinde kıyasıya mücadele içinde oldukları burjuva ideologlarıyla, Marksizm'in geliştirilmesi ve ayakları üzerine oturtulmasını sağlamış, Lenin ve Stalin bunu daha da geliştirerek, Rusya'da Ekim Devrimi öncesi ve sonrasında Marksizm'e önemli katkılar sunmuş, Mao bunu daha da ileriye taşıyarak bugünkü seviyeye getirmiştir.

1877'lerde Friedrich Engels Anti-Dühring'de bu mücadeleyi şöyle anlatmaktadır.

"Bundan üç yıl önce bay Dühring, sosyalizmin yandaşı ve aynı zamanda düzelticisi olarak birdenbire yüzyılına meydan okuduğu zaman, Almanya'daki dostlar, o sıralarda sosyal-demokrat parti merkez organı olan Volksstaat'ta bu yeni sosyalist teorinin eleştirici incelemesini yapmam için beni

birçok kez zorladılar. Onlar bu işin, eğer henüz genç olan ve kesin olarak daha kısa bir süre önce birleşmiş bulunan partide, mezhepçilik anlayışına yeni bölünme ve karışıklık çıkartma fırsatları verilmek istenmiyorsa, kesinkes gerekli olduğunu düşünüyorlardı. Almanya'daki dostlar, Almanya'daki koşulları benden daha iyi değerlendirecek bir durumda bulunuyorlardı; buna göre, onlara inanmam gerekiyordu. Ayrıca sosyalist basının bir kısmının, bu yeni-dönemeyi gerçi yalnızca iyi niyetine bir sıcaklıkla karşıladığı belli olmuştu; ama aynı zamanda, bu gazetelerde bay Dühring'in sözü geçen iyi niyetine karşı beslenen saygı sonucu, onun öğretisini ve üstelik gözü kapalı kabul etme iyi niyeti de kendini gösteriyordu. Hatta bu öğretiyi vulgarize bir biçim altında işçiler arasında yaymak için hazırlanan kimseler bile çıktı. Ve son olarak bay Dühring ve küçük mezhebi Volkstaat'i böyle büyük savlarla ortaya çıkan yeni öğreti karşısında açık bir durum almaya zorlamak için, her türlü reklam ve entrika ustalıklarını kullanıyorlardı.

Gene de, öbür işleri bir yana bırakarak bu ekşi elmayı ısırma karar vermem için bana bir yıl gerekti. Bu ekşi elma gerçekte, bir kez ısırıldıktan sonra tamamen yutulması gereken elmalardandı. Ve yalnız çok ekşi değil, çok iriydi de. Yeni sosyalist teori, yeni bir felsefi sistemin son pratik meyvesi olarak çıkıyordu ortaya. Öyleyse bu teoriyi, bu sistem bütünü içinde incelemek gerekiyordu; bay Dühring'i, olanaklı olan her şeyi ve daha başka birkaç şeyi ele aldığı o geniş alanda izlemek gerekiyordu." (Friedrich Engels, Anti-Dühring, Sf. 43-44, Soy Yayınları, Üçüncü baskı)

Engels Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu'nda mücadeleyi anlatırken de şunların altını çiziyor; "Durum böyle olunca, Hegel felsefesi ile olan ilişkilerimiz konusunda, bizim nasıl bu felsefeden çıktığımız ve nasıl ondan ayrıldığımız üzerine kısa ve sistematik bir inceleme yazısı gitgide bana daha zorunlu göründü. Ve aynı şekilde, bana öyle geldi ki, yarımızı

bulmadan önceki kaynaşma dönemimizde, Feuerbach'ın, Hegel -sonrası herhangi başka bir filozoftan daha fazla üzerimizde etkili olduğunu tamamen teslim ederek bir onur borcunu da ödemek zorundaydık. Onun için, Neue Zeit gazetesinin yazı kurulunun, Strarcke'nin Feuerbach konusundaki kitabı üzerine bir eleştiri yazmamı istemekle bana verdiği fırsatı kaçırmadım." (Friedrich Engels, Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu, Sf. 8, Sol Yayınları, Üçüncü baskı)

Keza, Karl Marks-Friedrich Engels Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi konusundaki mücadelelerini anlatırken şunları belirtiyorlar. "Program tasarısının amansızca tahlili, alınan sonuçların incelenmesinde ve tasarının zayıf noktalarının açığa vurulmasında gösterilen sertlik, bütün bunlar, 15 yıl geçtikten sonra, artık kimseyi gocunduramaz. Özgül olarak Lasalcılık, artık, ancak yurt dışında, terk edilmiş harabelerde yaşamaktadır, ve Halle'de, Gotha Programı, onu kaleme almış olanlar tarafından bile, tamamen yetersiz sayılarak terk edilmiştir." (Karl Marks-Friedrich Engels, Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi, Sf. 18, Sol Yayınları, İkinci baskı)

Stalin Anarşizm mi? Sosyalizm mi? adlı kitabında Marksizm karşıtı akımlarla olan mücadeleyi şöyle özetlemektedir: "Modern toplumsal yaşamın ekseni sınıf savaşıdır. Bu savaşıma ise, her sınıfın kendi ideolojisi yol gösterir. Burjuvazinin kendi ideolojisi vardır -bu ideoloji, liberalizm denilen ideolojidir. Proletaryanın da kendi ideolojisi vardır, bu da bilindiği gibi, sosyalizmdir.

Liberalizme, kapalı ve bölünmez bir şey olarak bakılmaz: Burjuvazinin çeşitli tabakalarına uygun olarak çeşitli akımlara ayrılır.

Sosyalizm de kapalı ve bölünmez değildir: onun içinde de çeşitli akımlar vardır. (...)

Sosyalizm üç ana akıma ayrılır: Reformizm, anarşizm ve Marksizm.

Reformizm, (Bernstein vb.), için sosyalizm sadece uzak bir amaçtır, başka bir şey değil. Reformizm, gerçekte sosyalist devrimi reddeder ve sosyalizmi barışçıl yollarla kurmaya çalışır. Reformizm sınıf savaşımını değil, sınıfların iş birliğinin öğütleri. Bu reformizm günbegün erimekte, giderek her geçen gün tüm sosyalist niteliklerini yitirmektedir, onun için burada, sosyalizmin tanımlandığı bu makalelerde onun incelenmesine kanımızca hiç de gerek yoktur. (...)

Bazıları, Marksizm'le anarşizmin ilkelinin bir ve aynı olduğu, bunlar arasında sadece taktik bakımdan fikir ayrılıkları bulunduğu görüşündedirler, öyle ki, bunların fikrinde, bu iki akımı birbirinin karşısına koymak tamamen anlamsızdır.

Ancak bu büyük bir yanılgıdır.

Biz, anarşistlerin, Marksizm'in gerçek düşmanları oldukları görüşündeyiz. Dolayısıyla, gerçek düşmanlara karşı gerçek bir savaş verilmesi gerektiğini de kabul ediyoruz." (Stalin, Anarşizm mi? Sosyalizm mi?, Sf 11, İnter Yayınları, Temmuz 1997)

Keza Lenin, Devlet ve Devrim'de "Onlarca yıllık görece barışçıl bir gelişim boyunca biriken oportünizm öğeleri, tüm dünyanın resmi sosyalist partileri içinde egemen olan bir sosyal-şovenizm akımını yaratmıştır. Bu akım (Rusya'da Plehanov, Potressov, Breskovşkaya, Rubanoviç, sonra az-buçuk örtülü bir biçimde Tsereteli, Çernov ve ortakları; Almanya'da Scheideman, Legien, Davit ve başkaları; Fransa ve Belçika'da Renaudel, Guesde, Vandervelde; İngiltere'de Hyndman ve Fabianlar vs. vs.) lafta sosyalizm, pratikte şovenizm- olan bu akım, 'sosyalizm önderleri'nin yalnızca 'kendi' ulusal burjuvazilerinin değil, ayrıca 'kendi' devletlerinin de çıkarlarına alçakça, uşakça ayak uydurmalarıyla karakterizedir, (...)" (age, Sf. 7)

Proletarya ve burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesi, devam ettiği müddetçe, iki dünya görüşü sürekli bir çatışma içinde olacaktır. Marksizm bu çatışma içinde sürekli olarak gelişmiş ve ilerlemiştir. Proletarya

ve burjuvazi tarih boyunca sürekli olarak iktidar mücadelesi için çatışma içinde olmuşlardır. Marksizm ancak mücadele içinde gelişebilir. Bu, bugün için ve gelecek için de böyledir. Doğru her zaman yanlış olanla bir çatışma içindedir. İnsanlık her zaman doğruyu kabul ederek, yanlışın alt edilmesine hizmet etmiş, yanlış doğruyla yer değiştirdiğinde de, yeni bir yanlış ile doğru arasında mücadele başlamıştır. Ve hiçbir zaman bu mücadele sona ermeyecektir. Bu mücadele sadece burjuvaziyle yapılmamaktadır. Parti içinde de her zaman doğru ile yanlış arasında bir mücadele sürmektedir. Buradaki fark, parti içindeki mücadelenin uzlaşır çelişkilerden oluşmasıdır. Parti içinde Marksizm'e aykırı düşüncelerin bir ideolojik etkilenmesinin olduğu kabul edilmedi. Bu etkilenmede, temel sorun ikna yöntemiyle dönüştürmenin esas alınmasıdır. Parti içinde farklı düşünen kimselerle, yapılan tartışmalar, uzlaşmaz çelişkiye dönüşmediği sürece, parti bu gibi kimselere karşı ikna yöntemini kullanmak zorundadır. Mao "Marksist olmayan görüşlere karşı siyasetimiz ne olmalıdır?" diye sorduktan sonra şunların altını çizdi: "Kesinlikle karşı devrimciler ve sosyalizm davasını baltalayanlar söz konusu olduğu zaman, sorunu çözmek kolaydır; onların konuşma özgürlüğünü ellerinden alırız. Ama halk içindeki hatalı görüşler tamamen farklı bir şeydir. Böyle görüşleri yasaklayıp, onlara hiçbir ifade olanağı tanımamamız edebilir miyiz? Hiç kuşkusuz hayır. Halk içindeki, ideolojik sorunları ele alırken, insanın düşünsel dünyası ile ilgili sorunları ele alırken, kaba yöntemler kullanmak yalnızca yararsız değil, aynı zamanda son derece zararlıdır. Yanlış görüşlerin dile getirilmesini yasaklayabilirsiniz, ama bu görüşler varlıklarını sürdürmektedir. Öte yandan, eğer doğru görüşler limonlukta yetişirse, hayatın fırtınalarıyla karşı karşıya kalmazlarsa ve hastalığa karşı bağımsızlık kazanmazlarsa, hatalı görüşlere karşı zafer kazanamazlar. Bu nedenle doğru görüşleri yalnızca tartışma, eleştiri ve ikna yöntemiyle gerçekten geliştirebilir,

hatalı görüşlerin üstesinden gelebilir ve sorunları gerçekten çözebiliriz." (Mao Zedung, Seçme Eserler 5, Sf. 446)

Doğru Fikirler Nereden Gelir?

Marks'tan önceki materyalistler, bilgiyi maddi hayattan kopuk bir şekilde ele alarak, onu toplumsal niteliğinden, üretim, sınıf mücadelesi ve bilimsel araştırmalardan kopuk bir şekilde inceleyerek yanlış sonuçlara varıyorlardı. Oysa MLM'ler, insanın üretim faaliyetini en temel pratik faaliyet olarak ele alır. Bu faaliyet, diğer faaliyetler üzerinde belirleyici bir özelliğe sahiptir. İnsan bilgisi esas olarak üretim faaliyetine dayanır. Bilgi, üretim faaliyetinden doğar. İnsan üretim faaliyeti sayesinde, maddi hayatı tanımaya başlayarak doğayı çözümlemiş, doğayla insan arasındaki çelişkilerin farkına varmış ve üretim faaliyetiyle insanlar, birbiriyle arasındaki ilişkileri çözümlenmeye ve kavramaya başlamıştır. Sınıflı bir toplumda her birey diğer bireylerle ilişki içindedir, birlikte hareket eder ve ortak çalışmaya katılırlar. Bu komünizmde de, kapitalist bir toplumda da böyledir. Ancak, her toplumsal üretim içindeki ilişkiler farklı farklıdır.

İnsanların toplumsal faaliyeti sadece üretimle sınırlı değildir. Üretim, toplumsal faaliyetin önemli bir parçasıdır. İnsanlar üretim faaliyetinin yanısıra, sınıf mücadelesine katılır ve bilimsel deneyle de uğraşır. Böylece insan, toplumun tüm pratik faaliyetlerine katılmış olur.

MLM'ler insanların dış dünyaya ilişkin bilgisinin doğruluğunun, insanın toplumsal pratiği olduğunu kabul eder. Gerçeklikten bu pratikten doğar. Mao "aslında insan bilgisinin doğruluğu, ancak önceden beklenen sonuçlara toplumsal pratik süreci (maddi üretim, sınıf mücadelesi ya da bilimsel deney) içinde varıldığı zaman kanıtlanmış olur. Bir kimse çalışmasında başarılı olmak, yani önceden kafasında tasarladığı sonuçları elde etmek istiyorsa, kafasındaki fikirleri nesnel dış dünyanın yasalarına

uygun kılmalıdır. Eğer kafasındaki fikirler nesnel dış dünyanın yasalarına uygun düşmezse, pratikte başarısızlığa uğrar. Bir kimse pratikte başarısızlığa uğradığında bundan birtakım dersler çıkarır ve kafasındaki fikirleri düzelterek onları dış dünyanın yasalarına uygun kılarırsa başarısızlığı başarıya dönüştürebilir; 'başarısızlık başarının anasıdır' ve 'bir musibet bin nasihatten iyidir' sözlerinden kast edilen de budur. Diyalektik materyalist bilgi teorisi insan bilgisinin pratikten asla koparılamayacağını savunur. Partinin önemini inkar eden ya da bilgiyi pratikten koparan bütün yanlış teorileri mahkum eder ve pratiğe öncelik tanır. Bu nedenle Lenin bunu şöyle ifade etmişti; "*Pratik (teori) bilgiden daha yüksektir. Çünkü sadece evrensellik değerine değil, dolaysız güncellik değerine sahiptir.*" (Aktaran Mao Zedung, Seçme Eserler, Cilt, Sf. 378)

Bilginin gelişme süreci pratiğe dayanır. Diyalektik materyalizm, bilginin sığından derinliğe doğru ilerlediğini ortaya koyar. Materyalizmin doğuşundan önce hiç kimse bunu ortaya koymamıştı. Bilginin giderek derinleşen süreci, insanın toplum içindeki karmaşık ve sürekli tekrarlanan üretim ve sınıf mücadelesinin pratiği içinde algısal bilgiden, mantıki bilgiye doğru ilerlediğini materyalizm doğru bir şekilde ortaya koyarak, bu sorunu çözümleyici bir şekilde ortaya koydu. Lenin "*Maddenin soyutlanması, bir doğa yasasının soyutlanması, değer vb. kısacası bütün bilimsel (doğru, ciddi ve saçma olmayan) soyutlamalar doğayı daha derin, daha doğru ve daha eksiksiz bir biçimde yansıtır*" der. MLM, bilgi sürecinin her iki aşamasının da kendisine özgü aşaması olduğunu kabul eder. Bilginin alt aşaması algısal, üst aşamasının da mantıksal bilgi olduğunu kabul eder. "*Dolayısıyla görüldüğü gibi, bilgi sürecinde ilk adım dış dünyadaki nesnelere bağ kurmaktır; bu, algılama aşamasına girer. İkinci adım, algılamada elde edilen verileri yeniden düzene koyarak senteze vardırılmaktır; bu, kavrama, yargıya varma ve sonuç çıkarma*

aşamasına girer. Algılamada elde edilen veriler ancak çok zengin (bölük pörçük değil) ve gerçekliğe uygun (aldatıcı değil) olurlarsa, doğru kavramlar ve teoriler kurmanın temelini oluşturabilirler (...) Toplumsal bugünkü gelişme döneminde, dünyayı doğru bir biçimde öğrenmenin ve değiştirmenin sorumluluğu, tarih tarafından proletaryanın ve onun partisinin omuzlarına yüklenmiştir." (Mao Seçme Yazılar, Cilt 1, Sf. 385, 392, Kaynak Yayınları)

Komünist partisinin devrim mücadelesinde doğru fikirlerle yanlış fikirler sürekli bir mücadele içindedir. Denenmiş ve doğruluğu ispatlanan fikirler dahi bazen komünist partiler içinde bir tartışma konusu olabilmektedir. Bu aynı zamanda uluslararası komünist hareketin kendi içinde de tartışmalara neden olmuştur.

Komünist partileri tarihini incelediğimizde muazzam bir iki çizgi mücadelesine sahne olduklarını görmekteyiz.

SBKP'de İki Çizgi Mücadelesi

Rusya'da Marksist gruplar ortaya çıkmadan önce "devrimci" çalışmayı Narodnikler yürütüyordu. Narodniklerin Çar'a karşı verdikleri mücadelede temel aldıkları sınıf köylülerdi. Rusya'da kapitalizm geliştikçe işçi sınıfı da gelişip büyümesine rağmen, bu akım işçi sınıfını değil köylülüğün temel alınmasını savunuyor ve ancak köylülüğün Çar'ı ve toprak ağalarını devirebileceğini savunuyorlardı. "Bireysel terörü" savunuyor ve bunun geniş halk yığınları üzerinde büyük etkiler yaratacağını düşünüyorlardı. Nitekim 1 Mart 1881'de attıkları bir bombayla Çar II. Aleksandr'ı öldürmeyi başardılar.

İşçi sınıfının partisinin kurulmasına karşı çıkıyorlardı. Narodniklere karşı esaslı mücadeleyi Plehanov yürüttü. Marksizm'in Rusya'ya yayılmasında Plehanov öncülük etti. Marks ve Engels'in birçok eserinin Rusçaya kazanılmasında Plehanov'un emeği büyüktür. "Emeğin Kurtuluşu" Grubu, Rusya'da henüz sosyal-demokrat hareket olmadığı bir sırada kuruldu ve Rus-

ya'ya Marksizm'i yaydı. Plehanov, Narodniklerin savunduğu; Bir; kapitalizmin Rusya'da tesadüfen doğduğunu, gelişme imkanının olmadığı ve dolayısıyla işçi sınıfının da gelişemeyeceğini; İki; işçi sınıfının gelişme şansının olmadığından hareketle, işçi sınıfının dikkate alınmaması; Üç; onlara göre tarihi yaratanın sınıflar ve sınıf mücadelesi olmadığı, tarihi yaratanın tek tek kahramanlar olduğu...

Bu görüşlerin tümünü çürüten Plehanov, Marksist görüşlerini geliştirdi ve somut olarak ortaya koydu. Ancak Emeğin Kurtuluşu Grubu süreç içinde yanlış görüşleri ileri sürdü ve bir anlamda Narodniklerin etkisinden kurtulmadı. "Bu grubun program için hazırladığı ilk tasarıda hala Narodnik görüşlerin kalıntıları görülüyor, bireysel terör taktiği öneriliyordu. Bundan başka Plehanov, devrimin dışında proletaryanın kendi arkasından köylülüğü sürükleyebileceğini ve sürüklemek zorunda olduğunu, proletaryanın ancak köylülükle bağlaşılarak Çarlığa karşı zafer sağlayabileceğini hesaba katmıyordu. Ayrıca Plehanov, liberal burjuvaziye kaypak da olsa, devrime destek olabilecek bir güç gözle bakıyor, buna karşılık bazı yazılarında köylülüğü hiç hesaba katmıyordu." (Bolşevik Partisi Tarihi, Sf. 24, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Temmuz 1976)

Bu dönem Rusya'da sosyal demokrat hareketin yavaş yavaş ortaya çıktığı dönemdi. 1884-1894 yılları arasında sosyal demokrat hareket hala işçi sınıfı ve geniş halk kesimleriyle ilişki kurmamıştı. Lenin'in deyişiyle sosyal demokratlar daha "ana rahminde oluşum sürecini" geçiriyordu. Lenin, Emeğin Kurtuluşu için "sosyal de-

mokrasiyi sadece teoride kurmuş ve işçi sınıfı hareketine ilk adımı atmıştır" diyordu. Rusya'da sosyal demokrat hareketi işçi sınıfıyla buluşturma ve Emeğin Kurtuluşu Grubunun hatalarını düzletme görevini Lenin yerine getirdi.

Lenin 1895 yılında Peterburg'da sayısı yirmiyi aşkın işçi derneklerini İşçi Sınıfının Kurtuluşu Uğrunda Savaşım Birliği'nde bir çatı altında birleştirerek, devrimci bir partinin kurulması için ilk ciddi adımı atmış oldu. 1898 yılının Mart ayında Misk şehrinde ilk kongresini yapan Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin kuruluşuna kadar,

Lenin hem bu oluşum içinde yer alanlarla hem de dışındaki gruplarla yoğun bir iki çizgi mücadelesi yürüttü. Lenin Narodniklere karşı verdiği savaşımın yanısıra, Legal Marksistlere karşı da mücadele etti. Legal Marksistler de Narodniklere karşı mücadele ediyor, ancak proleter devrimi bir kenara atıyorlardı.

Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin I. Kongresinde Lenin bulunamadı. Sürgünde

olan Lenin buna rağmen iki çizgi mücadelesini elden bırakmıyor ve anti-Marksist akımlara karşı mücadeleyi sürdürüyordu. Bu dönemde öne çıkan ekonomistler idi. Ekonomistler işçi sınıfının sadece ekonomik savaşımınla uğraşması gerektiğini ileri sürüyorlardı. "Lenin Ekonomistlerin bu yoldaki propagandalarını, Marksizm'den ayrılma, işçi sınıfı için bağımsız bir politik örgütün gereğini yadsıma ve işçi sınıfını burjuvazinin politik bir uydusu durumuna getirme çabası olarak anlıyordu" (age, Sf. 33) diyordu.

1898 yılında Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin kurulması ve I. Kongresini

Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin I. Kongresinde Lenin bulunamadı. Sürgünde olan Lenin buna rağmen iki çizgi mücadelesini elden bırakmıyor ve anti-Marksist akımlara karşı mücadeleyi sürdürüyordu. Bu dönemde öne çıkan ekonomistler idi.

yapmasıyla parti tam olarak kurulmuş sayılmazdı. Her şeyden önce partinin bir tüzüğü ve programı yoktu. RSDİP'in kuruluşundan sonra MK'nın tümünün yakalanması sonrası parti içinde büyük bir kargaşa meydana geldi. Bu dönemde öne çıkan iki çizgi mücadelesi, merkezileşmiş bir partinin gerekliliği ve buna karşı bunun gereksizliği üzerine yapılan tartışmalardı. Ekonomistler bu işin en uçtaki temsilcileriydi.

RSDİP'in II. Kongresi 30 Temmuz 1903 tarihinde toplandı. Kongre şartlar elvermediğinden yurtdışında toplandı. Önce Belçika'da toplanan kongre polisin müdahale etmesiyle Londra'ya taşındı. RSDİP II. Kongresinin en önemli gündemi parti programının tartışılıp kabul edilmesiydi. Kongrede yoğun bir iki çizgi mücadelesi yaşandı. Ekonomistler, Bundcular ve Marksistler arasındaki en önemli tartışma konusu proletarya diktatörlüğü sorunuydu. Oportünistler birçok sosyal demokrat partinin programında proletarya diktatörlüğü maddesinin olmadığından hareketle, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin programına proletarya diktatörlüğü maddesinin konmasına karşı çıkıyorlardı. Oportünistler, köylü sorununa ilişkin istemlerin de parti programına alınmasına karşı çıkıyorlardı.

Bundcular ise ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına karşı çıkıyorlardı. Lenin işçi sınıfının milli baskılara karşı savaşım yürütmesinin zorunlu olduğunu, parti programında bu maddenin yer almamasının proleter enternasyonalizmini bir yana bırakmak olduğunu söyleyerek bu görüşe karşı yoğun mücadele verdi. Kongre, Lenin önderliğinde hazırlanan parti programını kabul etti. Parti programı biri azami, biri asgari olmak üzere iki kısımdan oluşuyordu. Azami program işçi sınıfının iktidarı ele geçirdikten sonra sosyalist rejimi kurup proletarya diktatörlüğüne geçişi, asgari program ise önce Çar'ın devrilmesi, demokratik bir cumhuriyet ve 8 saatlik iş gününün kabul edilmesi, köylülüğün toprağa kavuşmasını hedefliyordu. RSDİP II. Kon-

gresi parti programını kabul ettikten sonra, diğer bir konuya, parti üyeliği sorununu tartışmaya geçti. Bu konu yoğun bir iki çizgi mücadelesine sahne oldu. Lenin parti üyeliği formülünü, "partinin programını kabul eden, partiyi maddi bakımdan destekleyen ve parti örgütlerinden birinde üye olan herkesin parti üyesi olabileceğini" ileri sürerken, Martov ise, parti programının kabul edilmesi ve partiyi maddi olarak desteklemeyi kabul etmekle birlikte, üyelik şartı olarak herhangi bir parti organında yer almaya karşı çıkıyordu. Lenin, üyelerin kendilerini partiye kayıtlarını yapmalarını değil, parti örgütlerinden biri tarafından kabul edilmesini disiplin açısından zorunlu görüyordu. Ancak dengeler birdenbire Bolşeviklerin aleyhine döndü ve parti üyeliği Martov'un önerdiği biçimde kabul edildi. Bolşevikler mücadeleyi elden bırakmadılar. Kongre Merkez Komitesi seçimine gitmeden önce birkaç olay oldu. Bunlardan biri Bund, parti içinde Rusya'daki Yahudi işçilerin tek temsilcisi olarak kendilerinin kabul edilmesini istiyordu. Kongre Bundcuların bu milliyetçi isteğini reddetti. Bunun üzerine Bundcular kongreyi terk etti. Kongre, Ekonomistlerin ülke dışındaki birliğini partinin dış ülkelerdeki temsilcisi olarak kabul etmeyince ekonomistler de kongreyi terkettiler. Ekonomistlerin ve Bundcuların kongreyi terk eden delege sayısı toplam 7'ydı. Bu delegelerin kongreyi terk etmeleriyle durum Leninistlerin lehine değişti. Ve kararlar Lenincilerin istediği gibi çıktı. RSDİP II. Kongresinde kabul edilen program SBKP'nin 8. Kongresinde kabul edilen yeni programa kadar RSDİP'nin ana çizgisini belirledi.

2. Kongreden sonra RSDİP içinde yoğun bir çatışma yaşandı. Menşevikler hem MK içinde hem de İskra yazı kurulunda Bolşeviklerle eşit düzeyde temsil edilmeyi önderdiler. RSDİP bu öneriyi kabul etmedi. Böylece Menşevikler Martov ve Troçki'yle ittifaka geçerek Bolşeviklere karşı bir blok oluşturdular. Plehonov, 2. Kongrede Lenin'le birlikte hareket etmesine rağmen, kongre

sonrası ise Menşeviklerle birlikte hareket etti. Menşevikler yeni İskra'da parti üyeliği konusunda görüşlerini yenilemeye ve azınlığın çoğunluğa uymasını istemenin mekanik olacağı görüşlerini yaymaya başladılar. Lenin iki çizgi arasındaki bu mücadelede, bu çizgiye "Bir Adım İleri, İki Adım Geri" adlı yapıtıyla cevap verdi.

Rusya'da işçi sınıfının yükselen mücadelesi, askerlerin örgütlülüğü, köylülerin Çar'a karşı mücadelesi karşısında RSDİP'in, yeni taktikler saptaması gerekiyordu. Menşeviklerin parti içindeki yıkıcı tavırlarının netliğe kavuşturulması gerekiyordu. Ancak Menşevikler 3. Kongrenin adını bile duymak istemiyorlardı. 3. Kongreye katılmaları için tüm Bolşevik ve Menşevik parti örgütleri kongreye çağrıldı. Ancak Menşevikler 3. Kongreye katılmayı reddettiler ve ayrı bir kongre topladılar. Sayıca az oldukları için kongre yerine konferans adını verdiler.

RSDİP 3. Kongresi 1905 Nisan'ında Londra'da toplandı. Kongre Menşevikleri partiden kopmuş kesim olarak ilan etti. "*Kongre ile aynı zamanda Cenevre'de Menşeviklerin Konferansı toplandı. Lenin, bu durumu 'iki kongre-iki parti' demektir*" sözleriyle saptadı. "*Kongre de, konferans da aslında aynı taktik sorunları görüşme konusu yaptılar; ama, bu sorunlarla ilgili olarak alınan kararların niteliği birbirine taban tabana aykırıydı. Kongrede ve konferansta kabul edilen kararlardan her biri, 3. Parti Kongresiyle Menşeviklerin konferansı, Bolşeviklerle Menşevikler arasındaki taktik anlaşmazlıkları tüm derinliğiyle açığa vurdular.*" (age, Sf. 83)

Anlaşmazlığın temel konusu taktik konulardaydı "*Üçüncü parti kongresinin taktik çizgisi. İlerlemekte olan devrimin burjuva-demokratik niteliğine ve bu devrimin, içinde yaşanılan şu anda kapitalizmin çerçevesi içinde mümkün olanın ötesine geçemeyeceğine karşın kongre, devrimin tam zaferinden en başta proletaryanın çıkarları olduğu, çünkü bu devrimin zafere ulaşmasının proletaryaya, kendisini örgütlemeye, politik bakımdan yükselmeye, emekçi halk*

yığınlarına öncülük etmede deneyimce zenginleştirmeye ve burjuva devriminden sosyalist devrime geçmeye olanak vereceği düşüncesindeydi." (age, Sf. 83) Menşevikler Bolşeviklerin bu taktiğinin burjuva sınıfları devrimden ürkütüp sırt çevirteceğinden ve bu yüzden de devrimin hedefini daraltacağından hareketle devrimde köylülüğe rol vermeye karşı çıkıyor ve devrime burjuvazinin önderlik etmelerini savunuyorlardı. Menşevik konferans buna karşın şu taktiği benimsedi; "*Devrim, madem ki, burjuva devrimdi, o halde devrimin öncüsü ancak liberal burjuvazi olabilir. Proletarya, köylüyle değil, liberal burjuvaziyle bağlaşma kurmalıydı. Önemli olan, liberal burjuvaziye devrimcilikle ürkütmemek ve devrime sırt çevirmemesi için ona bahane vermemektir. Çünkü liberal burjuvazi devrime sırt çevirirse, devrim zayıf düşerdi.*" (age, Sf. 84) Lenin Menşeviklerin bu tezini Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği adlı yapıtıyla sonradan yerle bir etti. RSDİP'nin 3. Kongresinde benimsediği ve Lenin'in geliştirdiği bu nokta önemlidir; "*Bu, Marksist partinin burjuva-demokratik devrimdeki taktik sorunları konusunda yeni ve Marksizm'in silah deposunda o zamana dek bulunan taktik tezlerden temelden farklı bir tezdirdi. O zamana dek, örneğin Batı'da, burjuva devrimlerde öncülük rolü burjuvazideydi. Proletarya ister istemez burjuvazinin yardımcısı rolünü oynardı, köylü de burjuvazinin yedek gücü görevini görürdü. Marksistler böyle bir bileşimi, proletaryanın elden geldiğince kendisinin en acil sınıf isteklerini savunması ve kendi politik partisine sahip olması koşuluyla, aşağı yukarı kaçınılmaz bir şey sayarlardı. Lenin'e göre, yeni tarihsel koşullarda, artık durum değişmiştir; proletarya burjuva devrimin öncü gücüdür, burjuvazi devrimin yönetiminden uzaklaştırılmış ve köylü proletaryanın yedek gücü durumuna gelmiştir.*"

Devamla "*Lenin, çarlığı devirmek ve demokratik cumhuriyeti kurmak için en önemli araç olarak, halkın zafere giden si-*

lahlı ayaklanmasını kabul ediyordu. Menşeviklerin tersine Lenin, 'genel demokratik devrimci hareketin artık silahlı ayaklanmayı zorunlulaştırdığı' ve 'partinin en önemli başlıca ve zorunlu görevlerinden biri olarak proletaryayı ayaklanmaya hazırlama' işinin 'artık gündeme girmiş olduğu ve 'proletaryayı silahlandırma ve ayaklanmayı doğrudan yönetme olanağını sağlamak için en enerjik önlemleri almak' gerektiği düşünce-sindeydi." (age, Sf. 90-91)

1905 Devrimi Bolşeviklerin ön gördüğü şekilde gelişti. Köylüler büyük toprak ağalarının topraklarını işgal ederken, ordu içindeki devrimci askerler Kronstad'daki Karadeniz Filosu'nda ayaklanma yapıyor, işçiler ise Moskova ve diğer birçok şehirde silahlı ayaklanmalar yaparak barikatlarda savaşıyorlardı. Ayaklanma ülke çapında Çar birlikleri tarafından bastırıldı. Ve Rusya'da gericilik yılları olarak adlandırılan geçici bir geri çekilme söz konusu oldu. Ayaklanmadan sonra Bolşevikler ve Menşevikler arasında taktik konusunda farklı iki çizgi ortaya çıktı. Silahlı ayaklanmadan sonra Plehanov "silaha sarılmamalıydılar" diyerek RDSİP'e ciddi eleştiriler getirdi. Menşevikler, ayaklanmanın gereksiz olduğunu sınıfa zarar verdiğini, ayaklanmaya girişmeden de mücadelenin yürütülebileceğini, barışçıl yoldan da başarıya ulaşabileceğini savundular. Bolşevikler ise; Menşeviklerin bu yaklaşımını tam bir ihanet olarak değerlendirdiler. Bu silahlı ayaklanmadan kazanılan deneyim işçi sınıfının başarılı bir silahlı savaşım vereceğini gösterdi. Ve Lenin Plehanov'un "silaha sarılmamalıydılar" değerlendirmesine karşın şunları dile getirdi; "Tam tersine, silaha daha kararlı, daha enerjik ve daha keskin bir saldırı atılımıyla sarılmalıydık; yığınlara öyle yalnız kavgasız barışçı yoldan grevlerle yetinilemeyeceğini ve amansız silahlı savaşımın kaçınılmaz olduğunu anlatmalıydık." (age, Sf. 107)

1905 Devrimi yenilgiyle sonuçlanınca Bolşevikler yeni taktik politikalar geliştirdiler. Duma seçimlerinde izlenecek taktik üzerine Tammerfors'ta yapılan parti kon-

feransında Bolşevikler 1. Devlet Dumasını boykot kararı aldılar. Ve partinin yeniden birliğini sağlamak için Menşeviklere öneri de bulundular. Partinin birleşmesi aynı zamanda işçilerin de istemiydi. Lenin birleşmeden yanaydı. Ancak sorunların üzerini örten bir birlikten yana da değildi. Kongrede devrim sorunlarının tüm yönleriyle tartışıldığı ve bunun işçiler tarafından da bilinmesini istiyordu. RSDİP'nin Birlik Kongresi olarak da bilinen 4. Parti Kongresi Nisan 1906'da İsveç'te toplandı. 1905 yenilgisinden sonra Bolşevikler birçok parti örgütünü kaybetmişti. Menşevikler ise Marksizm'le ilgisi olamayan birçok unsuru saflarına almışlardı. Kongrede Menşevikler çoğunlukta idi. Kongrede kıyasıya bir, iki çizgi mücadelesi yaşandı. Tartışmalar; top- rak sorunu, içinden geçilen anın değerlendirilmesi, işçi sınıfının görevlerinin belirlenmesi, Devlet Dumasına karşı tavır sorunu idi. Lenin Çar'ın devrilmesinden sonra toprağın millileştirilmesini savundu. Menşevikler ise, bir belediye programıyla geldiler ve toprağın belediyelerin emrine verilmesini savundular. Kongrede Menşeviklerin programı oy çoğunluğuyla kabul edildi. Kongreden sonra Menşeviklerle Bolşevikler arasındaki iki çizgi mücadelesi daha da yoğunlaştı. 1906 sonbaharında mücadele yükselmesine rağmen, Menşevik MK kitlelere önderlik etmekten uzak bir çizgi izliyordu.

2. Devlet Duması konusunda Bolşevikler yeni bir taktikle Duma'ya katılmaya karar verdiler. Buna karşın Menşevikler ise, Duma'ya Çarlık hükümetini yola getirme gözüyle bakıyor ve Anayasacı Demokratlarla bir anlaşmaya varılarak Duma'da onların desteklenmesini istiyorlardı. Bolşevik parti örgütleri buna karşı çıkıyor ve partinin bir an önce kongreye gitmesini savunuyorlardı. Mayıs 1907'de Londra'da RSDİP'nin 5. Kongresi toplandı. Kongreye toplam 336 delege katıldı. Kongrenin başlıca konusu burjuva partilerine karşı izlenecek tutumdur. Kongre Bolşeviklerin çizgisini onayladı. "... ve gerek Rus Halkının Birliği, Monarşistler, Birleşmiş Soylular Kurulu gibi bütün aşırı

gerici partilere karşı, gerek 17 Ekim Birliği'ne (Oktobrisler), Ticaret ve Sanayi Partisi'ne, Barışçı Yenilik Partisi'ne karşı amansız bir savaşım yürütülmesine karar verdi. Bütün bu partiler açıktan açığa karşı-devrimciydiler." (age, Sf. 115)

1905 Devriminin yenilgiye uğramasından sonra, RSDİP içinde Menşevikler yeni bir devrim yükselişine inanmıyorlardı. Panik içinde geri çekiliyorlardı. RSDİP'in programının emrettiği gibi hareket etmiyor, partinin devrimci sloganlarından vazgeçiyorlardı. RSDİP'nin dağıtılmasını istiyorlardı. Bu aynı zamanda Menşeviklerin yeni bir çizgide demirlemesini de getirdi. Menşevikler bu görüşlerinden dolayı parti içinde Likidatörler (Tasfiyeciler) olarak anılmaya başlandı. Buna karşın Bolşevikler birkaç yıl içinde yeni bir devrimci yükselişin olacağına inanıyorlardı. Partinin bu yükselişe önderlik etmesini ve kitleleri örgütlemeye karşı karşıya olduklarını savunuyorlardı.

Lenin Likidatörlüğün henüz yeni yeni filizlendiği ilk günden başlayarak bu akıma karşı mücadeleyi elden bırakmadılar. Lenin Likidatörleri RSDİP içinde liberal burjuvazinin ajanları olarak görüyordu. Aralık 1908 yılında RSDİP'nin tüm Rusya Konferansı Paris'te toplandı. Lenin'in önerisi üzerine konferans, Likidatörlüğün, yani bir kısım partili aydınının, Menşeviklerin "RSDİP'nin mevcut örgütünü dağıtıp ortadan kaldırma ve yerine parti programından, taktiklerinden ve geleneklerinden açıkça vazgeçme pahasına, onu ne olduğu belirsiz legal çalışan bir dernek haline getirme" girişimiyle suçladı. Konferans tüm partiyi bu yeni çizgiye çarşı savaşmaya çağırıyordu. Menşevikler konferansın bu kararına uymadılar. Onlar Çar'dan legal bir parti için söz almak istiyorlardı. Ve aynı zamanda 8 saatlik iş günü ve toprak ağalarının topraklarına el koymadan vazgeçiyorlardı. Bolşevikler sadece Menşeviklere karşı değil aynı zamanda, oportünizmlerini 'sol' lafazanlıkla maskeleyen Otvovistlere karşı da uzlaşmaz bir savaşım veriyorlardı. Otvovistler, eski bir kısım Bolşeviklerden oluşuyordu. Bunlar her türlü

legal mücadeleye karşı çıkıyor ve işçi temsilcilerinin Devlet Duma'sından geri alınmalarını savunuyorlardı. 1909 yılında Otvovistlerin durumunu görüşen Bolşevikler bunları tüm parti örgütlerinden atarak hiçbir ilişkilerinin kalmadığını açıkladı.

RSDİP iki cepheden Likidatörler ve Otvovistlere karşı savaşım yürütürken, Troçki Menşevikleri destekliyordu. Troçki, 1912 yılında sonraları RSDİP içinde Ağustos bloğu olarak tabir edilen bloğun kurucusu oldu. RSDİP içinde, tüm parti aleyhtarları grupları bir araya getiren Troçki, tüm temel meselelerde Menşevikler gibi düşünüyordu. Troçkistler, RSDİP içinde orta yolcu bir politik çizginin temsilcisi durumundaydılar.

"Bu konuda Stalin arkadaş şöyle yazıyordu:

Ortayolculuk politik bir kavramdır. Ortayolculuğun ideolojisi uzlaştırıcı bir ideolojidir; ortak bir parti çerçevesi içinde proletaryanın çıkarlarını, küçük-burjuvazinin çıkarlarına bağımlılaştıran bir ideolojidir. Bu ideoloji Leninizm'e yabancı ve temelden aykırıdır" (age, Sf. 170) diyordu.

Likidatörlere ve Otvovistlere karşı RSDİP içinde yürütülen mücadele, Bolşevikleri nihayet bir parti çatısı altında sıkı sıkıya kenetlenmiş bir partide birleştirme fikrini doğurdu. Bu sadece parti içinde oportünizme karşı değil, aynı zamanda işçi sınıfı güçlerini bir araya toplamak için de zorunluydu. Bunun için oportünist çizgileri partiden temizlemek gerekiyordu. Bolşevikler, Menşeviklerle artık aynı parti içinde kalmak istemiyorlardı. Ancak sorun sadece Menşeviklerden arınma değil, aynı zamanda onlardan ayrıldıktan sonra yeni tipte bir parti kurmaktı. Oportünizmden arınmış bu yeni tipte parti Batı Avrupa'daki sosyal demokrat partilerden de farklı bir parti olmak zorundaydı. "Bolşevikler, gerçek devrimci ve Marksist bir partiye sahip olmak amacı taşıyanların hepsi için örnek olabilecek yeni bir partiyi, Bolşevik partisini yaratmak istiyorlardı. Bolşevikler, ta eski İskra gazetesi günlerinden bu yana

böyle bir parti hazırlıyorlardı. Bu hazırlık çalışmalarında Lenin'in *Ne yapmalı?, İki Taktik vb. gibi yapıtları belirleyici bir rol oynadı. Lenin, böyle bir partiyi, ideolojik bakımdan Ne yapmalı? adlı yapıtında, örgütsel bakımdan Bir Adım İleri İki Adım Geri adlı yapıtında hazırladı; politik bakımdan Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki taktiği adlı yapıtında, ve böyle bir partinin teorik bakımdan silahlanmasını da, Materyalizm ve Ampirio-kritisizm adlı yapıtında sağladı.*" (age, Sf. 176)

6. Parti Konferansının görevi, yeni tipte partiyi kurma görevini yerine getirmek için Ocak 1912'de Prag'da toplandı. Konferans, parti mekanizmalarının yenilendiğini ve ortaya çıktığından bu yana RSDİP için en zor yılların gericilik yılları olduğunu açıkladı. Konferans bildirisinde şöyle deniliyordu; *"Rusya Sosyal Demokrat Partisi'nin yalnız bayrağı değil, programı ve devrimci geleceği de ayakta kaldı; proletarya partisi taktibat ve baskılarla zayıflatılmasına karşın; hiçbir zaman parçalanmaya uğratılmadı, onun yaşamasına engel olunamadı."* (age, Sf. 177) Prag Konferansı, oportünizm karşı yürüttüğü mücadelenin bütünlüklü bir muhasebesini yaptı ve Menşevikleri partiden atmayı kararlaştırdı. Konferans, partinin acil politik sloganı olarak 8 saatlik iş günü ve toprak ağalarının topraklarına el koyma sloganını ileri sürdü.

1912 yılından, I. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın ön gününe kadar Rusya'da işçi sınıfının mücadelesi giderek büyümeye başladı. 1914 yılının başında işçi sınıfının grevleri durmak bilmiyordu. Bolşevikler her alanda gelişirken, Menşevikler ise sürekli olarak kan kaybediyorlardı. I. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın kaçınılmaz bir hal aldığı bir dönemde Bolşeviklerin çıkacak emperyalist savaşa karşı tutumları açıktı. Çarlık 14 Temmuz 1914'te genel seferberlik ilan etti. 1 Ağustos'ta ise Almanya Rusya'ya savaş ilan etti. Savaşın patlak vermesinden sonra Bolşeviklerle diğer küçük-burjuva partileri arasında savaş konusunda iki çizgi mücadelesi yoğun ve açık bir şekilde sürdü.

Liberal burjuvazinin partisi (Anayasacı Demokrat Parti) muhalefet partisi gibi hareket etmesine rağmen, Çarlık hükümetinin dış politikasını olduğu gibi destekliyordu. Sosyalist-Devrimciler ve Menşevikler sosyalizm bayrağını yüzlerine bir maske olarak takıp, savaşın emperyalist yağmacı bir savaş olduğunu halktan gizliyorlardı. Sadece Bolşevikler doğru Marksist tavır koydular. Bolşevikler savaşın başından beri yağmacı ve yabancı toprakları ele geçirme savaşı olduğunu savunarak, savaşa karşı tutum geliştirdiler. Emperyalist savaşı devrimci iç savaşa dönüştürme Bolşeviklerin sloganı idi.

Çar tüm cephelerde yenilgiye uğruyordu. Rusya'da açlık baş gösterdi. Halk artık savaşmak istemiyordu. Bolşevikler Rusya'da savaşa karşı geliştirdikleri Marksist tutumla, işçi sınıfı, köylülük ve askerler içinde örgütlendiler. Çar bütün alanlarda yenilgiye uğradı ve Şubat 1917'de Rusya'da İşçi ve Asker Sovyetleri ve ardından geçici hükümet kuruldu. Bu ikili iktidardı. Bolşevikler Nisan'dan itibaren ikili iktidara son vermeyi ve sosyalist devrime geçmeyi savundu. Bolşeviklerin 6. Kongresi Petrograd'da toplandı. Bolşevikler ikili iktidardan çekildiler. İkili iktidar sona ermiş ve tüm iktidar geçici olarak hükümetin eline geçmiş oldu böylece. 6. Kongre toplandığında burjuva basın tüm Bolşeviklerin tutuklanmasını istiyordu. Lenin arandığı için 6. Kongreye katılamadı. Kongrede iki çizgi mücadelesi iktidarın alınması ya da burjuvaziyle birlikte bu işe devam etmesi üzerine yapılan tartışmalarla geçti. Kongre, Troçki'nin partiye alınmasını kabul etti. Troçki, kongrede iktidarı ele geçirme konusunda ancak Batı'da proleter devrim olursa Rusya'nın sosyalizme geçmesi gerektiğini savundu. Buharin ise köylülüğün savaş yanlısı bir ruh hali taşıdıkları ve burjuvaziyle uzlaştıkları için proletaryanın arkasından gelebileceğini savundu. Kongre tüm bu çizgileri reddetti. Bolşeviklerin ekonomik programını görüşüp onayladı. Sosyalist devrimde işçi sınıfı ve köylülüğün bağlaş-

ması konusunda Lenin'in tezini onayladı. Sendikaların tarafsız olması gerektiği şeklindeki Menşevik tezi reddetti. Ayrıca Kongrede; Troçki, Kamenev, Rikov başta olmak üzere Lenin'in karşı devrimcilerin mahkemesine çıkmasını ve yargılanmasını önerdiler. Kongre bu öneriyi reddetti ve Lenin'in mahkemeye gitmemesini kararlaştırdı.

Ekim Devrimi'ni takip eden aylarda halk büyük bir yoksulluk içinde Bolşeviklerden açlığa son verilmesini ve savaşın sona erdirilmesini istiyorlardı. Bolşevikler için bir soluklanma dönemi şarttı. Emperyalist güçlerle savaşı devam ettirmek o şartlara pek uygun değildi. Bundan dolayı Bolşevikler adil bir barış çağrısında bulundular. Fransa ve İngiltere bu çağrıya olumsuz cevap verdiler. Bunun üzerine Bolşevikler Almanya ve Avusturya'yla görüşmeye karar verdi. Görüşmeler 3 Aralık'ta Brest-Litovsk'ta başladı ve 5 Aralık'ta da bir ateşkes anlaşması imzalandı. Barış anlaşması konusunda RSDİP içinde ve dışında iki çizgi ortaya kondu. Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler tüm güçleriyle barış anlaşmasına karşı yoğun bir propaganda başlattılar. İçte de başta Troçki, Radek ve Piatokov'la birlikte kendilerine "Sol Komünistler" adını veren Buharin barış görüşmelerine karşı çıkıyor ve parti içinde Lenin'i hedef gösteriyorlardı. 10 Şubat günü barış görüşmeleri kesildi. Buna neden olan Troçki'ydi. Sovyetler adına Brest-Litovsk'ta bulunan ve barış görüşmeleriyle görevlendirilen Troçki Almanlarla anlaşmayı reddedince savaş yeniden başladı. Troçki'nin ihaneti Sovyetlere pahalıya mal oldu ve daha ağır şartları Sovyetler 23 Şubat 1918'de kabul etmek zorunda kaldı. Barış konusunu karara bağlamak için 7. Parti Kongresi 6 Mart 1918'de toplandı. Bu kongre iktidarın ele geçirilmesinden sonra yapılan ilk parti kongresiydi. Kongrede Lenin Brest-Litovsk barışı konusunda yaptığı konuşmada, "parti içinde bir 'sol' muhalefetin ortaya çıkması yüzünden partinin geçirmekte olduğu ağır buhran, Rus devriminin karşı karşıya olduğu en büyük buhranlardan biridir" değerlendirdi.

mesinde bulundu. Kongre Lenin'in barış konusundaki politik tutumunu onayladı. Barış konusu genç Sovyetlere zaman kazandırdı. Sovyetlerin zaman kazanması ve güçlenmesini sağladı. Barış Anlaşması sonrasında Almanlar yenilince tüm anlaşmalar da kendiliğinden sona erdi.

Bolşevik Partinin 8. Parti Kongresi Mart 1919'da toplandı. Sovyetler birçok cepheden kuşatılmıştı. Sovyet Rusya'ya karşı gerici blok daha da güçlenmiş ve içteki karşı devrimci ayaklanmalar Sovyet Rusya'yı zor durumda bırakmıştı. 8. Parti Kongresi bu şartlar altında toplandı ve yeni bir programı kabul etti. Bu programın sosyalizmin ihtiyaçlarına göre şekillenmesi büyük bir önemdeydi. Kongre emperyalizmi geniş bir şekilde yeniden açıklıyor ve iki sistemin, sosyalizm ve burjuva sisteminin bir karşılaştırmasını yapıyor ve partinin sosyalizm uğrunda savaştaki somut görevlerini belirliyordu. Bu görevler şöyle açıklandı; "*Burjuvaziyi mülksüzleştirmenin tamamlanması, ülke ekonomisinin tek bir sosyalist plana göre yönlendirilmesi, sendikaların ulusal ekonominin örgütlenmesine katılması, sosyalist çalışma disiplini, ulusal ekonomide Sovyet organlarının denetimi altında burjuva uzmanlardan yararlanılması, orta köylülerin kerte kerte, düzenli olarak, sosyalist kuruluş çalışmalarına çekilmesi.*" (age, Sf. 288) Kongre Parti programını tam bir iki çizgi mücadelesi sonucu oluşturdu. Muhalefetin başını çekenlerden biri de Buharin'di; "*Lenin ekonomik sistemimizin karmaşıklığının göz önünde bulundurmasını, ülkede orta köylülerin temsil ettiği küçük emtia üretimi de içinde olmak üzere, farklı ekonomik biçimlenmelerin varlığını programda belirtmeyi zorunlu sayıyordu. Bunun için Lenin, program görüşülürken kapitalizmle, küçük emtia üretimiyle, orta köylü ekonomisiyle ilgili noktaların programdan çıkarılmasını öneren Buharin'in Bolşevizm aleyhtarı görüşlerine şiddetle karşı koydu. Buharin'in görüşleri, Sovyet devletinde orta köylülerin rolünün Menşevikçe, Troçkistçe bir yadsınması demektir. Buharin, aynı zamanda*

Ekim Devrimi'ni takip eden aylarda halk büyük bir yoksulluk içinde Bolşeviklerden açlığa son verilmesini ve savaşın sona erdirilmesini istiyorlardı. Bolşevikler için bir soluklanma dönemi şarttı. Emperyalist güçlerle savaş devam ettirmek o şartlara pek uygun değildi.

köylülerin küçük meta üretiminden kulakların üreyip geliştiği gerçeğini de görmezlikten geliyordu." (age, Syf. 289) Kongre, ulusal sorunda da Bolşeviklerin çizgisini kabul ederken, Buharin ve Piattakov'un ulusal sorundaki yaklaşımlarını çürüttü. Onlar programda ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının yer almasını istemiyorlardı. 8. Kongre köylülük sorununa da bir çözüm getirdi. Buna göre; yoksul köylüye güvenme, orta köylülükle bağlaşma ve kulaklara karşı savaşım yürütülmesi kararlaştırıldı. Kongrede askeri sorunda da iki çizgi mücadelesi yaşandı. Ortaya "askeri muhalefet" diye bir grup çıktı. Bu muhalefet eski "sol komünistler" ve ordu içindeki partililerden oluşuyordu. Bu muhalefet düzenli orduya ve orduda disipline karşı çıkıyor ve askeri uzmanlardan yararlanılmasını savunuyorlardı.

9. Parti Kongresi, iç savaş yıllarında karşı-devrimci ayaklanmalara önderlik eden Denikin ve Kolçak'ın yenilgiye uğratılmasından sonra Mart 1920 tarihinde toplandı. Kongre ulaşım, akaryakıt, demirçelik sanayinin kalkındırılması ve ülkenin elektrikleştirilmesini hedef alan tek bir sosyalist ekonomik planın uygulanmasını içeriyordu. Kongrede tüm bu konularda yoğun bir iki çizgi mücadelesi yaşandı. Sanayinin tek elden yönetilmesi ve yöneticilerin kişisel sorumluluğuna karşı çıkarak, sanayinin yönetiminde sınırsız bir grup yö-

netimini ve kişisel sorumluluğu savunan ve kendisine "demokratik merkezizetçilik" adını veren grup yenilgiye uğratıldı. Bu muhalefetin başını Saprnov, Osinski, V. Smirnov çekiyor, Rikov ve Tomski de kongrede bunları destekliyordu.

9. Parti Kongresinden sonra parti içinde yaşanan iki çizgi mücadelesi birçok konuda devam etmekte kalmadı, bu tartışmalarda Sovyetleri zayıflatmak için birçok grup birleşerek Bolşeviklere karşı saldırıya geçti. İki çizgi esas olarak savaş sonrası ekonomik kalkınma konularında sürüyordu. Parti savaşın devam ettiği yıllarda uyguladığı savaş komünizminin artık kaldırılması gerektiğini ve fazla ürünlerin bir aynı vergi sistemi getirilerek, köylüler tarafından istendiği gibi kullanılması dönemine geçilmesi ve böylece sanayinin canlanmasını savunuyor ve bunun için sendikaların desteğinin alınmasını savunurken, parti içindeki muhalefet böyle düşünmüyor, Troçkistler, işçilerin muhalefeti, sol komünistler, demokratik merkezizetçiler barış içinde sanayinin kalkındırılmasına karşı çıkıyor, bunların bir kısmı savaş komünizminin devamını, bir kısmı ise, ekonominin kalkınmasında partinin geri çekilmesini ve her şeyin sendikalara bırakılmasını savunuyorlardı.

10. Parti Kongresi Rusya'da yaşanan bu tartışmaların içinde 8 Mart 1921 tarihinde toplandı. Kongre, sendikalar sorununda geniş bir değerlendirme yaptı ve

Lenin'in önerisini kabul etti. Kongre, parti içindeki bütün kliklerin dağıtılmasını kararlaştırdı. Kongre, kararlara uymayan, merkez komitesi içinde klikçi çalışmalar yürütenlerin merkez komitesinden çıkarılmasını karar altına aldı. Bütün bu kararlar Lenin'in önerdiği ve kongrenin kabul ettiği 'parti birliği üzerine' kararında somutlaştırıldı. Ve Kongre Yeni Ekonomik Politika'yı (NEP) onayladı.

NEP'in doğru bir politik karar olduğu, daha ilk yılında alınan sonuçlarla doğrulandı. NEP, işçi ve köylüler arasında yeni bir ittifak geliştirdi. Proletarya diktatörlüğünün gücü gelişti. Kulakların vurgunculuğuna son verildi. Sovyet hükümeti, NEP döneminde de tüm ekonomi üzerinde denetimini sağlamlaştırdı. 11. Parti Kongresi bu şartlar içinde toplandı. Ve Lenin tarafından Kongrede "Bir yıldan bu yana geri çekiliyoruz. Parti adına artık bunu durdurmalıyız. Geri çekilmekte güdülen amaç elde edilmiştir. Bu dönem artık sona ermek üzeredir ya da sona ermiş bulunmaktadır. Şimdi amacımız farklıdır -güçlerimizi yeniden bir araya getirmektir" (age, Sf. 323) denilerek NEP'e son verildi. 11. Parti Kongresinden sonra, ekonomik atılımlar yeni hamlelerle devam ettirildi. Ekim 1922'de Sovyetler büyük bir zaferi kutladı. İşgalcilerin elinde kalan son Sovyet toprağı Vladisvokstok, Japonların elinden kurtarıldı. Aralık 1922 yılında, Sovyetlerin 1. Kongresi toplandı. Lenin ve Stalin'in önerisiyle Sovyet milliyetlerinin geçici bir devlet birliği, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği (SSCB) kuruldu.

12. Parti Kongresi Nisan 1923'te toplandı. Bu, Sovyetlerin kurulmasından sonra Lenin'in katılmadığı ilk kongreydi. Kongre Lenin'in son mektuplarında dile getirdiği tüm hususları göz önünde bulundurdu. Kongre Yeni Ekonomik Politika'yı, sosyalizmden vazgeçmeyi ve kapitalizme teslim olma olarak anlayanların teorik görüşlerini çürüttü. Kongrede Troçki ve onu destekleyen Radek ve Krasin, Sovyetler için can alıcı sanayi kollarının ayrıcalıklarının yabancı tekellere verilmemesini istiyorlardı. Bununla da kalmayıp

Çar'ın dış devletlere olan borçlarının üstlenilmesi gerektiğini savunuyorlardı. Kongre tüm bu önerileri reddetti. Buharin ve Sokolnikov daha kongre öncesi, dış ticaret üzerindeki devlet tekelinin kaldırılmasını istiyorlardı. Bu önerinin temeli de Yeni Ekonomik Politika'nın kapitalizme teslim olması olarak görülmesinden ileri geliyordu. Kongrede iki çizgi mücadelesinin yoğun olarak yaşandığı bir diğer konu da ulusal sorundu. Stalin, hazırlayıp sunduğu raporda ulusal sorundaki politikanın uluslararası önemini açıkladı. "Sovyetler Birliği, ulusal sorunu çözüme bağlamakta ve ulusal baskıyı ortadan kaldırmakta, Doğu'nun ve Batı'nın ezilen halkları için bir örnekti. Stalin, Sovyetler Birliği milliyetleri arasındaki ekonomik ve kültürel eşitsizliği ortadan kaldırmak için enerjik önlemler almanın zorunlu olduğunu belirtti. Ulusal sorundaki saptamalara karşı, Büyük-Rus şovenizmine ve sorundaki saptamalara karşı, Büyük -Rus şovenizmine ve yerel burjuva milliyetçiliğine karşı, partiyi kararlı bir savaşıma çağırırdı.

"Kongrede, milliyetçi saptamacılar ve bunların ulusal azınlıklara karşı egemen-ulus politikası açığa çıkartıldı. O sıralarda, Gürcü milliyetçi sapmacı Mdivani ve ötekiler partiye karşı çıkıyorlardı. Bunlar, Transkafkasya Federasyonu'nun kurulmasına ve Transkafkasya milliyetleri arasında dostluğun güçlendirilmesine karşıydılar. Bu sapmacılar, Gürcistan'daki öteki milliyetlerden haklara karşı tam bir egemen-ulus şoveni gibi davranıyorlardı. Gürcü olmayanları, özellikle Ermenileri Tiflis'ten yığınlar halinde sürüyorlardı; öyle bir yasa kabul etmişlerdi ki, bu yasa Gürcü olmayanlarla evlenen Gürcü kadınlarının Gürcistan yurttaşlığından çıkartılması hükmünü taşıyordu. Gürcü milliyetçi sapmacıları, Troçki, Radek, Buharin Skripnik ve Rakovski destekliyordu." (age, sf 327-328)

Kongre sonrası ekonomik alanda istenilen düzeyde başarılar elde edilemedi. Sanayi hala savaş öncesi düzeyin ve gereksinimin altında bulunuyordu. 1923 yılının sonlarında ülkede hala bir milyon işsiz

vardı. Köylülerin hububat satışlarından elde ettikleri paranın değeri hızla düşmüştü. Troçki, o dönem Ulusal Ekonomi Yüksek Konseyi'nde bulunuyordu. Troçki, Pyatakov'la birlikte güya sanayiye geliştirmek için bütün yöneticilere mamul maddelerin satışından daha fazla kâr elde etmek için talimatlar verdiler. Bu durum köylüleri oldukça zor duruma soktu ve köylüler mamul madde almaktan vazgeçtiler. Troçkistler Lenin'in hastalığını da fırsat bilerek parti içinde yeni bir atağa geçtiler. Troçki, ekonomik alanda yeni bir çizgi geliştirmek için, parti içindeki, tüm anti-Leninist unsurları bir araya getirerek yeni bir muhalefet programı oluşturdu. Bunlara **muhafiz kırkaltılar** denildi. Demokratik Merkezîyetçiler, Sol Komünistler ve İşçilerin Muhalefeti gruplarının bir araya gelerek oluşturdukları program, ağır bir ekonomik buhranın olacağı ve bunun da Sovyetleri mahvedeceği, bunun atlatılması için de parti içinde kliklere ve gruplara izin verilmesi isteniyordu. Troçkistler, hazırladıkları dokümanları tüm parti örgütlerine yolladılar ve partiyi bu konularda tartışmaya çağırdılar. Parti içinde açılan tartışmalarda Troçkistler yenilgiye uğradılar.

Kasım 1924'te 13. Parti Konferansı toplandı. Konferans yapılan tartışmaların bir değerlendirmesini yaptı ve Troçkist muhalefeti Marksizm'den küçük burjuva sapma olarak mahkum etti. Troçkistler kendi çizgilerini daha da ileri düzeyde savunmaya devam ettiler. Troçki 1924 güzünde "Ekim Dersleri" adıyla yayımladığı bir yazıda Leninizm yerine Troçkizm'i koyarak Leninizm'e saldırdı. Buna karşı Stalin Troçki'nin bu çizgisine karşı Leninizm'in İlkeleri adlı eseriyile Troçkizm'i mahkum etti. 21 Ocak 1924'te Lenin hayata veda etti. Lenin'in ölümü Bolşevik parti içinde bir kenetlenmeyi birlikte getirdi.

13. Parti Kongresi Mayıs 1924 tarihinde toplandı. Kongre 14. Parti Konferansı'nda kararlaştırılan Troçkizm'in küçük burjuva bir sapma olduğu kararını onayladı. Kongre, kentle köy arasındaki bağı güçlendirmek

için hafif sanayinin daha da geliştirilmesinin zorunlu olduğunu belirtti. Kongre, İç Ticaret Halk Komiserliği'nin kurulmasını kararlaştırdı ve ticaretle uğraşan bütün kurumların önüne pazarı denetleme görevi koydu ve özel sermayenin ticaret alanından kovulması görevini benimsedi. Kongre, köylülere devlet kredilerinin azamiye çıkartılmasını ve böylece tefecilerin bu alandan silinmesi kararı aldı. Kongre ayrıca, kooperatif hareketinin geliştirilmesi kararı aldı.

Ekonomik ilerleme işçilerin ve köylülerin yaşam seviyelerini yükseltti; 1924-1925 yılında Sovyetler köylülere yardım için 290 milyon ruble ayırdı. "Ulusal ekonomiyi yeniden-kurma çalışmaları tamamlanmak üzereydi. Ama, Sovyetler Birliği için, sosyalist kuruluş halindeki bir ülke için, yalnızca ekonominin yeniden-kuruluşu, yalnızca savaş öncesindeki düzeye ulaşmış olması yeterli olamazdı. Savaş öncesi düzey, geri bir ülkenin düzeyiydi. Daha ileriye gitmek gerekiyordu. Sovyet devletinin elde ettiği uzun soluk alma dönemi böyle bir gelişme için olanaklar taşıyordu.

"Ama bu, tüm ivediliğiyle bir sorunu da yanında getiriyordu: Gelişmemizin ve kuruluşumuzun izleyeceği çizgi ve niteliği ne olacaktı, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmi nasıl bir gelecek bekliyordu? Ekonomik gelişme sosyalizm yönünde mi olacaktı, yoksa başka bir çizgi mi izleyecekti? Sosyalist bir ekonomi sistemi kurmalı mıydık, ya da kurabilir miydik; yoksa biz başka bir ekonomi sistemini, kapitalist ekonomi sistemini doğuracak koşulları mı hazırlıyorduk? Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nde sosyalist bir ekonomi sistemi kurmak olanaklı mıydı; olanaklıysa bunun kapitalist ülkelerde devrimin gecikmesi koşullarında, kapitalizmin istikrara kavuştuğu koşullarda gerçekleştirilmesinin olanakları var mıydı? Ülkede sosyalizmin güçlerini her bakımdan güçlendirmekle ve artırmakla birlikte, gene de belli bir ölçüde kapitalizmin gelişmesi olanağını veren Yeni Ekonomik Politika yoluyla bir sosyalist ekonomi sistemi kurabilir miydik? Bir sosya-

list ekonomi sistemi nasıl kurulacaktı, bu kuruluşa nerden başlanacaktı.

"Bütün bu sorunlar, yeniden-kuruluş döneminin sorunlarına doğru, partinin karşısına, artık teorik sorunlar olarak değil, pratik sorunlar, ekonomik kuruluşun güncel sorunları olarak dikildi. (...)

"Evet dedi parti, ülkemizde sosyalist ekonomi kurulabilir, kurulmalıdır; çünkü sosyalist bir ekonomi sistemini kurmak ve tam bir sosyalist toplum kurmak için zorunlu olan her şeye sahibiz. 1917 Ekim'inde işçi sınıfı kendi politik diktatörlüğünü kurarak kapitalizmi **politik bakımdan** yenmişti. O zamandan bu yana, Sovyet Hükümeti, kapitalizmin ekonomik gücünü çökertme ve bir sosyalist ekonomi sistemi kurma uğrunda gerekli koşulları yaratmak için her türlü önlemi almıştı." (age, Sf. 338-339) SBKP'nin bu çizgisine karşı Troçkistler Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin zafere ulaşmasına inanmıyorlardı. Partinin çizisine karşı Troçkistler, "Sürekli Devrim Teorisini" ileri sürdüler. Buharinciler açıktan bir çizgi ileri sürmeseler de, diğer taraftan 'burjuvazinin sosyalizme barış içinde ilerlemesini öngören kendi 'teorilerini' öne sürdüler. Ve bunu yeni bir sloganla 'zenginleşin' sloganıyla ileri sürdüler. Zinovyev ve Kamenev, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin teknik olarak geri olmasından dolayı sosyalizmin zaferinin mümkün olmadığını ileri sürdüler.

14. Parti Kongresi, parti içinde sosyalizmin zaferi konusunun mümkün olup olmadığı konusunda yaşanan iki çizgi mücadelesinin yoğun tartışmaları içinde Aralık 1925 tarihinde toplandı. Parti tarihinde Leningrad gibi parti merkezinin tüm delegelerinin MK'ya karşı toptan tavır almaya hazırlandığını gösteren bir durum hiç yaşanmamıştı. MK adına raporu Stalin sundu. Stalin Sovyetler Birliği'nin politik ve ekonomik alandaki yükselişini dile getirdi ve gelinen noktada durmamak gerektiğini vurguladı. Stalin Sovyetlerin, kapitalist ülkelere bağımlılıktan kurtulan bir ülke seviyesine gelmeyle karşı karşıya olması gerektiğini

vurguladı. Zinovyevciler, partinin genel çizgisine karşı harekete geçtiler. Onlar partinin sosyalist sanayileşme politikasına karşı çıkarak, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin esas olarak hammadde ve tarım alanında üretim yapan ve ihraç eden bir ülke olarak kalmasını savunuyorlardı. Kongre, Zinovyevcilerin ekonomik 'plan' olarak ileri sürdüğü bu programı reddetti. Devlet sanayinin sosyalist olmadığı, yolundaki tezler ve aynı şekilde köylülüğün işçi sınıfının bir bağlaştığı olmadığı savı da kongrede mahkum edildi. Ekonomik alandaki sorunlar üzerindeki tartışmaları gözden geçiren kongre şu ünlü kararı aldı. "*Kongre, ekonomik gelişme alanında, proletarya diktatörlüğünün ülkesi olan ülkemizde, 'tam bir sosyalist toplum kurmak için zorunlu bütün önkoşulların' (Lenin) var olduğu görüşündedir. Kongre, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde sosyalist kuruluşun zaferi uğrunda savaşımların partimizin başlıca görevi olduğunu kabul eder.*

On dördüncü Kongre, partinin yeni tüzüğünü onayladı. Ve, On dördüncü Parti Kongresi'nden itibaren partimiz, Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevikler) SBKP(B) adını taşımaya başladı." (age, Sf. 345)

Zinovyevciler, kongrede yenilgiye uğramalarına rağmen, kongre sonrası parti kararlarına uymadılar ve kendi çizgilerinin propagandasını yaymaya devam ettiler. Zinovyevciler, kongreden sonra Komünist Gençler Birliği Leningrad Komitesi'ni bir toplantıya çağırdı. Bu komitenin yönetici grubu Zinovyev, Zalutski, Bakayev'den destekleniyordu. Leningrad il komitesi ve Komünist Gençler Birliği aldıkları bir kararla 14. Parti Kongresinin kararlarını tanınamama kararı aldılar.

14. Kongre'den sonra parti, ülkenin sosyalist sanayileşmesi uğruna çetin bir savaşım içine girdi. Yeniden kuruluş döneminde görev önce tarımı canlandırmak, mevcut atölye ve fabrikaları yeniden işletmeye açmak hedeflendi. Ancak yeniden-kuruluş döneminde üç eksiklik vardı;

Birincisi; imalathane ve fabrikalar eksikti. Geri teknik ve aşınmış makineler. İkincisi; sanayi dar bir temel üzerindeydi. Ülke için makine üreten fabrikalar yoktu. Üçüncüsü; bu dönemde ağır sanayiden çok, hafif sanayi ağırlıktaydı. Milyonlarca küçük işletmelerden, büyük köylü işletmelerine geçişi sağlamak için traktör fabrikalarına ihtiyaç vardı.

Emperyalist ülkeler, Sovyetler Birliği'nin büyüyüp gelişmesini kendileri açısından tehlikeli görüyorlardı. Bu yüzden emperyalistler Sovyetlerde bir belirsizlik ve güvensizlik yaratmak için ellerinden geleni yapmaya başladılar. Sovyetlerde kargaşa yaratmak için bir dizi sabotaj ve saldırı gerçekleştirdiler. İngiliz muhafazakarları Arkos'a karşı bir saldırı gerçekleştirdi ve İngiliz hükümeti Sovyetlerle olan diplomatik ve ticari ilişkisini kestiğini açıkladı. 7 Temmuz 1927 tarihinde Varşova'da Sovyet Büyükelçisi bir beyaz Rus tarafından öldürüldü. İngilizler Leningrad'da bir parti kulübüne bomba atılar ve 30 kişiyi yaraladılar. Tüm bunlar Sovyet hükümetinin üstesinden geldiği diğer zorluklardı. Sovyetler baskılara boyun eğmedi ve tüm saldırıların üstesinden gelmeyi başardı.

SBKP içinde Troçkistler yıkıcı eylemlerine devam ettiler. 1926 yılında Troçkistler ve Zinovyevçiler SBKP'ye karşı bir blok içinde birleştiler. Parti tüzüğünü ve 14. Kongre kararlarını açıktan çiğnediler. 15. Konferansa yakın bir dönemde bu blok SBKP içinde yeni bir tartışma açmak istiyordu. Tartışma Troçkist programın yeniden tartışmaya açılmasından öteye gitmiyordu. Bunun üzerine MK, bu parti aleyhtarları bloğa karşı daha fazla göz yumamaya çağını açıkladı. Bunun üzerine Muhalefet MK'ya bir mektup sunarak, kendi klikçi faaliyetlerine son vereceklerini açıkladılar. Kasım 1926 yılında toplanan 15. Parti Konferansı Troçkistlerin bu yönelimini değerlendirek Troçkistleri bölücülükle suçladı. Ama onlar hiçbir şekilde durmadılar. İki çizgi adına, partinin demokratik merkez yetçiliğini tanımayan, fırsat buldukça disip-

lini tanımayan ve kararlara uymuyorlardı. 1927 yılında bu sefer de "seksen üçler programı" adı altında yeni bir programla ortaya çıktılar. Troçkistler bu sefer bilinen tarzlarından farklı olarak yeni programlarında; parti birliğinden yana olduklarını, bölünmeden yana olmadıklarını, parti programına hiçbir itirazlarının olmadığını, tümüyle sanayileşmeden yana olduklarını, hatta MK'yı sanayileşmeye yeterince hız vermediği konusunda suçluyorlardı. Ancak, programlarında aynı zamanda, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde sosyalizmin zaferine ilişkin karara karşı alaycı bir dil kullanıyor ve fabrikaların işletme haklarının yabancılara verilmesini savunuyorlardı. Troçkistler programlarında kolektif çiftlik hareketinden yana olduklarını ve MK'yı kolektifleştirme hareketine yeterince hız vermediği konusunda suçladılar. Ancak diğer taraftan da, işçi sınıfı ve köylüler arasında "çözümü olanaksız çatışmaların" kaçınılmaz olduğunu ileri sürerek, bütün umutlarını kulaklara bağlıyorlardı. MK, parti tüzüğüne göre hareket ederek tartışmaların kongreye ancak iki ay kala açılabilceğini söyleyerek tartışmaları başlatmayı reddetti. SBKP parti tüzüğüne uyararak 15. parti konferansına iki ay kala tartışmaları başlattı. 15. Konferansta Troçkist muhalefet yenilgiye uğradı. Onlar kendi görüşlerini hakim kılma hedefinden çıkarak Sovyetleri yıkma hedefine giriştiler. 15. Parti Konferansının tartışmaları son bulmadan Leningrad ve Moskova'da sokak gösterileri yapmayı kararlaştırdılar. Bunun için de 7 Kasım gününü seçtiler, umdukları kitleyi sokağa dökemeyince hezimete uğradılar. Troçkiçilerin ve Zinovyevçilerin Sovyet aleyhtarları olduklarına artık kuşku yoktu. Bunun üzerine 14 Kasım 1927'de Merkez Komitesi ile denetim Komitesi yaptıkları ortak toplantıda Troçki ve Zinovyevi partiden atmayı kararlaştırdı.

15. Parti Kongresi 2 Aralık 1927'de yapıldı. Kongre esas olarak Sovyetlerdeki sosyalist sanayileşme ve köylülük sorunu üzerine tartışmalar yaptı. Stalin Kongreye

sunduğu raporda sosyalist sanayileşmenin hızla geliştiği yönleri vurguladı ve partinin önüne şu görevi koydu; "Kentteki ve köylük bölgelerdeki bütün ekonomi dallarında sosyalist kilit noktalarını yaymak ve sağlamlaştırmak ve ulusal ekonomiden kapitalist öğeleri silmek." (age, Sf. 358) O zaman kadar Sovyetlerde köylülüğün istenilen düzeyde gelişmediğini saptayan partide, "çıkar yol nedir?" sorusuna Stalin şu cevabı verdi; "Çıkar yol toprağın işlenmesi temeli üzerinde, küçük ve dağınık köylü işletmelerini, geniş, birleşik çiftliklere dönüştürmek, yeni ve daha ileri bir teknikle kolektif bir biçimde işlenmesini sağlamaktır. Çıkar yol, küçük ve cüce köylü işletmelerini kerte kerte, ama güvenli adımlarla, baskıyla değil, örnekler vererek inandırma yoluyla, toprağın kooperatif ve kolektif bir biçimde işlenmesi temeline dayanan ve kolektif tarım araçlarının, traktörlerin ve verimliliği artırıcı bilimsel yöntemlerin kullanıldığı geniş çiftlikler içerisinde birleştirmektir. Başka çıkar yol yoktur." (age, Sf. 359)

Kongre bu değerlendirmeler ışığında tarımın kolektifleştirilmesi için bir karar aldı. Ayrıca köylük bölgelerde kapitalist çiftliklerin önüne geçmek için kulakların adım adım temizlenmesi kararı aldı. 15. Kongre sosyalist kuruluş sorunlarını çözüme bağladıktan sonra Troçkist ve Zinoviyevci bloğun partiden atılması sorununu da karara bağladı. MK ve denetim kurulunun aldığı kararı onayladı. Ve ayrıca Radek, Preobrajenski, Rakovski, Piatakov Serebriakov, İ. Smirnov, Kamenev, Safarov, Lifşits, Mdivani, Similga gibi Troçkist unsurların da

partiyle ilişkilerinin kesilmesine karar verdi.

Parti 15. Kongresi'nin kararı doğrultusunda Kulaklara yöneldi. Bunu, yoksul köylülere dayanma, orta köylülükle bağlaşmayı güçlendirme sloganıyla gerçekleştirdi. Kulaklar direnişe geçtiler. Hükümetin belirlediği fiyatları kabul etmeyerek ellerindeki hububatları satmayı reddettiler. Ancak, kulakların direnişi kısa sürede yıkıldı. Kolektifleştirme hareketi adım adım örülmeye başlandı. Kulaklara karşı başlatılan

saldırı sırasında parti içinde, öteden beri kulaklara sıcak bakan Buharinci çizgi sahipleri, partinin kulaklara karşı izlediği politikaya karşı çıkmaya başladılar. Bu çizgi sahipleri alınan önlemlerin bir an önce kaldırılmasını, yoksa tarımın çökeceğini ileri sürüyorlardı. Ve çizgiyelerini "sınıf savaşının yatışması teorisi"ne dayandırıyorlardı. Bu teoriye göre; "Sosyalizmin kapitalist

öğelere karşı sağladığı her zaferle sınıf savaşımının kısa sürede tümenden ortadan kalacağını ve sınıf düşmanının savaşmaksızın bütün mevzilerini terk edeceğini, bundan dolayı da kulaklara karşı saldırının gerekli olmadığını ileri sürüyorlardı. Böylece kulakların barışçıl yoldan sosyalizmle kaynaşacağını öne süren eski burjuva teorilerini canlandırmaya çalışıyorlar ve Leninizm'in ünlü sosyalizm gelişmesini sınıf düşmanının dayanak noktalarını ne kadar fazla çökertmişse sınıf düşmanının direnişinin de o derecede keskin biçimlere bürüneceğini ve sınıf savaşımının ancak sınıf düşmanının or-

tadan kaldırılmasından sonra 'söneceğini' belirten tezini ayaklar altına alıyorlardı." (age, Sf. 365)

Nisan 1929'da 16. Parti konferansı Birinci Beş Yıllık Plan'ı görüşmek üzere toplandı. 16. SBKP Parti Konferansı sağ teslimiyetçilerin beş yıllık dar planını reddetti ve planın geniş şeklini onayladı. Planda yalnızca sanayiye değil, ulaştırmayı ve tarımı da -sosyalizm temeli üzerinde- yeniden donatabilecek ve yeniden örgütleyebilecek güçte bir sanayi yaratmak hedefi ortaya kondu.

1929 büyük emperyalist buhran dünyada büyük bir alt üst oluşu birlikte getirdi. 1929'daki dünya ekonomik buhranı, emperyalistlerin savaştan galip çıkan ile yenilgi alan ülkeler arasındaki, emperyalist devletlerle, sömürgeler arasındaki, işçilerle kapitalistler arasındaki, köylülerle toprak ağaları arasındaki çelişkileri daha da kızıştırdı. 16. Parti Kongresine MK adına sunduğu politik raporda Stalin; *"burjuvazinin ekonomik buhrandan bir kurtuluş yolu bulmak için, bir yandan kapitalizmin en gerici, en şoven, en emperyalist öğelerinin diktatörlüğü olan faşist diktatörlüğü kurmak suretiyle işçi sınıfını ezerken, öte yandan savunması zayıf ülkelerin zararına sömürgelerin ve nüfus bölgelerinin yeniden bölüşülmesi uğrunda savaş kışkırtıcılığı yapacağına belirtti. Ve olaylar aynen böyle gelişti." (age, Sf. 374)* ve 1932 yılında Japonya savaş tehdidinde bulundu. 1933'te Almanya'da faşist Hitler başa geldi. Fransa, İngiltere ve ABD Uzak Doğu'da yeni tedbirler alırken, Japonya silahlanmaya hız verdi.

16. Parti Kongresi 26 Haziran 1930'da toplandı. SBKP 16. Parti Kongresi *"sosyalizmin bütün cephelerde yürüttüğü geniş saldırısını, kulakların sınıf olarak ortadan kaldırılmasını ve tam kolektifleştirmenin gerçekleştirilmesini partinin tarihine geçiren kongre olarak bilinir." (Stalin) (age, Sf. 386)* 16. Kongrede Stalin, Sovyetlerin bir tarım ülkesi olmaktan çıkıp hızla bir sanayi ülkesi olma yolunda ilerlediğini belirtti. Ve

SBKP 16. Parti Kongresi partinin önüne *"Sosyalist kuruluşta canlı Bolşevik adımlarının sürdürülmesini ve Beş Yıllık Plan'ın dört yılda tamamlanması"* görevi koydu. 1933 yılının başlarında yapılan bir değerlendirmede, ortaya konan Beş Yıllık Planın dört yılda tamamlandığı belirtildi.

SBKP 17. Parti Kongresi Ocak 1933 yılında toplandı. Kongreye bir milyon 874 bin 488 parti üyesini ve 935 bin 298 üye adayını temsil eden, oy hakkına sahip 1225 delegeyle yalnızca söz hakkına sahip 736 delege katıldı. 17. Kongre, 16. kongreden bu yana alınan kararları ve uygulamaları değerlendirdi. Ekonomi ve kültür alanında elde edilen başarılarla, partinin genel çizgisinin bütün alanlarda uygulandığı vurgulandı. SBKP 17. Parti Kongresi "zafer" kongresi olarak ilan edildi. 17. Parti Kongresi, ikinci Beş Yıllık Plan üzerinde karar aldı. Bu plan birinci plandan daha kapsamlıydı. 1937'de sanayi üretiminin, savaş öncesi dönemin sekiz katına çıkartılması, tarımın esas olarak makineleştirilmesi, traktör gücünün altı kat daha artırılması, ulaştırma ve haberleşme araçlarının teknik olarak yenilenmesi, işçilerin köylülerin ekonomik ve kültürel olarak ilerletilmesi için dev bir plan hazırlandı. 17. Parti Kongresi yeni bir parti tüzüğü kabul etti. Bu tüzüğün diğerlerinden ayrı olan özelliği, bir giriş bölümünün eklenmesi idi. Bu giriş bölümünde partinin kısa bir tanımı yapılıyor ve partinin proletaryanın savaşımındaki önemi ve proletarya diktatörlüğü aygıtındaki yeri belirtiliyordu. 17. Parti Kongresinin bir diğer özelliği de, o güne kadar farklı çizgiyi savunan ve bu çizgilerinde direten Buharin, Rikov ve Tomski'nin SBKP'ye verdikleri özeleştiri. Kongrede sadece bunlar değil, Zinovyev ve Kamenev de özeleştiri yaparak SBKP'yi öven konuşmalar yaptılar. Kongre sonrası Sovyetlerde çok önemli gelişmeler oldu. 1 Aralık 1934 tarihinde Leningrad'da Kirov bir suikast sonucu öldürüldü. Kirov'un öldürülmesiyle geniş bir soruşturma başlatıldı. Soruşturma sonucunda *"1933-1934 yıllarında Leningrad'da*

gizli bir karşı devrimci terörist grubun kurulduğu, Zinovyev muhalefetinin eski üyelerinin bu gruba katıldıkları ve başlarında mahut 'Leningrad Merkezi'nin bulunduğu öğrenildi. (...) Çok geçmeden 'Moskova Merkezi' adında gizli bir karşı-devrimci örgütün varlığı ortaya çıkartıldı. Yapılan ilk soruşturma ve yargılama sırasında Zinovyev'le Kamenev'in ve Yevdokimov'un ve bu örgütün öteki liderlerinin, yandaşlarına terörist düşüncüyü aşılama, Parti Merkez Komitesi ve Sovyet Hükümeti üyelerini öldürme tertiplerinde alçakça rol oynadıkları açığa çıktı." (age, Sf. 405)

Bir özetini vermeye çalıştığımız SBKP tarihi elbette bununla sınırlı değildir. Konunun anlaşılması ve sonraki tartışmalara bir ışık tutması bakımından SBKP tarihi ve bu tarih içinde parti içinde yaşanan iki çizgi mücadelesinin deneyimlerinden öğrenilecek çok şeyin olduğu bir gerçektir. Sorun bunları gün yüzüne çıkartmak ve yeni devrimci kuşaklara bunları aktarmaktır.

Çin Komünist Partisi'nde İki Çizgi Mücadelesi

ÇKP, 1 Temmuz 1921 yılında Şangay şehrinde kurulur. ÇKP'nin kuruluşu Çin tarihinin değişiminde bir dönüm noktasını temsil eder. Çin halkı 1840 Afyon Savaşı'ndan 4 Mayıs 1919 hareketine kadar emperyalizme ve feodalizme karşı kahramanca savaştı. Ancak, gerek Hung Siyu-Cuyan ve gerekse Sun Yat-Sen'in önderliğindeki devrimci hareketler başarısızlıkla sonuçlandı. 1917 Ekim Devrimi Çin'de yankısını buldu. Ekim Devrimi Çin'e Marksizm-Leninizm'i ulaştırdı. Marksizm-Leninizm'in Çin'deki devrimci hareketle birleşmesiyle ÇKP doğdu. ÇKP önderliğindeki demokratik devrim dört aşamadan geçerek hedefine ulaştı. Birincisi Devrimci İç Savaş, Toprak Devrimi Savaşı, Japon Saldırısına Karşı Direniş Savaşı ve Halk Kurtuluş Savaşı.

ÇKP, bu dört evrede de kendi içinde muazzam bir iki çizgi mücadelesi yaşadı. ÇKP, kuruluşundan, 1949 yılında iktidarı ele ge-

çirene kadar hep şu ilkeyi benimsedi ve uyguladı. "Bir siyasi partinin başarısı ya da başarısızlığı, çizgisinin doğru olup olmamasına bağlıdır. Siyasi iktidar ele geçirilmiş olsa bile, yanlış bir çizgi onun kaybedilmesine yol açar. Doğru bir çizgi ise, siyasi iktidarı henüz elinde bulundurmayan bir partinin onu ele geçirmesini sağlar." [Kısa Tarih (Çin Komünist Partisi) Umut Yayıncılık, Sf. 75, Haziran 2002]

ÇKP, birinci devrimci iç savaş döneminde henüz çok tecrübesiz bir partiydi. Bu dönemin ÇKP'si doğru bir çizgiye sahipti. Mao'nun Çin'de sınıfların tahlili ve köylü hareketleri üzerine yaptığı araştırmalar ÇKP'nin doğru çizgisini temsil ediyordu. Bu dönem ÇKP içinde öne çıkan bir diğer çizgi ise, Cen Du-Siu tarafından temsil edilen çizgiydi. Bu çizginin temel siyaseti Guomintang'ı kazanmaya çalışan, köylüleri hesaba katmayan sağ çizgi ve Cen Guo-dao tarafından temsil edilen ve sadece işçiye yönelen ve tıpkı Cen Du-Siu gibi köylüleri hesaba katmayan "sol" oportünist çizgi idi. Cen Du-Siu o dönem ÇKP'nin Genel Sekreteri olduğu için, parti içinde etkili bir yeri vardı. Cen Du-Siu'nun görüşleri Marksizm'den uzak bir konumdaydı. Cen Du-Siu, Çin'in köleci aşamadan geçmediğini, dolayısıyla Çin'deki devrim aşamasının burjuva cumhuriyetle sonuçlanacağını buna da burjuvazinin önderlik etmesini savunuyor, proletaryanın bağımsız bir güç olmadığını, köylülerin tutucu ve başıbozuk bir güç olduğunu savunuyordu. Birleşik cephe içinde "hep dostluk, mücadele yok" görüşünü savunuyor, bundan hareketle silahların Guomintang'a teslim edilmesini ileri sürüyor ve bu yönde emirler veriyordu. Bu teslimiyetçi çizgiye karşın, ÇKP 7 Ağustos 1927 tarihinde Hankov'da yaptığı olağan üstü toplantıyla Cen Du-Siu teslimiyetçi çizgisini düzeltti ve Cen Du-Siu görevden aldı. Bu tarihten sonra ÇKP, köylü ayaklanmalarının başına geçti. Mao bu tarihten sonra 1928 yılındaki Nancang ayaklanmasından sonra ilk işçi ve köylü kızıl silahlı kuvvetlerini kurdu ve Cingang dağlarında ilk köylü dev-

rimci üssünü inşa etti. Birçok bölgede gelişen gerilla savaşından sonra Mao bu tecrübeleri birçok makalede topladı ve "Çin'de Kızıl Siyasi İktidar niçin yaşayabilir?", Partinin Çalışma Tarzını Düzeltelim, Tek Bir Kıvılcım Bütün Bir Bozkırı Tutuşturabilir" gibi çok önemli makaleleri kaleme aldı. Mao "Partimizin tarihi, Partimizin Guomindang ile birleşik cephe kurduğu dönemde sağ sapmaların, Partimiz Guomindang'dan ayrıldığı dönemde de 'sol' sapmaların ortaya çıkma eğilimi belirlediğini gösteriyor. Partimizin Guomindang'dan kopmasından ve Cen Du-Siu'nun sağ oportünist çizgisini düzeltmesinden kısa bir süre sonra, 1927 sonlarıyla 1928 başları arasında Cu Ci-bay'ın 'sol' darbeci çizgisi, 1930 Haziran'ıyla 1930 Eylülü arasında Li Li San'ın 'sol' oportünist çizgisi ve 1931'den 1934'e kadarki süre içinde de Vang Ming'in 'sol' oportünist çizgisi ortaya çıktı. Bu dönemde her ne kadar Cen Du-Siu'nun tasfiyeciliği, Lu Can-Lun'un sağ bölücülüğü ve devrimin geleceği konusunda karamsarlığa kapılmanın sonucu olarak beliren daha başka sağ sapmalar olduysa da, parti içindeki esas sapmayı öncelikle bu üç 'sol' sapma oluşturdu. Bunlar arasında da özellikle partiye dört yıl boyunca hakim olan Vang Ming'in 'sol' oportünist çizgisinin çok büyük zararları dokundu ve bundan son derece önemli dersler çıkarıldı" dedi. (age, Sf. 81)

Vang Ming 1931 yılında yapılan parti MK'sı 4. toplantısında ÇKP'nin başına geldi. Daha önceki MK'nın Li Li-San'ın sağ çizgisine karşı mücadele etmediğini ileri sürerek, parti içinde sağ sapmanın hala baş tehlike olduğunu söyleyerek sözde sağcılığa karşı çıkıyordu. ÇKP içinde "sol" bir çizgiyi temsil ediyordu. Çin konusunda hiçbir araştırma yapmadan, demokratik devrim ile sosyalist devrimi birbirine karıştırıyor, savaş yönetme konusunda sol bir çizgi izlendiğinden, kızıl bölgelerin önemli bir bölümünü, beyaz bölgelerin de tümünü kaybeden ÇKP, bu bölgeleri terk edip uzun yürüyüşe geçmek zorunda kaldı. Vang Ming'in "sol" oportünist çizgisi ÇKP'ye büyük bir

zarar vermişti. 1935 yılının Ocak ayında yürüyüşte olan kızıl ordu, Gveycov ilindeki Zunyi'ye vardı. Burada tarihe Zunyi Toplantısı olarak geçen MK toplantısı yapılır ve Vang Ming'in "sol" oportünist çizgisi mahkum edilerek Mao partinin başına getirilir. Ve tarihi uzun yürüyüş Mao önderliğinde tamamlanır. Uzun yürüyüşte kızıl ordunun 300 bin kişilik mevcudu 30 bine iner. 1937 yılında Çin Devrimi ikinci aşamasına girer. Japon işgaline karşı ülke çapında direniş başlar. Bu dönemi ÇKP, toprak devrimi döneminden Japonya'ya karşı milli birleşik cephe dönemi diye ilan eder. Vang Ming, bu dönemde soldan sağ bir çizgiye sığıyarak, ÇKP'den çok, Guomindang'a güvenmeye başlar. Komünist partisinin bağımsız ve inisiyatifini konusunu bir kenara iterek, her şeyin Guomindang üzerinden halledilmesini isteyen bir çizgiyi savunur.

1945 Nisan'ında ÇKP 7. Kongresi yapılır. Bu kongre Mao tarafından yönetilen önemli bir kongredir. Mao kongreye "Koalisyon Hükümeti Üzerine" adlı siyasi raporu sunar ve rapor aynı zamanda ÇKP'nin siyasi hattını belirleme konusunda önemli bir yer tutar. "Kitleleri cesaretle seferber edelim, halk kuvvetlerini güçlendirelim, saldırganları partimizin önderliğinde alt edelim ve yeni bir Çin inşa edelim" (age, Sf. 88) şiarı 7. Parti Kongresinin kararları olarak tarihe geçer. Bu kongre aynı zamanda parti içinde birlik kongresi niteliği de taşır. Japonya'ya karşı direniş zaferi gerek Çin'de gerekse de yurtdışında büyük bir yankı bulur. Çan Kay-Şek her zaman olduğu gibi ÇKP'yi yok etmek için uğraşır. Bu dönemde ABD emperyalizminin desteğiyle bir iç savaş çıkarmak için saldırı kararı alır. ÇKP'nin önünde "Savaşma ve zafer kazanma cesaretini göstermeli mi, yoksa göstermemeli miydik? 'Proletaryanın önderliğindeki halk kitlelerinin yeni demokratik ülkesinin inşası mı, yoksa büyük toprak ağalarının ve büyük burjuvazinin diktatörlüğü altında yarı sömürge, yarı feodal bir ülke mi?' Bütün partinin, bütün ordunun ve bütün halkın önünde duran soru buydu. O sıralarda Liu

Şao-Çi 'Çin şimdi yeni bir demokrasi ve barış aşamasına girmiştir' iddiasını ortaya atarak teslimiyet çizgisini tezgahladı. 'Çin devriminin esas mücadele biçimi, silahlı mücadeleden, silahsız kitle mücadelesine ve parlamenter mücadeleye dönüştürülmelidir' ve 'partimizin bütün çalışmalarının yeniden örgütlenmesi gerekir' gibi fikirleri gürültülü bir şekilde savundu. Liu Şao-Çi, Partimizin, ordusunu ve devrimci üs alanlarını Guomintang'a devretmesini, gerici Çan Kay-Şek hükümetinde koltuk kapmaya bakmasını ve ABD ve Çan Kay-Şek gericileriyle 'devletin kuruluşunda işbirliği'ne girişilmesini istiyordu. Aslında bu çizgi, Cen Dusiu'nun ve Van Ming'in çizgisinin bir devamıydı ve ABD Komünist Partisi dönęi Browder'in revizyonist çizgisinin Çin'deki bir yansımasını ifade ediyordu." (age, Sf. 89) yönelimi vardı. Mao bu teslimiyetçi çizgiye karşı kararlı bir mücadele verdi ve halkı ABD emperyalizmine karşı cesaretlendirmek için o ünlü "gericiler kağıttan kaplandır" görüşünü ortaya attı. Devrimin ilerletilmesi için bir dizi siyasi açılım yaptı. Mao bu dönemde, proletarya önderliğindeki geniş halk kitlelerinin hedefini emperyalizme, feodalizme ve komprador kapitalizme karşı yeni demokratik devrim olarak tespit etti. Ayrıca partinin sağlamaştırılması ve toprak reformu konusunda, ordunun sağlamaştırılması çalışmalarında bir dizi siyasi açılım yaptı. "Parti Liu Şao-Çi'nin toprak reformu ve partinin sağlamaştırılması konularında izlediği çizgiyi de düzeltti. Liu Şao-Çi'nin görünüşte 'sol'a, ama özünde sağa yönelik olan bu çizgisi şu nitelikler tarafından belirleniyordu; Orta köylülerin, özel sanayinin ve özel ticaretin çıkarlarını desteklemek; hiçbir ayırım yapmadan birçok önder parti üyesini 'engelliyor' gerekçesiyle bir kenara itmek; geniş kitleleri seferber etmek yerine 'güvenilir' bir azınlıkla gizli ilişkiler kurmak ve Partinin siyasetini göz önüne almadan her tarafta kampanyalar açmak, keyfi saldırılara ve mücadelelere girişmek vb.

Başkan Mao'nun önderliğinde, Kurtarılmış Bölgelerin ve Çan Kay-Şek'in hakimiyeti altındaki bölgelerin geniş halk kitlelerinin desteğini alarak, yüce Çin Halk Kurtuluş Ordusu, Çan Kay-Şek çetesinin ABD emperyalizmi tarafından donatılmış sekiz milyonluk ordusunu yok etti." (age, Sf. 91)

1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti kuruldu. ÇHC'nin kuruluşu demokratik devrim aşamasından sosyalist devrim aşamasına geçişinde ilk adımdı. Mao kimin kazanacağını hala belli olmadığını açık olarak belirtti. Sosyalizmde sınıf mücadelesi tüm alanlarda sürüyordu. Parti içinde daha da acımasız yürüyordu. 1953 yılında burjuvazi kudurganca saldırdı. Mao sekiz kötülüğe karşı savaş açtı. Rüşvet, yiyicilik, israf, bürokratizm, vergi kaçakçılığı, devlet mülkiyetini istismar, devlet ihalelerinde hilekarlık, devletin bilgilerini çalmak. Mao Lenin'in geçiş dönemi hakkındaki öğretisini Çin'in somut durumuna uygulayıp kendi tecrübesine dayanarak, partinin geçiş dönemi politikasını tespit etti. Sorun üretim araçlarının mülkiyeti sorununu çözüme kavuşturmaktı. Bu dönemde parti içinde sosyalist devrime karşı çıkanlar oldu. Bu çizgi sahipleri Liu Şao-Çi ve yandaşlarıydı. Peng Deh-Huay, Gao Gang gibileri ittifak kurarak saldırdılar. ÇKP, bu şer ittifakını zamanında fark ederek parti içindeki bu yeni burjuvaziye karşı cepheden saldırıya geçti. Liu Şao-Çi daha başından beri sosyalist dönüşüme karşı çıkıyordu. Daha 1949 yılında 'kişi sömürüyle kendine yararlar sağlar' görüşünü savunmaya başladı. Mao birçok tarım kooperatifini dağıtan Li Şao-Çi'nin sağ çizgisini kooperatif üzerine kalemeye aldığı yazılarıyla eleştirdi. Çin'de, 1956 yılında kapitalist sanayi, ticaret ve el sanatlarının mülkiyet sistemi açısından sosyalist dönüşüm esas olarak tamamlandıktan sonra, proletarya diktatörlüğü başka bir soruyla karşı karşıya geldi. "Ülkemizde baş çelişme neydi? Sınıflar, sınıf çelişmeleri ve sınıf mücadelesi hala var mıydı? Çin devriminin gelecekteki görevleri nelerdi?" (age, Sf. 95) ÇKP içinde bu konularda çetin bir iki çizgi mücadelesi yaşandı. Mao'nun sos-

Büyük Proleter Kültür Devrimi, sosyalizm altında sınıf mücadelesinin sürdürülmesi ve yeni devrimleri ifade ederken, aynı zamanda, iki dünya görüşünün çatışması anlamına geliyordu. İki çizgi, sosyalizm uygulanması ve ilerlemesinin nasıl olacağına çatışmasıydı.

yalizmde sınıf mücadelesi vardır ve kimin kazanacağı hala belli değildir tezine karşılık, Liu Şao-Çi, "sosyalizm ile kapitalizm arasındaki mücadelede kimin kazanacağı meselesi hallolmuştur", "Proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişme esas olarak çözülmüştür" diyordu. Ülkemizde baş çelişme "ileri sosyalist sistem ile geri sosyal üretici güçler arasındaki çelişmedir" (age, Sf. 95) diyerek, Mao Zedung'un tezlerini çürütmeye kalktı. Ancak bu teori Bernstein ve Kautsky'nin savunduğu "üretici güçler teorisinin" yeniden ortaya çıkan versiyonundan başka bir şey değildi. "Onlar, demokratik devrim döneminde proletaryanın, ancak kapitalizmin yükselme seviyesine ulaştığı zaman siyasi iktidarı ele geçirebileceğini savundular. Sosyalist dönüşüm yaklaşınca da, 'yeni demokratik düzeni sağlamlaştırmaya kalkıştılar. Üç büyük alandaki (sanayi, tarım ve ticaret Ç.N.) dönüşümün esas olarak tamamlanmasından sonra ise, yukarıda sözü edilen zirvalarını yeniden piyasaya sürerek proletaryanın devrimi devam ettirmesini durdurmaya çalıştılar." (age, Sf. 96) Liu Şao-Çi'ye göre, mülkiyet sorunu çözüldükten sonra sınıf mücadelesi ortadan kalmış ve sosyalist sistemi sağlamlaştırmasına gerek kalmamıştır.

Gerekli olanın üretime sarılmak ve o günkü şartlarda sosyalizm Çin için çok ileri bir sistem olduğu için, geri dönüp kapitalizme sarılmak gerektiği savundu. Bu görüşlerini 8. Parti Kongresinin bildirisine de sızdıran Liu Şao-Çi, kapitalist yolun izlenmesini ısrarla ÇKP'ye kabul ettirmeye çalıştı.

Mao, 8. Parti Kongresine sızdırılan revizyonist tezlere karşı iki çizgi mücadelesini elden bırakmadı. SBKP 20. Kongresinde Kruşçev'in ileri sürdüğü tezlerin ÇKP 8. Kongresindeki savunucusu Lia Şao-Çi idi. Mao bu yanlış tezlere karşı, "Halk İçindeki Çelişmelerin Doğru Ele Alınması Üzerine" adlı makalesini kaleme aldı. Ve sosyalist dönüşümün temel zaferinden sonra sosyalizmde sınıflar, sınıf çelişmeleri ve sınıf mücadelesi sorusuna MLM temelde şöyle cevap verdi. "Ülkemizdeki mülkiyet sistemine gelince, sosyalist dönüşüm esas olarak tamamlanmıştır." "Ama yıkılan toprak ağası sınıfının kalıntıları hala mevcuttur. Burjuvazi hala mevcuttur ve küçük burjuvazi de henüz kendini yeniden eğitime çabası içindedir. Proletarya ile burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesi, çeşitli siyasi güçler arasındaki sınıf mücadelesi ve proletarya ile burjuvazi arasında ideolojik alandaki sınıf mücadelesi daha uzun zaman sürecek, karmaşık olacak ve hatta zaman zaman son derece şiddetlenecektir." "Sosyalizm ile kapitalizm arasındaki mücadelede kimin kazanacağı henüz kesinlikle belirlenmiş değildir." (age, Sf. 97) Mao MLM'nin yenilmez teorisi sayesinde Liu Şao-Çi'nin revizyonist çizgisini püskürterek ÇKP'nin doğru yolda yürümesini sağladı. 1957 yılında Çin'deki burjuva sağcılara karşı verilen mücadele sadece Çin Komünist Partisi'yle sınırlı kalmadı. Mücadele bütün alanlarda, siyasi ve ideolojik cephelerde de yürütüldü. Kitleler, kapitalist yolculara karşı fikirlerini söylemek, tartışmalara katılmak için büyük duvar gazeteleri hazırladılar. Tartışmalar esas olarak sosyalizmin inşası, proletarya diktatörlüğü, dış politika konularında yürütüldü. Bu sayede Liu Şao-Çi'nin revizyonist görüşleri alt edildi. Liu

Şao-Çi, buna karşı bu sefer de "sol"dan bir hücumla sosyalizme saldırdı. Mao'nun kırsal alandaki halk komünlerinin bir kolektif sosyalist mülkiyet sistemi olduğu yolundaki doğru tezlerine, değer ve meta üretimi tezlerini reddederek, devrimci kitle hareketlerini sabote etmeye çalıştılar.

1959 yılında ÇKP 8. MK 8. Toplantısında, Peng Deh-Huay ÇKP'nin genel çizgisine karşı saldırıya geçti. Büyük İleri Atılım hamlesine, halk komünlerine karşı çıkararak, Liu Şao-Çi'yle birleştiler. Her ikisi de, SBKP'nin Çin'le olan ekonomik ve yardım anlaşmalarını tek taraflı bozmalarından sonra ortaya çıkan sıkıntıları sürekli abartarak, sosyalizme karşı sürekli güvensizlik tohumları ekmeye başladılar. Dış siyasette de karşı devrimci bir çizgi önerdiler. Bu görüşlerini "San Zi Yi Bao" ve "San Ho Yi Şao" gazetelerinde dillendirerek, serbest pazar ve özel mülkiyeti savunuyorlardı.

Büyük Proleter Kültür Devrimi, sosyalizm altında sınıf mücadelesinin sürdürülmesi ve yeni devrimleri ifade ederken, aynı zamanda, iki dünya görüşünün çatışması anlamına geliyordu. İki çizgi, sosyalizm uygulanması ve ilerlemesinin nasıl olacağına çatışmasıydı. Mao önderliğinde yapılan ve başarıyla sonuçlanan Büyük Proleter Kültür Devrimi'nden üç yıl sonra toplanan ÇKP 9. Kongresi, Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin siyasal anlamdaki devamı ve burjuva çizgiye karşı yeni bir hesaplaşmayı da gündeme getirdi. ÇKP 9. Kongresi bu şartlarda toplandı. Kongre iki siyasal konu üzerinde yükseldi. Bunlardan birincisi; 1949'dan 1969 yılına kadar demokratik devrim ve sosyalizmin tecrübelerini özetlerken, ikincisi; Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin derslerini toplayıp özetledi. ÇKP 9. Kongresi Liu Şao-Çi'nin revizyonist çizgisini bir kez daha mahkum etti. 1 Nisan 1969 tarihinde açılışı yapılan kongrede Mao şu çağrıda bulunuyordu; "Daha da büyük zaferler kazanmak için birleşin." ÇKP 9. Kongre raporu bizzat Mao Zedung tarafından hazırlandı ve kongreye sunuldu. Kongrede iki çizgi mücadelesi Mao'nun hazırladığı siyasi rapor ve

buna karşı Lin Biao'nun hazırladığı rapor arasındaki geçti. Kongre öncesi Lin Biao, Cen Bo-da'yla birlikte bir siyasi rapor taslağı hazırlayarak, kongreden sonraki başlıca görevin "üretimin geliştirilmesi olduğu"nu ileri sürerek devrimin "proletarya diktatörlüğü altında sürdürülme"sine karşı çıkıyorlardı.

Peru Komünist Partisi'nde İki Çizgi Mücadelesi

Diğer komünist partilerde olduğu gibi PKP'de de iki çizgi mücadelesi yoğun bir şekilde yaşanmış ve PKP bu mücadele içinde ideolojik ve siyasi olarak gelişip güçlenmiştir. PKP'nin kuruluş aşamasında, partinin şekillenmesi ve kurulmasına ilişkin yapılan tartışmalar en temel konuda, partinin kurulmasına ilişkin yapılan tartışmalarda kendisini göstermiştir. Tartışma PKP'nin kurucusu Mariategui ile Haya de la Torre arasındaki tartışmada ifadesini bulmaktadır. Mariategui bir komünist partinin kurulmasını öneriyordu. Buna karşın Haya de la Torre ise, Peru'da proletaryanın çok küçük olduğunu ve bir komünist partisi yaratabilecek kadar şartların var olmadığını ileri sürerek bunu yerine Guomintang benzeri bir cephe kurulmasını öneriyordu. 1928'de partinin kurulmasından sonra PKP içindeki iki çizgi mücadelesinin nasıl tezahür ettiğini Gonzalo şöyle açıklamaktadır; "*Parti süreci ve bundan çıkartılan dersler konusunda, parti tarihini, günümüz Peru toplumunun üç dönemine tekabül eden üç bölümde ele alarak kavrayabiliriz: İlk dönem, birinci bölüm, Parti'nin kurulmasıdır. Bu dönemde, köklü bir Marksist-Leninist olan Jose Carlos Mariategui'ye sahip olma talihimiz vardı. Ama kaçınılmaz olarak ardından, Mariategui'ye karşı çıkıldı. Reddedildi, çizgisi terk edildi ve bekleyen bir görev olarak geride bıraktığı Kuruluş Kongresi hiçbir zaman gerçekleşmedi. Yapılan Kuruluş Kongresi ise, bildiğimiz gibi, Mariategui'nin tezlerine tamamen zıt olan bir 'ulusal birlik' çizgisini onayladı. Bu şekilde,*

Del Prado'nun bağlı olduğu Browderizm'in ve daha sonra da modern revizyonizmin etkisi altında parti baş aşağı oportünizme battı. Bütün bu süreç bizi ikinci döneme yani partinin Yeniden İnşası'na getirir. Bu, özetle revizyonizme karşı mücadeledir. 1960'ların başlarından itibaren açık ve yoğun bir şekilde gelişmeye başlayan bir dönemdir bu. Bu süreç, parti üyelerinin revizyonist önderliğe karşı birleşmesine ve daha önce de belirttiğim gibi, Ocak 1964'teki IV. Kongre'de onları Parti'den atmalarına yol açar. Yeniden İnşa Süreci, Parti'de 1978-79 yıllarına dek sürer, bu dönem o yıllar sona erer ve Parti üçüncü bir döneme, bugün içinde bulunduğumuz Halk Savaşına Önderlik Etme dönemine girer.

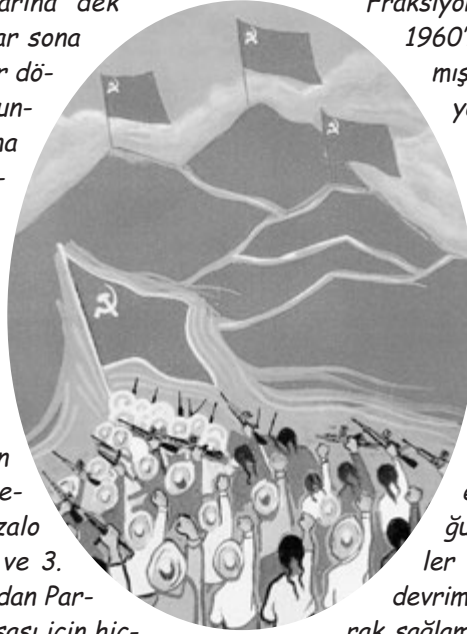
Bunlardan ne dersler çıkartabiliriz? Birinci ders, parti birliğinin temelinin önemi ve bunun iki çizgi mücadelesi ile olan bağıdır. Bu temel ve onun üç ögesi (1. Marksizm-Leninizm-Maoizm, Gonzalo Düşüncesi 2. Program ve 3. Genel Siyasi Hat) olmadan Partinin ideolojik-siyasi inşası için hiçbir temel olamazdı. Ama iki çizgi mücadelesi olmadan da parti birliği için hiçbir temel olmazdı. Parti içerisinde köklü ve dirayetli bir iki çizgi mücadelesi olmadan, bırakalım savunulması, uygulanması ve geliştirilmesini bir yana, ideolojinin sağlam bir şekilde kavranması, programın veya genel siyasi hattın oluşturulması ve geliştirilmesi de mümkün değildir. Bizim için iki çizgi mücadelesi temeldir ve çelişki yasasının evrensel niteliğine uygun olarak, Parti'nin bir çelişki olarak kavranması ile ilişkilidir." (Başkan Gonzalo Konuşuyor, Belge Yayınları, Sf. 12-13)

PKP içinde ayrışmanın tam ve nasıl geliştiğini ise yine Gonzalo yoldaş, Mariategui

sonrası parti içinde net olarak ayrışan ve kendilerini fraksiyon olarak ortaya koyan görüşlerle parti içinde kıyasıya iki çizgi mücadelesi verdiklerini ise şöyle açıklamaktadır. "Fraksiyon sorununa Lenin değinmiş, fraksiyonu, ilkelerin en saf biçimi etrafında eylemde sağlam bir şekilde birleşmiş aynı düşünen insanlar grubu olarak kavramış ve fraksiyonun, mücadeleyi ilerletmek ve partiyi geliştirmek için, siyasi tavırlarını açık bir şekilde ifade etmesi gerektiğini belirtmiştir. Partimizde fraksiyonu inşa ederken sahip çıktığımız, işte bu Leninist anlayış olmuştur.

Fraksiyonun oluşturulmasına 1960'ların ilk yıllarında başlanmıştır ve elbette ülkemizde de yansıyan dünya çapındaki Marksizm ile revizyonizm arasındaki mücadele ile bağı vardır. Fraksiyon, Peru'da devrimin nasıl geliştirileceği sorununu ele almaya başladı. Ve bu meselelerin o zamanlar daha yeni yeni ülkemize ulaşmaya başlamış olan Başkan Mao Zedung'un eserlerinde ele alınmış olduğunu gördü. Biz hangi meseleler üzerinde odaklaştık? Peru devriminin ideolojik ve politik olarak sağlam bir partiye ihtiyacı olduğunu, köylülüğün toplumumuzda esas gücü, proletaryanın ise öncü sınıfı oluşturduğunu ve izlememiz gereken yolun kırdan şehre olduğunu belirttik. Faaliyeti bu şekilde geliştirdik. Fraksiyon, Del Prado revizyonizmine karşı mücadeleye katkıda bulundu ve Del Prado kliğini parti saflarından sürüp atmak için birleşenlerin bir parçasıydık.

Fraksiyon, parti içinde birkaç fraksiyonun bulunduğu bir çerçevede gelişmeye devam etti, bunlardan biri Parades'in başını çektiği fraksiyondur. Leninist fraksiyon kistasını uygulamayıp tersine parti içinde parti gibi gizlice hareket eden iki fraksiyon daha vardı. Sözüm ona "Çinkang grubu" olan Patria Roja'dan ve kendilerine "Bolş-

evik grubu" adını takanlardan bahsediyorum. Bir de merkezi Ayakuço bölgesi olan bizim fraksiyonumuz vardı. Fraksiyon, devrimin üç aracının ele alınması gerektiği sorunu üzerinde yoğunlaştı- çizgi daha önce 1965'teki V. Konferans'ta belirlenmişti. Bu, kötü önderlik edilen bir iç mücadeleye yol açtı. Yeterli birliktelikten yoksun olduğu için parti infilak etti. Böylelikle, partiden ilk ayrılan Patria Roja oldu. Sağ oportünist bir çizgi izlenmesinden, Başkan Mao' Zedung'u ,Mariategui'yi reddetmesinden, Peru'da devrimci durumun varlığını reddetmesinden ötürü, ihraç edildi. Geriye üç fraksiyon kaldı.

Daha sonra 1969'da yapılan VI. Konferans'ta, fraksiyonun ortaya attığı iki mesele üzerinde, parti birliğinin temeli ve partinin Yeniden İnşası üzerinde görüş birliğine vardık; aynı 1967'de olduğu gibi, o zamanki genişletilmiş siyasi komisyonda fraksiyonun gündeme getirmiş olduğu temel meselelerdi bunlar. Pades ve grubu, ne partinin Yeniden İnşası ne de parti birliğinin temeli üzerine görüş birliğine vardılar ve kontrol edemedikleri için partiyi parçalayacak bir plan hazırladılar. Bu onların meşum planıydı. Bu sağcı tasfiyeciliğe karşı yoğun bir mücadele yürütüldü, geriye iki fraksiyon kaldı; bizimki ve sol tasfiyeci olarak gelişmekte olan kendilerine yakıştırdıkları adla 'Bolşevik grup.' Bunlar toplumda istikrar olduğunu, dolayısıyla devrimci bir durumun mevcut olmadığını savunuyorlardı. Faşizmin bizi silip süpüreceğini, kitle çalışmasının mümkün olmadığını, çalışma grupları vb. ile kadro eğitime üzerinde yoğunlaşmamız gerektiğini söylüyorlardı.

Bu mücadele sonucu, partinin Yeniden İnşasını, fraksiyon tek başına üstlenmek zorunda kaldı. Lenin, gerçekten devrimci bir fraksiyonun partiyi yeniden inşa etmesi gerekeceği bir anın geleceğini söyler. Fraksiyon işte bu görevi üstlendi. Burada şu soru gelebilir; Fraksiyon niçin partinin Yeniden İnşasını üstlendi? O zamanlar ve şimdi de moda olduğu gibi, neden başka bir

parti kurmadı? Birinci neden, çünkü parti 1928'de berrak Marksist-Leninist bir temelde kurulmuştu, dolayısıyla büyük bir tecrübeye, hem olumlu hem de olumsuz derslerden oluşan bir tecrübeye sahipti. Ama dahası, Lenin bize, sapan, yoldan çıkan veya baş aşağı oportünizme batan bir partide bulunduğu zaman, görevin onu tekrardan doğru yola sokmayı amaçlamak olduğunu söyler. Bunu yapmamak siyasi bir suçtur. Bu nedenle fraksiyonun önemi, bu rolü başarmış olması, ideolojik-siyasi temelden başlayarak partinin yeniden inşasına hizmet etmiş olmasıdır. Kendimize, o zamanlar Mao Zedung Düşüncesi denilen Maoizm'i ve genel bir siyasi hattın tesis edilmesini temel aldık. Fraksiyon, partiyi yeniden inşa etmiş olmanın büyük şerefine sahiptir ve bu tamamlanmış olunca da araç vücut bulmuş oldu: 'Yiğit savaşçı', Marksist-Leninist-Maoist, yeni tipte bir Komünist Partisi, örgütlü siyasi öncü mevcut hale geldi- sık sık hatalı olarak ifade edildiği gibi, 'siyasi askeri örgüt' değil de, halk savaşı yoluyla silah elde iktidarı ele geçirmek için gerekli bir parti varlık kazandı." (Başkan Gonzalo Konuşuyor, Belge Yayınları, Sf. 16-17)

Uluslararası Alanda

İki Çizgi Mücadelesi

Belirtmek gerekir ki, iki çizgi mücadelesi sadece bir partinin kendisine özgü bir sorunu değildir. İki çizgi mücadelesi partiler arası, partilerin bir araya gelerek oluşturdukları platformlar ya da komünist enternasyonalde olduğu gibi önemli bir yer tutmaktadır. Uluslararası alanda iki çizgi mücadelesi sorunu oldukça kapsamlı ve geniş bir konudur. Biz burada sorunun anlaşılması ve konumuzla olan bağıni kurmak için belli başlı konularda öne çıkan iki çizgi mücadelesinden örnekler vererek konuya zenginlik kazandırmaya çalışacağız.

İkinci Enternasyonal'de öne çıkan en önemli tartışma konularının başında savaş sorunu gelir. 2. Enternasyonal'de savaş so-

rununa ilişkin yaşanan bu iki çizgi mücadelesi, I. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nı patlak vermesiyle saflardaki ayrışım 2. Enternasyonal'in de bitişini birlikte getirmiştir.

Savaş sorunu 2. Enternasyonal'de en kapsamlı şekilde 1907 Stuttgart Kongresi'nde ele alındı. Bu kongrede Lenin ve R. Luxsemburg geleceğin sosyal şovenlerine karşı birlikte mücadele ettiler. Bu kongrede, iki çizgi mücadelesi, çıkacak bir emperyalist savaşta ML'lerin tavrının ne olması gerektiği, savaş önlenemezse komünistlerin nasıl bir tavır geliştirmeleri gerektiği üzerine yoğunlaştı. Kongrede Fransız Guesde, her türlü özel önleme karşı olduklarını dile getirerek şunu savundular; "Kapitalizmi yıkarsak, emperyalist savaşlara da son vermiş oluruz." Alman Bebel, Vollmar ve Fransız Jaures önderliğindekiler ise "ulusal savunma savaşlarını savunuyorlardı." Lenin önderliğindeki Marksist-Leninistler ise "Anavatan savunması" ilkesini reddedip, çıkacak savaşın "kapitalist sınıf egemenliğinin yıkılmasını hızlandırmak için" kullanılmasını savundular. Bu doğru çizgiye karşın, Bebel, Haase ve Adler; "savaştan kaçınmak için mücadele ama buna rağmen savaş çıkarsa savunma savaşlarını destekleme imkanı" tanıyan bir kararla geldiler. Buna karşın Lenin, sonradan kabul edilen bir düzeltme kararıyla tezlerinde ısrarlı oldular. Bu düzeltme "savaş önlemek için mücadeleyi, ama buna rağmen savaş çıkarsa onun çabuk bitirilmesi için mücadele etmeyi ve iktisadi ve sosyal durumu kapitalist egemenliğinin tasfiyesini hızlandırmak için kullanmayı" içeriyordu. "Böylece II. Enternasyonal Anavatan savunucularının elleri, Stuttgart Kongresi tarafından kağıt üzerinde bile bağlanamadı. 1910 Kopenhag ve 1912 Basel Kongreleri de önemli değişiklikler getirmedi. Kongrelerde şovenistlerin ellerini bağlayacak ve emperyalist savaş iç savaşa, devrime dönüştürmeyi görev kılacak bir karar alınamadı." (3. Enternasyonalde Faşizm Üzerine Tartışmalar Belgeler 1, sf 144-145)

2. Enternasyonal önderleri teoride emperyalizme ve emperyalist savaşlara karşıydılar. Onlar esasta "savunma savaşlarından" yanaydılar. Onlar emperyalistlerin kâr uğruna ülkeleri sömürgeleştireceklerini, pazarlar için savaşlar çıkartacaklarını görmezden geliyorlardı. Ve nihayet 1914 gelip çattığında 2. Enternasyonal'in önderleri bir biri ardına kendi hükümetlerinin yanında saf tutarak sosyal şoven oldular. Bu durumda "savunma savaşları" teorisinin savunucuları ne yapacaklardı? Her hükümet, kendi savaşlarının "savunma savaşı", "barış için" olduğuna dair en ağır yeminleri ediyor, suçu diğerlerine yüklüyor ve işçi sınıfından destek istiyordu. Sonuç 4 Ağustos karar günü ve SPD'nin, "hükümetinin" tüm isteklerini tamamen yerine getireceğini açıklamasıydı.

Aynı zamanda Fransız hükümeti de savaş önlemek için her şeyi yaptığını ilan edip kendi sosyalistlerine Berlin'de olanları gösterdi ve destek istedi. Ve Fransız sosyal-milliyetçileri de -hatta Fransa'da Marksizm'in temelini koyan Guesde'de bile- Alman sosyal-demokratlarının gittiği yoldan gittiler.

Belçika'da birkaç yıl öncesine kadar extrem (aşırı) anti-militarist olan, II. Enternasyonal yönetim kurulu başkanı Vandervelde, tüm savaş boyunca dışişleri bakanı olarak tüm gücünü anavatanın savunmasına adanarak Albaert'in hizmetine girdi.

"Aynı şey Avusturya'da, İngiltere'de, her yerde gerçekleşti. Tarihin en büyük cinayeti gerçekleşti. Düne kadar proleter enternasyonalizmine ve devrimine bağlılık yemini eden milyonlarca proleter, değişik ülkelerin siperlerinde, 'savunma savaşları' adına birbirlerini boğazladılar.

Bir zamanlar kendinden çok şey beklenen II. Enternasyonal paçavraya dönüştü ve yolunun bu kısmını en onursuz, en korkunç cinayetle kapadı." (3. Enternasyonalde Faşizm Üzerine Tartışmalar Belgeler 1, Sf. 146-147)

II. Enternasyonal'in fikir babalarından

Kautsky, savaş konusunda kendi hükümeti yanında yer almasından sonra diğer Marksist görüşlerinden de adım adım uzaklaştı. Lenin, bu tavrından dolayı Kautsky'yi döneç olarak niteledi ve onunla bu temelde siyasi olarak hesaplaştı. "Proleter Devrim ve Döneç Kautsky" adlı eseriyle de tüm görüşlerini deşifre etti. Lenin'in uluslararası alanda Kautsky'le yürüttüğü iki çizgi mücadelesi esas olarak Proletarya diktatörlüğü ve burjuvaziye oy hakkının tanınıp tanınmayacağı konusu ve bundan doğan diğer meselelerdir.

Kautsky, Proletarya diktatörlüğü adlı eserinde, proletarya diktatörlüğüne karşı çıkışını Marks'a dayandırarak açıklıyor ve Lenin bunu şöyle aktarıyor:

" *Bu görüş (Kautsky'nin demokrasinin küçümsenmesi olarak gördüğü görüş) Karl Marx'ın bir sözcüğüne dayanır'-20. sayfada harfiyen böyle deniyor. Hatta 60. sayfada Kautsky bunu şu biçimde yineliyor.*

'Ve Marx'ın 1875'te bir mektubunda bir kez kullandığı proletarya diktatörlüğü kelimeciğini' (harfi harfine: kelimecik!!) (Bolshevikler) 'tam zamanında anımsattılar.' Marx'ın 'kelimeciği' şöyledir:

'Kapitalist toplumla komünist toplum arasında birinin diğerine devrimci dönüşüm dönemi yatar. Buna bir de politik geçiş dönemi tekabül eder ki, onun devleti proletaryanın devrimci diktatörlüğünden başka bir şey olamaz.' (Proleter Devrim ve Döneç Kautsky, Sf 15, İnter Yayınları, Birinci basım) Lenin, Kautsky'den aktarmaya devam ediyor: "Ne yazık ki, Marx bu diktatörlüğü nasıl düşündüğünü daha ayrıntılı biçimde belirtmemiştir. (Bir dönemin baştan sona yalan bir lakırdısıdır bu, çünkü Marx ve Engels, Marksizm'i çok iyi bilen Kautsky'nin kasten görmezden geldiği bir dizi çok ayrıntılı açıklamalar vermişlerdir)... Harfiyen alındığında bu sözcük demokrasinin ortadan kaldırılması anlamına gelir. Fakat elbette yine

harfiyen alındığında, bu sözcük, hiçbir yasa ile bağlı olmayan bir tek bireyin kişisel iktidarı anlamına da gelir. Zorbalıktan sürekli bir devlet kurumu olarak değil, geçici bir zorunluluk önlemi olarak düşünülmüş olmasıyla ayrılan bir kişisel iktidar.

"Proletarya diktatörlüğü ifadesi yani bir bireyin değil, bir sınıfın diktatörlüğü, Marx'ın burada sözcüğün gerçek anlamıyla bir diktatörlüğü düşünmediğini kanıtlar.

O burada bir hükümet biçiminden değil, proletaryanın politik iktidarı eline geçireceği her yerde zorunlu olarak ortaya çıkacak bir durumdan söz eder. İngiltere ve Amerika'da geçişin barışçıl, yani demokratik yoldan gerçekleşebileceğini düşünmesi de onun burada bir hükümet biçimini düşünmediğini kanıtlar." (age, Sf. 16) Kautsky, bu sözleriyle proletarya diktatörlüğünü basit bir hükümet olma derekesine düşürmüş hem de saf bir demokrasiden dem vurarak sosyalist demokrasinin içini boşaltarak burjuva liberal bir rol üstlenmiş bulunuyor. Lenin tam da bu konuda Kautsky'nin bu döneçliğini orta yere serer ve şunları söyler: "Birinci olarak Marks'ın tüm devrimci öğretisini özetleyen bu ünlü açıklamasını 'bir kelime', hatta 'kelimecik' olarak adlandırmak, Marksizm'le alay etmek, onu tamamen yadsımak demektir. Unutmamak gerekir ki, Kautsky Marks'ı neredeyse ezbere

bilir, yayınladıklarına bakarak yargıya varmak gerekirse, masasında ya da kafasının içinde Marks'ın yazdığı her şeyi, tam ve en kolay şekilde alıntılatabilmek için özenle yerleştirdiği bir dizi çekmeceye sahiptir. Kautsky, gerek Marks'ın gerekse de Engels'in mektup ve yazılarında, özellikle Komün öncesi ve sonrasında, proletarya diktatörlüğünden **tekrar tekrar** söz ettiklerini bilmek zorundadır. Kautsky, 'proletarya diktatörlüğü' formülünün, proletaryanın burjuva devlet aygıtını 'parçalama' görevinin, Marks ve Engels'in 1848 devrimleri ve daha çok 1871 devriminin deneyimini göz önünde tutarak 1852'den 1891'e kadar **kırk yıl boyunca** sözünü etmiş oldukları görevin tarihsel bakımdan daha somut ve bilimsel bakımdan daha doğru bir anlatımından başka bir şey olmadığını bilmek zorundadır.

"Marksizm'i bu kadar iyi bilen Kautsky'nin Marksizm'i böylesine korkunç çarpıtması nasıl açıklanabilir? Bu olgunun felsefi temellerinden söz edecek olursak, bu işin başı diyalektiği eklettizme ve saf-satacılığa dönüştürmeye çıkar. Kautsky bu dönüştürme işinde büyük bir ustadır. Politik, pratik bakımdan ise bu, oportünizme yani sonuçta burjuvaziye uşaklıktır. Savaşın başından beri gittikçe daha hızlı ilerleyen Kautsky, sözde Marksist, gerçekte ise burjuvazinin uşağı olma sanatında bir virtüöz haline gelmiştir." (age, Sf. 15-16)

Lenin'in, Kautsky'le kıyasıya çarpıştığı bir diğer konu da demokrasi sorunudur. Proletarya diktatörlüğünde demokrasi ve oy hakkı konusunda burjuva liberaller gibi düşünen Kautsky, bu sorunu esas olarak proletarya diktatörlüğü anlayışından ayrı olarak tartışmaz. Sorunun temelinde devlet olgusu vardır. Nasıl bir devlet? Devlet sınıflardan bağımsız mıdır? Bu sorulara verilen doğru yanıtlar demokrasi ve oy hakkı konusunda yapılan tartışmalara da doğru cevaplar bulmamızı sağlayacaktır. Kautsky, açıktır ki, burjuva demokrasisi ile proleter demokrasiyi aynı kefeye koyarak tartışmakta, aralarında hiçbir ayırım görmemek-

tedir. Lenin tam da bu konuda "Kautsky'nin korkunç biçimde karıştırdığı sorun gerçekte şöyledir:

Sağduyuyla ve tarihle alay edilmek istenmiyorsa, çeşitli **sınıflar** var oldukça 'saf demokrasi'den değil, ancak **sınıf** demokrasinden söz edilebileceği açıktır. (Geçerken belirtelim: 'Saf demokrasi' sadece gerek sınıf mücadelesi, gerekse de devletin niteliğinden bihaber olmayı açığa vuran **bilgisizliği gösteren** bir safsata değil, aynı zamanda bomboş bir safsatadır; çünkü komünist toplumda dönüşen ve alışkanlık haline gelen demokrasi **sönüp gidecek**, ama hiçbir zaman 'saf' bir demokrasi olmayacaktır)

'Saf demokrasi' işçileri alaya alan bir liberal uyduruk safsatasıdır. Tarih, feodalizmin yerini alan burjuva demokrasininin yerini alacak proleter demokrasiyi bilir." (age, Sf. 26)

Lenin tüm bu temel argümanlarda Kautsky'yle yürüttüğü iki çizgi mücadelesinde ele aldığı devlet sorunu ve proletarya diktatörlüğü sorununa, devrim sonrasında burjuvaziye oy hakkının tanınıp tanınmaması meselesiyle polemliğini sürdürür. Kautsky, broşüründe "sömürücüler daima nüfusun son derece küçük bir azınlığını oluştururlar" ve devamla "proletaryanın egemenliği neden demokrasiyle bağdaşmayan bir biçime bürünsün ve bürünmek zorunda" ve yine devamla Kautsky, "Kitleler içinde böylesine kök salmış bir rejimin demokrasiye dokunması için hiçbir neden yoktur. Bu rejim, demokrasiyi ezmek için şiddet eylemi uygulandığı durumlarda kendisini her zaman şiddet uygulamaktan alıkoyacaktır. Şiddete ancak şiddetle yanıt verilebilir. Fakat kitlelerin kendinden yana olduğunu bilen bir rejim, şiddete ancak demokrasiyi **korumak** için başvuracaktır, onu **ortadan kaldırmak** için değil. Eğer bu rejim, en güvenilir temelini, muazzam bir manevi otoritenin güçlü kaynağı olan genel oy hakkını ortadan kaldırmak isterse, düpedüz intihar etmiş olur" (age, Sf. 36-37) dedikten sonra Lenin'in üzerinde ısrarla durduğu noktaya

gelmiş olur. Tam da bu konuda Lenin Kautsky'nin bu tezini Rusya örneğinden yola çıkarak şöyle yanıtlar: "Sömürücüleri oy hakkından yoksun bırakmanın genelde proletarya diktatörlüğünün bir sorunu değil, **tamamen bir Rus sorunu olduğunu belirtmek zorundayız. Eğer Kautsky, ikiyüzlülük etmeden broşürüne 'Bolşeviklere Karşı' başlığını koysaydı bu başlık broşürün içeriğine uygun düşerdi ve o zaman Kautsky'nin doğrudan oy hakkından söz etmeye hakkı olurdu. Fakat Kautsky her şeyden önce 'teorisyen' olarak ortaya çıkmak istemiştir. Broşürüne, genel olarak 'Proletarya Diktatörlüğü' başlığını koymuştur. Özel olarak Sovyetler ve Rusya hakkında ancak broşürün ikinci kısmında beşinci bölümden itibaren söz etmeye başlar. Buna karşılık birinci kısımda (alıntıyı bu kısımdan yaptım) genelde demokrasi ve diktatörlükten söz eder. Kautsky oy hakkı sorununu ortaya atarak, kendini teoriye metelik vermeyen bir Bolşevik karşıtı polemikçi olarak ele vermiştir. Çünkü teori, yani demokrasi ve diktatörlüğün (özel ulusal değil) genel sınıfsal temellerinin incelenmesi, oy hakkı sorunu gibi özel bir sorunu değil, şu genel sorunu ele almak zorundaydı: sömürülenlerin devrilmesi ve onların devletinin yerine sömürülenlerin devletinin geçirilmesiyle belirlenen bir tarihsel dönemde, demokrasi zenginler için de, sömürülenler için de korunabilir mi?**

Bir teorisyen sorunu böyle ve ancak böyle koyabilir.

Komün örneğini biliyoruz. Marksizm'in kurucularının Komün vesilesiyle ve onunla bağıntılı olarak söyledikleri her şeyi biliyoruz. Bu materyale dayanarak ben, Ekim Devrimi'nden önce kaleme aldığım, 'Devlet ve Devrim' broşürümde örneğin demokrasi ve diktatörlük sorununu inceldim. Oy hakkının sınırlandırılması konusunda tek söz söylemedim. Ve bugün oy hakkının sınırlandırılması sorununun, diktatörlüğün genel bir sorunu değil, şu ya da bu ulusa özgü bir sorun olduğu söylenmelidir." (age, Sf. 42-43)

2. Enternasyonal'in iflasından sonra 1919 yılında Rusya'da kurulan 3. Enternasyonal'in Kuruluş Kongresine ilişkin yapılan tartışmalarda yoğun bir iki çizgi mücadelesi yaşandı.

2 Mart 1919'da Moskova'da uluslararası alandan ve Sovyet Rusya'dan toplam 51 delegenin katılımıyla bir uluslararası konferans toplandı. Katılımcılardan oy hakkına sahip 35 delege 17 ülkeyi temsil ediyordu. 16 delege de farklı ülkeleri temsilen konferansta hazır bulunuyordu. Sovyet Rusya iç savaşın kısırcındaydı. Avrupa ülkeleri de savaştan yeni çıkmıştı. Bu yüzden Hollanda ya da Berlin'de düşünülen konferans, Alman devriminin ezilmesinden dolayı Moskova'ya taşındı. Konferansın açılışını Lenin yaptı. Gündemler üzerine yapılan tartışma alınan kararların ardından bu konferansın aynı zamanda 3. Enternasyonal'in kurulduğunu ilan etmesi önerisi; "Alman Avusturya'sı Komünist Partisi, İsveç Sol Sosyal Demokrat Partisi, Balkanlar Devrimci Sosyal Demokrat İşçi Federasyonu, Macaristan Komünist Partisi temsilcileri, Komünist Enternasyonal'in kurulmasını önermektedir."

Öneri sunulduktan sonra Alman delege Albert, toplanan bu konferansta çok az sayıda ülkede komünist parti bulunduğunu söyleyerek 3. Enternasyonal'in ilanına karşı çıktı. Buna karşın başta Bolşevikler olmak üzere çoğunluk delege, bu durumun dünya çapında bir umutsuzluk nedeni olacağını söyleyerek ısrarlı oldular. Ve 3. Enternasyonal'in kurulmasından sonra, alınan kararın doğruluğu, hızla enternasyonalin benimsenmesi, kabul edilmesi ve katılımların hızla artmasıyla ispatlanmıştı.

Komünist Enternasyonal, dünyadaki birçok sorunu tartışıp karara bağlarken yoğun bir iki çizgi mücadelesi yaşadı. Hiçbir dönem yaklaşımlar tartışılmadan, fikir ayrılıkları gündeme gelmeden kararlar alınmadı. Bu anlamda bazı örnekleri aktarabiliriz. Komünist Enternasyonal'de faşizm tartışması en çarpıcı olanlardandır.

Komünist Enternasyonal'de faşizmin

tahlili meselesi yoğun bir iki çizgi mücadelesi sonucu netliğe kavuşturuldu. Komünist Enternasyonal'de faşizmin tahlili bir tek tezde ifadesini bulmamıştır. Yoğun tartışmalar ve ortaya konan görüşlerle faşizmin doğru bir tahliline varılmıştır.

Komünist Enternasyonal kurulduktan kısa bir süre sonra faşizm gerçeğiyle karşı karşıya geldi. 1922 yılında İtalya'da iktidara gelen faşizm, kapitalizmin 1929 Bunalımı ve onu takip eden 1933 yılında Hitlerin Almanya'da iktidara gelmesiyle faşizm bir ülkede iş başına gelen bir tehlike olmaktan çıkarak, dünya çapında bir olgu haline geldi. 1922'de İtalya'da faşizmin iş başına gelmesiyle bu sorun komünist enternasyonalin gündemine oturmuş ve sonrasında da 7. Kongresinde başlı başına tartışılmıştır. 1922 yılında toplanan komünist enternasyonalin 4. Kongresinde faşizmin özünün küçük burjuva olduğunu ileri süren görüşler gündeme geldi. Enternasyonal bu görüşleri reddediyor ve faşizmin sadece işçi sınıfına bir saldırı olmadığı, aynı zamanda "burjuva demokrasinin temel kurallarına yönelmiş bir iktidar aracı" olduğunu vurgulayarak, faşizmin ortaya çıkışındaki, toplumsal ve iktisadi temel olarak emperyalizmi alıyordu. Faşizm tahlilinde, Komünist Enternasyonal Lenin'in emperyalizm tezlerini faşizmi incelerken temel bir çıkış olarak ele almış, tam da bu noktada farklı bakış açıları kendisini göstermiştir.

Enternasyonal'de Lenin'in ortaya koyduğu emperyalizm tahlili konusunda da iki çizgi mücadelesi Kaustsky ile Marksist-Leninist arasında ciddi tartışmalara sahne olmuştur. Lenin, emperyalizmin tahlili konusunda şu ana konulara dikkat çekmiştir. "Emperyalizm, tekellerin ve mali sermayenin egemenliğinin kurulduğu; sermaye ihracının birinci planda önem kazandığı; dünyanın uluslararası tröstler arasında paylaşılmasının başlamış olduğu ve dünyadaki bütün toprakların en büyük kapitalist ülkeler arasında bölüşülmesinin tamamlanmış bulunduğu bir gelişme aşamasına ulaşmış kapitalizmdir." (Lenin'den aktaran

Komünist Enternasyonalde Faşizm Tahlili, E. Lewerenz, Sf. 23, 24, Sol Yayınları, İkinci baskı) Bu saptamaya karşın Kautsky, emperyalizmin kapitalizm içinden yeşermeye başladığını, emperyalizmin sadece politikanın bir biçimi olduğunu ileri sürmüştür. Lenin, bu tartışmalarda Kautsky'nin bu tezi üzerinden yürüttüğü iki çizgi mücadelesinde şunları belirtir, "Kautsky, emperyalizmin politikasını ekonomisinden ayırmakta; ... Bundan da, ekonomi içerisinde tekellerin, tekelci zoru, fethi dışlayan bir politik tutumla bağdaşabileceği sonucu çıkartmaktadır... Böylece, Kautsky, kapitalizmin bugünkü evresinin en temel çelişkilerini bütün derinliği ile ortaya koyacağı yerde, bunları daha hafif göstermeye, gizlemeye çalışıyor." (age, Sf. 24) Lenin'in emperyalizm tahlilinde en önemli konuların başında ekonomi ile politikanın birliği gelir. Ekonomik alanda ortaya çıkan tekelin, bununla sınırlı kalmadığını, gücünü toplumsal yaşamın bütün alanlarında göstererek, saldırgan ve anti demokratik davranarak her alanda gerici bir damga taşıdığını vurgular. Ve emperyalizmi kapitalizmin en son aşaması olarak görürken, Kautsky, emperyalizmi kapitalizmin en son aşaması olarak görmez.

Emperyalistlerin savaş politikası, sömürge halklarının baskı altında tutulması, işçi sınıfının sömürülmesi, Kautsky'e göre devrimci bir değişim olmaksızın kapitalizmin ortadan kaldıracağı yanlışlıklardır. Mesela Kautsky, "(...) emperyalizmi, öncelikle dünyanın kapitalizm tarafından henüz ele geçirilmemiş bölgeleri üzerinde kapitalist devletlerin aralarında yaptıkları bir savaş olarak görür. Yeryüzünün son bölgesine kapitalizmin girmesiyle, ona göre, emperyalist savaşın temel nedeni ortadan kalkmaktadır. Buna karşı, Lenin, yeryüzünün kapitalist devletler tarafından paylaşımının, emperyalizmle son bulduğunu tanıtlamıştır. Söz konusu olan, yeryüzünün emperyalist amaçlarla yeniden paylaşım için başlamış olan savaştır. Tekel ile devlet arasındaki bağlamın ve tekellerin egemenliği altındaki devletin yeryüzünün yeniden paylaşımı sa-

vaşımındaki rolünün tahlili ile Lenin, emperyalizm ve savaş arasındaki bağları gözler önüne sermiş, böylece savaşa karşı savaşımın bilimsel temellerini atmıştır." (age, Sf. 26)

Emperyalizmin tarihteki yerini, sınıfsal özünü, ekonomik ve politik niteliğini kavramak önemlidir. Çünkü faşizmin sınıfsal özünü anlamak ancak böyle mümkündür. Bu anlamda enternasyonalde emperyalizm üzerine ciddi iki çizgi mücadelesi verilmiştir. 1928'deki Enternasyonalin 6. Kongresinde tekeli kapitalizme ilişkin ciddi tartışmalar ve açıklamalar yapılmıştır. "Komünist Enternasyonalin program taslakları üzerine yapılan tartışmalarda mali-sermayenin emperyalizm olgusundaki rolü yenilenmiş ve tüm çelişkilerin kaynağı olarak tekeller gösterilmişti. Bu tartışmalarda ortaya çıkan ilk gerçek, faşizm eğilimlerinin, her şeyden önce, 'modern, tekeli kapitalizmin gelişme

zorunluluğundan kaynaklandığıdır'. Faşizm ile modern kapitalizmin tekeli niteliği arasındaki bağlantı da bundan dolayı bugüne kadar olduğundan daha güçlü vurgulanmalıdır. Komünist Enternasyonal, ayrıca tekellerin iktidarının devletle kaynaşma sürecine dikkat çekmiştir. Bu kaynaşma, kapitalizmin genel bunalımından ayrı olarak ele alınması gereken bir gelişmedir. Komünist Enternasyonalin VI. Kongresinde, bu koşullar altında devlet gücünün tekeli kapitalizm için, giderek anlam kazandığı belirtilmiştir. Buna karşılık, Hilferding gibi sosyal-demokrat ideologlar, tekeli gelişmeleri 'örgütlenmiş' kapitalizme doğru ileri bir adım olarak görmüşler ve bunu sosyalizme kendiliğinden geçişin şu ya da bu ölçülerdeki başlangıcı saymışlardır.

Komünist Enternasyonal ise, VI. Kongresinde, tekeli kapitalizmin sürekli artan ölçülerde terörcü yöntemlere başvurduğunu belirlemiştir. Terörün amacı, işçi sınıfının sermayenin çıkarlarını temsil eden devletin iç ve dış politikasına karşı direncini kırmaktır. Komintern, bununla, tüm gelişmiş emperyalist ülkeler için de faşizm tehlikesine yeniden değinmektedir. Böylelikle faşizmin hala yalnızca geri kalmış ülkelerde görülebileceğini savunan görüşlere kesinlikle karşı çıkmıştır. Vurgulanması gereken bir başka önemli nokta da, faşizmin gelişmiş emperyalist ülkelerde iktidara gelişinin mutlaka silahlı bir darbe ile gerçekleşmeyeceği olgusudur. Burjuva demokratik egemenlik biçiminin tekeli kapitalizm tarafından aşama aşama faşistleştirilmesi çok daha olası görülmektedir." (age, Sf. 27-28-29) Buna karşılık Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu

8. Oturumu faşizmin tahlili üzerine geniş tartışmaların yapıldığı bir oturum olması bakımından tarihsel bir öneme sahiptir. 8. Oturumda "faşizm, savaş tehlikesi ve komünist partilerin görevleri" üzerine yapılan tartışmalarda faşizmin sınıfsal niteliği tartışılmış ve belli sonuçlara varılmıştır. Özellikle faşizmin Almanya'da iktidara gelişiyile ilgili yapılan araştırmalar enternasyonaldeki tartışmalara yön vermiştir. Hitler'in Almanya'da iktidara gelmesinde, onun kişiliği veya onu destekleyen küçük burjuva kitlelerden yola çıkılarak faşizm tahlili yapılmamış, bunun yerine, tekeli sermayenin durumu üzerinden faşizm tahliline gidilmiştir. Buna göre ağır sanayi tekelleri hiçbir sınır getirilmeden bir diktatörlükten yana olduklarını, keza tica-

ret sanayiyle uğraşan kesimlerin de o güne kadar uygulanan baskılardan yana oldukları sonucuna varılmıştır.

Tüm bu gelişmeler ve sonuçlardan hareketle Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu 8. Oturumunda faşizmin sınıfsal niteliğinin açıklaması üzerine durmuş ve dünya çapında faşizmin maskesini indirerek, faşizmin hangi güçlere dayanarak iktidara geldiğini ortaya koymuştur. Komünist Enternasyonal, faşizm tahlilinde birçok görüş ayrılığı yaşadı. "Faşizmin çoğu kez küçük burjuva kitle eylemlerinden sonra ortaya çıktığı gerçeğinden hareket eden sosyal-demokratlar, bu yargılarını daha da ileriye götürmekte ve faşizm olgusunda sorunun, küçük-burjuva hareketi çevresinde döndüğünü savunmaktadırlar. Almanya'da faşizmin kuruluşundan sonra bile bazıları hala bu görüşe bağlı kalmışlardır.

XIII. Oturum, bir yandan sosyal-demokrat görüşlere, bir yandan da Troçkist görüşlere şiddetle karşı çıkmıştır. Her iki görüş de, faşizmi 'sınıflar-üstü devlet gücü', 'küçük burjuva diktatörlüğü' olarak ya da hem proletaryayı, hem de burjuvaziyi, 'sadık teb'aları' gibi gören 'lumpen proletaryanın diktatörlüğü' olarak değerlendirmektedir." Sosyal-Demokratların faşizmin tahlili konusundaki yetersizliği onların Lenin'in emperyalizm ve devlet konusundaki değerlendirmelerini kavrayamamalarından ileri geliyordu. Sosyal-Demokratların ekonomi ile politikayı birbirlerinden ayırmaları, sosyal demokratların devlet anlayışından kaynaklanıyor.

Komünist Enternasyonalde faşizmin tahlili konusunda ileri sürülen bir diğer görüş de, Troçki ve Thalheimer'in ileri sürdükleri görüşlerdir. Bunların ileri sürdükleri görüşler faşizme karşı savaşımı teorik olarak güçleştirmiştir. Thalheimer, faşizmi tahlil ederken Bonapartizm teorisini ileri sürmüş ve faşizmin sınıfsal niteliğini bununla açıklamaya çalışmıştır. Thalheimer'e göre faşizmi tahlil etmede Marks ve Engels'in Bonapartizm üzerine yaptıkları değerlendirmeler referans noktası olmuştur.

Thalheimer, 1928 yılında Komintern'in 6. Kongresine sunduğu "Programla ilgili sorunlar" adlı yazısında faşizm konusunda şunları söylüyordu: "Bonapartizm, burjuva devletin, proletarya devrimine karşı kendisini savunması, tahkim etmesi ve yerini sağlamlaştırmasının bir biçimidir. Sermayenin açık diktatörlüğünün bir biçimidir. (...) Bunun dışında bir başka biçim, çok yakın bir başka biçim daha vardır ki, bu, faşist devlet biçimidir. Her ikisinin ortak yanı sermayenin açık (ama dolaylı) diktatörlüğü olmalarıdır. Her ikisinin görüngü biçimi, yürütme erkini kendi başına buyrukluğu, burjuvazinin siyasal egemenliğinin yok olması ve toplumdaki tüm diğer sınıfların, yürütme erkini boyunduruğu altına girmeleridir. Ancak, her ikisinin toplumsal ve sınıfsal içeriği, burjuvazi ve özel mülkiyetin, işçi sınıfı ve kapitalizm tarafından sömürülen diğer sınıflar üzerindeki egemenliğidir." (age, Sf. 50-51) Thalheimer bu görüşlere başından beri sahipti. O, ilk kez İtalya'da faşizmin iş başına gelmesinden sonra Komintern'de yapılan tartışmalarda da İtalyan faşizmini "Bonapartizm" olarak nitelmiştir. Thalheimer'i Bonapartizm teorisine götüren yaklaşım onun emperyalizm teorisini kavrayamamasından ileri geliyordu. 1922 yılında Komünist Enternasyonal'de program taslağı üzerine yapılan tartışmalarda Thalheimer, Lenin'in emperyalizm tahliline karşı çıkarak, emperyalizmin kapitalizmin son aşaması olup olmadığı konusunda ikna olmamış ve şunları dile getirmiştir: "Çevresinde tartışılan temel noktanın açıklığa kavuşturulması gerekir. Emperyalizm, ekonomik olarak sermaye birikiminin, büyümesinin ya da genişletilmiş yeniden-üretim bir sorundur. Bu genişletilmiş yeniden-üretim, bu sermaye büyümesi, sermayenin kapitalist olmayan alanlara el atması, tarihsel bir gerçektir. Bu tarihsel gerçek, yalnızca emperyalist çağın başlangıcından bu yana değil, bilindiği gibi, kapitalizmin tarih sahnesine çıkışından beri vardır." (age, Sf. 53)

Faşizm olgusu Komünist Enternasyonal, strateji ve taktik tüm yönleriyle incelemek

ve dersler çıkartmak bakımından yoğun bir araştırma ve inlemeye sevk etmiştir. Tüm komünist partilerin ve tek tek kişilerin faşizm tahlilleri Enternasyonal'in yayın organında yayımlanıyor ve böylece tüm yaklaşım ve değerlendirmelerin bilinmesi sağlanıyordu. 7. Kongrenin hazırlık döneminde, Enternasyonal içinde sosyal-demokratlar ve onların ideologları tarafından yayılan faşizmin, küçük burjuva hareketi olduğu ve iktidarın da küçük burjuva diktatörlüğü olduğunu öne sürdükleri teoriyle uğraşmak zorunda kaldı. *"Faşizmin, küçük-burjuva diktatörlüğü olduğuna ilişkin 'teoriler'in gözden geçirilmesi sırasında bir Çek delegesi şu görüşleri dile getirdi: 'Eğer böyleyse o zaman küçük-burjuvaziyi bugün karşı-devrimci diktatörlüğün en uçtaki ve en gerici biçimini uygulayan gerici bir sınıf olarak değerlendiriyoruz demektir. Dolayısıyla devrimci proletarya ile küçük-burjuvazi arasında asla aşılamayacak sınıf çelişkilerinin bulunduğunu benimsememiz gerekecektir. Bunun anlamı şudur: söz konusu teori, proleter ekonomisi ile küçük-burjuva ekonomisi arasındaki ayrılık ve karşı olma çizgisinde bulunmaktadır. Oysa, asıl yapılması gereken, küçük-burjuvanın temel çıkarlarıyla, ya da Marks'ın belirttiği gibi, onun gelecekteki çıkarlarıyla proletaryanın çıkarlarının birleştiğinin gösterilmesidir."* (age, Sf. 118-119) Tüm bu tartışmalar Komünist Enternasyonal'i 7. Kongreye taşımış ve 7. Kongrede faşizmin tahlili yapılarak doğru bir rota çizilmiştir. Faşizmin tahlilinde kuşkusuz ki Dimitrov'un önemli katkıları olmuştur. Özellikle Almanya'da yargılandığı dönem faşizm üzerine yaptığı araştırmalar, İtalya'daki faşizm üzerine yaptığı incelemeler faşizmin doğru tahlilinde önemli sonuçlar ortaya çıkartmıştır. Dimitrov, Enternasyonal'in 7. Kongresine, faşizm üzerine sunduğu raporla tartışmalara yön verdi. Faşist rejimler 1920'lerde tek tek ülkelerde iş başına gelirken, 1930'ların başında faşizm dünyada genel bir tehlike haline geldi. Faşizmin yükselişi Büyük Ekim Devriminden sonra çağın

değişimine karşı çıkma hareketiydi. Dimitrov, raporunda tekelci sermayenin gerici kesimlerinin, bunalımın yükünü emekçilerin sırtına yüklemek ve dünyanın yeniden paylaşımında pazar sorununu savaş yoluyla çözmek için faşizme gereksinim duymakta olduklarını ifade eder. Dimitrov'a göre tekelci, işçilerin ve köylülerin devrimci hareketini dağıtarak ve dünya proletaryasının kalesi Sovyetler Birliği'ne askeri baskı yaparak devrimci güçlerin gelişmesinin önüne geçmek" girişimindedirler. Faşizmi kapitalizmin genel bunalımından ve yeni çağın sınıf savaşımından ayrı olarak düşünmek olanaklı değildir. Faşizm her şeyden önce karşı devrim hareketidir. Faşizmin ortaya çıkışı kesinlikle rastlantı değildir. Faşizm emperyalizmin özünden ortaya çıkmıştır. Ve Dimitrov, *"Komünist Enternasyonal Yönetim Kurulu'nun on üçüncü oturumunda iktidardaki faşizmi finans kapitalin en gerici, en şoven ve en emperyalist unsurlarının açık terörist diktatörlüğü olarak doğru bir biçimde tanımladı."* (Faşizme Karşı Birleşik Cephe, Dimitrov, Evrensel Basım Yayın, Sf. 87) diye açıklayarak tüm tartışmalara noktayı koyar ve bu görüş Enternasyonalin resmi görüşü olarak tarihe geçer.

1956 yılında dünya çapında yeni bir dalgalanma oldu. Bu dalgalanma SBKB 20. Kongresinin sonucuydu. SBKP 20. Kongresi, Stalin'in ölümünden sonra parti iktidarını ele geçiren yeni burjuvazinin temsilcisi Kruşçev grubu 20. Kongreye birlikte uluslararası komünist harekete, sosyalist ülkelere ve demokratik cumhuriyetlere 20. Kongrede alınan revizyonist kararları dayattı. Bu, uluslararası alanda yeni tartışmaları ve saflaşmaları birlikte getirdi. Uluslararası alanda çok ciddi bir iki çizgi mücadelesi yaşandı. Saflaşmalar ve ayrışmalar yaşandı. Sosyalist kamp ciddi olarak zayıfladı. Bu tezlerin içinde en önemli tartışma, nasıl bir sosyalizm, nasıl bir parti ve nasıl bir gelecek üzerine oturmuştu. Kruşçev revizyonistleri 20. Kongrede şu tezleri benimseyerek uluslararası komünist partilere dayattı. Kruşçev revizyonistleri bu

saldırıları üç ana başlık altında gizleyerek yaptı. Ve tartışmalar "Marksizm-Leninizm'in yaratıcı bir biçimde geliştirilmesi ve dogmatizme karşı mücadele, Marksizm-Leninizm'in her ülkenin somut şartlarına yaratıcı bir biçimde uygulanması ve Stalinizm'e ya da kişinin putlaştırılmasına karşı mücadele" üzerine oturdu.

20. Kongrede alınan kararlar uluslararası komünist hareket içinde çok büyük ideolojik tartışmalara yol açtı. Bu tarihten sonra yeni saflaşmalar oldu. Kongreden sonra emperyalistler ve Troçkistler büyük bir sevinçle olup bitenleri izlemeye başladılar. Kruşçev'in ABD emperyalizme dizdiği övgülerden de cesaret alan ABD emperyalizmi, 20. Kongreden sonra iyice küstahlaşmaya başladı. ABD, sosyalist sisteme ve proletarya diktatörlüğüne ve 20. Kongrede Stalin'e karşı yapılan saldırıyı "kendi amaçlarına uygun görerek" Stalin'e saldırmaya başladılar.

ÇKP, SBKP 20. Kongresi'nde benimsenen revizyonist görüşlere karşı çok ciddi bir tavır geliştirdi. Sovyetler Birliği'nin uluslararası prestijinden kaynaklanan nedenden dolayı baştan bir teşhir tavrı geliştirmede. İkna ve dönüştürme tavrını esas alan ÇKP ve bir dizi komünist partisi, Kruşçev'in ikna olması şartlarının ortadan kalmasına kesin emin olduktan sonra açık tavır alarak SBKP 20. Kongresi ve sonrası gelişimleri teşhir etmeye yöneldiler. ÇKP, sonrasında polemiklerde ifadesini bulan bu gelişmeyi şöyle anlatmaktadır; "SBKP'nin 20. Kongresi, SBKP yönetiminin revizyonizm yolunda attığı ilk adımdı. SBKP yönetiminin revizyonist çizgisi, 20. Kongreden bugüne kadar, ortaya çıkma, şekillenme, gelişme ve sistemleşme sürecinden geçmiştir. Aynı şekilde süreç içinde de SBKP yönetiminin revizyonist çizgisi gittikçe daha derinliğine kavranmıştır. (...)

SBKP 20. Kongresi'nde Stalin'e yöneltilen eleştiri, hem ilke hem de yöntem bakımından hatalıydı." (Polemik, Sf 61, İnter Yayınları, Temmuz 1988)

Stalin bir Marksist-Leninist olarak Le-

nin'in ölümünden sonra hem Sovyetler Birliği'ne hem de uluslararası komünist harekete önderlik eden büyük bir ustaydı. Stalin uluslararası komünist hareketin gelişmesi için çok büyük çabalar harcadı. Stalin Sovyetler Birliği'nde Leninizm'in düşmanları "...-Troçkistlere, Zinovyevcilere ve diğer burjuva ajanlarına- karşı savunma mücadelesinde, Stalin halkın iradesini ve özlemlerini dile getirdi ve seçkin bir Marksist-Leninist savaşçı olduğunu kanıtladı. Stalin, Sovyet halkının desteğini kazandı ve tarihte önemli bir rol oynadı ise, bu her şeyden önce onun Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin diğer yöneticileriyle birlikte, Sovyetler Birliği'nin sanayileştirilmesi ve tarımın kolektifleştirilmesiyle ilgili Leninist çizgiyi savunmasındandı. Sovyetler Birliği Komünist Partisi bu çizgiyi izleyerek Sovyetler Birliği'nde sosyalizmi zafere ulaştırmış ve Hitler'e karşı savaşta Sovyetler Birliği'nin zaferi için gerekli şartları yaratmıştır. Sovyet halkının bu zaferleri, dünya işçi sınıfının ve tüm ilerici insanlığın çıkarları ile uyumtaydı. Bu nedenle Stalin'in adının bütün dünyada şerefle anılması doğaldır." (age, Sf. 62) Kruşçev SBKP 20. Kongresinde kişiye tapmayı reddetme adı altında Stalin'e saldırması, aslında sosyalizme, proletarya diktatörlüğünü inkar etmeyle eş değerdi.

Kruşçev, 20. Kongrede dünyada şartlar değişmiştir bahanesiyle "barış içinde geçiş" tezini savundu. Ekim Devriminin o günkü şartlar içinde doğru olduğunu ancak, 20. Kongre şartlarında dünyada durum değiştiğini, durum değiştiğine göre, kapitalizmden sosyalizme geçişi, "parlamentar yoldan" gerçekleştirmenin artık geçerli bir yol olduğu tezini savundu. Bu tez Ekim Devrimi yolunun evrensel olmasını inkar ediyor, Marksizm-Leninizm'in devlet ve devrim teorilerini revize ediyordu.

Kruşçev, 20. Kongrede yine dünyada şartların değiştiği tezi üzerinden Lenin'in savaş ve barış tezlerine şüpheleri olduğunu ileri sürerek Lenin'in bu Marksist ilkelerini inkar etti. Kruşçev, ABD emperyalizmini

savaş güçleri olarak değil, savaşa karşı imiş gibi görerek ABD emperyalizmini "meseleleri savaşa halletme görüşünün savunucuları, orada (ABD'de) hala önemli mevkileri ellerinde tutmakta ve ... onlar Başkana ve hükümete büyük baskı yapmaya devam etmektedirler" (age, Sf. 63) görüşünü dile getirdi ve "Biz Amerika Birleşik Devletleriyle dost olmak ve onunla barış ve uluslararası güvenlik mücadelesinde olduğu kadar, iktisadi ve kültürel alanlarda da işbirliği yapmak istiyoruz" (age, Sf. 64) diyerek bu yanlış görüşü daha sonra "dünya meselelerinin çözülmesi için Sovyet-ABD işbirliği"ne dönüştürdü.

ÇKP bu iki çizgi mücadelesinde en ön saflarda mücadele etti. Hiçbir tereddüt geçirmeden bu revizyonist yeni çizgiye karşı önceleri içte sonraları da açıktan bir mücadeleye girişerek Kruşçev revizyonistlerini dünya çapında önemli ölçüde teşhir ve tecrit etmeyi başardılar. "ÇKP, SBKP 20. Kongresine bakışta, ilkede daima ayrılmıştır. SBKP'nin yönetici yoldaşları bunu çok iyi bilirler. Oysa SBKP Merkez Komitesinin Açık Mektubunda Çin Komünist Partisi'nin 20. Kongreyi önceleri bütünüyle desteklediği, 20. Kongreyi değerlendirmesinde '180 derecelik bir dönüş' yaptığı ve tutumunun 'yalpalanmalarla ve kararsızlıklarla' dolu bulunduğu bu tutumun 'sahte' olduğu ileri sürülmektedir" (age, Sf. 64) "Şunu da söylemek gerekir ki, düşmana karşı birlik uğruna ve SBKP yöneticilerinin içinde buldukları güç durumu dikkate alarak, o zamanlar 20. Kongrenin hatalarının açık eleştirilerinden kaçındık; çünkü emperyalistler ve bütün ülkelerin gericileri bu hataları sömürmekte ve Sovyetler Birliği'ne, komünizme ve halka karşı azgın faaliyetler yürütmekteydiler ve çünkü henüz o zamanlar SBKP yöneticileri, Marksizm-Leninizm'den bugün olduğu kadar uzaklaşmış değillerdi. Biz, o zamanlar SBKP yöneticilerinin hatalarını düzeltceklerini içtenlikle umuyorduk. Dolayısıyla, daima olumlu yanları bulup çıkarmaya gayret ettik ve kamuoyu

önünde onlara uygun ve gerekli olan her türlü desteği gösterdik." (age, Sf. 66-67) ÇKP'nin bu doğru ve yerinde tavrıyla diğer komünist partileri yanına çekmeyi bilmiş ve süreç içinde SBKP 20. Kongresinde alınan revizyonist görüşlere tavır almalarında etkin olmuştur.

SBKP 20. Kongresi sonrası başlayan iki çizgi mücadelesi 1957 yılına evrildiğinde çok daha çetin geçmeye başladı. SBKP, ÇKP'nin uluslararası etkisini kırmak ve kendi revizyonist görüşlerini dayatmak için yoğun bir anti propagandaya girişti. Özellikle Yugoslavya-KP'yi yanına alan SBKP, ÇKP, Arnavutluk ve bir dizi komünist partiyi hedef alarak tecrit etmeye kalkıştı.

Komünist ve işçi partilerinin 1957 yılındaki toplantısı, uluslararası alanda sosyalizme yapılan saldırıların geriletmesinden sonra yapıldı. SBKP'nin 20. Kongresinde kabul edilen revizyonist görüşler ve "Barış içinde geçiş, barış içinde bir arada yaşama" teorilerinden cesaret alan emperyalistler ve gericiler sosyalizme saldırmaya başladılar. ÇKP başta olmak üzere bir dizi komünist partisi bu saldırıyı cesaretle göğüsledi. Saldırıların pervasızca yapılmasında, SBKP'nin ikna edilmesi dönemi boyunca, uluslararası alanda açık tavır alınmamasında önemli bir etkisi vardı. Buna rağmen ÇKP ve bir dizi komünist partisi bu gerici saldırılara karşı sosyalizmi cesaretle savundular. 1957 yılında, Moskova'da bir araya gelen bir dizi komünist ve işçi partisi bu toplantı sonrası bir deklarasyon yayınladılar. Deklarasyonun içeriği konusunda yoğun bir iki çizgi mücadelesi yaşandı. 1957 yılında SBKP ile ipler daha koparılmadığı için tartışmalar sürdürülüyordu. Revizyonizmin temsilciliğini Kruşçev yapıyordu. İki çizgi mücadelesi revizyonistler ve komünistler arasında ciddi tartışmalara yol açtı. Tartışmaların özü, sosyalizmin tarihi dersleri, mücadele biçimleri, savaş ve barış konularında yaşandı. ÇKP heyetinin başkanlığını bizzat Mao Zedung yoldaş yapıyordu. "... ÇKP heyeti, toplantı boyunca çok önemli çalışma-

larda bulundu; bir yandan SBKP yöneticileriyle devamlı görüşmeler yaparken ve gerekli ve uygun durumlarda, hatalarını düzeltmelerine yardımcı olmak için onlara karşı mücadele verirken, öte yandan herkes tarafından kabul edilecek ortak bir belgenin ortaya çıkartılabilmesi için diğer kardeş partilerin yöneticileriyle tekrar tekrar görüş alışverişinde bulundu." (age, Sf. 70-71)

Toplantıda iki çizgi mücadelesi SBKP'nin hazırladığı ve 20. Kongrede kabul edilen "barış içinde geçiş"le ilgili tezi üzerine oldu. SBKP ortak açıklamada bu tezin yer alması için ısrar etti. SBKP bu tezi daha da ileri götürerek "Parlamentoda çoğunluğu sağlamak ve parlamentoyu burjuva diktatörlüğünün aracı olmaktan çıkartıp, gerçek bir halk devletinin iktidar aracına dönüştürmek" olarak tanımlıyordu. "Aslında bu, Ekim Devriminin yolu yerine, İkinci Enternasyonal oportünistleri tarafından savunulan 'parlamenter yol'u koymak ve Marksizm-Leninizm'in devlet ve devrim konusundaki temel teorisini tahrif etmek demektir." (age, Sf. 71) 1957 yılında oy birliğiyle kabul edilen Moskova Bildirgesi "çağımızın temel özünü; 'Rusya'da Büyük Ekim Sosyalist Devrimi ile başlayan kapitalizmden sosyalizme geçiş' (DKH ortak belgeleri, Sf. 11) olarak doğru bir şekilde tespit etti. Bunu çağımız 'Rusya'da Büyük Ekim Sosyalist Devrimi ile başlayan proleter devrimleri çağıdır' şeklinde de ifade edebiliriz. ÇKP'nin UKH içinde büyük bir otoriteye, yönetimini Kruşçevci revizyonistlerin ele geçirdiği SBKP ve destekçilerine karşı 1957 Deklarasyonuna bu şekilde bir çağ tespiti koyması yine de bir başarıdır. Çünkü revizyonistler çağın değiştiği anlayışındaydılar. Onlar Ekim Devrimi yolunu ezilen sınıfların kurtuluşuna giden ortak yol olarak görmüyorlardı. Onlar çağımızı, 'sömürge devrimleri çağı' ve daha sonraları açıkça savunacakları gibi 'kapitalizmin barışçıl bir biçimde sosyalizme dönüştüğü bir çağ' (BÜİB, sf 68) olarak değerlendi-

riyorlardı. Ancak daha sonra ağır revizyonist baskılardan dolayı Leninist çağ tespiti kararlıca savunulmamıştır. Mesela 81 partinin imzaladığı Moskova bildirisinde bu konuda yukarıdaki doğru çağ tespitinin yanında, çağımız 'sosyalizmin ve komünizmin dünya ölçüsünde zaferler kazanması çağıdır' (DHK Ortak Belgeleri, Sf. 45) şeklindeki görüşler de yer verilmiştir." (2. Konferans Belgeleri) Deklarasyon dünyadaki durumu doğru değerlendirdi. Keza deklarasyon emperyalistler arasındaki ilişkileri doğru olarak değerlendirdi. Ancak "1957 Deklarasyonunun Leninist çağ tespitine ve dünyadaki durumla ilgili doğru tespitine bir revizyonist tespit gölge düşürmektedir. Bu tespit şöyledir; 'çağımızda dünyanın gelişmesini, birbirlerine taban tabana karşıt iki toplumsal sistemin yarışma süreci ve bu sürecin sonuçları belirlemektedir. (Ortak belgeler, sf 11). Bu, ÇKP ve onu destekleyenlerin görüşü değildir. Kruşçevci revizyonistlerin görüşüydü ve onlara verilen önemli bir tavizdi. Çağımız emperyalizm ve proleter devrimleri çağıdır. Genel ve esas olarak çağımızda ve dünyada gelişmeyi belirleyen proletarya ve proletarya devrimleridir." (age)

1960 yılında ipler giderek kopmaya başladı. Kruşçev, iki çizgi mücadelesinde ÇKP ile baş edemeyince komplo ve entrikalara başvurmaya başladı. Haziran 1960'da Romanya İşçi Partisi'nin 3. Kongresi Bükreş'te toplandı. SBKP, bu kongrede, uluslararası bir durum değerlendirmesi yapılmasını önerdi. ÇKP bunun erken bir çağrı olduğu ve bu toplantıya sadece belli sayıda partinin katılmasını değil, dünyadaki tüm komünist partilerinin katılmasını önerdi. Öneri SBKP tarafından kabul edilir ve söz konusu toplantının hazırlıklarının yapılması için Romanya İşçi Partisi'nin 3. Kongresinde buluşmak üzere Bükreş'te biraraya gelmeye karar verirler. Ancak SBKP verdiği sözden dönerek, mücadelenin sivri ucunu ABD emperyalizmine çevireceğine ÇKP'ye çevirir. 24 Haziran'da başlayan toplantıda, SBKP, 21 Haziran'da

ÇKP'ye gönderdiği mektubu diğer kardeş partilere dağıttı. Mektup baştan sonuna kadar ÇKP'ye asılsız iftiralarla doluydu. Kruşçev, toplantıda ÇKP'nin teşhiri için olağan bir çaba sarf etti. Kruşçev konuşmasında ÇKP'yi "çılğınlar", "savaş kışkırtıcılığı yapmak", "milliyetçilik" yapmakla suçladı. "Bu şartlar altında, Çin Komünist Partisi Marksist-Leninist konuları ve 1957 açıklamasında tespit edilen, kardeş Partiler arasındaki ilişkilere yol gösteren ilkeleri savunmak için, SBKP yönetimine karşı dişe diş bir mücadeleye girişti. Bükreş toplantısındaki ÇKP temsilcileri, ortak çıkarları dikkate alarak, toplantı üzerine yayınlanan Komünikeyi imzaladı. Ve aynı zamanda, ÇKP Merkez Komitesinin direktifi üzerinde, 26 Haziran 1960 tarihinde bir bildiri dağıttı. Bu bildiride, ÇKP heyeti Kruşçev'in Bükreş'teki davranışlarının uluslararası komünist hareket için son derece kötü bir örnek teşkil ettiğini belirttiler. (...) SBKP yöneticileri, Bükreş'te Çin Komünist Partisi'ne boyun eğdirememelerine razı olmadılar. Bükreş Toplantısından hemen sonra, Çin Sovyet Partileri arasındaki ideolojik ayrılıkları devletlerarası ilişkiler alanına yaymak için bir dizi harekete girişerek Çin'e daha fazla baskı yaptılar." (age) Kasım 1960 yılında 81 partinin katıldığı toplantı, Moskova'da yapıldı. ÇKP, bu toplantıyla kardeş partiler arasındaki ayrılıkları giderme konusunda oldukça kararlıydı. Ancak SBKP yönetiminin kışkırtıcı tutumu, hem toplantı öncesi, hem de toplantı başladığında devam etti. SBKP, diğer komünist partileri ÇKP'ye karşı kışkırtmak için toplantı öncesi 127 sayfalık bir yazı dağıttı. SBKP, bu tavrıyla toplantıyı kopma noktasına getirdi. ÇKP, bu oyun karşısında birliği bozmamak için elinden geleni yaptı. ÇKP'nin gayretleri sayesinde bu toplantıda antlaşma sağlanarak birlik sağlanmış oldu. ÇKP, belgelerinde bu durum şöyle izah ediyor "olgu şudur ki, onların bildirge taslağında ileri sürdükleri yanlış tezlerin pek çoğu reddedilmiştir. İşte birkaç örnek:

SBKP yönetiminin barış içinde bir arada

yaşamının ve iktisadi yarışın, sosyalist ülkelerin dış politikasının genel çizgisini oluşturduğu şeklindeki yanlış tezi reddedildi.

Kapitalizmin genel bunalımında yeni bir aşamanın ortaya çıkmasının barış içinde bir arada yaşamının ve barış içinde yarışın sonucu olduğu şeklindeki yanlış tezi reddedildi.

Barış içinde geçiş olanağının güçlenmekte olduğu şeklindeki yanlış tezleri reddedildi.

Sosyalist ülkelerin 'kendi başlarına ilerleme' siyasetlerine karşı çıkılması yolundaki yanlış tezleri reddedildi. Onların bu tezleri, aslında sosyalizmin inşasında esas olarak kendi gücüne güvenme siyasetine karşı çıkmak anlamına geliyordu.

Uluslararası komünist hareketteki sözde 'klik faaliyetlerine' ve 'hizipçilik faaliyetlerine' karşı çıkılması yolundaki yanlış tezleri reddedildi. Bu tez aslında kardeş partilerin kendisine boyun eğmelerini istemek, kardeş partiler arasındaki bağımsızlık ve eşitlik ilkelerini ortadan kaldırmak ve dayanışma yoluyla görüş birliğine Varna ilkesinin yerine, azınlığın çoğunluğa tabi olması uygulamasını geçirmek demektir." (age) Buna karşın "ÇKP ve diğer bazı kardeş parti heyetlerinin de bazı tavizler verdiklerini eklemek gerekir. Örneğin biz, SBKP 20. Kongresi meselesinde ve kapitalizmden sosyalizme geçiş biçimleri meselesinde onlardan ayrılıyorduk; fakat SBKP'nin ve bazı diğer kardeş partilerin ihtiyaçlarını dikkate alarak bu iki meselenin, 1957 Açıklamasında formüle edildiği biçimde Bildirgeye alınmasını kabul ettik. Ancak, aynı zamanda 20 kongreye ilişkin böyle bir formülasyona son defa rıza gösterdiğimizizi, bir daha asla böyle yapmayacağımızı da açıkça belirttik.

Yukarda yazdıklarımızdan, uluslararası komünist harekette iki çizgi arasındaki mücadelenin, 1960 Moskova toplantısına başından sonuna kadar hakim olduğu görülebilir." (age)

1956'dan sonra, dünyadaki siyasal kamplaşmada, revizyonist "SBKP" ile MLM

ÇKP'nin ortaya koyduğu görüşler safların belirlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu tartışmalar uzun yıllar sürmüş ve birçok KP saflarını bu ayrışma içinde ortaya koymuştur. Bu tartışmaların ardından başlayan ve bunların bir devamı niteliğinde olan bir diğer tartışma da Stalin meselesidir. Bu sorun günümüzün önemli tartışma konularından biri olma özelliğini hala korumaktadır. Troçkist ve Stalin karşıtı grup ve partiler bir yana, kendisine MLM diyen, aynı örgütlenmeler ve kurumlar içinde yer alan birçok parti ve grup içinde dahi Stalin, bir tartışma konusudur. Stalin konusunda yürütülen iki çizgi mücadelesinde, Lenin'in ölümünden sonra SBKP'nin başa getirdiği Stalin'e karşı, SBKP 20. Kongresinde bizzat Kruşçev'in Stalin'e karşı başlattığı saldırı, uluslararası alanda birçok kişiye saldırı malzemesi oluşturmuş, bu saldırılara emperyalist burjuvazi de dahil olmuş ve saldırı cephesi giderek daha da genişlemiştir. Emperyalist burjuvazinin II. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nda, Stalin'in Hitler faşizmine karşı gösterdiği direnç, savaşın 1944'lerden sonra Sovyetlere yönelmesiyle Stalin'in, Sovyetler Birliği'nde gösterdiği başarı, ülkenin birlik içinde faşizme karşı koyması, Hitler'in yenilgiye uğramasında Stalin'in politikalarının belirleyici olması, emperyalist burjuvazinin hazmedemediği en önemli argümanlardır. SBKP içinde, Kruşçevlerin parti içinde hakim hale gelmeleriyle, Stalin şahsında sosyalizme karşı başlattıkları saldırı, giderek ideolojik bir hal almış ve bir ayrışım noktası olmuştur.

Sonrasında, uluslararası alanda, Stalin'e yapılan saldırılar unutulmadan, buna bir de Mao Zedung'a karşı yapılan saldırılar eklendi. 1978 yılında Mao Zedung'un ölümünden sonra başını AEP'in çektiği revizyonist klik, dünya ölçeğinde başlayan bu tartışmalara öncülük etti. Tartışmanın temel konularından biri Mao Zedung'un bir klasik olup olmadığıdır. Mao tartışmasında, işin başını çeken revizyonist AEP'in o dönemki başı Enver Hoca, "Mao Zedung

düşüncesi; anti-Marksist bir teori" başlığıyla şu saptamalarda bulunuyordu " *'Mao Zedung düşüncesi' Marksizm-Leninizm'in özelliklerinden yoksun bir 'teori'dir. Gerek eskiden iktidarda olan, gerek şimdi iktidarı ele geçirmiş olan tüm Çinli önderler, örgütlenme biçimlerinde ve eylem yöntemlerinde stratejik ve taktik amaçlarda karşı devrimci planlarını hayata geçirmek amacıyla 'Mao Zedung düşüncesi' ile spekülasyon yaptılar ve yapmaya devam etmektedirler.*" (Enver Hoca, Emperyalizm ve Devrim) saptamasında bulunarak, tüm saldırılarını bu tespit üzerine oturtmaya çalışmıştır. Enver Hoca'nın saldırıları AEP geriye dönüşte attığı adımlardan ayrı olarak düşünülemez. Revizyonistler hiçbir zaman açıktan sosyalizmden vazgeçtiklerini ilan etmemişlerdir. AEP de böyle yapmıştır. Mao şahsında sosyalizmin reddi olan bu saldırıların temelinde ideolojik bir saldırı yatmaktadır. AEP, Mao şahsında ÇKP'nin Çin'de gerçekleştirdiği devrimi bir bütün olarak ret etmiş ve kendi geçmişini de böylece inkar etmiştir. Çin'de gerçekleşen devrimi bir devrim olarak görmeyen, AEP bu görüşlerini yedinci kongre sonrası yayımladığı "Emperyalizm ve Devrim" kitabında sistemleştirdi. Bu görüşler 1- ÇKP'nin hiçbir zaman ML bir parti olmadığı; 2- Çin'de yapılan devrimin köylü devrimi olduğu; 3- Çin'de sosyalizmin kurulmadığı; 4- Kültür devrimin bir öğrenci hareketi olduğu ve bir devrim sayılamayacağı; 5- Halk Savaşının geçersizliği, kır şehir diyalektiğinin ret edilmesi ve nihayet Mao' nun Marksizm-Leninizm'e yaptığı katkıların hiç birinin kabul edilmemesi. Biz burada konumuzla bağlantılı olduğu için Enver Hoca'nın "Emperyalizm ve Devrim" kitabından parti içinde iki çizgi mücadelesini ret eden ve Mao'ya bu konuda nasıl saldırdığına ilişkin bölümü de aktarmak istiyoruz. Enver Hoca Mao'yu şöyle eleştiriyor; " *Mao Zedung Çin Komünist Partisi'ni Mark, Engels, Lenin, Stalin'in ilkeleri temelinde örgütledi. Çin Komünist Partisi'ni Leninist tipte bir parti, bir*

Bolşevik partisi yapmak için uğraşmadı. Mao Zedung, proleter bir sınıf partisinden yana değildi; tersine sınıfsal sınırları olmayan bir partiden yanaydı. Partiye kitlesel özellik kazandırma sloganını, parti ile sınıf arasındaki tüm ayırım çizgisini silmek için kullandı. Bunun sonucu olarak isteyen herkes, her istediği zaman bu partiye girip çıkabilirdi. 'Mao Zedung Düşüncesinin bu soruna ilişkin tezleri, Yugoslav revizyonistlerinin ve 'Avrupa komünistleri'nin tezleriyle özdeştir. (...) Çin Komünist Partisi içinde düşünce ve eylemde gerçek Marksist-Leninist birlik yoktu ve yoktur. Çin Komünist Partisi'nin kuruluşundan beri var olan hizipler mücadelesi, bu parti içinde doğru bir Marksist -Leninist çizgisinin oluşturulmasını, Marksist-Leninist düşüncenin beliren çeşitli eğilimler kimi zaman sol, kimi zaman sağ oportünist, kimi zaman merkezîyetçiydi ve açık anarşist şoven ve ırkçı görüşlere kadar varmaktaydı. Mao Zedung ve grubu partinin başında bulunduğu sürece, bu eğilimler Çin Komünist Partisi'nin ayırt edici özelliklerinden biriydi. Mao Zedung parti içinde 'iki çizgi'nin varlığının gerekli olduğunu öğütledi. Mao Zedung'a göre iki çizginin varlığı ve mücadelesi doğal bir olgudur; zıtların birliğinin ifadesidir; ilkelere bağlılık ile uzlaşmayı bünyesinde birleştiren esnek bir siyasettir. Mao Zedung şöyle yazıyordu 'Hata yapmış bir yoldaş karşısında iki elimiz birden kullanılabilir; Bir el ile ona karşı mücadele edilir, diğer el ile onunla birlik sağlanır. Bu mücadelenin amacı, Marksizm'in ilkelerini korumaktır, yani ilkelere bağlı kalmaktır; bu, sorunun bir yanıdır. Diğer yanı bu yoldaşla birleşmektir. Birliğin amacı, bu yoldaşlara bir çıkış yolu göstermektir. Onunla bir uzlaşmaya varmaktır.'

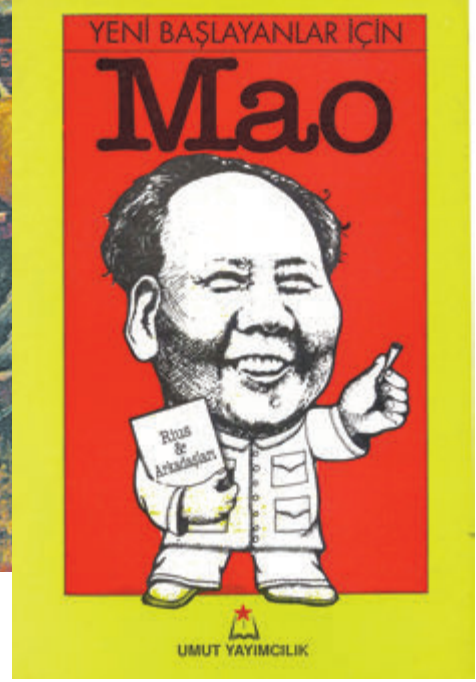
Bu görüşler, komünist partinin tek bir çizgiye ve çelikten bir düşünce ve eylem birliğine sahip, örgütlü bir öncü müfreze olması gerektiği biçimindeki Leninist öğretiyeye taban tabana zıttır.

Parti dışında yürütülen sınıf mücadelesinin bir yansıması olarak parti ile, işçi sınıf mücadelesi ile Mao Zedung'un 'parti içinde iki çizgi' görüşünün hiçbir ortak yanı yoktur. Parti, uzlaşmaz sınıflar arasında mücadele yürütülen bir sınıflar arenası değildir. Birbirine zıt amaçları olan insanların toplandığı yer değildir. Gerçek Marksist-Leninist parti, yalnızca işçi sınıfının partisidir ve işçi sınıfının çıkarlarını kendine temel alır." (Enver Hoca, Emperyalizm ve Devrim) diyerek, tam bir inkar politikası üzerinden teori yapan AEP, bu söyledikleriyle kendi geçmişini de bir çırpıda inkar ederek anti-MLM kulvara gelip demirledi. Bir önceki bölümde AEP içinde iki çizgi mücadelesinin nasıl geliştiği, AEP'nin bu çizgi mücadelesinde, dönem dönem nasıl uzlaşmak zorunda kaldığı, Arnavutluğun bir köylü ülkesi olduğu, devrimin birçok yönüyle devam ettirilmesi gerektiği sorunu vb. konularda ÇKP'yle benzer bir tarihe sahip olduğunu ortaya koyduk. Bunları bir çırpıda unutan AEP'in, Mao'yu hedef almasının temelinde geriye bir şey kalıyor, sosyalizme saldırı.

Bugün açısından uluslararası alanda iki çizgi mücadelesi esas olarak tasfiyecilik ile devrim arasında sürmektedir. Sosyalizmden geriye dönüşten sonra yaşanan 'sosyalizm bitti mi?' tartışması, devrimci saflarda yeni arayışları birlikte getirdi. Tartışma proletarya diktatörlüğünün gerekli olup olmadığı, sosyalizmde çok partili sistem üzerinden devam etmektedir. Dünya ölçeğinde, sosyalist bir ülkenin olmaması, devrimci hareketlerin zayıflığı, kendine olan güvensizliği ortaya çıkartmakta, bunda partileri yeni arayışlara yöneltmektedir. Sorun ideolojik olarak ısrarlı olmaktır. Devrim geri sulara çekilmiş, önceden kazanılan mevziler geçici olarak kaybedilmiş olabilir. Bu yeni arayışlara yönelmek değil, varsa eksik ve yanlışlardan dersler çıkartmaktır.

Devam edecek...

ÇİN DEVRİMİ EZİLEN HALKLARA YOL GÖSTERMEYE DEVAM EDİYOR

Çin Devrimi ile ilgili kitaplarımızın kampanya fiyatı:
45.00 TL